

Statistisch Jaarboek 2008

Gemeente Groningen

Groningen, november 2008

Statistisch Jaarboek 2008

Uitvoering

Bureau Onderzoek en Statistiek

Redactie

Age Stinissen-Blanco en Tinus Sniijders

Foto's/Illustraties

Hoofdstuk 1: AHN

Hoofdstukken 2, 12, 13 en 14: Henk Tammens

Hoofdstuk 4: UMCG

Hoofdstuk 6: Rick Akkerman

Overige hoofdstukken: Age Stinissen-Blanco

Ontwerp

DigiTAAL ontwerpen, Groningen

Druk

Omslag: Stadsdrukkerij Groningen

Binnenwerk en afwerking: Zodiak, grafische bedrijven

Bij de voorkant, de foto's van links naar rechts

Groninger Museum:

Gebouwd door de Italiaanse architect Mendini. Geopend in 1994, het pand is niet zomaar een omhulsel voor kunst, het is zelf eigenlijk ook een kunstwerk. 'Een kunstwerk midden in de stad, doorkruist door openbaar terrein, waar passanten al direct geconfronteerd worden met allerlei kunstwerken'. (bron: Groninger Museum)

Hoofdkantoor van de Nederlandse Gasunie:

Het spraakmakende hoofdkantoor van de Gasunie bepaalt sterk de skyline van de stad. Het in organische architectuur opgetrokken gebouw is in 1994 in gebruik genomen, is 87 meter hoog en kent 1.350 werkplekken. In 2007 is het gebouw uitgeroepen tot het mooiste gebouw van Nederland.

Martinitoren:

In de 15e eeuw voltooid. De toren wordt ook wel 'd Olle Grieze' genoemd. Deze naam ontleent hij aan de grijze kleur die de toren heeft. De toren is 97 meter hoog, het paard bevindt zich op 102 meter hoogte. Hij heeft een fundering van slechts drie meter diep. Vroeger bestond de fundering geheel uit koeienhuiden.

ISBN 978-90-73576-45-2

VOORWOORD

Voor u ligt het Statistisch Jaarboek 2008. Dit is een belangrijke informatiebron, naslagwerk en vraagbaak voor iedereen die zich interesseert voor de stad Groningen en de werkelijkheid daarachter. We ontdekken steeds weer nieuwe trends en ontwikkelingen door deze feiten en cijfers – jaar in, jaar uit – systematisch op een rij te zetten en onderling te vergelijken.

Statistieken helpen ons bij de interpretatie van het verleden. Daarmee bepalen we de juiste richting voor de toekomst van onze stad. In dit jaarboek kunt u veel interessante informatie vinden zoals het groeiende aantal buitenlandse studenten. Ook trok de binnenstad in 2007 veel klanten van binnen, maar vooral van buiten de gemeente. Het aantal vacatures steeg fors en Groningen is de 6e bioscoopstad van Nederland. Het gebruik van het openbaar vervoer stijgt. En het aantal aangiften van criminaliteit daalt weer. Wanneer u dit jaarboek doorbladert komt u nog veel meer nuttige en leuke wetenswaardigheden tegen.

Ik ben trots op veel van deze cijfers. Maar ik ben me zeker bewust van het feit dat het op een aantal punten beter kan. Dit Jaarboek helpt het gemeentebestuur deze stad te besturen. Wij proberen de cijfers te laten stijgen of te laten dalen, afhankelijk van wat het beste voor onze stad is. Dat begint met 'meten' en 'weten'!

drs. Jacq. Wallage,
burgemeester van Groningen.

Uitgave: gemeente Groningen

Samenstelling en lay-out:

Dienst Informatie en Administratie
Bureau Onderzoek en Statistiek
Bezoekadres : Eendrachtskade 2
9726 CW Groningen
Postadres : Postbus 1356
9701 BJ Groningen

Voor meer informatie:

A. Stinissen-Blanco
Telefoon : (050) 367 54 62
Fax : (050) 367 56 33
E-mail : bso@dia.groningen.nl

Verklaring van de tekens

. = gegevens ontbreken
* = voorlopig cijfer
- = nihil
0 (0,0) = het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank) = een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
< = minder dan, respectievelijk kleiner dan
> = meer dan, respectievelijk groter dan
<= = minder dan, respectievelijk kleiner dan of gelijk aan
>= = meer dan, respectievelijk groter dan of gelijk aan
2007-2008 = 2007 tot en met 2008
('07-'08) = boekjaar, schooljaar, enz. beginnend in 2007 en eindigend in 2008

Als het totaal niet overeenstemt met de som van de getallen, is dit het gevolg van afrondingen. De gegevens zijn altijd zo recent mogelijk, voor de samenstelling zijn wij echter afhankelijk van de beschikbaarheid.

Kopieën mogen met bronvermelding voor eigen gebruik gemaakt worden.

Leeswijzer

De inhoudsopgave voorin geeft u een indruk van de verschillende onderwerpen die aan de orde komen.

De onderwerpen worden in de regel als volgt behandeld. De tabellen op de linkerpagina geven het totaalbeeld. Op de rechterpagina staan ontwikkelingen in de vorm van grafieken weergegeven en indien relevant wordt er een geografische verdeling naar GSB-wijk (zie voor de indeling het wijkkaartje achter in het boek) of een vergelijking met andere gemeenten of de regio Groningen-Assen gemaakt. Aan het begin van elk hoofdstuk staat een korte beschrijving van de inhoud.

INHOUDSOPGAVE

	Inleiding	-vi-
1	Bodemgebruik	-1-
2	Bevolking	-7-
3	Woonruimte	-27-
4	Volksgesondheid	-47-
5	Werkgelegenheid en economie	-55-
6	Werkloosheid	-71-
7	Sociale zorg, inkomen en lasten	-79-
8	Onderwijs	-93-
9	Welzijn	-103-
10	Cultuur, sport en vrije tijd	-113-
11	Verkeer en vervoer	-125-
12	Milieu	-139-
13	Openbare veiligheid	-149-
14	Leefbaarheid	-159-
15	Concerncijfers, bestuur en burgercontacten	-167-
	Lijst van afkortingen	-183-
	Begrippenlijst	-185-
	Bronnen	-201-
	Kaartbijlage	-203-

INLEIDING

Het Statistisch Jaarboek wordt voor de gemeente Groningen sinds 1997 uitgegeven. De start van het jaarboek vond plaats in het kader van het Grote Steden Beleid.

Het Statistisch Jaarboek is een uitgave van Bureau Onderzoek en Statistiek van de gemeente Groningen.

Het boek is gebaseerd op verzamelde gegevens uit basisregistraties en op gegevens die aangeleverd zijn door de Bestuursdienst, de Dienst Informatie en Administratie, de Milieudienst, de dienst Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn, de dienst Sociale Zaken en Werk, de Hulpverleningsdienst en de dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken. Ook zijn veel gegevens afkomstig van niet gemeentelijke instellingen, bijvoorbeeld de provincie, onderwijsinstellingen, theaters, maatschappelijke instellingen en ziekenhuizen. Om een vergelijking van Groningen met andere gemeenten en de regio Groningen-Assen mogelijk te maken is veel gebruik gemaakt van centrale bronnen, onder anderen het CBS en de Meetlat, een Benchmark van alle gemeenten met 50.000 of meer inwoners, een product van de Vereniging voor Statistiek en Onderzoek. Achter in het boek staat een complete lijst van bronnen.

Aan het begin van elk hoofdstuk wordt een korte analyse van de inhoud weergegeven. Het boek is ook op internet te bereiken via de website van de gemeente Groningen: www.groningen.nl/statistiek, 'de stad in cijfers'.

De relatie van het Statistisch Jaarboek tot Gronometer en de Stadsmonitor

Omwille van de leesbaarheid en de toegankelijkheid wordt niet alle informatie gedetailleerd in het Jaarboek behandeld. Gegevens over een bepaalde buurt of wijk van de gemeente Groningen kunnen opgevraagd worden bij Bureau Onderzoek en Statistiek (zie bladzijde iv). Een groot deel van deze gegevens kunnen echter ook gehaald worden uit Gronometer. **Gronometer** is het digitaal gebiedsinformatiesysteem van de gemeente Groningen. Gronometer verschaft informatie op diverse geografische niveaus binnen de gemeente (stedelijk, per wijk en per buurt) en verschillende jaren. In Gronometer staan dan ook niet alle onderwerpen die in dit jaarboek staan. De presentatie van de gewenste gegevens is bij Gronometer mogelijk in tabellen, grafieken en thematische kaarten. Deze kunnen naar eigen documenten geëxporteerd worden.

Gronometer evenals het jaarboek op internet bereikbaar via www.groningen.nl/statistiek, 'de stad in cijfers'

Naast het Statistisch Jaarboek en Gronometer is er de **Stadsmonitor**. De Stadsmonitor geeft informatie over de kerndoelen uit de Stadsvisie (Groningen, sterke stad, actieve stad). De monitor is voor zover mogelijk geënt op de doelen uit het collegeprogramma. Deze ambities zijn: Groningen als sociale stad, betrokken stad, duurzame stad, sterke stad en kennisstad. Ook zijn voor zover van toepassing de nieuwe afspraken met het Rijk verwerkt voor de derde periode van het Grote Steden beleid (2005-2009).

Hiertoe zijn de kerndoelen uitgewerkt naar meetbare (prestatie)doelen. Deze worden door middel van strategische indicatoren in de tijd gevolgd. Het is een coproductie van een aantal gemeentelijke diensten.

In principe zijn de strategische indicatoren uit de Stadsmonitor afkomstig uit dezelfde bronnen als de gegevens in het Statistisch Jaarboek en Gronometer. De informatie in de Stadsmonitor is echter beperkter van opzet en kan gezien worden als een selectie van gegevens uit de andere 2 documenten. Meer informatie over de indicatoren uit de Stadsmonitor is te vinden in dit jaarboek, als het stedelijke cijfers of vergelijkingen met andere gemeenten betreft, en in Gronometer als het gegevens over buurten of wijken betreft.

Op de volgende 2 bladzijden is in een schema weergegeven waar de informatie van de doelen uit de Stadsmonitor in het Statistisch Jaarboek staan (tabelnummer).

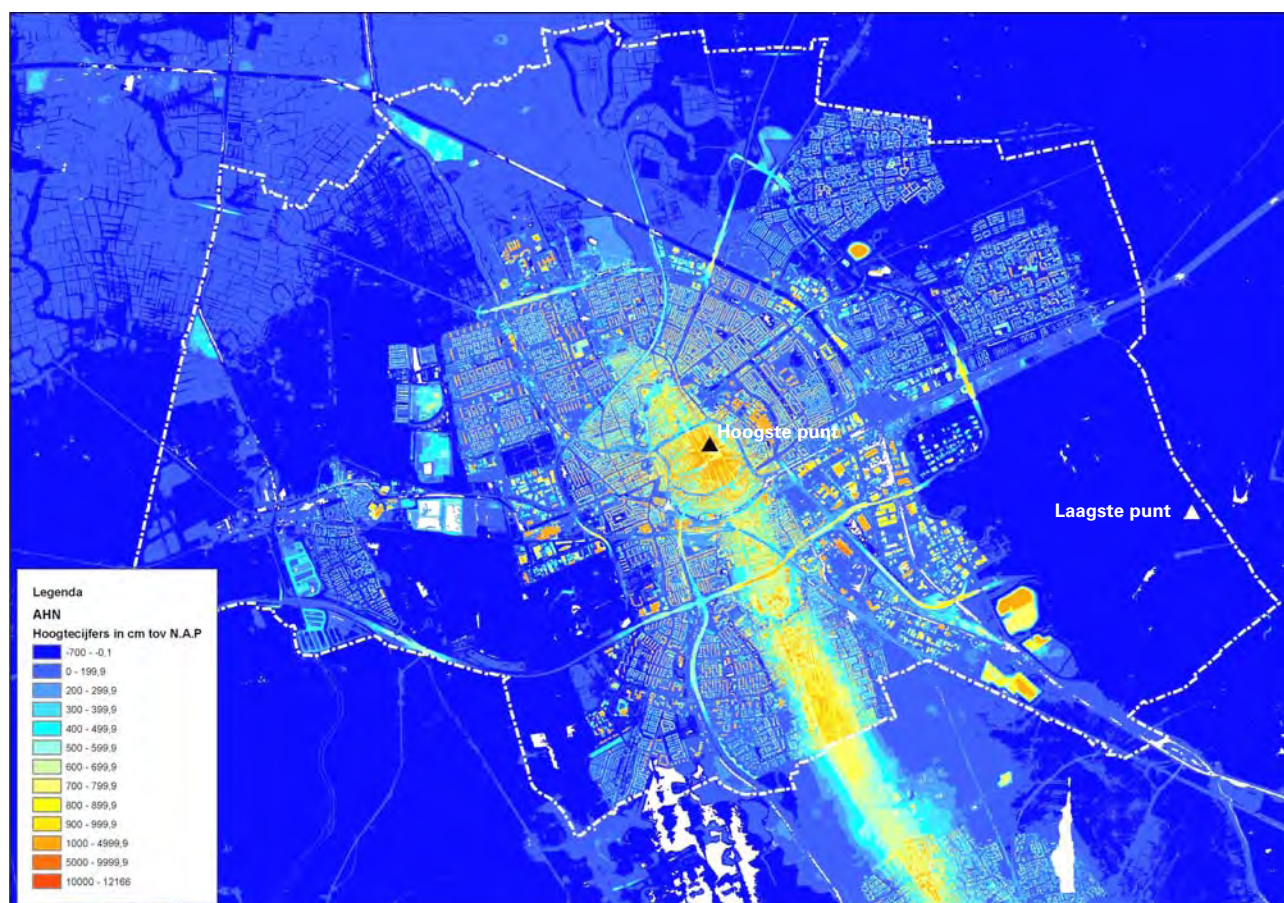
	Strategische indicatoren	SJB Tabelnummer
Doel 1 Een stad met meer werk en minder werkloosheid	Werkgelegenheid: vaste arbeidsplaatsen en ingeleende uitzendkrachten	5.1
	Ontwikkeling aantal arbeidsplaatsen, Groningen vergeleken met Nederland en de regio	5.1a
	Totaal aantal NWW-ers in de Gemeente Groningen	6.1.1
	Percentage NWW-ers op de omvang van de beroepsbevolking in de stad in vergelijking met de aangrenzende gemeenten (regio) en Nederland	6.1c
	Gegevens over NABW uitkeringen	7.1.1
	Aantal NWW-ers naar duur van de werkloosheid	6.1.5
	Werkloosheid onder jongeren tot 22 jaar	6.1.3
	Het aantal vacatures	6.2
Doel 2 Een stad met een uitstekend vestigingsklimaat	Werkgelegenheid kansrijke clusters samen in aantal arbeidsplaatsen, gemeente Groningen en index werkgelegenheidsgroei	5.7
	Werkgelegenheid naar sectoren	5.4
	Opname oppervlakte kantoren	5.10
	Uitgegeven hectaren bedrijventerrein	
	Aantal binnenstadsbezoekers en aandeel bezoek binnenstad van buiten de gemeente	5.12.1
	Omzetaandeel binnenstad niet-dagelijkse goederen door bezoekers van buiten de gemeente in %	5.12.2
	Ontwikkeling van de hoeveelheid verkeer in de stad	11.8.1
	Ontwikkeling van het openbaar vervoer gebruik in de stad	11.3/11.6
Eerstejaars RUG en Hanzehogeschool	8.6.2	
Ontwikkeling aantal buitenlandse studenten	8.6.3	
Doel 3a Een stad die schoon en heel is	BORG metingen milieu, metingen zwerfvuil en onkruid	12.7.2
	BORG metingen heel, metingen voorzieningen, verlichting en wegen en paden	12.7.1
	Tevredenheid van de bevolking over het schoonhouden van de stad	12.7.3
	Tevredenheid van de bevolking over diverse voorzieningen	14.3
	Schaalscore van 0(slecht) tot en met 10(goed) op het leefbaarheidsaspect "verloedering", Groningen en andere gemeenten	14.1a
Doel 3b Een stad die veilig is	Aandeel inwoners dat zich (wel eens) onveilig voelt in het algemeen in Groningen en in andere steden	13.5.1/13.5b
	Gewelddelicten, aantal en percentage	13.4
	Woninginbraken, aantal en percentage	13.4
	Vernielingen, aantal en percentage	13.4
	Meldingen drugsoverlast	13.6
	Overlast van groepen jongeren	13.5.2
Aantal jeugdige verdachten en de ontwikkeling van de aantallen	13.7	
Doel 4 Een stad met een voortreffelijk woonklimaat	Aantal inwoners per 1 januari	2.1
	Migratiesaldo totaal en gezinnen stad Groningen met de regio	2.7
	Ontwikkeling van de midden en hogere inkomensgroepen, Groningen vergeleken met de regio en met Nederland	7.3b
	Ontwikkeling aantal een en meerpersoons huishoudens, met en zonder kinderen	2.8
	Slaagkans voor wensverhuizers van huurwoningen	3.9a
	Schattingen van het aantal wachtmaanden voor een kamer voor studenten	3.9.2
	Opgeleverde zelfstandige woningen (gesubsidieerde) marktsector en huursector	3.5.1
	Ontwikkeling van de woningvoorraad	3.1

	Strategische indicatoren	SJB Tabelnummer
Doel 5 Een stad die zich duurzaam ontwikkelt	De uitvoering van het milieubeleidsplan en het klimaatplan	12.4a
	Inkoop van groene stroom door de gemeente	12.2.2
	Energieverbruik en bijbehorende CO2 uitstoot	12.2.1
	Gegevens over de luchtkwaliteit: NO ₂ en fijnstof	12.5
	Ecologische structuur	12.6/12.6b
	Milieuklachten	
Doel 6 Een stad waarin iedereen mee doet	Kinderen op peuterspeelzalen	9.6
	Percentage voortijdig schoolverlaters zonder diploma, instroom bij het RMC	8.5.1
	Jongeren met ten hoogste VMBO	8.5.2
	Huishoudens met een laag inkomen	7.4.6
	Bijstandsgerechtigden naar uitkeringsduur	7.1.1
	Uitstroom van bijstandsgerechtigden	7.1.3
	In- en uitstroom van daklozen in de opvang	9.4
	Gegevens over cliënten verslavingszorg	9.5
Doel 7 Een gezonde stad	Overgewicht jeugd	4.5
	Lidmaatschap van sportvereniging	10.9a
	Nederlandse norm gezond bewegen	4.6.1
	Alcoholconsumptie naar leeftijd	4.4.b
	Ernstige eenzaamheid naar leeftijd	4.7
	Mantelzorg	9.2.3
Doel 8 Een stad die bruist op cultureel en sportief gebied	Bezoekersaantallen instellingen voor cultuur	10.4/10.5.1
	Bezoekersaantallen/ deelnemers jeugd aan cultuur	10.4/10.3.2
	Leden en uitleningen bij de openbare bibliotheek	10.1.1
	Bezoekersaantallen en verenigingsuren zwembaden/ijsbaan	10.9
	Bezoekers topsportwedstrijden	10.9
Doel 9 Een stad waarin iedereen geïntegreerd is	Aantallen allochtonen	2.12.1
	Allochtonen, Groningen vergeleken	2.12c
	Participatie van allochtonen aan de stadspas	7.5
	Vestiging en vertrek van buitenlanders	-
	Voortijdig schoolverlaters naar etniciteit	8.5.a
	Jongeren met ten hoogste VMBO naar etniciteit	8.5.2
	NWW-ers naar etniciteit	6.1.6
Doel 10 Een stadhuis in het hart van de stad	De telefonische bereikbaarheid	-
	Klanttevredenheid over alle publieksloketten	15.3a
	Klanttevredenheid over het eLoket	15.4
	Klachten per dienst	-
	Soort klachten en afhandelingstermijn van klachten die bij de gemeente binnenkomen	15.5
Wijkvernieuwing Ontwikkeling in de wijkvernieuwinggebieden	Oordeel ontwikkeling woonomgeving afgelopen periode	3.11/14.1.2
	Toekomstverwachting voor de wijk	14.1.2
	Buurtcohesie	14.1.1
	Verloedering	14.2
	Veiligheidsgevoelens	13.5.1
	Overlastgegevens	13.5.2
	Prijsontwikkeling eigen woningbezit	3.3
	Indicatief bouwprogramma woningen	-

HOOFDSTUK 1

BODEMGEBRUIK

Hoogtekaart van de gemeente uit het Actueel Hoogtebestand Nederland. Op de kaart zijn duidelijk de Hondsrug en de (niet natuurlijke) heuvels van de Stainkoel'n, Vagron en de Kardingerberg te zien.

Meer dan 10 meter hoogteverschil

Groningen is ontstaan op het meest noordelijke deel van de Hondsrug. Dit is een hoger gelegen gebied aan weerszijden begrensd door lager gelegen moerassige gebieden met daarin twee rivieren, de Hunze en de Drentse Aa. Het hoogste natuurlijke punt ligt dan ook midden in het centrum en meet 7,8 meter boven NAP. Het laagste punt van de gemeente ligt aan de gemeentegrens van Slochteren, 2,9 meter onder NAP. Het hoogste niet-natuurlijke punt is de Kardingerberg, deze is 32 meter hoog.

Een leefgebied van bijna 85 vierkante kilometer

De gemeente Groningen heeft een oppervlakte van 8.369 hectare. In 1969 is de huidige gemeente gevormd door het samengaan met de gemeenten Noorddijk (2.437 hectare) en Hoogkerk (1.921 hectare). Ook hebben er in 1969 grenswijzigingen plaatsgevonden met de gemeenten Bedum, Haren en Adorp. De laatste uitbreiding was op 1 januari 1999. Door een grenswijziging met de gemeente Tynaarlo is het oppervlak toen met 95 hectare toegenomen.

Met een inwonertal van 182.739 per 1 januari 2008 is de bevolkingsdichtheid in Groningen 2.184 inwoners per km². In Nederland is deze 396 inwoners per km². In vergelijking met andere grote en middelgrote gemeenten neemt de gemeente qua bevolkingsdichtheid een middenpositie in.

Meer wonen en meer water

Sinds 1979 is het aandeel agrarisch gebied kleiner geworden. Er heeft een functieverschuiving plaatsgevonden van agrarisch naar natuur- en recreatiegebieden en naar bebouwd gebied. Sinds 2003 is het areaal bebouwd gebied groter dan het areaal agrarisch gebied. Relatief de grootste groei heeft de afgelopen jaren echter plaatsgevonden bij het water. De hoeveelheid binnenwater is tussen 1979 en 2003 gegroeid van 287 naar 563 hectare, bijna een verdubbeling. Veel van dit water heeft een recreatieve bestemming. Voorbeelden zijn de Kardingerplas in het noordoosten en de recreatieplas bij Hoogkerk. In het zuiden grenst de stad aan het Hoornsemeer, dat verbonden is met het Paterswoldsemeer. Het deel van dit meer op het grondgebied van de gemeente Groningen, het Hoornsemeer, is voor een deel gegraven en in 1982 in gebruik genomen als recreatiemeer.

Ruim 700 kilometer weg in beheer gemeente

Naast wegen en fietspaden in beheer van de gemeente, bijna 700 kilometer, is er nog 44 kilometer weg in beheer bij provincie en rijk. Dit betreft voornamelijk de ringwegen en de doorgaande wegen buiten de bebouwde kom. Bij het meten van de weglengten is alles enkel geteld, zowel wegen met gescheiden rijbanen als fietsstroken aan weerszijden van een weg.

Toekomstige ontwikkelingen

Een aantal projecten zal tot majeure wijziging in het grondgebruik leiden. Uitbreidingen voor wonen en bedrijven gaan verder ten koste van agrarisch terrein. De ontwikkelingen die grotere oppervlakten beslaan zijn in het Noordwesten het plan Reitdiep (ongeveer 100 hectare wonen) ten westen van het Reitdiep. Dit plan is al gedeeltelijk gerealiseerd. In het zuidwesten is begonnen met de ontwikkeling van bedrijventerrein Westpoort. Op langere termijn wordt ten oosten van de stad bij Engelbert, samen met de gemeente Slochteren, het project Meerstad gerealiseerd.

Binnen het bebouwde gebied is op het terrein waar vroeger de Hunzencentrale stond het Europapark (59 hectare) in ontwikkeling. Hier is de Euroborg, het nieuwe voetbalstadion van FC Groningen, gerealiseerd. Ook zijn en worden er onder meer woningen, kantoren, onderwijsinstellingen en een treinstation gevestigd. Andere ontwikkelingen binnen de bebouwde stad zijn woningbouw op het voormalige gasfabriekterrein, project Ciboga, en realisatie van een parkeergarage en kantoren aan het begin van het Damsterdiep. Een aantal bedrijventerreinen zal worden opgeknapt of gedeeltelijk omgevormd tot woongebied. Voorbeelden zijn de Kop van Oost op het bedrijventerrein Eemskanaal, waar wooncomplexen verrijzen en het Oosterhamriktracé waar ook woningen zullen worden gerealiseerd.

Een deel van het (water)oppervlak betreft vloeivelden en terreinen van de suikerindustrie, door de sluiting van de suikerfabriek gelegen aan de Westelijke ringweg zal er grond beschikbaar komen voor andere gebruiksmogelijkheden.

Ter verbetering van de verkeersafwikkeling in het zuiden van de stad worden er bypasses aangelegd aan weerszijden van de zuidelijke ringweg en komt er een extra weg ten zuidoosten van de stad, het Euvelgunnertracé.

Inhoud

1.1	Algemene gegevens.....	4
1.2	Bodemgebruik in hectare.....	4
1.3	Lengte van het wegennet naar doel van de weg in kilometers	4
1.1.a	Bodemgebruik, 1979 en 2003 vergeleken.....	5
1.1.b	Terreinen waar wijziging in grondgebruik plaats vindt, 2008-2010	5

1. BODEMGEBRUIK

1.1 Algemene gegevens

			2007
Ligging	Grote Markt		6° 34' 03,4 OL en 53° 13' 06,9 NB
Hoogste punt	Hoek Oude Ebbingestraat/Kwinkenplein		+ 7,8m boven NAP
Laagste punt	Weiland ten oosten van Engelbert aan de gemeentegrens		- 2,9m onder NAP
Percentage van de bodem beneden 0 N.A.P.			44%

Bron: RO/EZ

1.2 Bodemgebruik in hectare

gebruik	1979	1996	2000	2003
bebouwd gebied				
woongebied	1.550	1.846	1.920	1.927
bedrijventerreinen	654	717	765	754
sociaal-culturele voorzieningen	173	208	212	236
overige openbare voorzieningen	84	62	62	72
wonen – werken gemengd ¹⁾	132	-	-	-
totaal bebouwd gebied	2.593	2.834	2.960	2.989
bouwt terreinen	203	207	330	295
agrarisch gebied	4.201	3.369	3.095	2.903
natuur/recreatie				
sportterreinen	189	174	186	176
volkstuinten	51	53	61	69
parken en plantsoenen	145	365	372	385
verblijfsrecreatie	18	8	8	9
dienstverlenende sector	81	17	43	48
bos/natuurlijk terrein	6	259	300	300
totaal natuur/recreatie	490	876	972	985
infrastructuur				
spoorwegen	76	69	69	68
wegen	318	409	400	411
totaal infrastructuur	394	478	469	479
overige gronden				
stortplaatsen/wrakkenopslag	-	48	72	82
begraafplaatsen	74	61	61	72
overig	7	10	0	0
totaal overige gronden	81	119	133	154
water	287	394	410	563
totaal oppervlak ²⁾	8.249	8.277	8.369	8.369

Bron: CBS

1) Vervallen met ingang van 1989

2) Per 1-1-1999 is door een grenswijziging met de gemeente Tynaarlo het oppervlak toegenomen met 95 ha

1.3 Lengte van het wegennet naar doel van de weg in kilometers

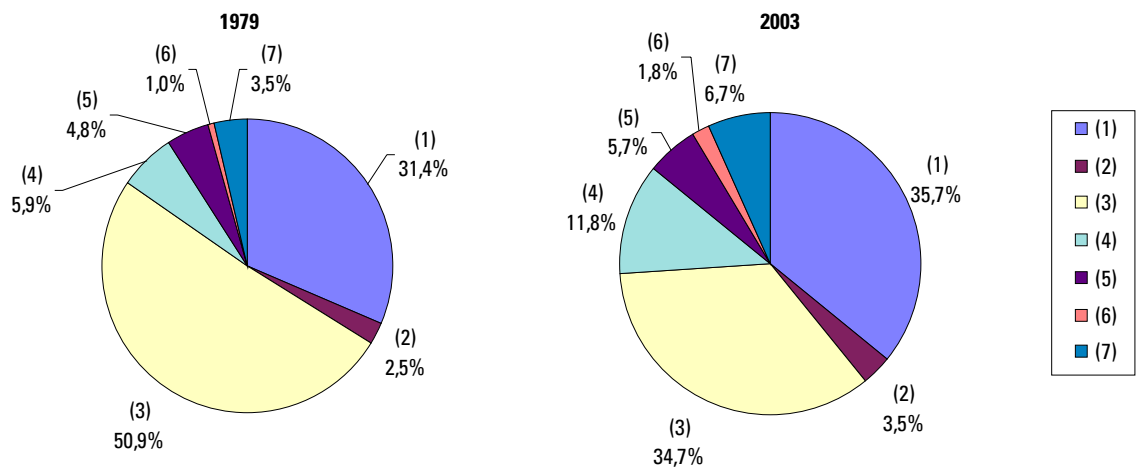
doel van de weg	2007
wegen, in beheer bij provincie en rijk ¹⁾	44
buurtontsluitingswegen/ buitenwegen	179
woonstraten	366,5
totaal rijwegen	589,5
fietspaden en -stroken	142,5

Bron: RO/EZ

1) Betreft de ringwegen, A7, A28, N361, N46, N360 en N355

1 BODEMGEBRUIK

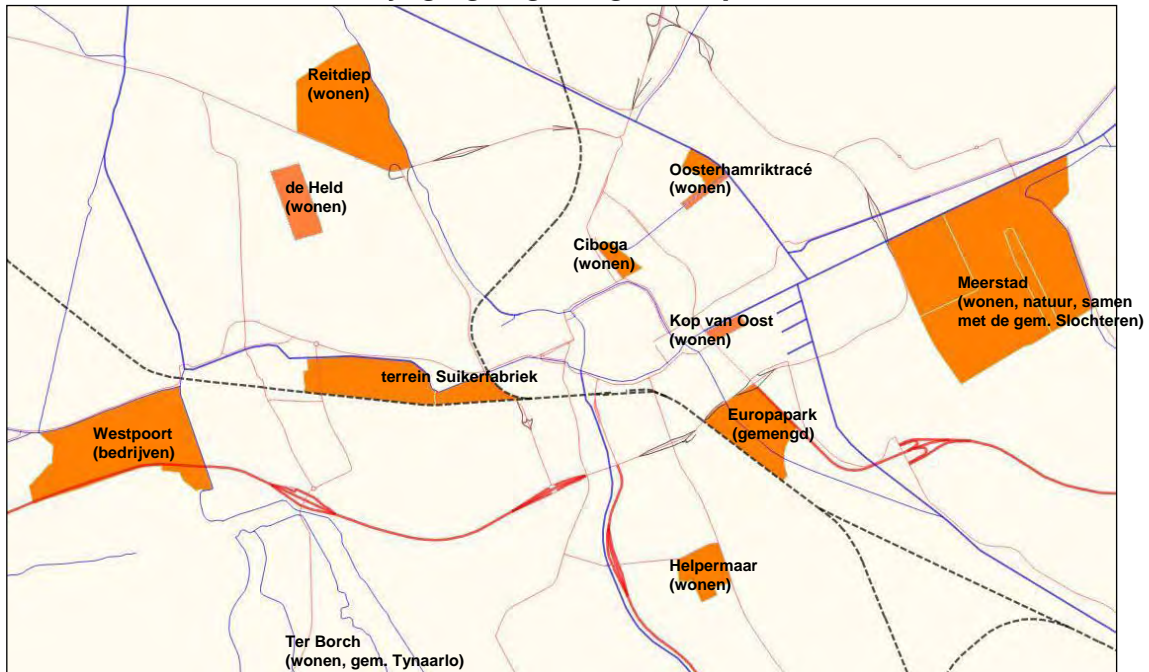
1.1.a Bodemgebruik, 1979 en 2003 vergeleken

- 1: bebouwd gebied, + 396 ha
- 2: bouwterreinen, + 92ha
- 3: agrarisch gebied, - 1.298 ha
- 4: natuur/recreatie, + 495 ha
- 5: infrastructuur, + 85 ha
- 6: overige gronden, + 73 ha
- 7: water, + 276 ha

Bron: CBS

1.1.b Terreinen waar wijziging in grondgebruik plaats vindt, 2008-2015

Bron: RO/EZ

1. BODEMGEBRUIK

HOOFDSTUK 2

BEVOLKING

Op de Grote Markt wordt het Grunnens Laid gezongen

Groningen 8^e gemeente van Nederland

De gemeente Groningen telde op 1 januari 2008 182.739 inwoners. Hiermee is Groningen de 8^e stad van Nederland. In 2007 heeft Almere de gemeente ingehaald en staat nu op de 7^e plaats. De afgelopen 5 jaar kwamen er per jaar gemiddeld bijna 1.100 inwoners bij. Deze groei komt zowel door natuurlijke aanwas als migratie. De natuurlijke aanwas (geboorte min sterfte), schommelt de laatste jaren rond de 500-600 personen. Het migratiesaldo (vestiging min vertrek) schommelt sterk. In 2007 was er een positief saldo van 265 personen. Dit is minder dan in 2006 (toen 458) maar weer veel meer dan in 2005, toen er een negatief saldo van -465 personen was. De groei in Groningen is relatief groter dan in Nederland als geheel over de afgelopen 5 jaar, dit komt door een groeiend aantal studenten. Wordt de relatieve groei in Groningen vergeleken met die in andere Nederlandse grote en middelgrote gemeenten, dan neemt de gemeente een middenpositie in.

CBS meet anders

Het CBS heeft het aantal inwoners van de gemeente op 182.484 vastgesteld. Het verschil tussen de cijfers van de gemeente en van het CBS berust op een verschillende wijze van verwerken van mutaties. Het CBS telt mutaties van geboorte, overlijden, vestiging en vertrek over 2007, die in de eerste zes weken van 2008 worden doorgegeven, mee in het bevolkingscijfer van 1 januari 2008. In dit jaarboek wordt uitgegaan van het aantal zoals dat door de gemeente zelf is vastgesteld.

Steeds meer studenten

Groningen is een studentenstad. In de gemeente wonen naar verhouding veel mensen in de leeftijdsgroep van 20-24 jaar; studenten en pas afgestudeerden. Van deze groep wonen in Groningen zelfs meer dan twee maal zo veel mensen als gemiddeld over heel Nederland. En het aantal groeit sterk. In de bevolkingsspiramide is duidelijk de babyboom generatie van na de tweede wereldoorlog (nu ruim 60 jaar geleden), terug te vinden.

De gemiddelde leeftijd van alle inwoners is 36,4 jaar, dat maakt Groningen de jongste stad van Nederland (gemiddeld 38,7 jaar).

Bevolkingsgroei in de nieuwbouw

De groei van de bevolking vindt vooral plaats in de nieuwbouwlocaties aan de rand van de stad. De grootste groei zien we in aan de westelijke rand van de stad in het gebied Reitdiephaven. Verder zien we groei in de stadsvernieuwings wijken Paddepoel, Vinkhuizen en het Oosterpark. Afname is er vooral in de Korrewegwijk, Corpus den Hoorn en de Grunobuurt. Dit wordt veroorzaakt door afbraak voor wijkvernieuwing. Het doel van de gemeente om mensen te stimuleren in het Centrum te wonen werpt al een aantal jaren zijn vruchten af, in 2007 was er een groei van 347 personen.

Veel alleenstaanden verhuizen naar de stad

Al jaren migreren alleenstaanden, vooral in de studentenleeftijden, naar de stad en vertrekken er gezinnen. De instroom van alleenstaanden is groter dan het vertrek van gezinnen. Het migratiesaldo van alleenstaanden is met alle gebieden in noord en oost Nederland en met het buitenland positief. Alleen met het westen van het land is deze negatief. Uit deze gebieden komen weinig studenten in Groningen wonen terwijl er wel alleenstaanden naar toe trekken, bijvoorbeeld omdat ze er werk hebben gevonden.

Het doel van de gemeente is om vooral ook gezinnen met kinderen aan de stad te binden. Nu is het nog zo dat gezinnen de stad verlaten, vooral met de regio is er een negatief migratiesaldo van gezinnen. Dit negatieve saldo was in 2007 hoger dan de jaren er voor. Dit komt door de nieuwe woonwijk Ter Borch die aan de gemeentegrens door Tynaarlo wordt gebouwd.

Relatief weinig allochtonen

Groningen kent relatief weinig allochtonen. Vooral weinig niet-westerse allochtonen, het percentage ligt met 9,1% van de bevolking onder het landelijke gemiddelde van 10,6%. In de grote steden in het westen van het land ligt dit percentage ruim boven de 30%.

Het meest vertegenwoordigd zijn mensen uit voormalig Nieuwguinea en Nederlands-Indië, uit Indonesië, uit Duitsland, uit Suriname en de Nederlandse Antillen. Groepen die snel groeien komen uit China en uit landen van de Europese Unie, dit betreft vooral studenten.

Nog meer extremen

Groningen kent relatief zeer weinig gelovigen, van de gemeenten met meer dan 50.000 inwoners scoort alleen Almere lager. Ook qua opleidingsniveau vormt de bevolking een uitzondering. We kennen veel mensen met een hoog opleidingsniveau, 44% is hoger opgeleid. Dit is in de meeste universiteitssteden het geval. Daarentegen is het aantal laag opgeleiden juist erg laag. Bij het aandeel middelbaar opgeleiden scoort de gemeente in de middenmoot.

De toekomst

In de stadsvisie is als ambitie opgenomen om in 2010 183.000 inwoners te hebben. Volgens de bevolkingsprognose is dit haalbaar en zal de bevolking in 2023 bijna 207.000 personen bedragen.

De groene en de grijze druk, respectievelijk het aantal 0 t/m 19 jarigen en 65 plussers ten opzichte van de 'productieve leeftijdsgroep' (20 t/m 64 jaar), zal in Groningen lager blijven dan in Nederland als geheel. De groene druk neemt wel licht toe, dit komt door de toename van de 18 en 19 jarigen. De grijze druk neemt in Groningen af terwijl die landelijk toeneemt. In 2011 wanneer de babyboomgeneratie 65 wordt, zal die in Groningen ook toenemen.

Inhoud

2.1	Bevolking naar leeftijdsgroep op 1 januari	10
2.2.1	Bevolking naar geslacht en burgerlijke staat op 1 januari	10
2.2.2	Aantal huwelijken, geregistreerd partnerschappen en (echt)scheidingen.....	10
2.3	Natuurlijk verloop van de bevolking.....	10
2.1.a	Bevolkingspiramide Groningen en Nederland op 1 januari 2008	11
2.3.a	Geboorte- en sterftecijfers	11
2.4	Bevolking per GSB wijk op 1 januari	12
2.5	Historische ontwikkeling van de bevolking van 1860 tot heden	12
2.6	Prognose van de bevolking naar leeftijdsgroep op 1 januari	12
2.4.a	Ontwikkeling van de bevolking per GSB wijk, periode	13
2.6.a	Prognose van de groene en de grijze druk tot 2023, Groningen en Nederland	13
2.7.1	Vestiging en vertrek naar regio.....	14
2.7.a	Migratiesaldo van alleenstaanden naar regio.....	15
2.7.b	Migratiesaldo van personen in gezinsverband naar regio.....	15
2.7.2	Vestiging en vertrek naar leeftijd	16
2.7.3	Migratiesaldo per GSB wijk, intern en extern	16
2.7.c	Ontwikkeling van de bevolking in een aantal gemeenten, 2003-2008.....	17
2.7.d	Personen per 1.000 inwoners betrokken bij verhuizingen binnen de GSB wijk, 2007.....	17
2.8.1	Huishoudenssamenstelling per adres op 1 januari	18
2.8.2	Huishoudens met inwonende kinderen op 1 januari.....	18
2.8.a	Huishoudens met kinderen en eenpersoonshuishoudens in grote en middelgrote gemeenten, 2007.....	19
2.8.b	Huishoudens met kinderen en eenpersoonshuishoudens in de regio, 2007	19
2.9	Alleenwonenden naar leeftijd in zelfstandige woningen op 1 januari.....	20
2.10	Procentuele verdeling van de godsdienst van de hoofdkostwinner.....	20
2.11	Procentuele verdeling naar opleidingsniveau van de bevolking van 18 jaar en ouder per GSB wijk	20
2.9.a	Alleenwonenden naar leeftijd in zelfstandige woningen, 1 januari 2008.....	21
2.11.a	Afwijking van het opleidingsniveau van de bevolking van 18 jaar en ouder van het gemiddelde per GSB wijk, 2006....	21
2.12.1	Bevolking naar herkomstland (volgens de CBS methode).....	22
2.12.a	Minderheden per herkomstland, 1 januari 2008, eerste en tweede generatie samen, herkomstlanden met 200 of meer personen	23
2.12.2	Leeftijdverdeling naar herkomst op 1 januari 2008.....	24
2.13	Bevolking naar nationaliteit en geboorteland op 1 januari.....	24
2.14	Asielzoekers in de gemeente Groningen op 1 januari	24
2.12.b	Percentage niet-westerse allochtonen op de totale bevolking per GSB wijk op 1 januari.....	25
2.12.c	Percentage niet-westerse allochtonen van een aantal gemeenten op 1 januari.....	25

2 BEVOLKING

2.1 Bevolking naar leeftijdsgroep op 1 januari

leeftijd	1998	2003	2004	2005	2006	2007	2008	<i>index 2008 2003=100</i>
0-4	7.766	8.945	9.120	9.084	9.062	8.779	8.669	96,9
5-9	7.037	7.250	7.404	7.520	7.664	7.854	7.811	107,7
10-14	6.659	6.998	7.095	7.120	6.986	6.854	6.913	98,8
15-19	10.016	10.908	11.128	11.415	11.662	12.052	12.457	114,2
20-24	23.543	26.306	26.655	26.946	26.606	27.376	28.245	107,4
25-29	20.917	19.001	19.354	19.608	19.708	19.555	19.250	101,3
30-34	15.067	15.733	15.770	15.453	14.859	14.441	14.021	89,1
35-39	12.714	13.115	13.033	13.097	13.302	13.240	13.027	99,3
40-44	11.665	11.865	11.918	12.013	11.953	11.878	11.791	99,4
45-49	10.460	11.388	11.344	11.400	11.304	11.329	11.253	98,8
50-54	8.835	10.173	10.361	10.548	10.722	10.867	10.881	107,0
55-59	6.185	8.542	9.061	9.429	9.771	9.575	9.680	113,3
60-64	5.775	5.858	6.024	6.281	6.523	7.361	8.002	136,6
65-69	5.820	5.412	5.396	5.324	5.311	5.247	5.335	98,6
70-74	5.621	5.115	5.051	5.013	4.963	4.944	4.822	94,3
75-79	4.664	4.551	4.447	4.273	4.290	4.235	4.293	94,3
80-84	3.358	3.410	3.500	3.528	3.418	3.419	3.324	97,5
85 e.o.	2.651	2.728	2.668	2.695	2.804	2.839	2.965	108,7
totaal	168.753	177.298	179.329	180.747	180.908	181.845	182.739	103,1

Bron: DIA

2.2.1 Bevolking naar geslacht en burgerlijke staat op 1 januari

	1998		2003		2007		2008	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
ongetrouwd	51.373	46.822	56.282	51.468	59.454	54.918	60.155	55.814
getrouwd	24.856	24.754	24.106	23.940	22.905	22.763	22.481	22.365
geregistreerd partnerschap			203	178	395	393	427	426
gescheiden	4.908	6.423	5.268	6.873	5.310	7.051	5.342	7.088
partnerschap ontbonden			79	80	276	267	318	321
weduwnaar/weduwe	1.735	7.882	1.677	7.140	1.618	6.484	1.617	6.374
achtergebleven partner			3	1	6	5	5	6
totaal	82.806	85.886	87.618	89.680	89.964	91.881	90.345	92.394

Bron: DIA

2.2.2 Aantal huwelijken, geregistreerd partnerschappen en (echt)scheidingen

	1998	2003	2004	2005	2006	2007	<i>index 2007 2003=100</i>
huwelijken	670	588	559	486	544	517	87,9
geregistreerd partnerschap	56	101	123	105	118	114	112,9
echtscheidingen	345	276	250	246	244	266	96,4
ontbinding geregistreerd partnerschap	0	50	42	47	42	47	94,0

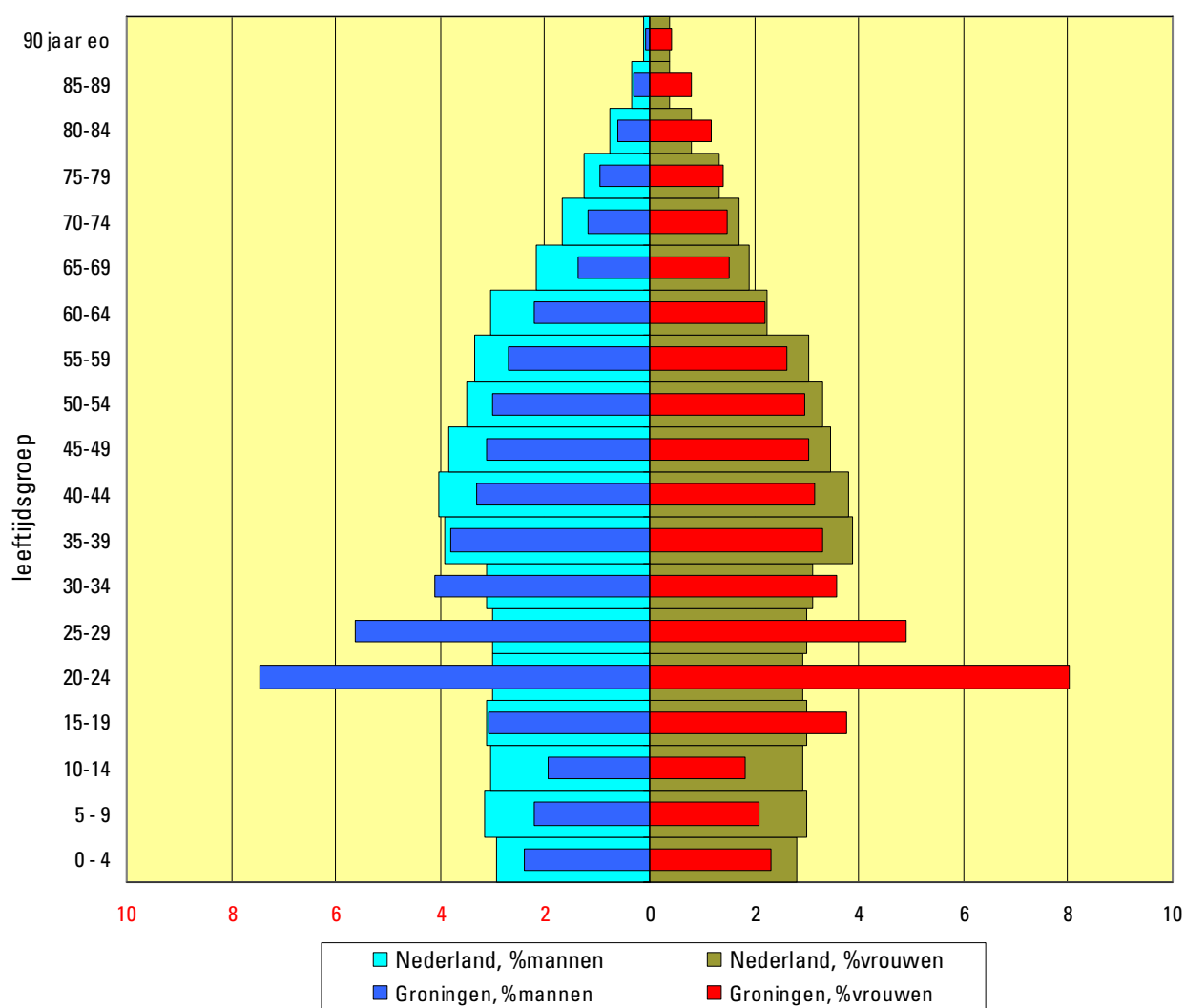
Bron: DIA

2.3 Natuurlijk verloop van de bevolking

	1998	2003	2004	2005	2006	2007	<i>index 2007 2003=100</i>
geboorten	1.888	2.021	2.018	2.009	1.939	1.969	97,4
sterften	1.589	1.462	1.472	1.350	1.440	1.307	89,4
natuurlijke aanwas	299	559	546	659	499	662	

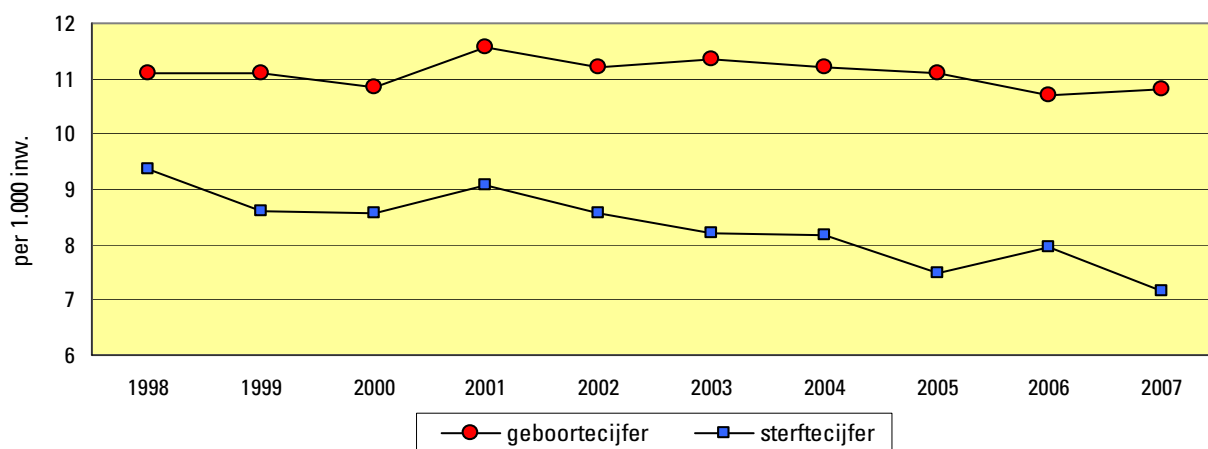
Bron: DIA

2.1.a Bevolkingspiramide Groningen en Nederland op 1 januari 2008

Bronnen: DIA, CBS

2.3.a Geboorte- en sterftcijfers

Bron: DIA

2.4 Bevolking per GSB wijk op 1 januari

GSB wijk	1998	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Centrum	14.079	15.430	15.718	15.904	15.904	16.240	16.551
Oranje-/ Schilderswijk	13.492	14.110	14.283	14.437	14.600	14.619	14.661
Oud zuid	15.693	16.289	16.630	16.751	16.969	17.069	17.121
Nieuw zuid corporatief	14.505	14.673	14.832	14.722	14.710	14.613	14.418
Nieuw zuid particulier	12.998	14.585	14.653	14.707	14.787	14.898	15.191
Oosterpark	10.034	10.105	10.235	10.484	10.445	10.560	10.719
Korreweg/ De Hoogte	15.904	15.967	15.940	16.301	16.566	16.722	16.507
Lewenborg	10.200	9.457	9.301	9.257	8.839	8.742	8.801
Beijum	13.693	13.738	13.605	13.463	13.456	13.351	13.280
Nieuw oost	7.476	8.573	8.825	8.884	8.800	8.741	8.637
Paddepoel	16.782	16.469	16.642	16.552	16.194	16.279	16.251
Vinkhuizen	10.565	9.956	10.106	10.179	10.105	10.124	10.319
Nieuw west	2.603	7.751	8.355	8.846	9.311	9.707	10.335
Hoogkerk / De Dorpen	10.729	10.195	10.204	10.260	10.222	10.180	9.948
totaal	168.753	177.298	179.329	180.747	180.908	181.845	182.739

Bron: DIA

2.5 Historische ontwikkeling van de bevolking van 1860 tot heden

jaar	bevolking	jaar	bevolking	jaar	bevolking
1860	33.857	1940	123.772	1980	161.322
1870	38.897	1945	128.828	1985	168.119
1880	47.160	1950	137.719	1990	167.872
1890 ¹⁾	56.413	1955	142.249	1995	170.658
1900	67.563	1960	146.301	2000 ⁴⁾	173.139
1910	75.341	1965	152.513	2005	180.747
1920 ²⁾	90.778	1970 ³⁾	168.843	2007	181.845
1930	105.147	1975	164.726	2008	182.739

Bron: Gemeente Groningen

1) Toename door grenswijziging op 1 mei 1884 met 66 personen

2) Idem op 24 juni 1911 met 1.067 personen en op 1 december 1914 met 2.203 personen

3) Idem op 1 januari 1969 met 11.159 personen

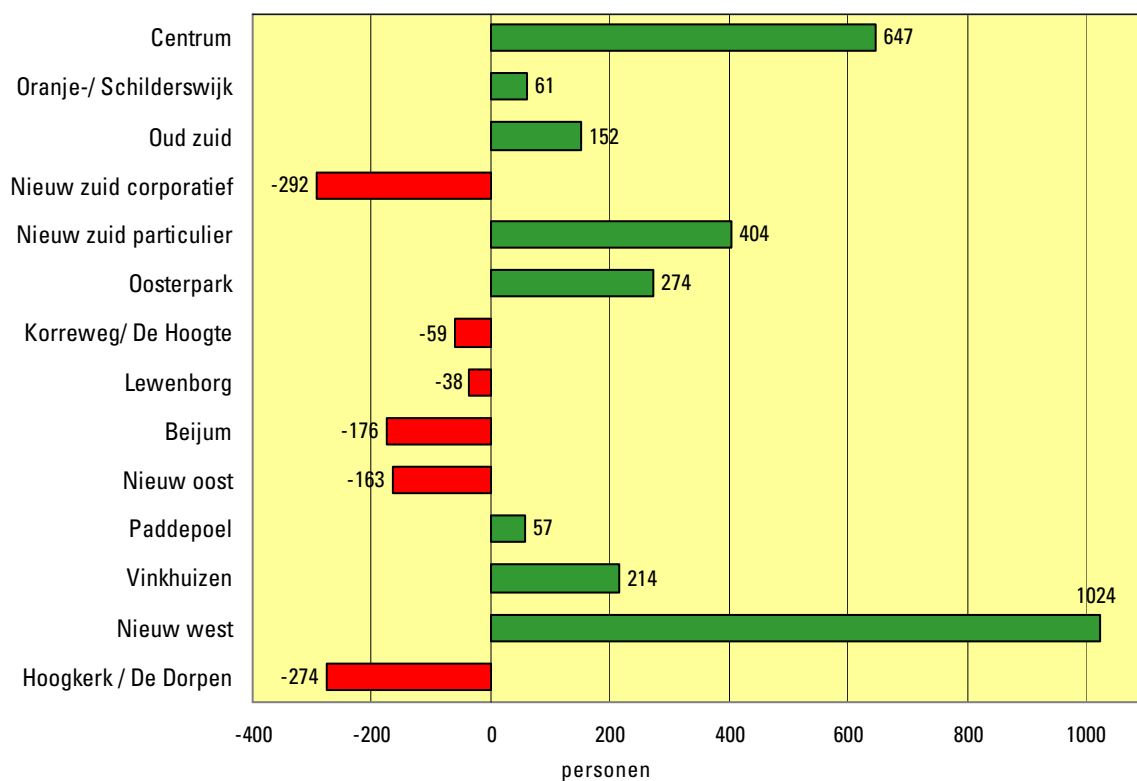
4) Idem op 1 januari 1999 met 85 personen

2.6 Prognose van de bevolking naar leeftijdsgroep op 1 januari

leeftijd	2008	2013	2018	2023	<i>index 2023 2008=100</i>
0-4	8.669	8.897	9.362	9.936	114,6
5-14	14.724	15.136	15.147	15.583	105,8
15-24	40.702	43.455	45.252	46.547	114,4
25-34	33.271	35.827	38.847	40.917	123,0
35-49	36.071	35.215	34.800	34.937	96,9
50-64	28.563	30.324	31.226	31.649	110,8
65-74	10.157	12.025	14.666	16.075	158,3
75+	10.582	10.158	9.919	11.253	106,3
totaal	182.739	191.037	199.219	206.897	113,2

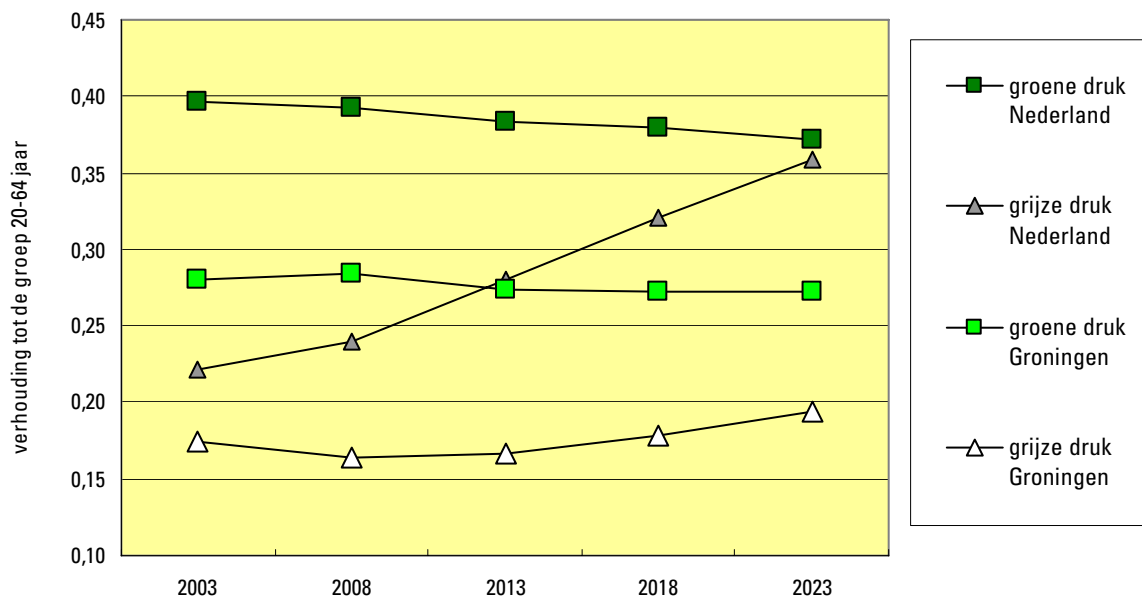
Bron: DIA

2.4.a Ontwikkeling van de bevolking per GSB wijk, periode 2006-2008

Bron: DIA

2.6.a Prognose van de groene en de grijze druk tot 2023, Groningen en Nederland

Bron: DIA, CBS

2 BEVOLKING

2.7.1 Vestiging en vertrek naar regio

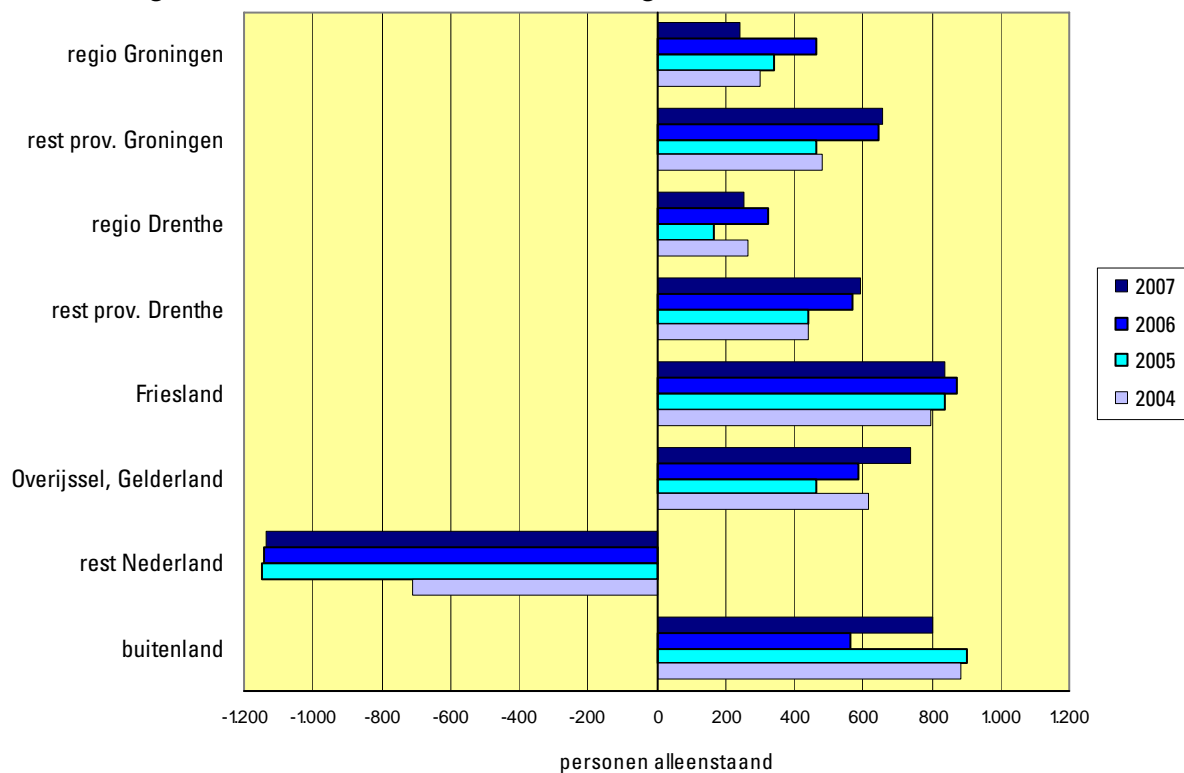
gebied	1997	2003	2004	2005	2006	2007
regio Groningen ¹⁾						
vestiging	1.782	1.752	1.729	1.953	1.957	1.880
vertrek	1.908	1.871	1.939	2.096	2.161	2.192
saldo	-126	-119	-210	-143	-204	-312
rest provincie Groningen						
vestiging	1.542	1.480	1.415	1.440	1.623	1.734
vertrek	1.033	968	1.100	1.139	1.092	1.191
saldo	509	512	315	301	531	543
regio Noord Drenthe ²⁾						
vestiging	1.086	1.157	1.117	1.125	1.210	1.307
vertrek	1.199	1.087	1.126	1.315	1.205	1.638
saldo	-113	70	-9	-190	5	-331
rest provincie Drenthe						
vestiging	915	1.074	1.018	1.093	1.231	1.282
vertrek	641	591	624	739	748	764
saldo	274	483	394	354	483	518
Friesland						
vestiging	1.711	1.709	1.784	1.852	1.912	1.871
vertrek	1.016	970	1.016	1.091	1.137	1.096
saldo	695	739	768	761	775	775
Overijssel/Gelderland						
vestiging	2.159	1.995	1.937	1.987	2.175	2.301
vertrek	1.745	1.383	1.431	1.640	1.723	1.663
saldo	414	612	506	347	452	638
rest Nederland						
vestiging	1.995	2.304	2.301	2.134	2.298	2.494
vertrek	4.230	3.035	3.270	3.664	3.831	3.899
saldo	-2.235	-731	-969	-1.530	-1.533	-1.405
buitenland						
vestiging	4.154	1.577	2.088	2.193	2.097	2.369
vertrek	5.975	1.006	1.147	1.402	1.571	1.569
saldo	-1.821	571	941	791	526	800
ambtshalve/onbekend						
vestiging	1.438	561	734	797	788	856
vertrek	934	1.226	1.618	1.953	1.385	1.817
saldo	504	-665	-884	-1.156	-597	-961
totaal						
vestiging	229	13.609	14.123	14.574	15.291	16.094
vertrek	311	12.137	13.271	15.039	14.853	15.829
saldo	-82	1.472	852	-465	438	265

Bron: DIA

1) De gemeenten Bedum, Haren, Hoogeveen, Leek, Slochteren, Ten Boer, Winsum en Zuidhorn

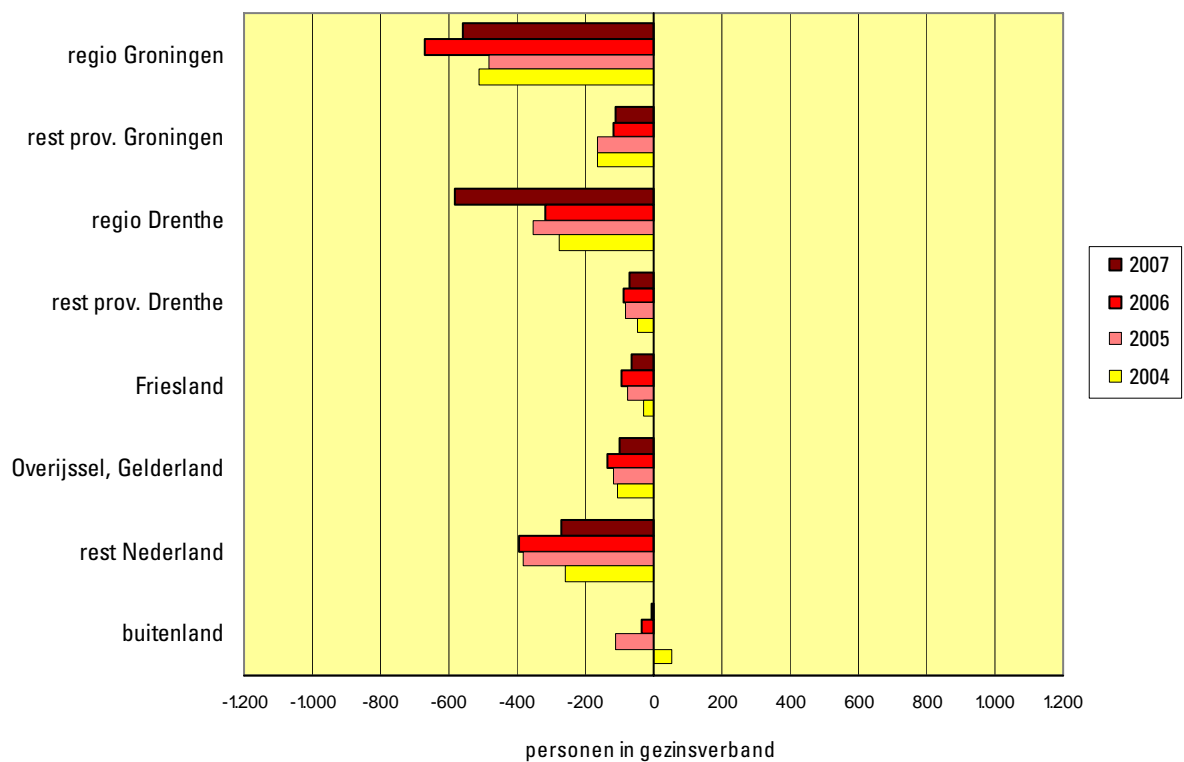
2) De gemeenten Assen, Noordenveld en Tynaarlo

2.7.a Migratiesaldo van alleenstaanden naar regio

Bron: DIA

2.7.b Migratiesaldo van personen in gezinsverband naar regio

Bron: DIA

2.7.2 Vestiging en vertrek naar leeftijd

leeftijd ¹⁾	vestiging			vertrek			migratiesaldo		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
0-4	362	298	340	752	771	810	-390	-473	-470
5-9	238	248	218	348	420	391	-110	-172	-173
10-14	206	204	239	269	256	278	-63	-52	-39
15-19	4.488	4.096	5.285	1.003	754	1.046	3.485	3.342	4.239
20-24	4.400	5.243	4.803	4.328	3.780	4.428	72	1.463	375
25-29	1.792	1.883	1.889	3.495	3.782	3.685	-1.703	-1.899	-1.796
30-34	998	988	984	1.814	1.851	1.869	-816	-863	-885
35-39	593	665	649	1.022	1.138	1.130	-429	-473	-481
40-44	436	475	474	607	683	656	-171	-208	-182
45-49	305	346	337	407	413	427	-102	-67	-90
50-54	248	291	263	297	320	332	-49	-29	-69
55-59	166	177	210	244	251	251	-78	-74	-41
60-64	86	116	123	140	142	175	-54	-26	-52
65-69	73	61	71	86	84	97	-13	-23	-26
70-74	51	61	49	50	63	57	1	-2	-8
75 e.o.	132	139	160	177	154	197	-45	-15	-37
totaal	14.574	15.291	16.094	15.039	14.862	15.829	-465	429	265

Bron: DIA

1) Leeftijd bepaald op datum van verhuizing

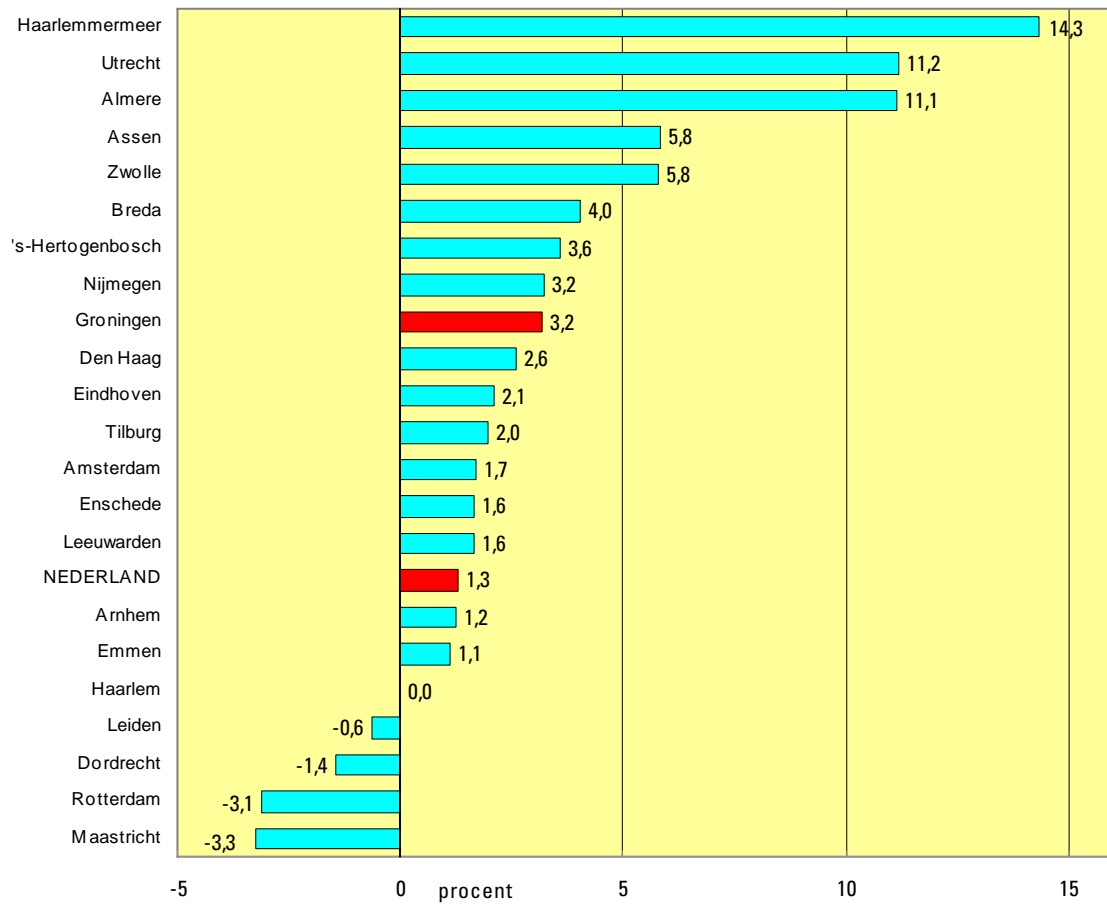
2.7.3 Migratiesaldo per GSB wijk, intern en extern

gebied	saldo binnengemeentelijk			saldo met buiten de gemeente			totaal saldo		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Centrum	-84	59	77	64	212	277	-20	271	354
Oranje-/ Schilderswijk	15	-139	-258	78	94	210	93	-45	-48
Oud zuid	-175	-335	-382	322	386	372	147	51	-10
Nieuw zuid corporatief	37	-338	-148	13	317	-21	50	-21	-169
Nieuw zuid particulier	262	254	382	-177	-122	-90	85	132	292
Oosterpark	-15	38	160	-48	40	-26	-63	78	134
Korreweg/ De Hoogte	70	-111	-387	91	192	84	161	81	-303
Lewenborg	-192	55	73	-259	-167	-72	-451	-112	1
Beijum	75	85	17	-183	-286	-200	-108	-201	-183
Nieuw oost	-76	54	-39	-154	-203	-192	-230	-149	-231
Paddepoel	-197	134	55	-20	98	42	-217	232	97
Vinkhuizen	-13	44	142	-64	-26	49	-77	18	191
Nieuw west	283	279	421	-20	-96	-13	263	183	408
De Dorpen	-16	-97	-73	-14	67	-94	-30	-30	-167
Hoogkerk	26	18	-40	-94	-76	-61	-68	-58	-101
totaal	0	0	0	-465	430	265	-465	430	265

Bron: DIA

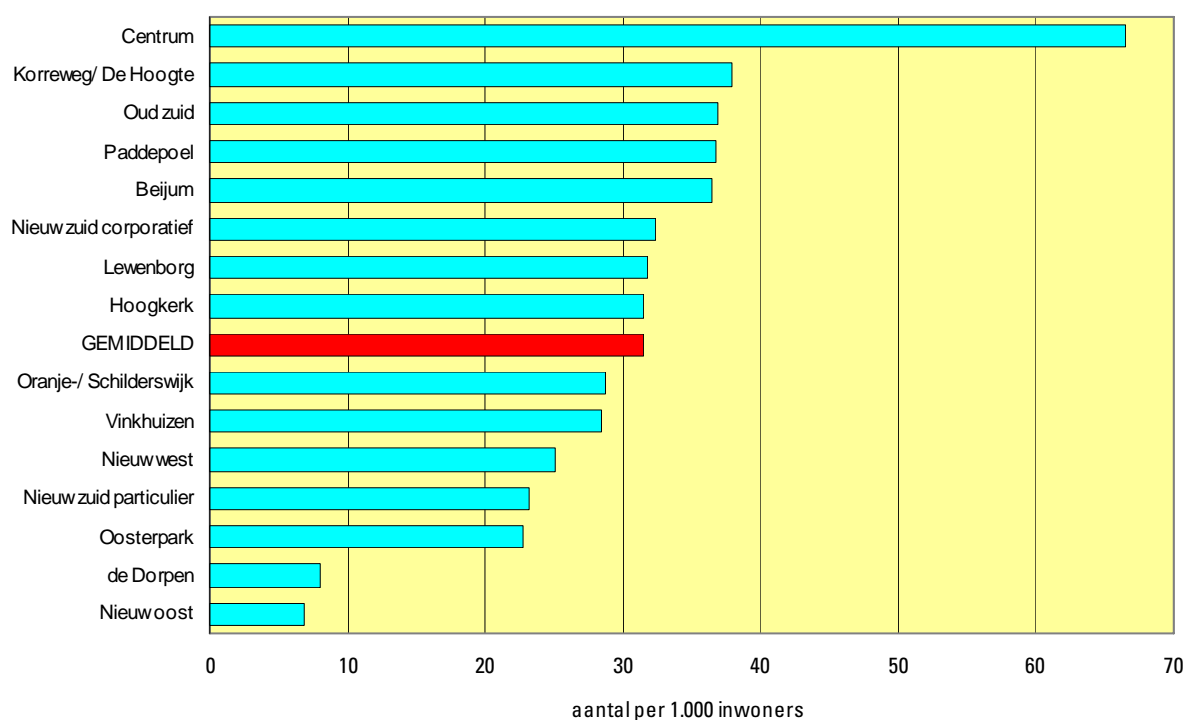

2.7.c Ontwikkeling van de bevolking in een aantal gemeenten, 2003-2008

Bron: CBS

2.7.d Personen per 1.000 inwoners betrokken bij verhuizingen binnen de GSB wijk, 2007

Bron: DIA

2 BEVOLKING

2.8.1 Huishoudenssamenstelling per adres op 1 januari

type huishouden	1998	2003	2004	2005	2006	2007	2008	index 2008 2003=100
eenpersoons	37.532	38.220	38.246	38.492	38.534	38.809	39.194	102,5
samenwonend zonder kind(eren)								
gehuwd	12.152	11.837	11.769	11.611	11.414	11.279	11.182	94,5
niet gehuwd	11.027	11.669	11.740	11.743	11.619	11.699	11.529	98,8
samenwonend met kind(eren)								
gehuwd	10.455	9.338	9.532	9.454	9.332	9.078	8.810	94,3
niet gehuwd	2.327	3.559	3.760	4.000	4.252	4.341	4.445	124,9
eenoudergezin	4.774	5.131	5.301	5.407	5.400	5.396	5.521	107,6
overige huishoudens								
met kind(eren)	957	1.292	1.150	1.130	1.097	1.124	1.126	87,2
zonder kind(eren)	4.578	5.356	5.465	5.682	5.779	6.045	6.342	118,4
totaal	83.802	86.402	86.963	87.519	87.427	87.771	88.149	102,0

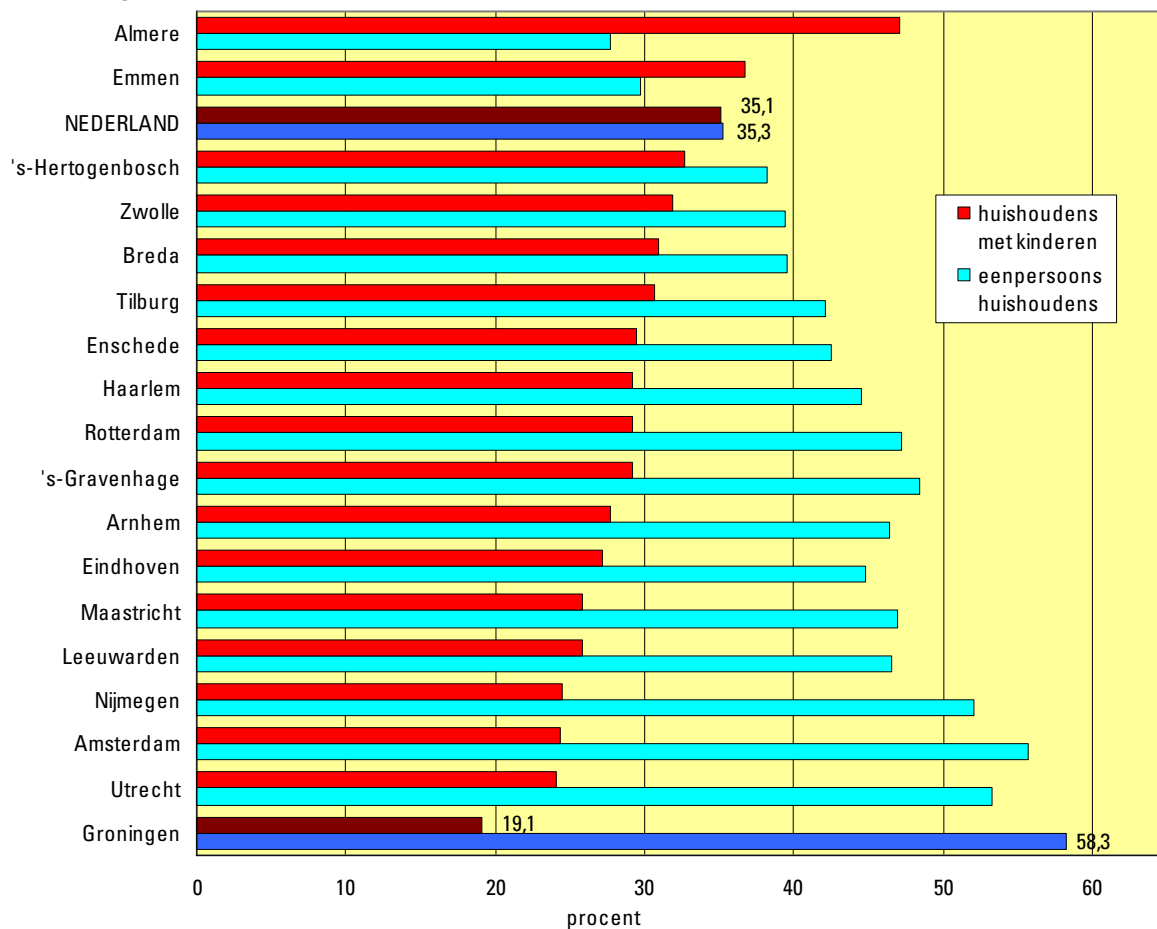
Bron: DIA

2.8.2 Huishoudens met inwonende kinderen op 1 januari

type huishouden	1998	2003	2004	2005	2006	2007	2008	index 2008 2003=100
paar (gehuwd)								
1 kind	4.142	3.554	3.626	3.586	3.511	3.451	3.357	94,5
2 kinderen	4.653	4.305	4.411	4.405	4.385	4.265	4.132	96,0
3 en meer kinderen	1.660	1.479	1.495	1.463	1.436	1.362	1.321	89,3
totaal	10.455	9.338	9.532	9.454	9.332	9.078	8.810	94,3
paar (niet gehuwd)								
1 kind	1.373	1.951	2.009	2.119	2.254	2.279	2.292	117,5
2 kinderen	774	1.328	1.434	1.567	1.643	1.704	1.767	133,1
3 en meer kinderen	180	280	317	314	355	358	386	137,9
totaal	2.327	3.559	3.760	4.000	4.252	4.341	4.445	124,9
eenoudergezin								
1 kind	2.957	3.206	3.334	3.388	3.388	3.395	3.493	109,0
2 kinderen	1.384	1.474	1.495	1.533	1.557	1.531	1.568	106,4
3 en meer kinderen	433	451	472	486	455	470	460	102,0
totaal	4.774	5.131	5.301	5.407	5.400	5.396	5.521	107,6
overige huishoudens								
1 kind	464	621	508	533	500	505	513	82,6
2 kinderen	322	453	410	395	364	390	390	86,1
3 en meer kinderen	171	218	232	202	233	229	223	102,3
totaal	957	1.292	1.150	1.130	1.097	1.124	1.126	87,2
totaal huishoudens met kinderen								
1 kind	8.936	9.332	9.477	9.626	9.653	9.630	9.655	103,5
2 kinderen	7.133	7.560	7.750	7.900	7.949	7.890	7.857	103,9
3 en meer kinderen	2.444	2.428	2.516	2.465	2.479	2.419	2.390	98,4
totaal	18.513	19.320	19.743	19.991	20.081	19.939	19.902	103,0

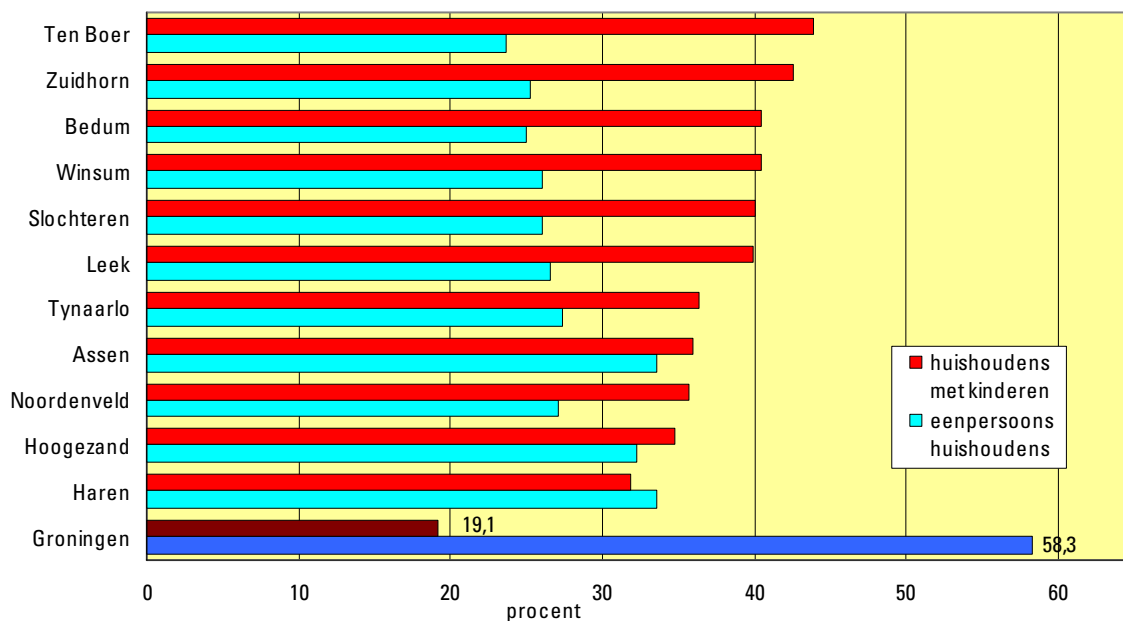
Bron: DIA

2.8.a Huishoudens met kinderen en eenpersoonshuishoudens in grote en middelgrote gemeenten, 2007

Bron: CBS

2.8.b Huishoudens met kinderen en eenpersoonshuishoudens in de regio, 2007

Bron: CBS

2.9 Alleenwonenden naar leeftijd in zelfstandige woningen op 1 januari

leeftijd	2003	2004	2005	2007	2008	index 2008 2003=100
tot 20 jaar	168	166	155	164	178	106,0
20-29 jaar	6.931	6.779	6.456	6.326	6.299	90,9
30-39 jaar	7.353	7.293	7.119	7.076	6.971	94,8
40-49 jaar	5.294	5.421	5.426	5.362	5.340	100,9
50-59 jaar	4.753	4.969	5.156	5.335	5.451	114,7
60-69 jaar	3.022	3.137	3.255	3.527	3.773	124,9
70-79 jaar	3.558	3.435	3.418	3.327	3.312	93,1
80-84 jaar	1.698	1.720	1.690	1.662	1.652	97,3
ouder dan 85 jaar	1.295	1.288	1.347	1.380	1.441	111,3
totaal ¹⁾	34.072	34.208	34.022	34.159	34.417	101,0

Bron: DIA

1) Onder zelfstandige woningen vallen ook: inleun-, aanleun- en bejaardenwoningen

2.10 Procentuele verdeling van de godsdienst van de hoofdkostwinner

	2007 Groningen	2005 Nederland
Rooms-Katholiek	6,7	28,9
Protestant	27,6	19,8
overige religies	7,2	13,9
geen religie	58,5	37,3

Bron: Expérian

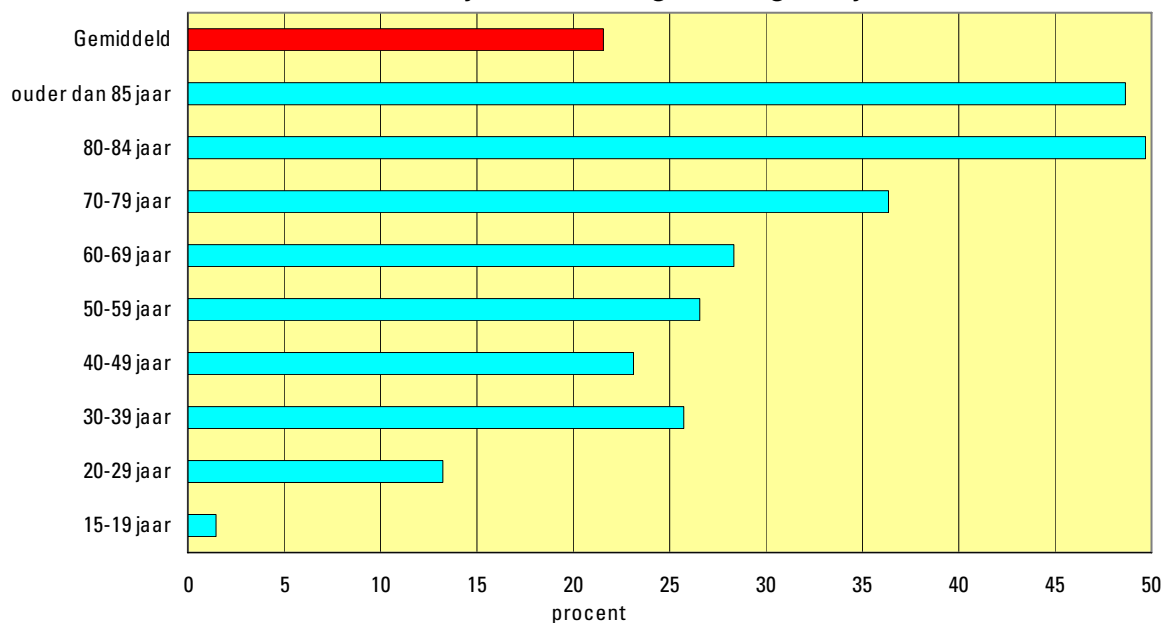
2.11 Procentuele verdeling naar opleidingsniveau van de bevolking van 18 jaar en ouder per GSB wijk

gebied	opleidingsniveau ¹⁾	2000			2006		
		lager	middelbaar	hoger	lager	middelbaar	hoger
Centrum		8	36	56	6	39	55
Oranje-/ Schilderswijk		8	41	51	7	35	58
Oud zuid		18	23	59	13	33	54
Nieuw zuid corporatief		35	33	31	21	38	41
Nieuw zuid particulier		12	34	54	13	27	60
Oosterpark		42	29	30	21	35	44
Korreweg/ De Hoogte		19	46	35	13	42	45
Lewenborg		44	38	18	27	43	30
Beijum		28	41	31	25	37	38
Nieuw oost		32	37	31	17	34	49
Paddepoel		33	43	24	26	43	31
Vinkhuizen		37	42	21	40	37	23
Nieuw west		26	35	38	15	31	54
Hoogkerk/ De Dorpen		46	42	13	39	40	21
Gemeente		26	37	37	19	37	44

Bron: Bureau O&S (L&V)

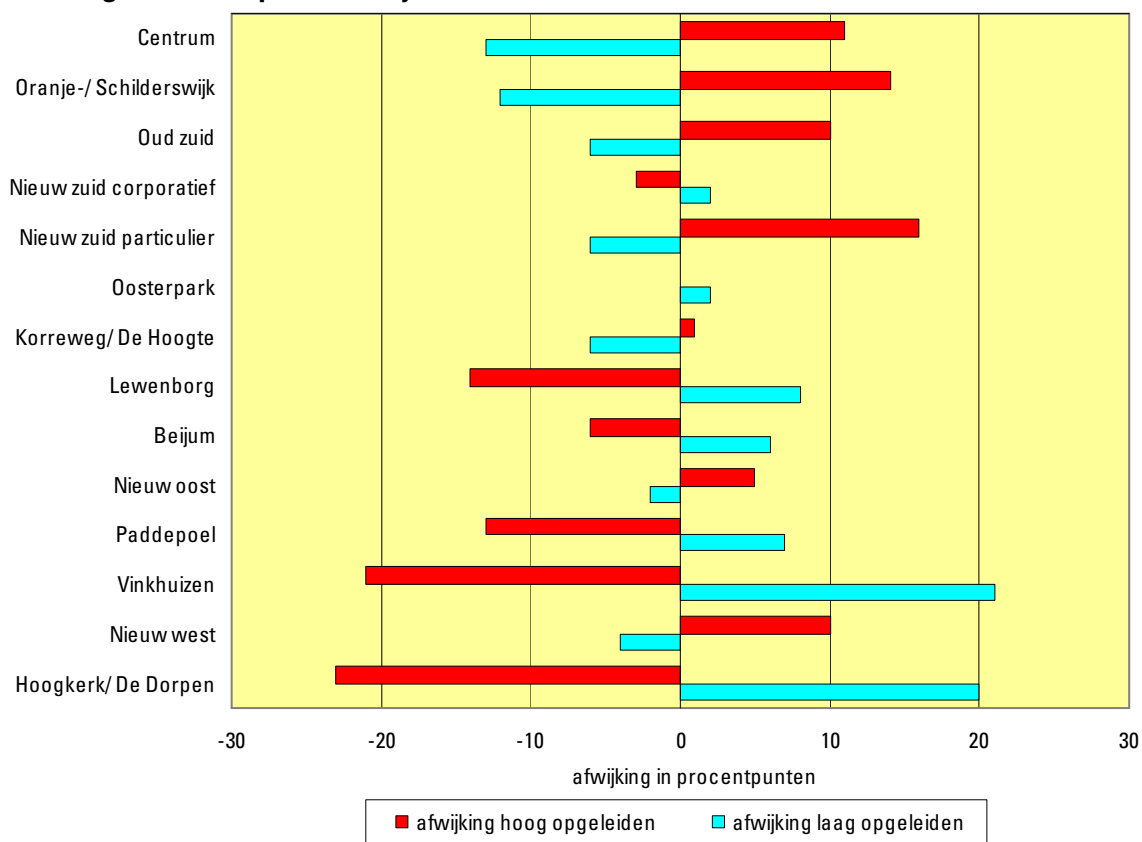
1) Lager = Lager(beroeps)onderwijs, MAVO; middelbaar = HAVO, VWO, MBO; hoger = HBO,WO

2.9.a Alleenwonenden naar leeftijd in zelfstandige woningen, 1 januari 2008

Bron: DIA

2.11.a Afwijking van het opleidingsniveau van de bevolking van 18 jaar en ouder van het gemiddelde per GSB wijk, 2006

Bron: Bureau O&S (L&V)

2.12.1 Bevolking naar herkomstland (volgens de CBS methode)

Land(groep) ¹⁾	2002	2004	2006	2008	index 2008, 2002=100	eerste generatie	
				totaal		abs.	%
traditionele doelgroepen excl. Europa							
Turkije	949	1.056	1.175	1.268	133,6	698	55,0
Marokko	884	941	1.009	997	112,8	462	46,3
Tunesië	164	169	194	203	123,8	85	41,9
Algerije, Egypte, Libië	276	303	320	342	123,9	188	55,0
Aruba, Ned. Antillen	3.034	3.177	3.100	3.157	104,1	2.024	64,1
Suriname	3.100	3.150	3.177	3.127	100,9	1.555	49,7
Latijns Amerika	863	986	1.071	1.189	137,8	737	62,0
totaal trad. doelgroepen	9.270	9.782	10.046	10.283	110,9	5.749	55,9
vluchtelingenlanden							
Afghanistan	212	287	292	324	152,8	274	84,6
Irak	627	617	644	646	103,0	485	75,1
Iran	650	692	689	748	115,1	601	80,3
Vietnam	243	253	295	282	116,0	181	64,2
Ethiopië	92	83	85	98	106,5	68	69,4
Somalië	308	271	230	234	76,0	151	64,5
totaal vluchtelingenlanden	2.132	2.203	2.235	2.332	109,4	1.760	75,5
overig niet-westers							
overig Midden-Oosten	480	541	550	583	121,5	365	62,6
China incl. Hong Kong	845	1.096	1.097	1.272	150,5	950	74,7
overig Azië en overig Australië	730	855	976	1.150	157,5	737	64,1
rest Afrika	1.262	1.508	1.522	1.492	118,2	947	63,5
totaal overig niet-westers	3.317	4.000	4.145	4.497	135,6	2.999	66,7
Europa							
Noord mediterraan ²⁾	985	1.028	1.119	1.111	112,8	600	54,0
Midden- en Oost Europa	1.439	1.727	2.054	2.352	163,4	1.796	76,4
(Ex)Joegoslavië	821	842	824	867	105,6	630	72,7
Scandinavië	421	377	436	396	94,1	211	53,3
West Europa	5.601	5.618	5.956	6.054	108,1	2.622	43,3
totaal Europa	9.267	9.592	10.389	10.780	116,3	5.859	54,4
waarvan huidige Europese Unie	6.959	7.858	8.592	8.825	126,8	2.622	29,7
overig westers							
Indonesië	1.834	1.986	2.047	2.097	114,3	771	36,8
voorm. Ned. Indië en Ned. Nw-Guinea	4.289	4.153	3.942	3.789	88,3	882	23,3
rest Westers ³⁾	750	753	791	906	120,8	435	48,0
totaal rest westers	6.873	6.892	6.780	6.792	98,8	2.035	30,0
totaal westers	16.140	16.484	17.169	17.572	108,9	7.894	44,9
overig/onbekend	8	59	25	105			0,0
totaal niet-Nederland	30.867	32.528	33.620	34.789	112,7	18.426	53,0
Nederland	144.799	146.801	147.288	147.950	102,2	146.112	98,8
totale bevolking	175.666	179.329	180.908	182.739	104,0		

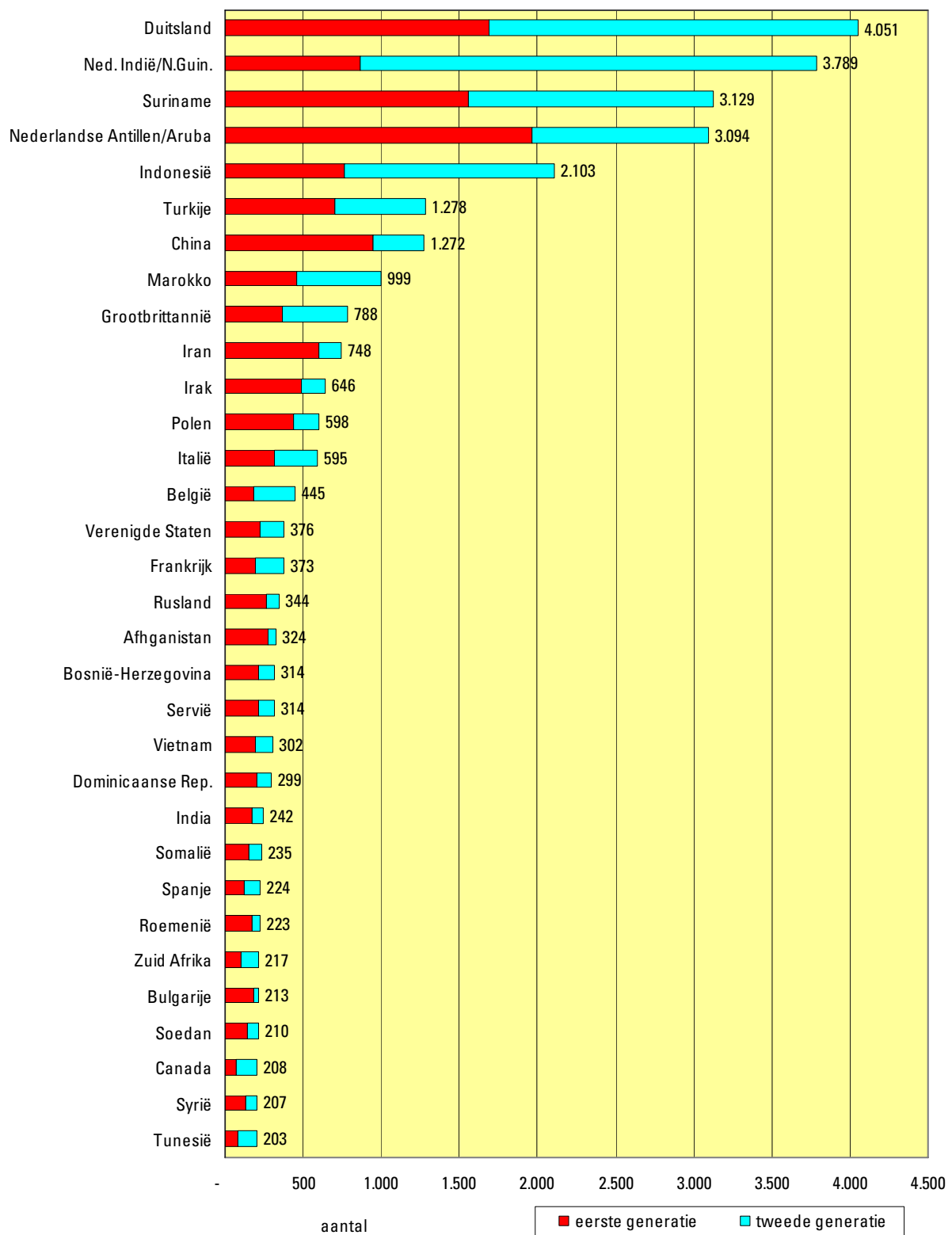
Bron: DIA

1) Bepaald volgens de CBS-methode: Land van persoon waarvoor geldt dat hij/zij zelf buiten Nederland is geboren, of waarvan ten minste één ouder buiten Nederland is geboren. Uitzondering is een in het buitenland geboren persoon uit twee in Nederland geboren ouders, deze heeft als herkomstland Nederland

2) Portugal, Spanje, Italië, Griekenland, Cyprus, Malta

3) Rest Westers: Verenigde Staten, Canada, Japan, Australië, Nieuw Zeeland en Oceanië

2.12.a Minderheden per herkomstland, 1 januari 2008, eerste en tweede generatie samen, herkomstlanden met 200 of meer personen

Bron: DIA

2.12.2 Leeftijdverdeling naar herkomst op 1 januari 2008

		0 - 14 jaar	15 - 29 jaar	30 - 44 jaar	45 - 54 jaar	55 - 64 jaar	65 jaar en ouder	totaal
doelgroepen	abs.	2.462	3.430	2.471	1.112	566	242	10.283
	%	23,9	33,4	24,0	10,8	5,5	2,4	100
vluchtelingenlanden	abs.	550	737	663	261	78	43	2.332
	%	23,6	31,6	28,4	11,2	3,3	1,8	100
overig niet westers	abs.	1.039	1.852	1.074	338	146	48	4.497
	%	23,1	41,2	23,9	7,5	3,2	1,1	100
Europa	abs.	1.331	3.857	2.469	1.099	1.017	1.006	10.779
	%	12,3	35,8	22,9	10,2	9,4	9,3	100
rest westers	abs.	453	2.150	1.628	1.296	738	527	6.792
	%	6,7	31,7	24,0	19,1	10,9	7,8	100
Nederland	abs.	17.527	47.867	30.525	18.025	15.133	18.873	147.950
	%	11,8	32,4	20,6	12,2	10,2	12,8	100
totaal	abs.	23.393	59.952	38.839	22.134	17.682	20.739	182.739
	%	12,8	32,8	21,3	12,1	9,7	11,3	100

Bron: DIA

2.13 Bevolking naar nationaliteit en geboorteland op 1 januari

geboorteland / nationaliteit		2002	2004	2006	2008	index 2008 2002=100
persoon Nederland	Nederlands	142.801	144.716	145.090	145.772	102,1
	Nederlands + vreemd	269	288	334	363	134,9
	vreemd	45	22	26	79	175,6
	totaal	143.115	145.026	145.450	146.214	102,2
persoon Nederland, moeder niet-Nederland	Nederlands	7.355	7.648	7.665	7.798	106,0
	Nederlands + vreemd	1.560	1.784	2.040	2.305	147,8
	vreemd	317	388	417	406	128,1
	totaal	9.232	9.820	10.122	10.509	113,8
persoon Nederland, vader niet-Nederland	Nederlands	4.014	4.174	4.345	4.435	110,5
	Nederlands + vreemd	988	1.081	1.167	1.255	127,0
	vreemd	66	65	62	55	83,3
	totaal	5.068	5.320	5.574	5.745	113,4
persoon niet-Nederland	Nederlands	8.592	8.696	8.395	8.253	96,1
	Nederlands + vreemd	3.827	4.002	4.490	4.770	124,6
	vreemd	5.832	6.465	6.877	7.248	124,3
	totaal	18.251	19.163	19.762	20.271	111,1
totaal	Nederlands	162.762	165.234	165.495	166.258	102,1
	Nederlands + vreemd	6.644	7.155	8.031	8.693	130,8
	vreemd	6.260	6.940	7.382	7.788	124,4
totaal		175.666	179.329	180.908	182.739	104,0

Bron: DIA

2.14 Asielzoekers in de gemeente Groningen op 1 januari

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
asielzoekers in asielzoekerscentra	788	485	250	0	0	0
op de centra ingeschreven in het bevolkingsregister ¹⁾	452	434	256	48	0	0
asielzoekers: zelfzorgarrangement ²⁾	326	199	179	141	93	33
totaal	1.114	684	429	141	93	33

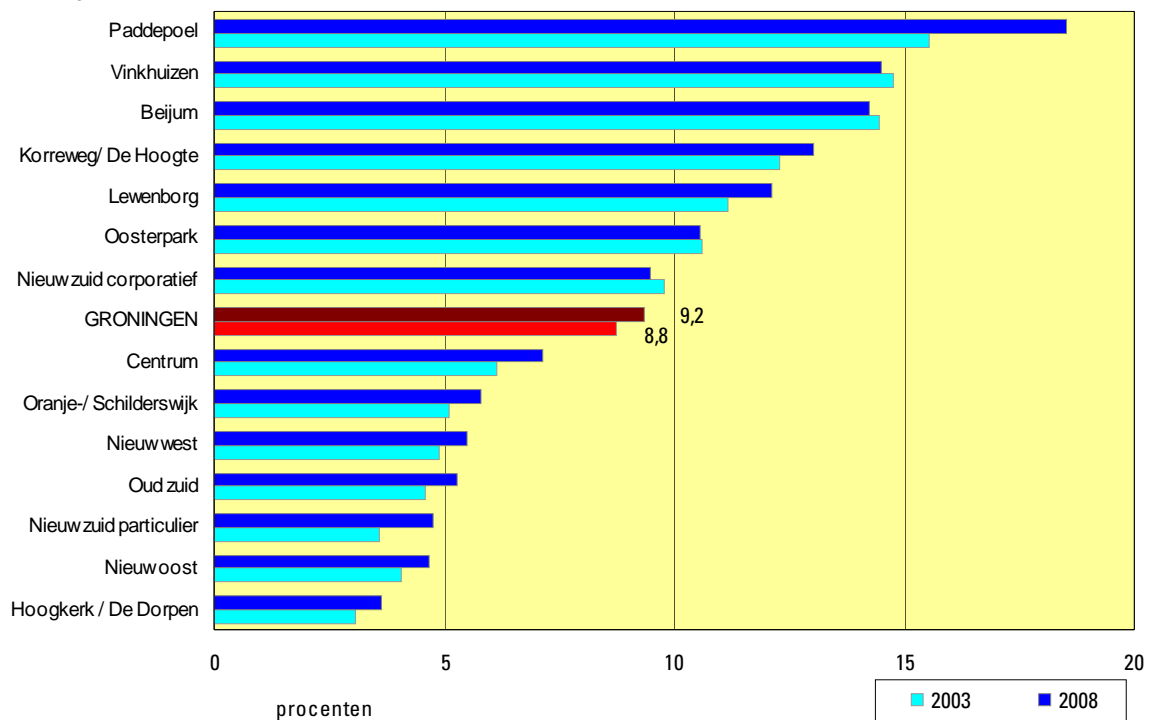
Bron: COA, IBIS-HRO

1) Tot 2005 gedeeltelijk, 2006 alleen administratief geplaatsten: op de centra ingeschreven, wonend bij bekenden

2) Asielzoekers in het zelfzorgarrangement wonen buiten een AZC en staan ingeschreven in Groningen

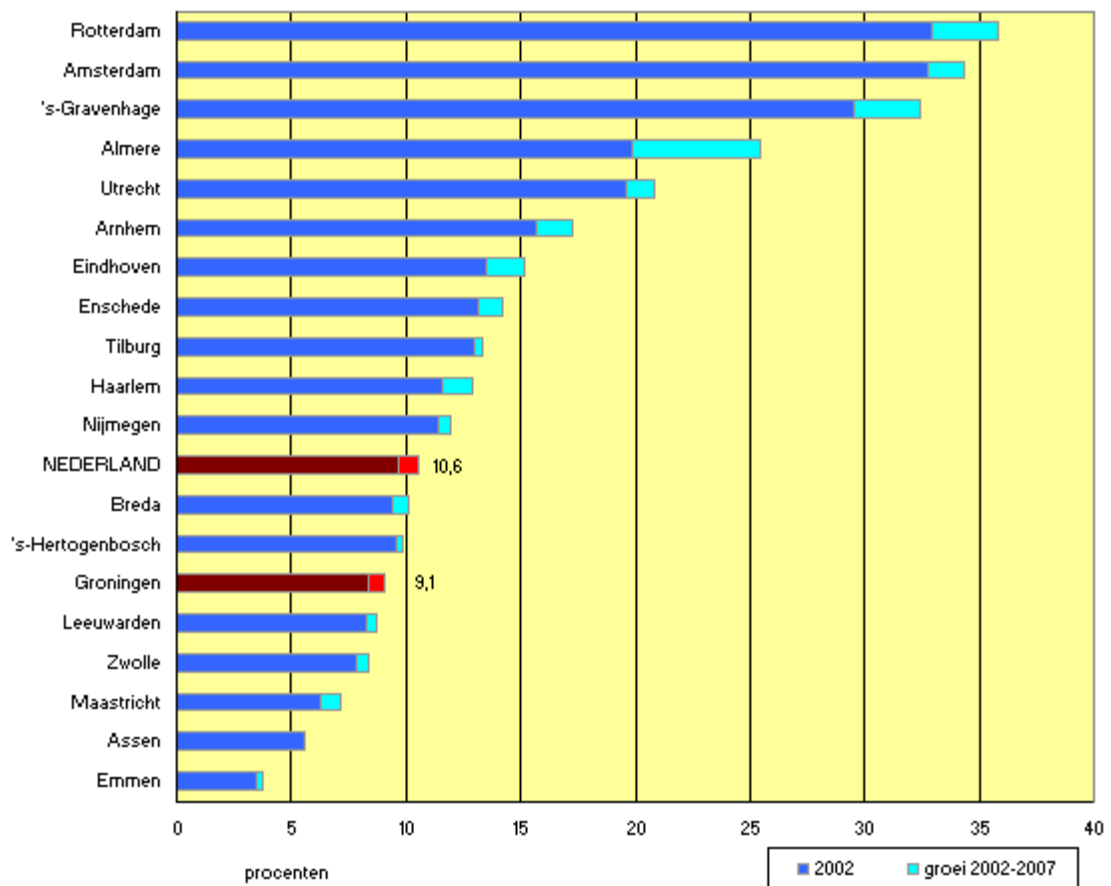

2.12.b Percentage niet-westerse allochtonen op de totale bevolking per GSB wijk op 1 januari

Bron: DIA

2.12.c Percentage niet-westerse allochtonen van een aantal gemeenten op 1 januari

Bron: CBS

HOOFDSTUK 3

WOONRUIMTE

De Rokade, in 2007 opgeleverd. Bewoners kunnen gebruik maken van zorgdiensten van het naastgelegen verzorgingscentrum. Onderin het gebouw is een medisch centrum gevestigd.

Lokaal akkoord

De gemeente en de Groninger woningcorporaties hebben in het 'lokaal akkoord' afspraken gemaakt over woningbouw en wijkvernieuwing om zo een extra impuls te geven aan de leefbaarheid in de stad. Voor de woningbouw betekent dit dat de er door de corporaties de komende 10 jaar 8.000 woningen gebouwd zullen worden, deels ter vervanging van bestaande woningen. Om de doorstroming te bevorderen worden er in de koopsector zowel starterwoningen als duurdere woningen gebouwd.

Meer laagbouw

De gemeente Groningen kent 83.329 zelfstandige woningen. Van deze woningen zijn 32.766 laagbouw en 50.563 gestapeld. De grootste groei komt door de laagbouwoningen. Dit komt onder meer door de wijkvernieuwing waarbij voornamelijk portiekwoningen en boven/benedenwoningen óf worden afgebroken en vervangen door laagbouw óf worden samengevoegd. Een tweede reden is dat in de uitbreidingswijken vooral laagbouw gebouwd wordt. Voor het eerst sinds jaren is het aantal woningen in gestapelde bouw ook toegenomen, dit komt ten goede aan de appartementen die vallen onder de portiekwoningen.

Snelle groei aantal wooneenheden en kamerverhuurpanden

Naast de zelfstandige woningen zijn er de niet-zelfstandige woonruimten, waaronder 20.209 wooneenheden.

Sinds 2004 neemt het aantal wooneenheden snel toe. Dit komt doordat zelfstandige woningen worden gesplitst in gemiddeld 3 tot 4 wooneenheden, vaak ten behoeve van de studentenhuisvesting. Daarnaast zijn er in afgelopen jaren nieuwe wooneenheden voor studentenhuisvesting gebouwd in de vorm van containerwoningen. Dit betrof in 2007 onder anderen de verbouw van twee bedrijfspanden in het Centrum en één aan het Winschoterdiep.

Steeds meer Groningers hebben een eigen huis

Ruim 40% van de woningen in Groningen wordt bewoond door de eigenaar. Dit is ten opzichte van 1999 een toename met 13 procentpunten. Ten opzichte van de landelijke ontwikkelingen heeft er in Groningen een inhaalslag plaatsgevonden.

Huurhuizen worden verkocht, deels aan bestaande bewoners (van het totaal aantal verkopen naar schatting 10%), deels aan nieuwe bewoners. De nieuwbouw bestaat voornamelijk uit koopwoningen. In vergelijking met Nederland als geheel is het percentage eigen woningen nog wel laag. Dit is in alle grote en de meeste middelgrote steden het geval.

Nieuwe woningen

Doel van de gemeente is om jaarlijks in totaal 1.150 woningen te bouwen. Tot 2007 zijn er

gemiddeld een kleine 800 woningen gebouwd. In 2007 was de bouwproductie 1.035 woningen. Hiermee is de gewenste bouwproductie bijna gehaald. De afgelopen 5 jaar is in de regio relatief meer gebouwd. Vooral Assen en Slochteren kennen een hoge productie.

Naast de eenheden voor studenten zijn de gebouwde woningen vooral koopwoningen in de hogere prijsklassen. In 2007 is in Groningen 75 procent van de gereedgekomen woningen in de koopsector gebouwd. Dit is ook te zien aan de toename van het aantal woningen groter dan 100 m² in de uitbreidings- en wijkvernieuwingswijken. De meeste woningen zijn verzezen in de uitbreidingsgebieden ten westen van de stad. Binnen de stad wordt onder meer gebouwd in de wijkvernieuwingsgebieden Paddepoel en Corpus den Hoorn en het Oosterpark/ de Korrewegwijk (voormalig stadionterrein en Oosterhamrikkanaal). Ook in het centrum gaat men door met bouwen (Ciboga).

WOZ waarden

Van de zelfstandige woningen heeft 77% een WOZ waarde tussen de €50.000,- en €150.000,-. De gemiddelde WOZ waarde van alle woningen in de gemeente bedraagt € 130.000,- inclusief de huurwoningen. Dit terwijl het gemiddelde transactiebedrag waarvoor woningen verkocht zijn voor 2006 uitkomt op € 181.900,-. Dit bedrag is lager dan het landelijke gemiddelde. Voor de wijken is een gemiddelde WOZ waarde berekend op basis van het aantal woningen per WOZ-categorie. De hoogste gemiddelden vinden we in de uitbreidingswijken Nieuw-west, Nieuw-oost en Nieuw-zuid particulier. Nieuw-west kent het hoogste gemiddelde, hier vinden we vrijwel alleen maar nieuwbouw. Zie voor de wijkindeling achter in dit boek.

Bewoners en woonruimten

De gemiddelde bezetting van zelfstandige woningen is 1,98. (2,52 in laagbouw en 1,62 in gestapelde bouw) Deze is na een afname tot 2002 toegenomen en de laatste twee jaar weer afgenomen, vooral in de laagbouw. Er komt weer wat meer ruimte. Het aantal zelfstandige woningen neemt weer toe. En er gaan steeds meer mensen in wooneenheden wonen. Dit aantal neemt zelfs sneller toe dan dat de bevolking groeit.

Ouderen vinden relatief gemakkelijk een sociale huurwoning

De kans een huurhuis in de sociale sector te krijgen van mensen die actief op zoek zijn naar een huis is de laatste jaren gestegen. Deze kans was ruim 32% in 2007 en 2006. Dit is een verbetering ten opzichte van 2005, toen was deze nog 26,7%. De grootste kans op het vinden van een woning heeft een ouderenhuishouden, deze kans was in 2006 64%.

Inhoud

3.1.1	Woonruimtevoorraad op 1 januari	30
3.1.2	Woonruimte voor ouderen en mensen die behoefte hebben aan een vorm van zorg op 1 januari	30
3.1.a	Percentage laagbouw ten opzicht van de totale woonruimtevoorraad per buurt, 2008	31
3.1.b	Ontwikkelingen woonruimte naar type	31
3.1.3	Zelfstandige woningen verdeeld naar bouwperiode	32
3.1.4	Zelfstandige woonruimte verdeeld naar oppervlakte	32
3.2.1	Eigendomsverhoudingen zelfstandige woningen op 1 januari	32
3.2.2	Eigendomsverhoudingen zelfstandige woningen op 1 januari in procenten	32
3.1.c	Percentage zelfstandige woningen groter dan 100m ² per GSB wijk	33
3.2.a	Percentage woningen eigenaar-bewoner per GSB wijk, 2002 en 2007	33
3.3.1	Gemiddelde WOZ waarde van bestaande en toegevoegde woningen	34
3.3.2	WOZ waarde van zelfstandige woningen per 1 januari, aantallen per categorie	34
3.4.1	Administratieve leegstand van zelfstandige woningen naar woningtype op 1 januari	34
3.4.2	Administratieve leegstand van zelfstandige woonruimte naar eigendom op 1 januari	34
3.3.a	Gemiddelde economische waarde van de zelfstandige woningen per GSB wijk, 2005	35
3.3.b	Categorie economische waarde van zelfstandige woningen naar eigendom, 2005	35
3.4.a	Administratieve leegstand naar GSB wijk op 1 januari 2008, percentages	35
3.5.1	Opgeleverde woonruimten, nieuwbouw	36
3.5.2	Percentage koopwoningen van het totaal aantal gereed gekomen woningen	36
3.5.3	Opgeleverde woningen in Groningen en in de regio Groningen-Assen	36
3.5.4	Gemiddeld transactiebedrag van woningen van eigenaar-bewoners	36
3.5.a	Aandeel van koopwoningen ten opzichte van het totaal aantal woningen, Groningen vergeleken, 2002-2007	37
3.5.b	Toename van het aantal woningen 2003-2007 per 1.000 woningen aanwezig op 1 jan. 2003, Groningen en de regiogemeenten	37
3.6.1	Toevoeging van woonruimte naar type	38
3.6.2	Toevoeging woonruimte naar reden van toevoeging	38
3.6.a	Mate van stedelijkheid: omgevingsadressendichtheid in een aantal gemeenten, 2008	39
3.6.b	Nieuwbouw van zelfstandige en niet-zelfstandige woonruimten per GSB wijk, 2003-2007	39
3.7.1	Afvoer van woonruimte naar type	40
3.7.2	Afvoer van woonruimte naar reden	40
3.7.a	Ontwikkeling van het aantal zelfstandige en niet-zelfstandige woonruimten	41
3.7.b	Onttrekking/afbraak van zelfstandige en niet-zelfstandige woonruimte per GSB wijk, totaal over de periode 2003-2007	41
3.8.1	Aantal bewoners naar type woonruimte op 1 januari	42
3.8.2	Hoofdbewoners van zelfstandige woningen naar herkomstland en eigendom, percentages, 1 januari 2007	42
3.8.3	Hoofdbewoners van woonruimten naar herkomstland en type woning, percentages, 1 januari 2008	42
3.8.a	Gemiddelde bezetting van bewoonde zelfstandige woningen	43
3.8.b	Afwijking van eigen woningbezit t.o.v. het gemiddelde naar etniciteit, 1 januari 2007	43
3.8.c	Binnen de wooneenheden geregistreeerde kamerverhuuradressen, kamers en bewoners	43
3.9.1	Woningzoekenden van huurwoningen in de sociale sector	44
3.9.2	Indicatie van het aantal wachtmaanden bij woningcorporatie IN voor het vinden van een studentenkamer	44
3.10	Gemiddelde huurverhoging per 1 juli in Groningen en Nederland	44
3.11	Oordeel over kwaliteit woning en woonomgeving, percentage bewoners dat het eens is met de stellingen	44
3.9.a	Slaagkans van actief woningzoekenden bij het verkrijgen van een huurwoning in de sociale sector naar type huishouden	45
3.11.a	Afwijking van de tevredenheid over de woning t.o.v. het gemeentelijk gemiddelde, 2006	45

3.1.1 Woonruimtevoorraad op 1 januari

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	<i>index 2008 2003=100</i>
zelfstandig (laagbouw)							
vrijstaande woning	2.278	2.327	2.343	2.338	2.479	2.492	109,4
twee onder één kap	2.702	2.854	2.927	2.967	3.048	3.059	113,2
geschakelde woning	1.826	1.857	1.907	1.914	1.946	2.025	110,9
woning in rij	24.055	24.133	24.361	24.499	24.733	25.048	104,1
boerderij	153	152	151	149	145	142	92,8
totaal laagbouw	31.014	31.323	31.689	31.867	32.351	32.766	105,6
zelfstandig (gestapeld)							
woning boven bedrijf	1.049	1.056	1.045	1.034	1.024	1.009	96,2
boven of benedenwoning	16.490	16.447	16.338	16.047	15.890	15.680	95,1
portiekwoning	24.303	24.270	24.051	23.834	23.866	24.230	99,7
galerijwoning	9.442	9.485	9.452	9.322	9.295	9.292	98,4
duplexwoning	404	356	356	352	352	352	87,1
totaal gestapeld	51.688	51.614	51.242	50.589	50.427	50.563	97,8
totaal zelfstandig	82.702	82.937	82.931	82.456	82.778	83.329	100,8
niet-zelfstandig							
wooneenheden	15.457	15.597	16.081	16.999	18.434	20.209	130,7
overig							
woonwagens	158	160	168	168	170	172	108,9
woonschepen	514	526	526	479	479	479	93,2
diversen w.o. bijz. woongebouwen	681	707	707	895	691	564	82,8
totaal overig	1.353	1.393	1.401	1.542	1.340	1.344	99,3
totaal	99.512	99.927	100.413	100.997	102.552	104.882	105,4
<i>bijzondere woongebouwen</i>	<i>295</i>	<i>314</i>	<i>315</i>	<i>315</i>	<i>315</i>	<i>315</i>	<i>106,8</i>
<i>capaciteit bijz. woongebouwen</i>	<i>3.276</i>	<i>3.269</i>	<i>3.270</i>	<i>3.270</i>	<i>3.270</i>	<i>3.270</i>	<i>99,8</i>

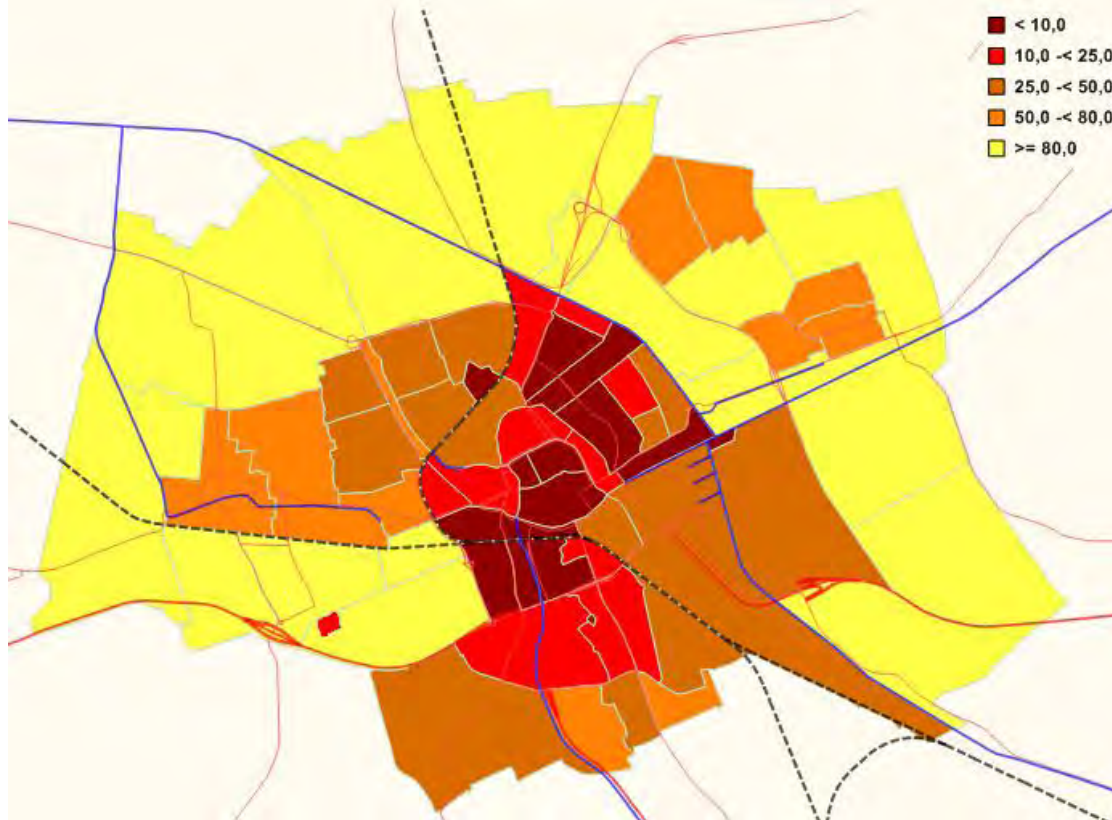
Bron: DIA

3.1.2 Woonruimte voor ouderen en mensen die behoefte hebben aan een vorm van zorg op 1 januari

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
woningen geschikt voor ouderen	7.476	7.405	7.376	7.322	7.284	7.248
ouderenwoningen	3.234	3.221	3.196	3.139	3.104	3.100
inleunwoningen	225	225	225	225	225	225
aanleunwoningen	1.027	1.027	1.027	1.027	1.027	1.027
zorg woonruimten, niet zelfstandig	288	288	288	288	288	288
gehandicapten woonruimten	50	50	50	50	50	59
totaal	12.300	12.216	12.162	12.051	11.978	11.947
verzorgings-verpleeghuizen	18	18	18	18	18	18
capaciteit verzorg-verpleeghuizen	373	373	373	373	373	373

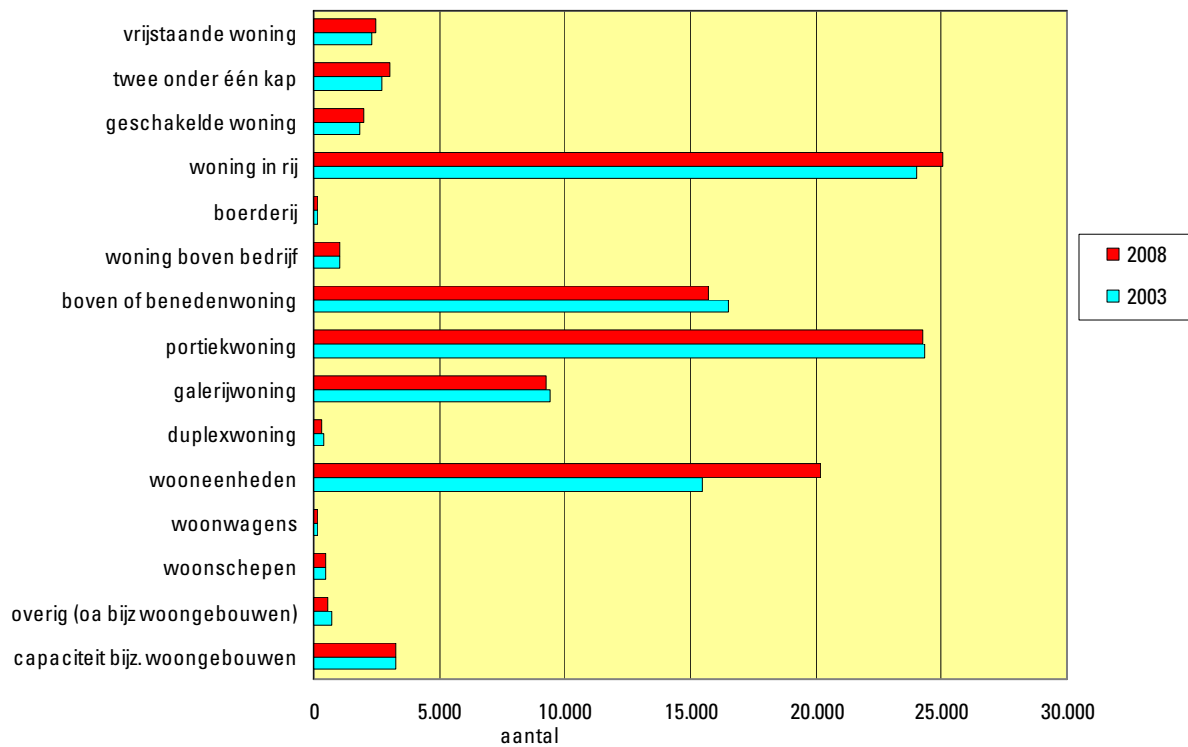
Bron: DIA

3.1.a Percentage laagbouw ten opzicht van de totale woonruimtevoorraad per buurt, 2008

Bron: DIA

3.1.b Ontwikkelingen woonruimte naar type

Bron: DIA

3.1.3 Zelfstandige woningen verdeeld naar bouwperiode

Bouwperiode	2003	2005	2007	2008		landelijk (%)
				absoluut	in %	2002
voor 1920	9.203	9.153	9.016	8.962	10,8	9,3
1920 - 1944	13.940	13.855	13.322	13.011	15,6	12,1
1945 - 1959	9.684	9.544	9.332	9.260	11,1	11,6
1960 - 1969	12.720	12.599	12.280	12.280	14,7	15,4
1970 - 1979	12.510	12.287	12.094	12.078	14,5	18,8
1980 - 1989	13.264	13.266	13.251	13.248	15,9	17,6
1990 - 1999	8.736	8.738	8.732	8.721	10,5	13,0
2000 - heden	2.645	3.489	4.717	5.736	6,9	2,1
totaal	82.702	82.931	82.778	83.329	100	100

Bron: DIA, CBS

3.1.4 Zelfstandige woonruimte verdeeld naar oppervlakte

m2	2003	2005	2007	2008		index 2008
				absoluut	in %	2002=100
<= 39	2.115	2.083	2.139	2.202	2,6	104,1
40 - 59	11.343	11.133	11.001	10.919	13,1	96,3
60 - 79	21.490	21.338	20.871	20.716	24,9	96,4
80 - 99	22.073	21.977	21.735	21.638	26,0	98,0
100 - 119	13.176	13.333	13.458	13.452	16,1	102,1
>= 120	12.366	12.897	13.447	13.422	16,1	108,5
oppervlakte onbekend	139	170	127	980	1,2	
totaal	82.702	82.931	82.778	83.329	100	100,8

Bron: DIA

3.2.1 Eigendomsverhoudingen zelfstandige woningen op 1 januari

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	index 2007
							2002=100
eigenaar/bewoner	31.376	31.754	32.788	33.505	33.904	34.468	109,9
corporatie	37.355	37.443	36.951	36.539	35.704	35.395	94,8
institutionele belegger	4.358	5.066	4.702	4.384	4.250	4.384	100,6
overig verhuur	7.952	7.772	7.732	7.759	7.781	7.653	96,2
onbekend ¹⁾	964	667	764	744	817	878	91,1
totaal	82.005	82.702	82.937	82.931	82.456	82.778	100,9

Bron: DIA

1) Onbekend: te slopen woningen en nieuwbouw waar nog geen eigenaar van bekend is

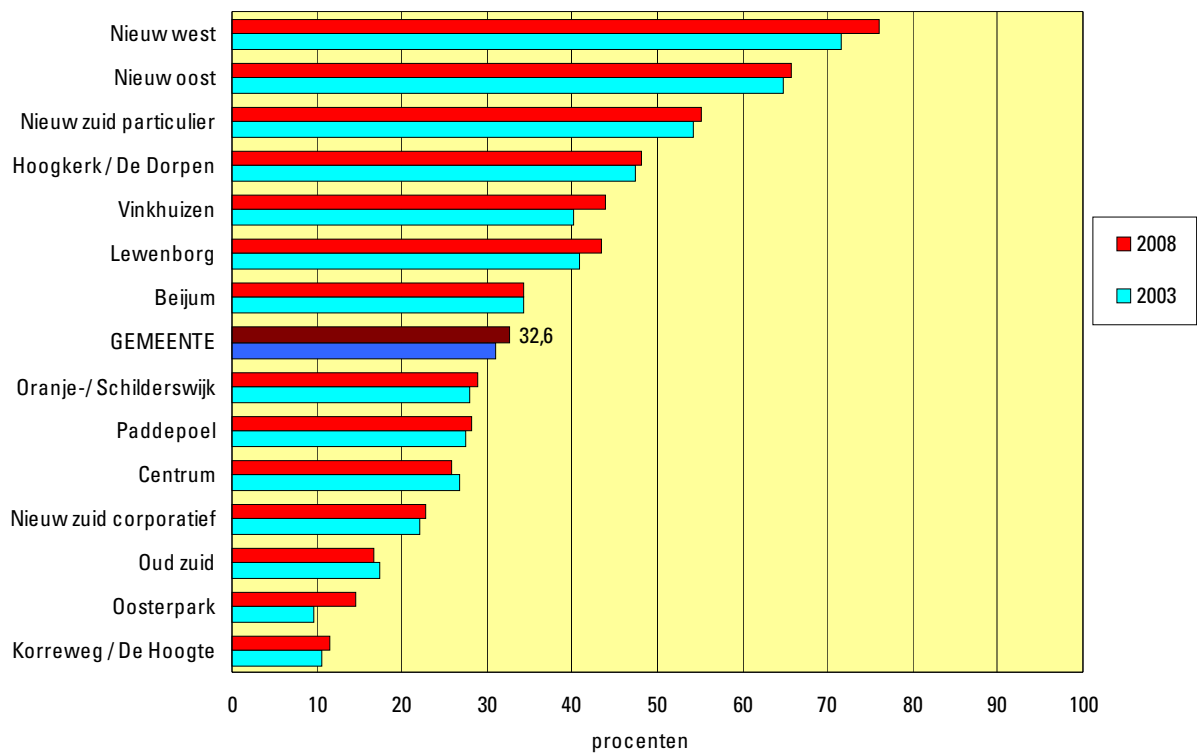
3.2.2 Eigendomsverhoudingen zelfstandige woningen op 1 januari in procenten

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	landelijk
							2003
eigenaar/bewoner	38,3	38,4	39,5	40,4	41,1	41,6	55,0
corporatie	45,6	45,3	44,6	44,1	43,3	42,8	34,6
institutionele belegger	5,3	6,1	5,7	5,3	5,2	5,3	.
overig verhuur	9,7	9,4	9,3	9,4	9,4	9,2	.
onbekend	1,2	0,8	0,9	0,9	1,0	1,1	.
totaal	100	100	100	100	100	100	

Bronnen: DIA, ABF(Woningmarktmonitor)

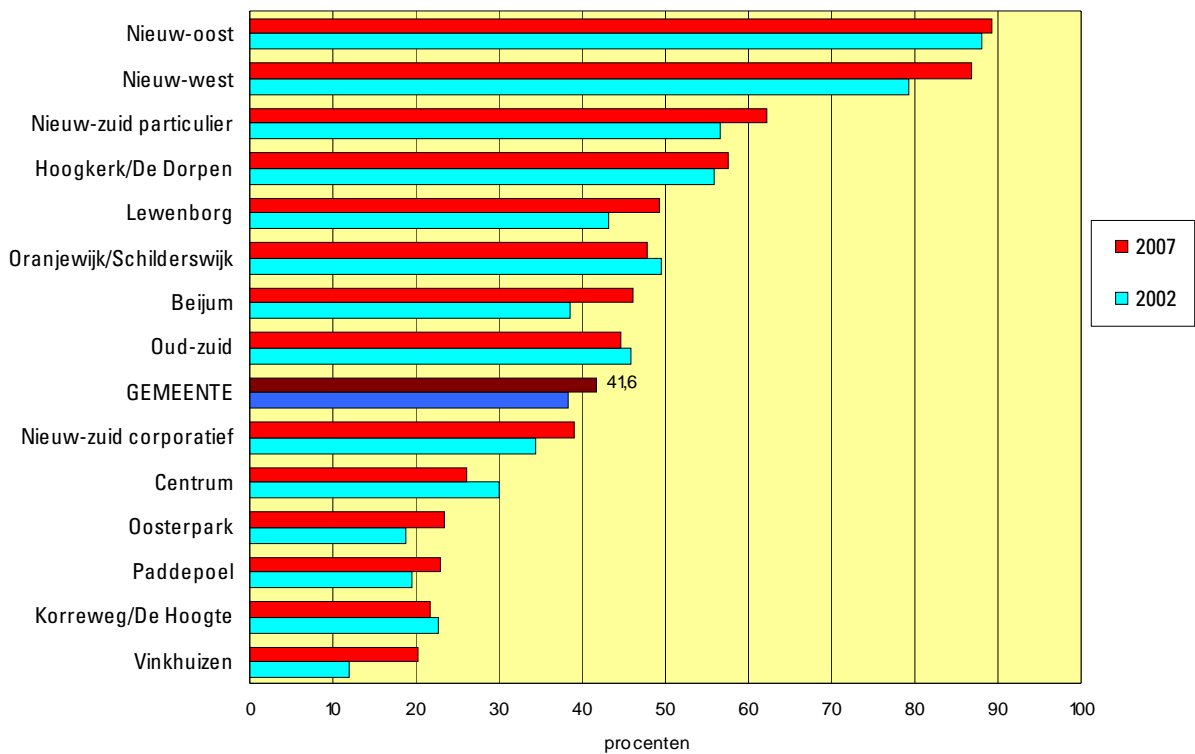

3.1.c Percentage zelfstandige woningen groter dan 100m2 per GSB wijk

Bron: DIA

3.2.a Percentage woningen eigenaar-bewoner per GSB wijk, 2002 en 2007

Bron: DIA

3.3.1 Gemiddelde WOZ waarde van bestaande en toegevoegde woningen

	2002	2003	2004 ¹⁾	2005 ²⁾	2006
Gemeente Groningen					
gemiddelde waarde, alle woningen, per 1-1 (€)	76.000	78.000	78.000	129.000	129.000
gemiddelde waarde, de in het jaar toegevoegde woningen (€)	131.000	146.000	197.000	.	.
Nederland					
gemiddelde waarde, alle woningen, per 1-1 (€)	132.000	133.000	134.000	202.000	201.000

Bron: DIA, CBS

1) Prijspeil 1 jan 1999, vanaf 2004 prijspeil 1 jan 2003

2) In 2004 is er een herwaardering geweest van het gehele woningenbestand

3.3.2 WOZ waarde van zelfstandige woningen per 1 januari, aantallen per categorie

	2003	2004	2005 ¹⁾
<50.000€	16.661	16.142	197
50.000-99.999 €	50.781	50.658	32.327
100.000-149.999 €	8.542	9.020	31.906
150.000-199.999 €	3.719	3.922	8.451
>=200.000 €	2.259	2.404	9.293
onbekend	740	791	757
totaal	82.702	82.937	82.931

Bron: DIA

1) In 2004 is er een herwaardering geweest van het gehele woningenbestand

3.4.1 Administratieve leegstand van zelfstandige woningen naar woningtype op 1 januari

type woonruimte	2003	2004	2005	2006	2007	2008	index 2008 2003=100
laagbouw							
vrijstaande woning	101	96	100	91	121	91	90,1
twee onder één kap	80	71	67	39	71	58	72,5
geschakelde woning	34	35	31	29	38	45	132,4
woning in rij	665	591	577	518	628	700	105,3
boerderij	15	13	18	20	20	17	113,3
totaal laagbouw	895	806	793	697	878	911	101,8
gestapeld							
woning boven bedrijf	251	248	248	252	263	251	100,0
boven- of benedenwoning	1.157	1.092	991	1.026	1.101	1.192	103,0
portiekwoning	948	867	804	911	984	1.340	141,4
galerijwoning	512	439	485	487	534	569	111,1
duplexwoning	27	9	18	27	27	32	118,5
totaal gestapeld	2.895	2.655	2.546	2.703	2.909	3.384	116,9
laagbouw + gestapeld	3.790	3.461	3.339	3.400	3.787	4.295	113,3

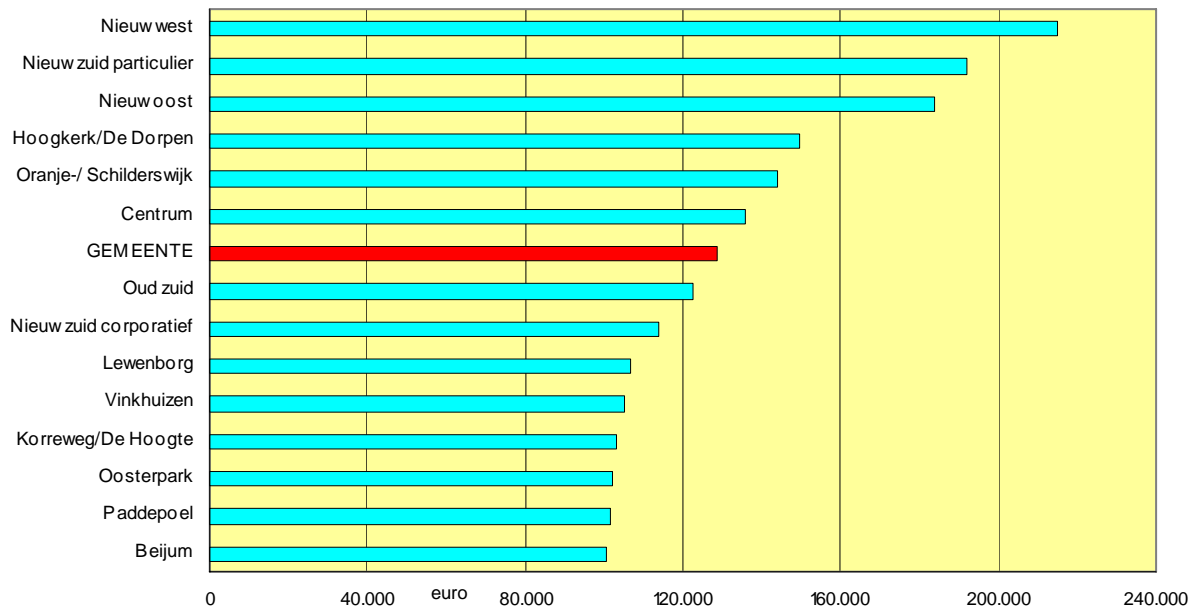
Bron: DIA

3.4.2 Administratieve leegstand van zelfstandige woonruimte naar eigendom op 1 januari

eigendom	2002		2005		2007	
	aantal	perc.	aantal	perc.	aantal	perc.
eigenaar/bewoner	739	2,4	641	1,9	571	1,7
corporatie	1.063	2,8	1.036	2,8	1.166	3,3
institutionele belegger	203	4,7	176	4,0	227	5,2
overige verhuur	1.027	12,9	994	12,8	1.166	15,2
onbekend	504	52,3	492	66,1	657	75,0
totaal	3.536	4,3	3.339	4,0	3.787	4,6

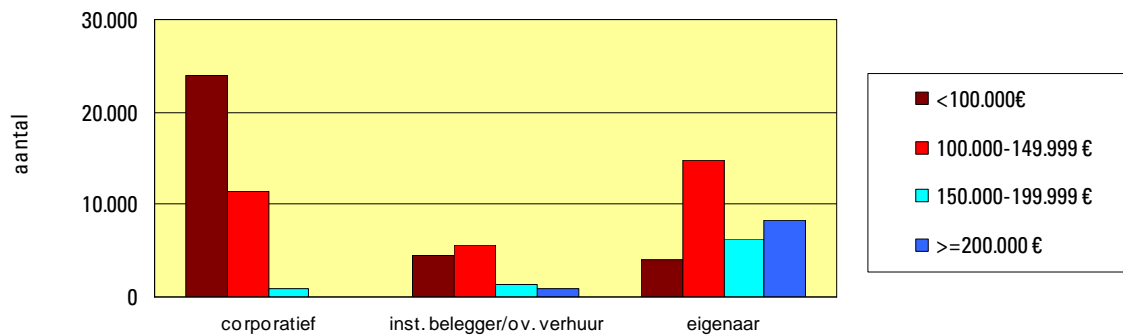
Bron: DIA

3.3.a Gemiddelde economische waarde van de zelfstandige woningen per GSB wijk, 2005

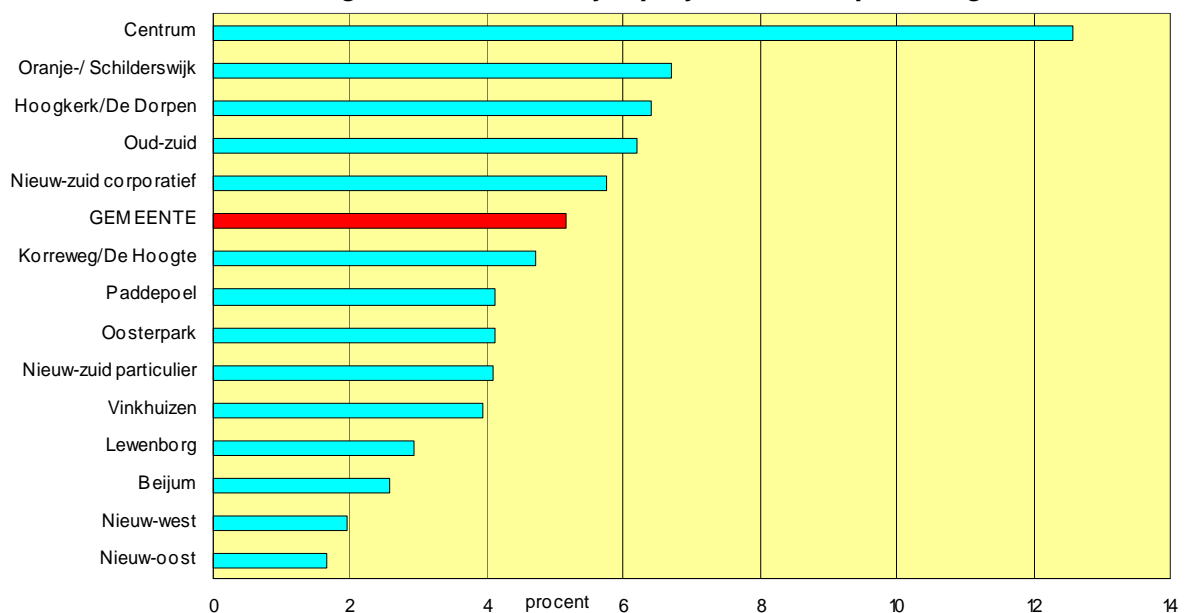
Bron: DIA

3.3.b Categorie economische waarde van zelfstandige woningen naar eigendom, 2005

Bron: DIA

3.4.a Administratieve leegstand naar GSB wijk op 1 januari 2008, percentages

Bron: DIA

3.5.1 Opgeleverde woonruimten, nieuwbouw

sector ¹⁾		2003	2004	2005	2006	2007
sociale huursector	woningen	268	155	66	51	149
	eenheden	0	0	299	0	139
marktsector, gesubsidieerd	sociaal, koop	4	12	4	0	46
	huur	6	0	0	2	14
	koop	226	278	234	226	264
marktsector, ongesubsidieerd	huur	29	0	0	52	62
	koop	229	129	244	241	361
gestapeld		174	101	483	218	553
grondgebonden		588	473	367	354	482
totaal		762	574	847	572	1.035

Bron: RO/EZ

1) Sociaal: koop tot €174.000,- en huur tot €368,- per maand

Markt, gesubsidieerd: koop €174.000,- tot €261.000,- en huur van €369,- tot €493,- per maand

Markt, ongesubsidieerd: koop boven €261.000,- en huur boven €493,- per maand

3.5.2 Percentage koopwoningen van het totaal aantal gereed gekomen woningen

	2003	2004	2005	2006	2007
Gemeente Groningen	60,2	73,0	88,0	81,6	74,9
landelijk	78,2	78,4	74,8	72,1	71,6

Bron: ABF(Woningmarktmonitor), RO/EZ

3.5.3 Opgeleverde woningen in Groningen en in de regio Groningen-Assen

regio ¹⁾		2003	2004	2005	2006	2007	voorraad 2008
Gemeente Groningen	abs	465	424	507	524	896	83.329
	in %	32	26	27	28	34	43
Groningen, regio 8	abs	528	674	509	713	607	57.450
	in %	37	41	27	39	23	29
Drenthe, regio 2	abs	215	190	70	20	393	26.707
	in %	15	12	4	1	15	14
Assen	abs	229	354	794	585	703	28.534
	in %	16	22	42	32	27	15
totaal	abs	1.437	1.642	1.880	1.842	2.599	196.020
	in %	100	101	101	102	103	100

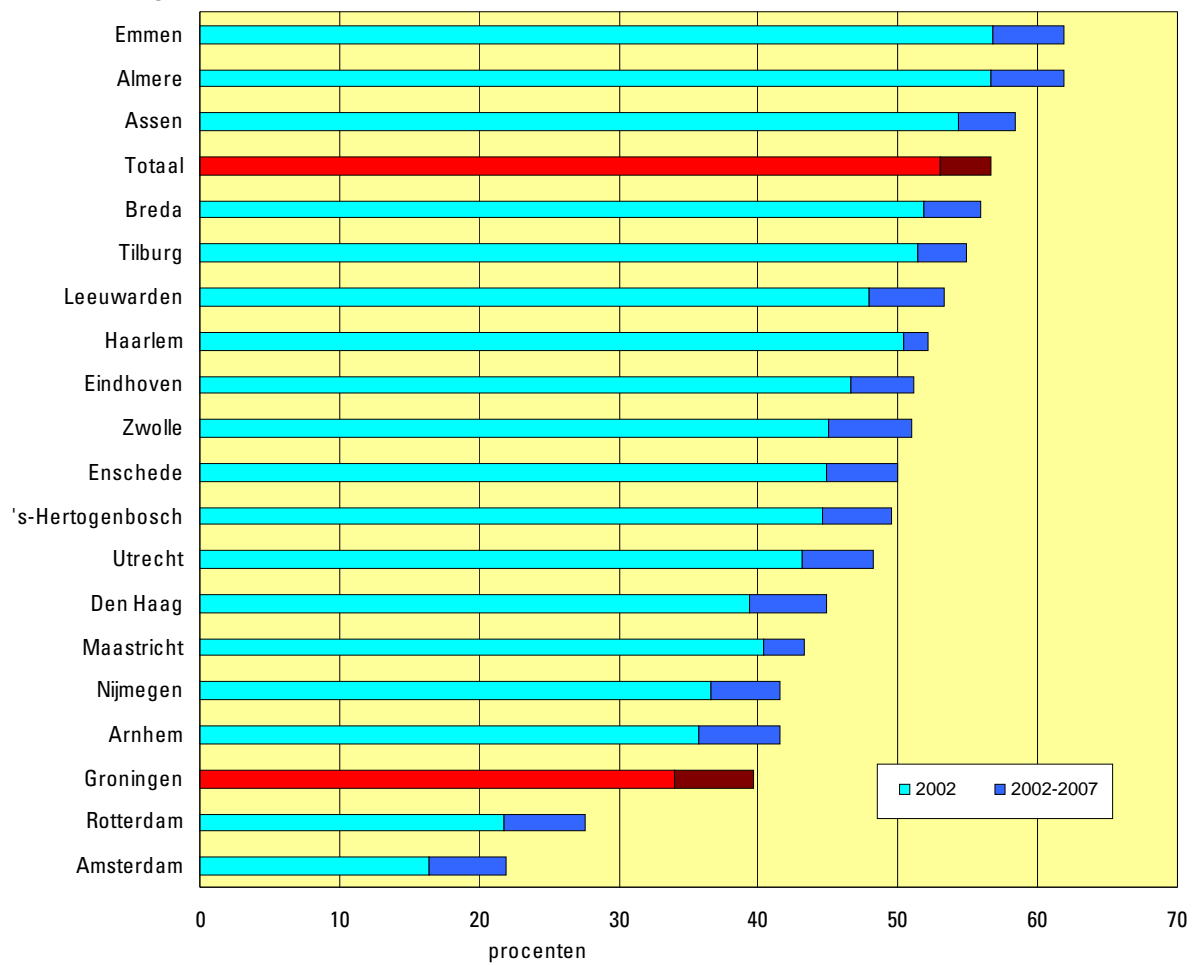
Bron: ABF(Woningmarktmonitor)

3.5.4 Gemiddeld transactiebedrag van woningen van eigenaar-bewoners

	2000	2002	2004	2005	2006	index 2006 2000=100
Groningen	110.100	135.900	151.500	167.800	181.900	165,2
Nederland	170.000	199.000	.	.	.	.

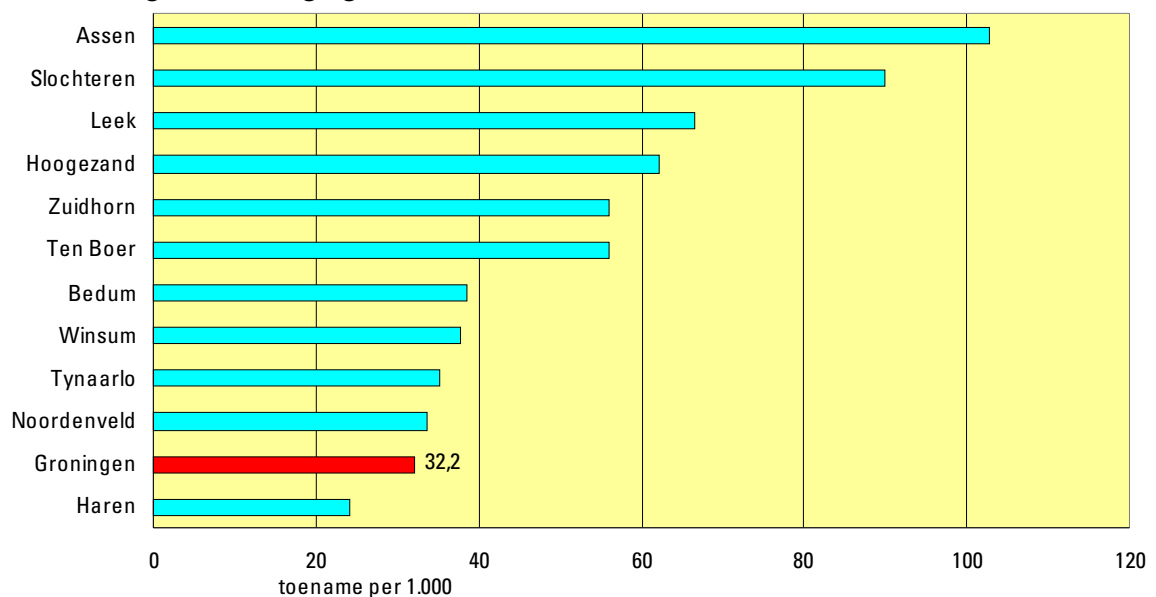
Bron: CBS, RO/EZ

3.5.a Aandeel van koopwoningen ten opzichte van het totaal aantal woningen, Groningen vergeleken, 2002-2007

Bron: ABF(Woningmarktmonitor)

3.5.b Toename van het aantal woningen 2003-2007 per 1.000 woningen aanwezig op 1 jan. 2003, Groningen en de regiogemeenten

Bron: CBS

3.6.1 Toevoeging van woonruimte naar type

type woonruimte	2003	2004	2005	2006	2007
zelfstandig laagbouw					
vrijstaande woning	46	25	11	81	29
twee onder één kap	93	76	46	45	9
geschakelde woning	21	49	6	20	79
woning in rij	169	163	104	44	333
boerderij	0	0	0	0	0
totaal laagbouw	329	313	167	190	450
zelfstandig gestapeld					
woning boven bedrijf	13	3	0	2	0
boven- of benedenwoning	77	9	27	89	51
portiekwoning	66	50	51	79	509
galerijwoning	115	23	18	35	0
duplexwoning	0	0	0	0	0
totaal gestapeld	271	85	96	205	560
totaal zelfstandig	600	398	263	395	1.010
niet zelfstandig en overig					
wooneenheid	250	451	796	1.227	1.485
overig	42	48	351	151	42
totaal niet-zelfstandig en overig	292	499	1.147	1.378	1.527
totaal toevoer	892	897	1.410	1.773	2.537

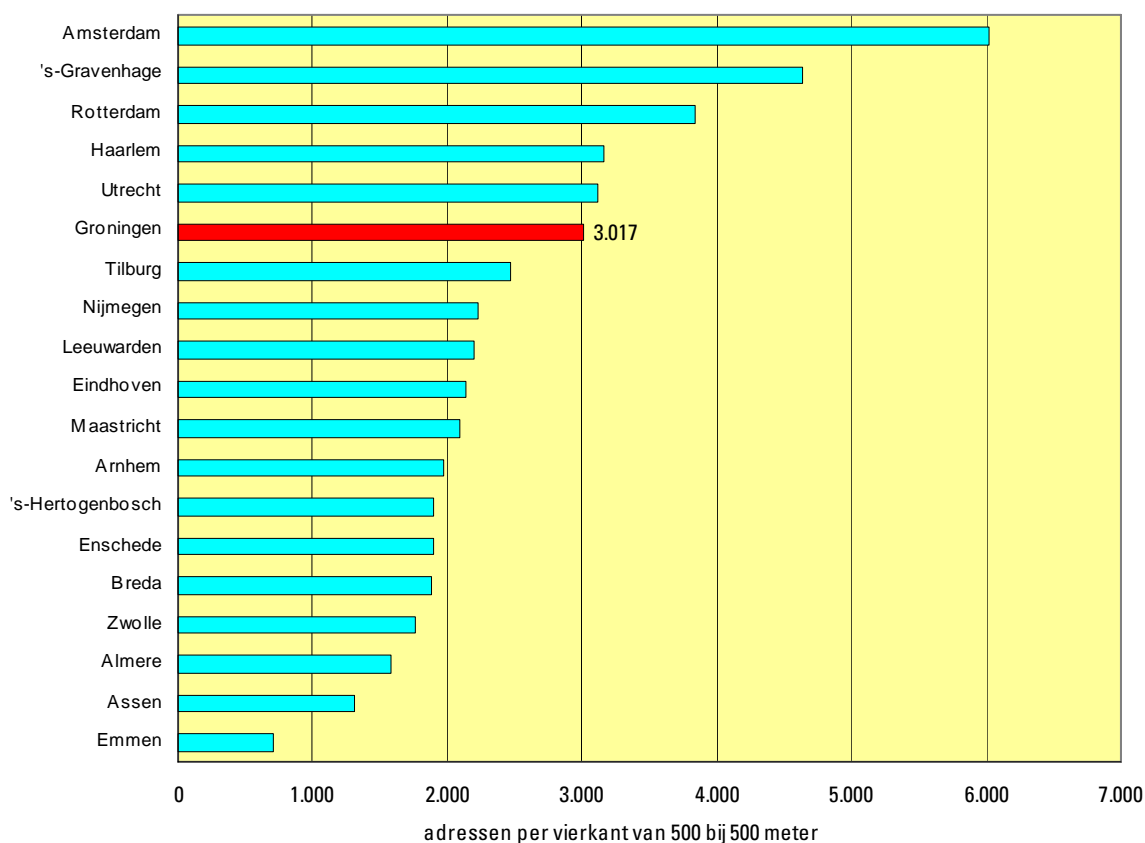
Bron: DIA

3.6.2 Toevoeging woonruimte naar reden van toevoeging

redenen	2003	2004	2005	2006	2007
zelfstandig					
nieuwbouw	464	392	160	278	730
splitsing	38	6	0	0	2
verbouw	29	0	0	107	176
anders	69	0	103	10	102
totaal zelfstandig	600	398	263	395	1.010
niet zelfstandig en overig					
nieuwbouw	0	33	552	151	174
splitsing	150	424	467	1.034	1.104
verbouw	57	23	111	193	249
anders	85	19	17	0	0
totaal niet-zelfstandig en overig	292	499	1.147	1.378	1.527
totaal toevoer	892	897	1.410	1.773	2.537

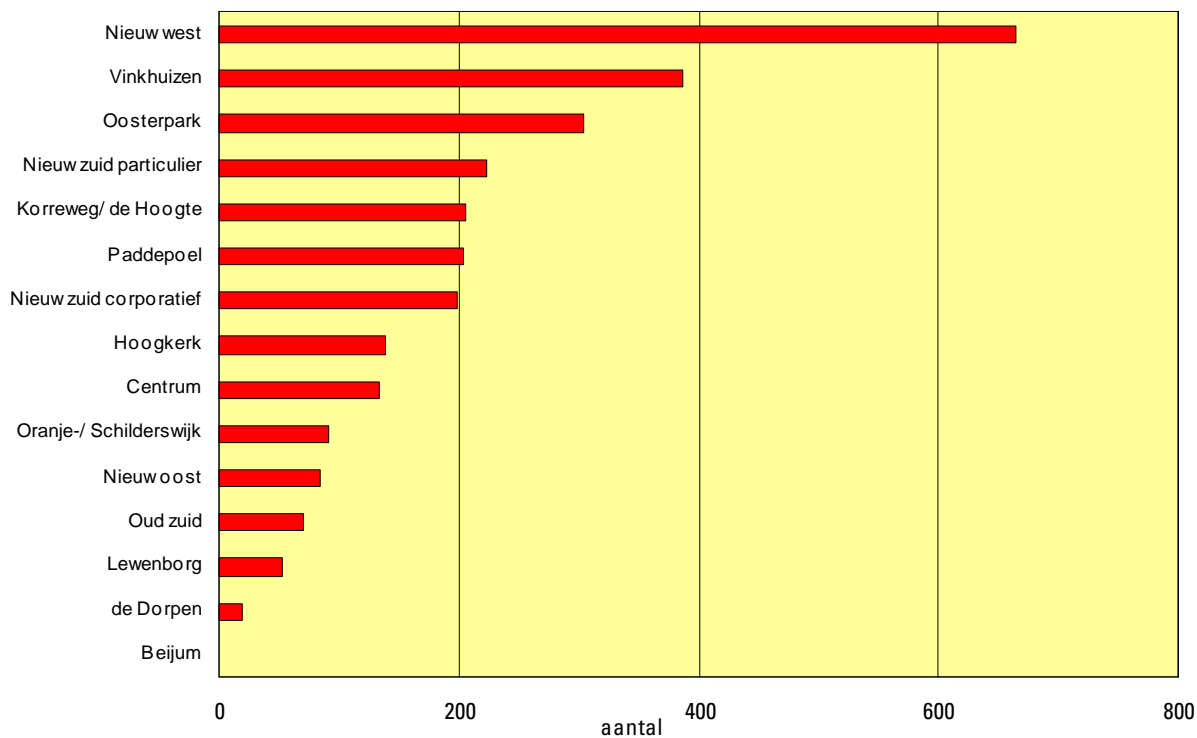
Bron: DIA

3.6.a Mate van stedelijkheid: omgevingsadressendichtheid in een aantal gemeenten, 2008

Bron: CBS

3.6.b Nieuwbouw van zelfstandige en niet-zelfstandige woonruimten per GSB wijk, 2003-2007

Bron: DIA

3.7.1 Afvoer van woonruimte naar type

type woonruimte	2003	2004	2005	2006	2007
zelfstandig (laagbouw)					
vrijstaande woning	3	2	17	3	16
twee onder één kap	3	1	6	1	0
geschakelde woning	0	0	1	0	0
woning in rij	36	19	50	4	19
boerderij	1	1	2	3	3
totaal laagbouw	43	23	76	11	38
zelfstandig (gestapeld)					
woning boven bedrijf	4	4	4	2	2
boven- of benedenwoning	76	33	256	136	109
portiekwoning	91	174	234	3	44
galerijwoning	72	41	223	113	0
duplexwoning	48	0	4	0	0
totaal gestapeld	291	252	721	254	155
totaal zelfstandig	334	275	797	265	193
niet-zelfstandig en overig					
wooneenheid	143	16	0	84	11
overig	0	4	64	12	0
totaal niet-zelfstandig en overig	143	20	64	96	11
totaal afvoer¹⁾	477	295	861	361	204

Bron: DIA

1) exclusief administratieve correcties door omzetting van zelfstandige woningen in wooneenheden

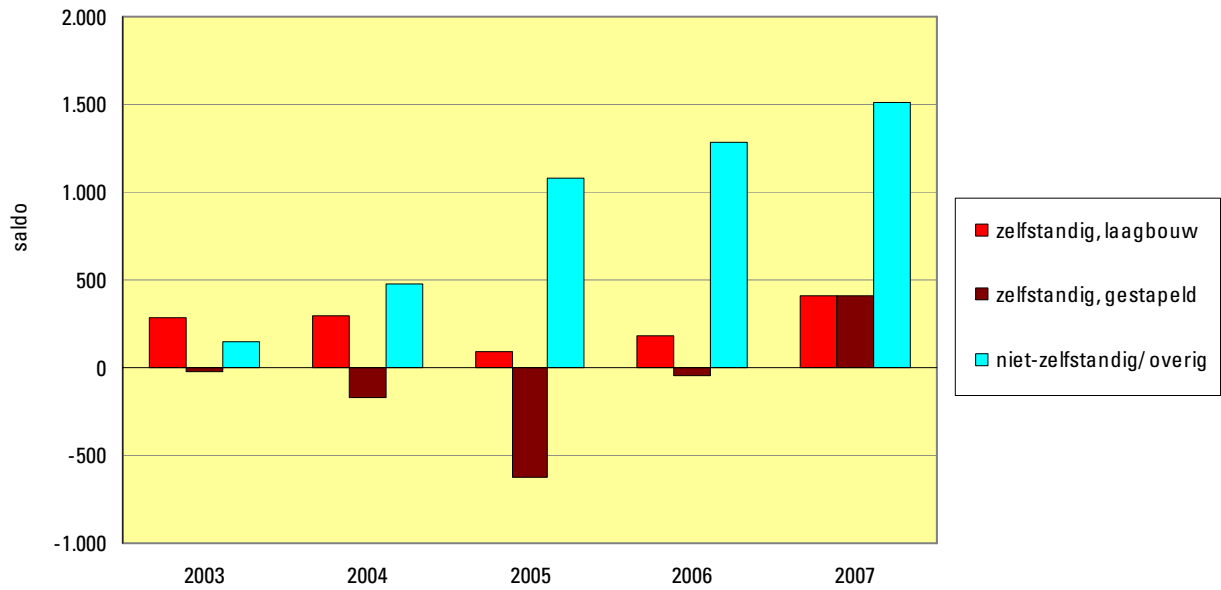
3.7.2 Afvoer van woonruimte naar reden

redenen	2003	2004	2005	2006	2007
zelfstandig					
verbouw, waardoor afname	78	65	143	139	25
buitengebruikstelling	0	12	1	0	0
bestemmingsverandering	3	3	20	8	1
onttrekking/afbraak	253	194	632	117	167
brand en andere rampen	0	1	1	0	0
anders	0	0	0	0	0
totaal zelfstandig	334	275	797	264	193
niet zelfstandig en overig					
verbouw, waardoor afname	88	13	0	83	1
buitengebruikstelling	0	3	0	0	0
bestemmingsverandering	28	3	17	0	0
onttrekking/afbraak	27	1	47	1	10
brand en andere rampen	0	0	0	0	0
anders	0	0	0	13	0
totaal niet zelfstandig en overig	143	20	64	97	11
totaal afvoer	477	295	861	361	204

Bron: DIA

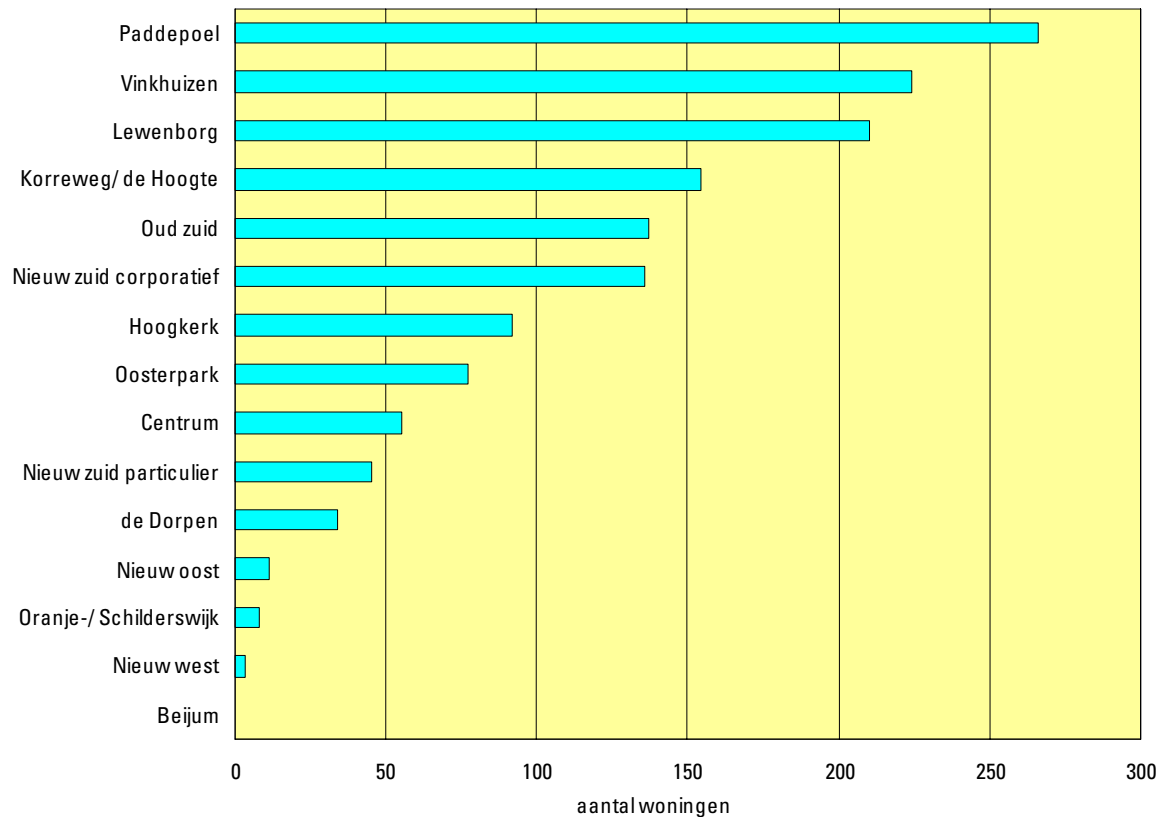

3.7.a Ontwikkeling van het aantal zelfstandige en niet-zelfstandige woonruimten

Bron: DIA

3.7.b Onttrekking/afbraak van zelfstandige en niet-zelfstandige woonruimte per GSB wijk, totaal over de periode 2003-2007

Bron: DIA

3.8.1 Aantal bewoners naar type woonruimte op 1 januari

type woonruimte	2003	2004	2005	2006	2007	2008	<i>index 2008 2003=100</i>
zelfstandig (laagbouw)							
vrijstaande woning	5.940	6.125	6.137	6.109	6.474	6.544	110,2
twee onder één kap	7.421	7.898	8.178	8.357	8.518	8.597	115,8
geschakelde woning	4.945	5.075	5.168	5.198	5.239	5.409	109,4
woning in rij	58.431	58.685	58.994	59.322	59.232	59.494	101,8
boerderij	382	380	377	374	359	352	92,1
totaal laagbouw	77.119	78.163	78.854	79.360	79.822	80.396	104,2
zelfstandig (gestapeld)							
woning boven bedrijf	1.821	1.873	1.815	1.772	1.694	1.709	93,8
boven- of benedenwoning	26.958	27.166	27.240	26.586	25.999	25.387	94,2
portiekwoning	37.153	37.346	37.021	36.588	36.265	35.992	96,9
galerijwoning	13.053	13.213	13.129	12.829	12.759	12.750	97,7
duplexwoning	497	459	450	446	426	411	82,7
totaal gestapeld	79.482	80.057	79.655	78.221	77.143	76.249	95,9
totaal zelfstandig	156.601	158.220	158.509	157.581	156.965	156.645	100,0
niet-zelfstandig/anders	20.697	21.109	22.238	23.327	24.880	26.094	126,1
totaal	177.298	179.329	180.747	180.908	181.845	182.739	103,1

Bron: DIA

3.8.2 Hoofdbewoners van zelfstandige woningen naar herkomstland en eigendom, percentages, 1 januari 2007

	corporatie	overig verhuur	eigen	totaal perc.	abs.
Nederland	40,6	13,6	45,5	100	65.077
doelgroepen	69,9	7,0	22,9	100	3.774
vluchtelingenlanden	81,4	5,1	13,4	100	859
overig niet westers	63,6	13,6	22,6	100	1.387
Europa	45,3	19,0	35,2	99	4.354
rest westers	44,9	12,9	41,9	100	3.540
totaal	43,5	13,5	43,0	100	78.770

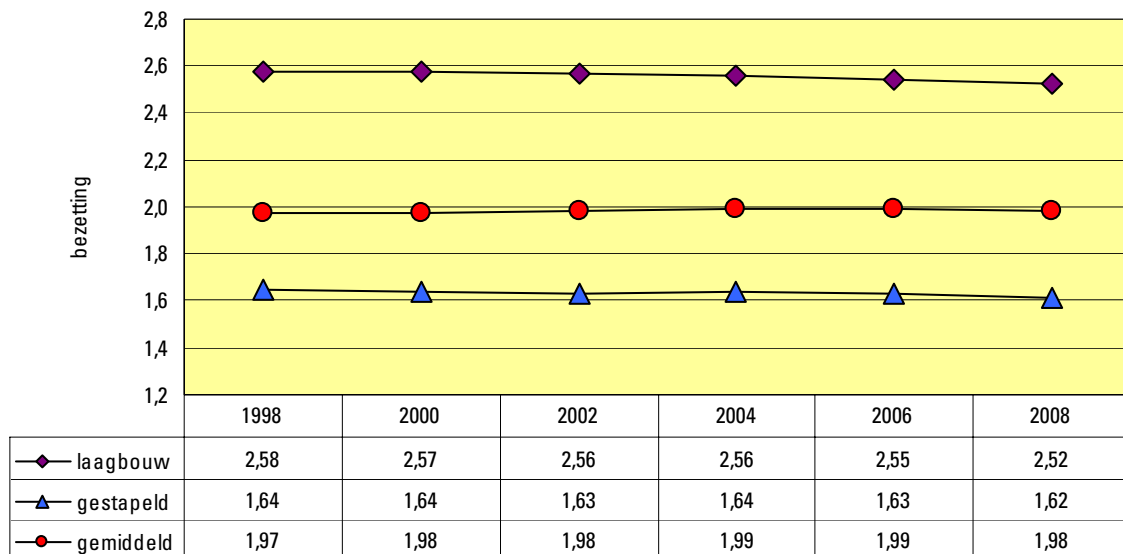
Bron: DIA

3.8.3 Hoofdbewoners van woonruimten naar herkomstland en type woning, percentages, 1 januari 2008

	laagbouw in rij	overig	gestapeld	niet zelfstandig	totaal perc.	abs.
Nederland	28,1	9,4	53,6	8,8	100	71.141
doelgroepen	28,1	3,7	60,9	7,3	100	4.202
vluchtelingenlanden	27,5	2,8	62,0	7,6	100	916
overig niet westers	18,9	2,6	56,1	22,3	100	1.871
Europa	25,4	5,5	58,3	10,8	100	4.814
rest westers	33,7	7,6	51,7	7,1	100	3.815
totaal	28,0	8,6	54,3	9,0	100	86.759

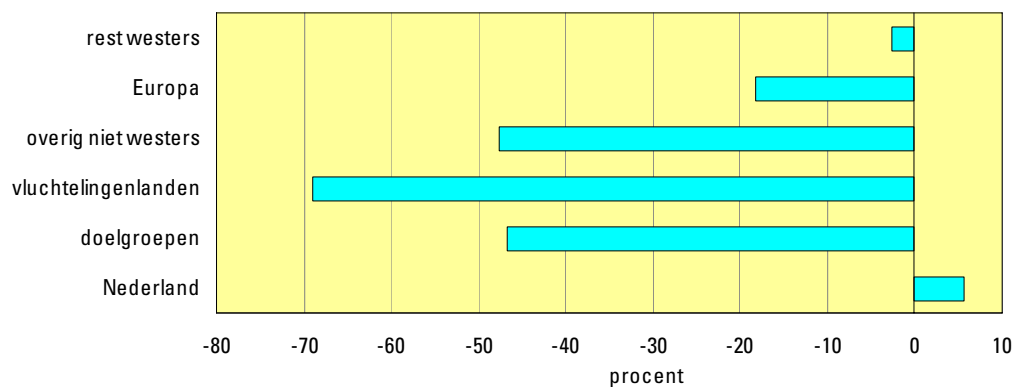
Bron: DIA

3.8.a Gemiddelde bezetting van bewoonde zelfstandige woningen

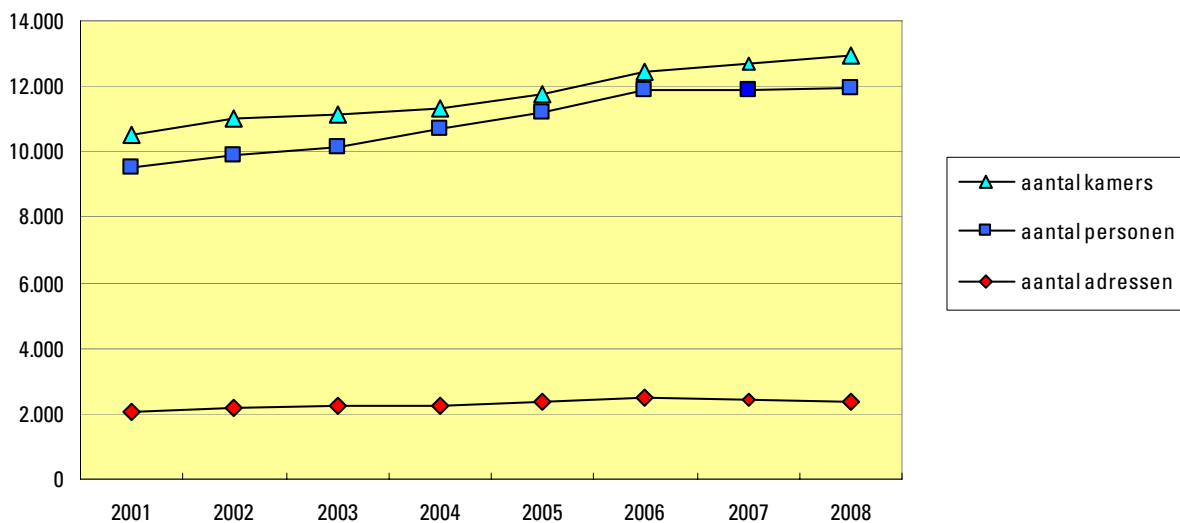
Bron: DIA

3.8.b Afwijking van eigen woningbezit t.o.v. het gemiddelde naar etniciteit, 1 januari 2007

Bron: DIA

3.8.c Binnen de wooneenheden geregistreerde kamerverhuuradressen, kamers en bewoners

Bron: DIA

3.9.1 Woningzoekenden van huurwoningen in de sociale sector

	2001	2003	2005	2006	2007	index 2007 2001=100
nieuwe inschrijvingen	10.754	8.339	11.880	11.183	.	
van een woning voorzien	3.632	3.278	2.785	3.156	3.309	91,1
slaagkans op het vinden van een woning	15,0%	12,3%	11,5%	15,0%	13,5%	90,0
woningzoekenden per 31 dec.	25.309	26.487	24.118	23.625	24.490	96,8
waarvan actief woningzoekenden	.	.	10.509	9.487	10.043	

Bron: Woningnet

3.9.2 Indicatie van het aantal wachtmaanden bij woningcorporatie IN voor het vinden van een studentenkamer

studiejaar ¹⁾	2003	2004	2005	2006	2007
eerstejaars (buiten centrum)	3-8	3-8	5-7	5-7	2-6
ouderejaars (centrum)	12-18	12-18	9-12	9-12	12-18

Bron: Woningcorporatie IN

1) Gegevens op basis van wachttijden, IN beheert 3.000 kamers

3.10 Gemiddelde huurverhoging per 1 juli in Groningen en Nederland

	2003	2004	2005	2006	2007
Groningen ¹⁾	3,2	2,9	1,7	2,4	1,1
Nederland	3,2	3	1,8	2,7	1,1
maximaal toegestaan ²⁾	3-5	3-5	1,6-2,7	2,5-3,2	1,1

Bron: Woningcorporaties

1) Op basis van 40.000 huurwoningen

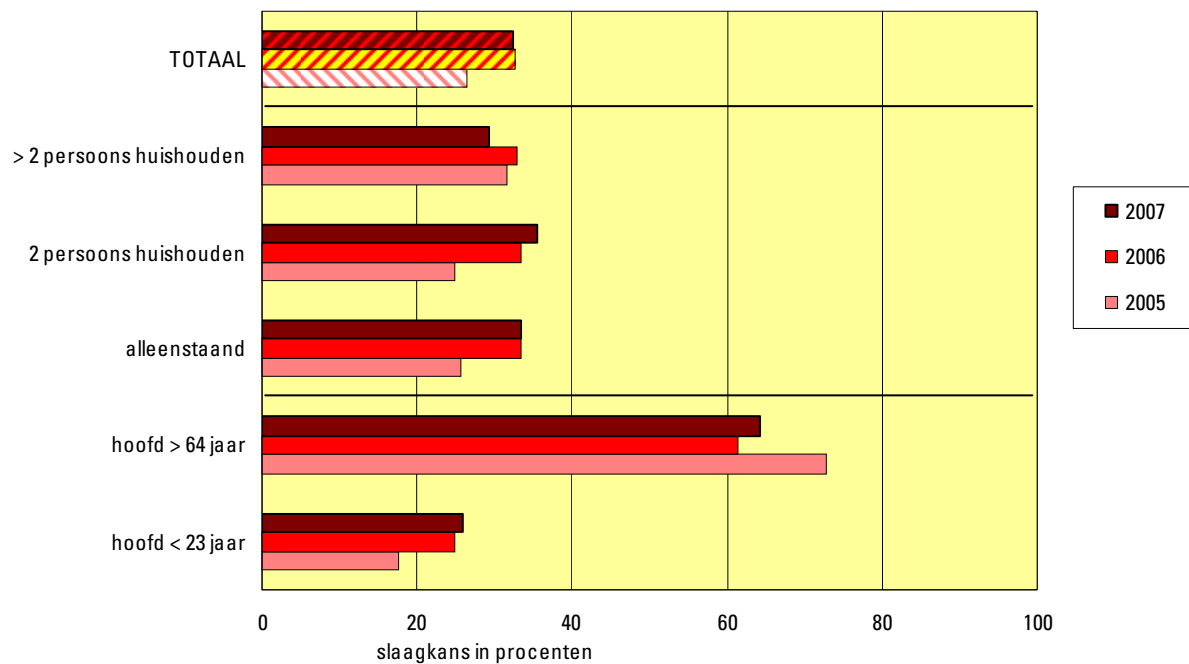
2) De maximaal toegestane verhoging in 2005 en 2006 was voor woningbouwverenigingen lager dan voor overige verhuurders

3.11 Oordeel over kwaliteit woning en woonomgeving, percentage bewoners dat het eens is met de stellingen

		2000	2004	2006		
				gem.	koop	huur
de woning	heeft een geschikte indeling	90	93	92	96	89
	is groot genoeg	81	80	82	87	78
	is goed onderhouden	87	82	83	92	74
	heeft een goede sfeer	94	95	96	99	92
evaluatie woning, samengesteld cijfer		7,4	7,4	7,5	8,0	7,1
rapportcijfer woning		7,6	7,7	7,7	8,2	7,4
de woonomgeving						
rapportcijfer woonomgeving		7,1	7,3	7,4	7,6	7,2
de woonomgeving is afgelopen jaar vooruit gegaan		30%	40%	39%	38%	39%
de woonomgeving is afgelopen jaar achteruit gegaan		21%	17%	18%	15%	24%

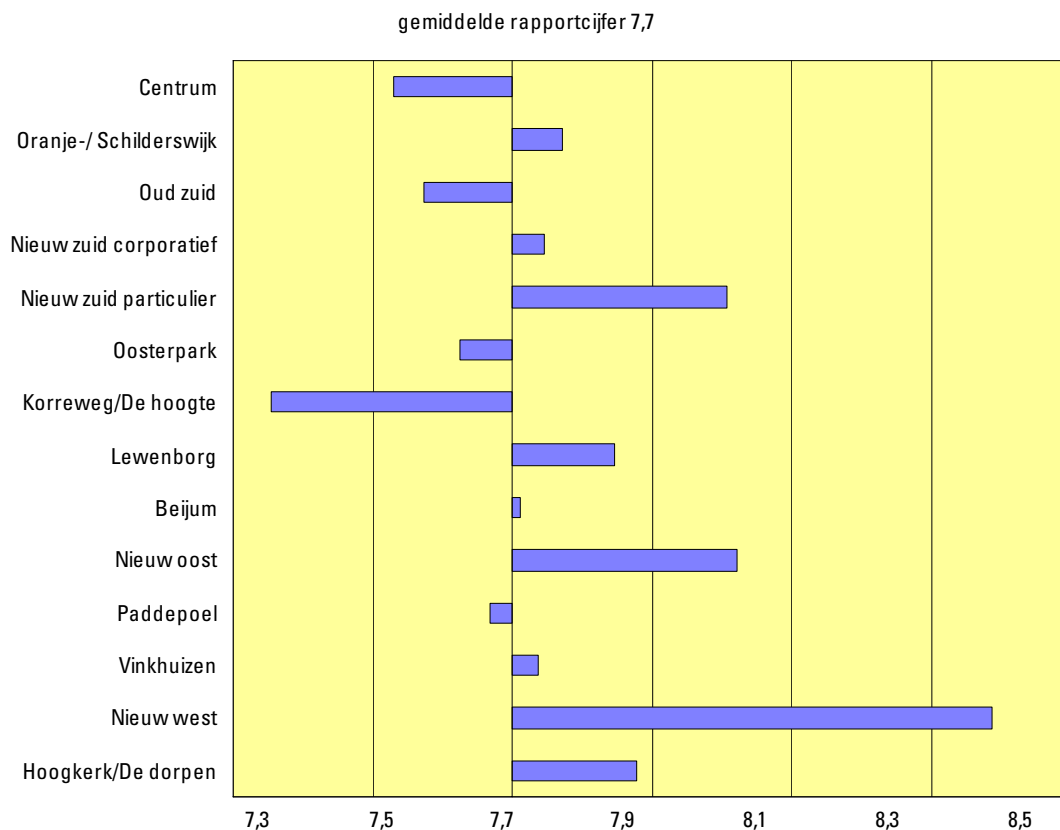
Bron: Bureau O&S (L&V)

3.9.a Slaagkans van actief woningzoekenden bij het verkrijgen van een huurwoning in de sociale sector naar type huishouden

Bron: Woningnet

3.11.a Afwijking van de tevredenheid over de woning t.o.v. het gemeentelijk gemiddelde, 2006

Bron: Bureau O&S (L&V)

HOOFDSTUK 4

VOLKSGEZONDHEID

Ontvangsthal van de hoofdingang van het UMCG

Toename dagverpleging bij Groninger ziekenhuizen

De gemeente Groningen kent twee ziekenhuizen, het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) en het Martini Ziekenhuis. Het UMCG kent naast de hoofdvestiging nog het revalidatiecentrum in Haren. Het Martini Ziekenhuis is sinds begin 2008 geconcentreerd op één locatie.

Het UMCG en Martini Ziekenhuis bedienen een groot deel van Noord-oost Nederland. Van de patiënten in het UMCG komt ruim driekwart van buiten de stad en 12% van buiten Noord-Nederland. Van het Martini Ziekenhuis komt ruim tweederde van buiten de stad.

Een opvallende ontwikkeling is de toename van de dagverpleging. Dit komt door voortschrijden in techniek waardoor patiënten niet meer in het ziekenhuis hoeven te overnachten. Ook neemt het totale aantal consulten bij beide ziekenhuizen toe

Doodsoorzaken

De sterftecijfers van de gemeente Groningen wijken af van het landelijke gemiddelde. Dit komt omdat er veel jonge mensen wonen.

Uit onderzoek van de GGD blijkt dat, na correctie voor de leeftijdsopbouw, de sterfte 5% boven het landelijke gemiddelde ligt. In het Gezondheidsprofiel Groningen 2006 van de GGD wordt dieper ingegaan op de oorzaken van deze hogere sterfte. Gemiddeld overlijden er bijna 1.500 Groningers per jaar. De meeste mensen zijn een natuurlijke dood gestorven. Hart en vaatziekten zijn nog steeds de belangrijkste doodsoorzaak direct gevolgd door kanker (beide 31% van de totale sterfte). Beschouwen we de doodsoorzaken naar leeftijd, dan zien we dat in de leeftijdscategorie tot 75 jaar kanker de belangrijkste doodsoorzaak is. Boven de 75 jaar overlijden er meer mensen aan hart- en vaatziekten. Ruim vier procent van de mensen overlijdt aan een niet natuurlijke dood zoals (verkeers)ongelukken en zelfmoord.

Roken beduidend afgenomen

Door de GGD wordt om de vier jaar in de provincie Groningen een enquête gehouden over de gezondheid en leefwijze van de bevolking. Daarnaast doet Bureau Onderzoek en Statistiek éénmaal in de 4 jaar een jeugdpeiling onder kinderen van 9 t/m 17 jaar. Uit de gezondheidsenquête blijkt dat 28% van de volwassen inwoners van de stad Groninger rookt. Dit is beduidend minder dan de 36% in 2002. Aangezien roken de belangrijkste oorzaak van ziekte en vermijdbare sterfte is, zal dit op termijn een positieve invloed hebben op de gezondheidstoestand

Alcoholgebruik jeugd en jong volwassenen baart zorgen

Ook met betrekking tot alcoholgebruik onder volwassenen zijn de ontwikkelingen gunstig: 14% van de volwassen stadgers gebruikte in 2006 overmatig alcohol. In 2002 was dat nog 1 op de vijf. De term 'overmatig alcoholgebruik'

betekend gemiddeld per dag meer alcoholconsumpties drinken dan goed is voor je gezondheid. Voor mannen is overmatig gebruik gemiddeld meer dan 3 alcoholconsumpties per dag en voor vrouwen meer dan 2 alcoholconsumpties per dag. Overmatig alcoholgebruik komt vaker voor bij mannen (18%) dan bij vrouwen (11%). Ook bij stadgers van 50-64 jaar komt overmatig alcoholgebruik vaker voor (20%) dan bij andere volwassenen. Alcoholgebruik onder de jeugd is zorgwekkend. De helft van de jongeren dronk in de voorafgaande maand 5 of meer glazen alcoholhoudende drank op een avond.

Cannabis

Van de stadgers van 19-64 jaar heeft een kwart ooit cannabis gebruikt en 6% is recente gebruiker (de afgelopen 4 weken). Dit is een hoger percentage als in 2002. Cannabisgebruik komt het meest voor in de leeftijdsgroep 19-34 jaar. Van de personen van 50 jaar en ouder heeft 88% nog nooit cannabis gebruikt.

Percentage mensen met overgewicht neemt toe

Overgewicht is een voorspeller van het risico op ziekte en voortijdige sterfte. Het aantal mensen met overgewicht in Groningen neemt toe, zowel bij kinderen als bij volwassenen. Bij alle leeftijdsgroepen is het percentage mensen met overgewicht toegenomen. In 2006/2007 had 7% van de kinderen van 3 jaar overgewicht, bij de 14-jarigen is dat percentage opgelopen tot 20%. Bij volwassenen boven de 50 jaar is meer dan 50% te zwaar en tweederde van de ouderen heeft overgewicht. Het gemiddelde cijfer wordt sterk beïnvloed door de jonge bevolkingsopbouw van de stad. De aanwezigheid van veel hoog opgeleide jongeren en een relatief hoog opgeleide beroepsbevolking heeft een gunstige invloed op het percentage overgewicht (dat gunstig afsteekt ten opzichte van de landelijke en provinciale referentiecijfers).

Gezond leven

De Nederlandse norm gezond bewegen betekent voor jongeren minimaal 1 uur per dag matig intensief bewegen. Voor volwassenen is dat een half uur per dag gedurende minimaal 5 dagen per week. In 2006 voldeed tweederde van de volwassenen aan deze norm. Dit is een beduidend hoger percentage dan in 2002. Het percentage mensen dat eet volgens de richtlijn gezonde voeding is veel lager. Slechts eenderde eet twee stuks fruit per dag en iets minder dan 30% eet voldoende groente en rauwkost. Wel wordt er goed ontbeten: 84% ontbijt 5x of vaker per week. Een algemene conclusie is dat risicogedrag meer voorkomt bij groepen met sociaal economische achterstanden.

Eenzaamheid neemt toe

In 2006 was 8 procent van de bevolking eenzaam, dit percentage is 2 procent hoger dan 4 jaar eerder. Het percentage eenzame mensen neemt toe naarmate de leeftijd toe neemt.

Inhoud

4.1	De Groninger ziekenhuizen	50
4.2	Aantal medische-, tandheelkundige-, paramedische- en verloskundigen praktijken en het aantal apotheken	50
4.3	Overleden personen in de gemeente Groningen naar doodsoorzaak.....	50
4.1.a	Herkomst klinische patiënten in het UMCG en het Martiniziekenhuis naar regio in 2007.....	51
4.3.a	Totaal aantal sterfgevallen naar oorzaak en leeftijd over de periode 1999 t/m 2005.....	51
4.4.1	Roken, alcohol- en cannabisgebruik door personen van 19 jaar en ouder (%), Groningen vergeleken	52
4.4.2	Roken, alcohol- en cannabisgebruik, personen van 19 jaar en ouder naar geslacht (%)	52
4.5	Overgewicht naar leeftijd, % inwoners te zwaar	52
4.6	De Nederlandse norm gezond bewegen naar leeftijd, % van de bevolking dat aan de norm voldoet.....	52
4.7	Bevolking die eet volgens de richtlijn gezonde voeding (%)	52
4.8	Ernstige eenzaamheid naar leeftijd, % van de bevolking.....	52
4.4.a	Rokers naar leeftijd (%), 2002 en 2006	53
4.4.b	Alcoholgebruik naar leeftijd (%), 2006	53
4.4.c	Cannabisgebruikers naar leeftijd (%), 2002 en 2006	53

4 VOLKSGEZONDHEID

4.1 De Groninger ziekenhuizen

		2003	2004	2005	2006	2007
Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) incl. Revalidatie en Psychiatrie						
<i>klinische gegevens</i>	opnamen	28.779	30.028	31.458	32.105	32.831
	verpleegdagen	312.885	313.375	318.396	319.790	326.400
	gemiddelde verpleegduur (dagen)	10,9	10,4	10,1	10,0	10,0
	bedden	1.339	1.339	1.339	1.339	1.339
	gem. bedbezetting (%)	70	70	73	73	74
	dagverpleging (dagen)	11.161	12.600	13.952	16.277	20.758
<i>poliklinische gegevens</i>	eerste consulten	97.274	103.637	115.019	117.354	126.334
	herhalingsconsulten	288.099	295.134	302.892	306.471	333.963
totaal consulten	totaal consulten	385.373	398.771	417.911	423.825	460.297
Martini Ziekenhuis						
<i>klinische gegevens</i>	opnamen	24.167	24.502	24.503	24.622	24.932
	verpleegdagen	171.608	165.861	165.111	159.129	149.408
	gemiddelde verpleegduur (dagen)	7,1	6,8	6,7	6,5	6,0
	bedden	942	942	942	942	942
	gem. bedbezetting (%)	50	48	48	46	43
	dagverpleging (personen)	15.720	20.356	20.649	21.605	22.946
<i>poliklinische gegevens</i>	eerste consulten	125.230	125.931	130.160	130.779	130.594
	herhalingsconsulten	155.863	155.513	150.817	151.677	155.563
totaal consulten		281.093	281.444	280.977	282.456	286.157

Bronnen: UMCG, Martini Ziekenhuis

4.2 Aantal medische-, tandheelkundige-, paramedische- en verkloskundigen praktijken en het aantal apotheken

soort praktijk		2004	2005	2006	2007
huisartsen	praktijken	60	44	53	52
	gevestigde artsen	84	.	89	86
tandartsen	praktijken	68	68	69	70
	artsen	96	99	.	.
orthodontisten		5	5	5	4
psychiaters		6	7	7	5
overige medische specialisten		8	9	12	15
verloskundigen		3	2	2	2
psychotherapeuten en psychologen		69	72	81	92
fysiotherapie en overige paramedici		131	137	151	152
apotheken		18	18	19	20

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister), tandartsen

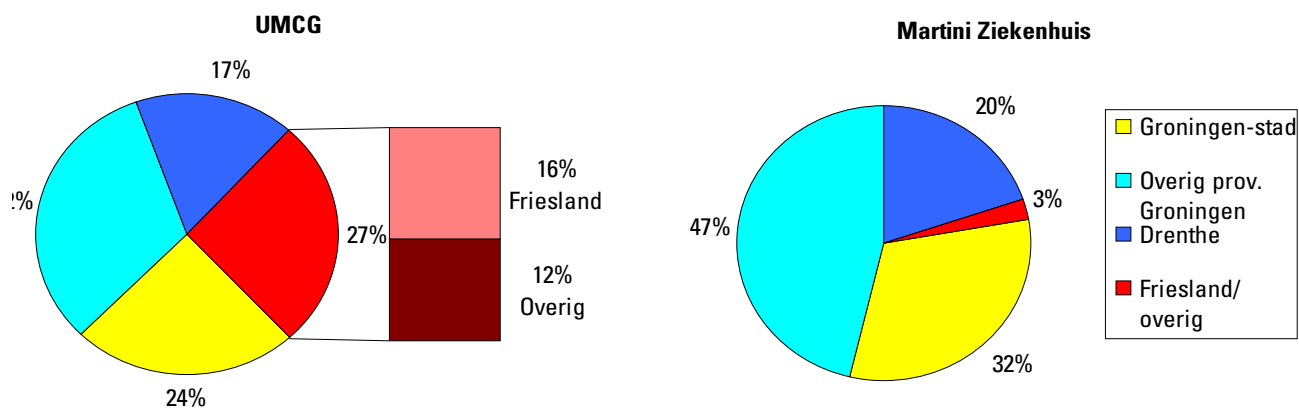
4.3 Overleden personen in de gemeente Groningen naar doodsoorzaak

		2002	2003	2004	2005	2006	perc.(2005)
ziekten		1.460	1.370	1.385	1.300	1.365	95,9
<i>o.a.</i>	<i>nieuwvormingen (kanker)</i>	430	400	420	415	410	30,6
	<i>hart en vaatziekten</i>	500	480	475	420	415	31,0
	<i>ziekten van de ademhalingsorganen</i>	140	140	165	125	.	9,2
	<i>psychische stoornissen</i>	95	80	80	85	.	6,3
niet natuurlijke doodsoorzaken		55	95	80	55	75	4,1
<i>o.a.</i>	<i>vervoersongevallen</i>	10	15	15	5	.	0,4
	<i>overige ongevallen</i>	15	35	35	20	.	1,5
	<i>zelfdoding</i>	25	35	25	25	.	1,8
totaal		1.515	1.465	1.465	1.355	1.440	100

Bron: CBS

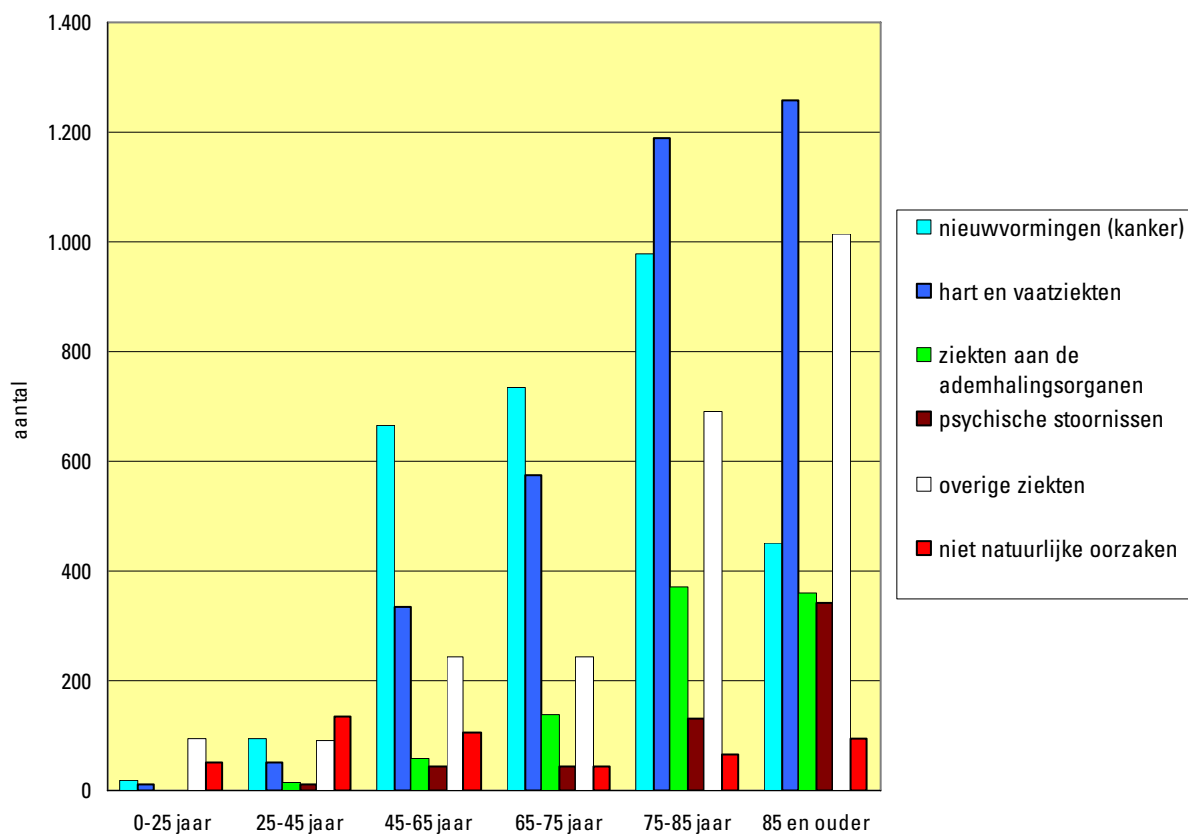
4 VOLKSGEZONDHEID

4.1.a Herkomst klinische patiënten in het UMCG en het Martiniziekenhuis naar regio in 2007

Bronnen: UMCG, Martini Ziekenhuis

4.3.a Totaal aantal sterfgevallen naar oorzaak en leeftijd over de periode 1999 t/m 2005

Bron: CBS

4 VOLKSGEZONDHEID

4.4.1 Roken, alcohol- en cannabisgebruik door personen van 19 jaar en ouder (%), Groningen vergeleken

inwoners die	1998		2002		2006	
	gemeente	provincie	gemeente	provincie	gemeente	provincie
roken	37	35	36	34	28	28
overmatig alcohol gebruiken	17	15	20	18	14	12
cannabis hebben gebruikt in de voorgaande 4 weken ¹⁾	4	2	4	3	6	3

Bron: HVD

4.4.2 Roken, alcohol- en cannabisgebruik, personen van 19 jaar en ouder naar geslacht (%)

inwoners die	2002		2006	
	mannen	vrouwen	mannen	vrouwen
roken	41	32	32	24
overmatig alcohol gebruiken	26	14	18	11
cannabis hebben gebruikt in de voorgaande 4 weken ¹⁾	6	2	9	3

Bron: HVD

1) Cannabis 19 t/m 64 jaar

4.5 Overgewicht naar leeftijd, % inwoners te zwaar

Leeftijd	1998	2002	2006-2007
3 jaar	.	.	7
5-6 jaar	.	10	11
9-10 jaar	.	18	18
14 jaar	.	.	20
19-34 jaar	20	23	23
35-49 jaar	35	39	44
50-64 jaar	48	47	56
65 jaar en ouder	51	63	64
totaal	34	38	41

Bron: HVD, Bureau O&S

4.6 De Nederlandse norm gezond bewegen naar leeftijd, % van de bevolking dat aan de norm voldoet

Leeftijdsgroep	1998	2002	2006
19 - 34 jaar	53	53	66
35 - 49 jaar	52	49	70
50 - 64 jaar	52	58	73
65 jaar eo	50	53	58
totaal	52	53	67

Bron: HVD

4.7 Bevolking die eet volgens de richtlijn gezonde voeding (%)

	1998	2002	2006
2 stukken fruit per dag	40	43	33
4 scheppen groente of rauwkost per dag	.	.	29
5x of vaker per week ontbijt	82	77	84
2x of vaker per week vis	19	26	.

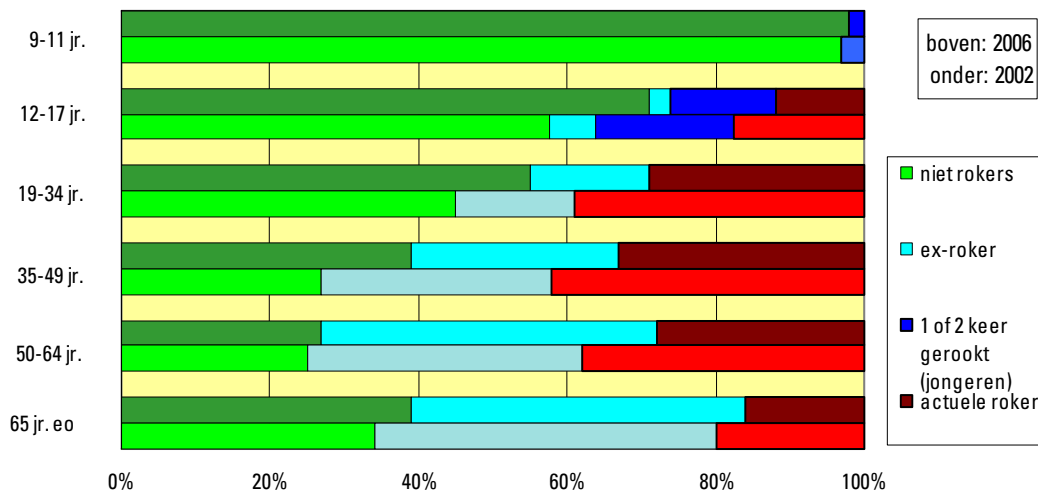
Bron: HVD

4.8 Ernstige eenzaamheid naar leeftijd, % van de bevolking

	2002	2006
19 - 34 jaar	4	6
35 - 49 jaar	5	8
50 - 64 jaar	8	8
65 jaar eo	9	10
totaal	6	8

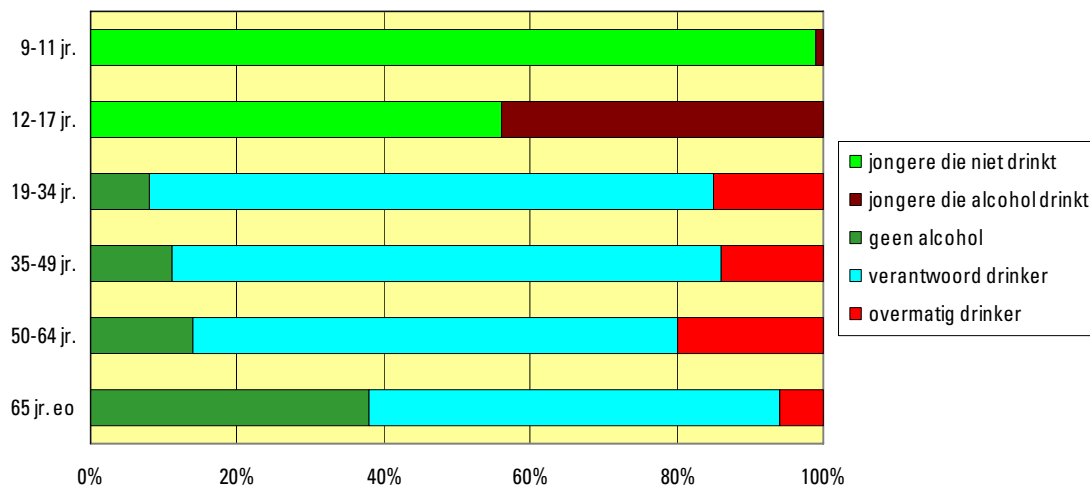
Bron: HVD

4.4.a Rokers naar leeftijd (%), 2002 en 2006

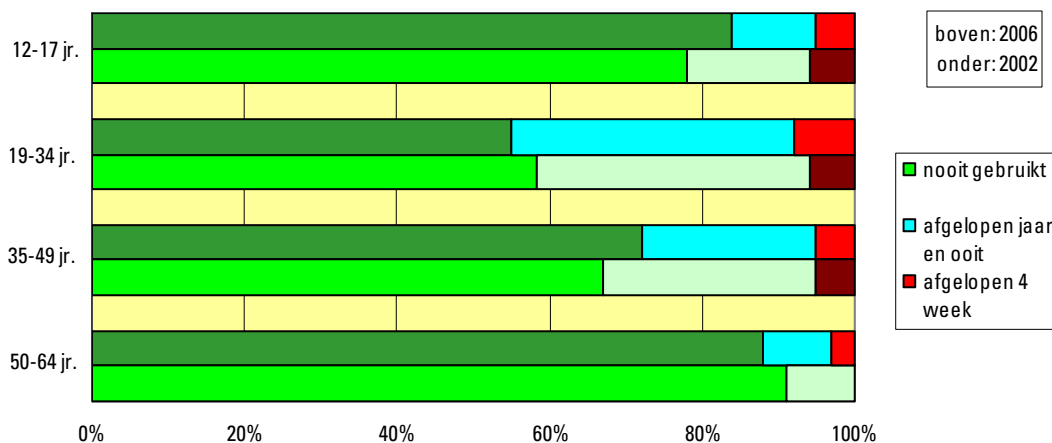
Bron: HVD, Bureau O&S

4.4.b Alcoholgebruik naar leeftijd (%), 2006

Bron: HVD, Bureau O&S

4.4.c Cannabisgebruikers naar leeftijd (%), 2002 en 2006

Bron: HVD, Bureau O&S

HOOFDSTUK 5

WERKGELEGENHEID EN ECONOMIE

De verlengde Bremenweg op bedrijventerrein Eemspoort

Ontwikkeling werkgelegenheid

De toenames van de werkgelegenheid sinds 2005 heeft in 2007 doorgezet. Op 1 april 2007 hadden 126.302 mensen een baan in de gemeente. Ten opzicht van een jaar eerder is dit een groei van de werkgelegenheid met 3.593 personen of 2,9%. Vond de groei in 2006 nog vooral plaats bij de deeltijdbanen, in 2007 was er groei zowel bij de deeltijd- als de voltijdbanen. Ook het aantal ingeleende uitzendkrachten nam sterk toe.

Een deel van de jaarlijkse toe- en afname heeft te maken met bedrijven die grote schommelingen in personeel kennen, voorbeelden hiervan zijn de call centers.

Verskil in ontwikkeling tussen de sectoren

De grootste groeiers in werkgelegenheid zijn de sectoren gezondheids- en welzijnzorg en de handel. De groei in de gezondheids- en welzijnzorg is overigens deels te verklaren door het overzetten van personeel van onderwijs naar gezondheid. Bij de sector onderwijs zien we dan ook een afname van het aantal arbeidsplaatsen. De werkgelegenheid in de bouw is ook fors gegroeid. Er zijn veel starters geweest die het afgelopen jaar een eigen klusbedrijf zijn begonnen. Afname vond plaats bij de financiële dienstverlening. Dit komt door schaalvergroting en sluiting van kleinere filialen.

ICT groeit sterk

De kansrijke sectoren in de stad laten ook een groeiende werkgelegenheid zien. De sectoren ICT, Life-science, energie en milieu, het toerisme en de creatieve sector zijn door de gemeente als kansrijk aangemerkt. De grootste groei heeft plaatsgevonden in de ICT sector, binnen de ICT doen de computerservice en informatietechnologiebureaus het goed. De creatieve sector (kunst, media en entertainment en de creatieve zakelijke dienstverlening) laat een groei zien van 5,7% van de werkgelegenheid.

Groningen is een echte werkstad

Als we Groningen vergelijken met andere grote gemeenten en Nederland als geheel dan is Groningen een werkgemeente. Gemiddeld in Nederland is het aantal banen per 1.000 inwoners 472. In Groningen 693, een stuk hoger, en ook hoger dan het gemiddelde van de grote gemeenten. Het hoogste aantal banen per 1.000 inwoners heeft Haarlemmermeer (907), dit komt door Schiphol, wat in die gemeente ligt.

Meer van de helft van de detailhandel in het centrum.

Meer dan de helft van de detailhandels vestigingen (53%) bevindt zich in het centrum (inclusief de Schildersbuurt) van de gemeente. Voor de dagelijkse goederen is dit percentage 37% en voor de niet dagelijkse 58%. Bijna alleen maar in het centrum zitten juweliers, en winkels in mode en kunst. Buiten het centrum vinden we

de bouwmarkten (vaak op bedrijventerreinen), planten/dierenzaken en supermarkten.

Naast de detailhandel in winkel is er ook nog de markt, in het centrum zijn er op dinsdag en zaterdag nog zo'n 140 marktkramen.

Omzetontwikkeling gunstig

De Kamer van Koophandel houdt jaarlijks onder bedrijven de ERBO enquête. Hieruit blijkt dat in 2007 de omzet van de in Groningen gevestigde bedrijven ten opzichte van 2006 gegroeid is. De detailhandel en de diensten doen het goed, de industrie laat een daling zien. De exportontwikkelingen zijn zelfs iets gunstiger dan landelijk. Hierbij moet worden aangetekend dat de exportquote (percentage export) wel veel lager is dan landelijk.

Kantoorruimte en bedrijventerreinen

Groningen heeft 916.000 m2 kantoorruimte. Als we het aantal vierkante meters per inwoner vergelijken met die van andere grote en middelgrote gemeenten dan neemt de stad een middenpositie in. Het aanbod (beschikbare voorraad) was 1 januari 2007 110.800 m2. De uitgifte was over 2007 hoger dan de jaren er voor, 44.400 m2 tegen minder dan 40.000 in 2005 en 2006. Ook het aantal transacties was hoger dan beide voorgaande jaren.

Het aantal uitgegeven hectaren bedrijventerrein neemt de laatste jaren af, van 20,2 ha in 2001 tot 4,7 ha in 2007. De bedrijvenlocaties zijn nagenoeg uitgegeven. In 2008 is er begonnen met de uitgifte in een nieuw bedrijventerrein, Westpoort.

De binnenstad trekt veel klanten

Sinds 1999 is het bezoek aan de binnenstad fors toegenomen van 464.000 bezoekers per week naar 627.000 in 2007. Hiervan komt, in 2007 voor het eerst, meer dan de helft van buiten de gemeente. Landelijk staat de gemeente qua aantal klanten (locale en regionale klanten) op de zesde plaats. De vloerproductiviteit, van zowel dagelijkse als niet dagelijkse goederen is in vergelijking met andere steden erg hoog.

Groningen vergelijkend beoordeeld

Op een aantal sociaal economische indicatoren is Groningen vergeleken met andere grote en middelgrote gemeenten. Zo ligt de economische vitaliteit van de stad (groei-prestaties, vestigingsklimaat) rond het gemiddelde. De sociaal economische index (diverse indicatoren, o.a. werkloosheid, participatie van vrouwen, banen in groeisectoren) scoort bij Groningen onder het gemiddelde.

Aan ondernemers is gevraagd een beoordeling te geven over de dienstverlening van diverse middelgrote steden. Hierbij scoort Groningen een 6,7, even hoog als gemiddeld in Nederland maar beter als 5 jaar geleden.

HOOFDSTUK 5

WERKGELEGENHEID EN ECONOMIE

Inhoud

5.1	Kerncijfers van de werkgelegenheid.....	58
5.2	Arbeidsplaatsen naar arbeidsduur en geslacht op 1 april.....	58
5.3	Vestigingen en arbeidsplaatsen naar grootte van de vestigingen.....	58
5.1.a	Ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen, Groningen vergeleken.....	59
5.1.b	Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners, Groningen vergeleken, 2007.....	59
5.4	Arbeidsplaatsen naar sector en sectie (SBI-'93) op 1 april.....	60
5.5	Vestigingen naar sector en sectie (SBI-'93) op 1 april.....	60
5.4.a	Ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen naar sector.....	61
5.5.a	Toegevoegde bedrijven naar branchegroep en bedrijfsgrootte.....	61
5.6	Detailhandelsvestigingen in de totale gemeente en in het centrum.....	62
5.7	Werkgelegenheid en aantal vestigingen in sectoren die in de belangstelling staan.....	62
5.6.a	Aandeel detailhandelsvestigingen in het centrum, per branche, 2007.....	63
5.7.a	Ontwikkeling van de werkgelegenheid in sectoren die in de belangstelling staan.....	63
5.8	Percentage arbeidskrachten werkend bij vestigingen in de gemeente, wonend buiten de gemeente.....	64
5.9.1	Bedrijfsomzet in volumemutaties, gemeente Groningen en Nederland.....	64
5.9.2	Exportomzet in volumemutaties en de exportquote, gemeente Groningen en Nederland.....	64
5.10	Opname, aanbod en voorraad van kantoorruimten en bedrijventerreinen.....	64
5.9.a	Percentage bedrijven met investeringen naar branchegroep, gemeente Groningen en Nederland.....	65
5.10.a	Oppervlakte kantoorruimte per inwoner, Groningen vergeleken, 2006.....	65
5.11.1	Verkoopvloeroppervlak van detailhandelsvestigingen.....	66
5.11.2	Effectieve vloerproductiviteit Groninger binnenstad en de totale gemeente.....	66
5.12.1	Aantal bezoekers binnenstad per week van binnen en buiten de gemeente (x1.000).....	66
5.12.2	Kooporiëntatie niet-dagelijkse goederen op de Binnenstad, Paddepoel en overig Groningen.....	66
5.12.a	Potentiële lokale en regionale klanten van een aantal gemeenten, 2007.....	67
5.12.b	Effectieve vloerproductiviteit dagelijkse en niet-dagelijkse goederen van een aantal binnensteden, 2004-2006.....	67
5.13	De economische vitaliteit (economische groeiprestaties, -specialisaties en vestigingsklimaat) uitgedrukt in een rapportcijfer, Groningen vergeleken.....	68
5.14	Ondernemers over de dienstverlening van gemeenten, Groningen vergeleken.....	68
5.15	Ontwikkeling internationale, meerdaagse congressen regio Groningen.....	68
5.13.a	Sociaal economische index, Groningen vergeleken, 2006.....	69

5 WERKGELEGEN HEID EN ECONOMIE

5.1 Kerncijfers van de werkgelegenheid

		2003	2004	2005	2006	2007
arbeidsplaatsen vast,	voltijd ¹⁾	99.203	99.204	97.128	96.296	98.336
(incl. uitgeleende gedetacheerden)	deeltijd	22.371	22.628	21.102	21.248	22.007
totaal		121.574	121.832	118.230	117.544	120.343
uitzendkrachten, ingeleend	voltijd ¹⁾	3.415	1.996	2.463	3.535	4.356
	deeltijd	1.303	1.021	972	1.630	1.603
totaal		4.718	3.017	3.435	5.165	5.959
arbeidsplaatsen totaal		126.292	124.849	121.665	122.709	126.302
groeipercentage		-2,3	-1,1	-2,6	0,9	2,9
vestigingen		8.684	9.114	9.032	9.186	9.774
groeipercentage		-0,2	5,0	-0,9	1,7	6,4

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

1) 15 uur of meer per week

5.2 Arbeidsplaatsen naar arbeidsduur en geslacht op 1 april

arbeidsduur	geslacht	2005	2006	2007	ontwikkeling 2006-2007	
					abs	%
voltijd	mannen	57.582	57.626	58.877	1.251	2,2
	vrouwen	42.009	42.205	43.815	1.610	3,8
	totaal	99.591	99.831	102.692	2.861	2,9
	deeltijd	mannen	9.194	9.232	9.896	664
	vrouwen	12.880	13.646	13.714	68	0,5
	totaal	22.074	22.878	23.610	732	3,2
deeltijd+voltijd	mannen	66.776	66.858	68.773	1.915	2,9
	vrouwen	54.889	55.851	57.529	1.678	3,0
	totaal	121.665	122.709	126.302	3.593	2,9

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

5.3 Vestigingen en arbeidsplaatsen naar grootte van de vestigingen

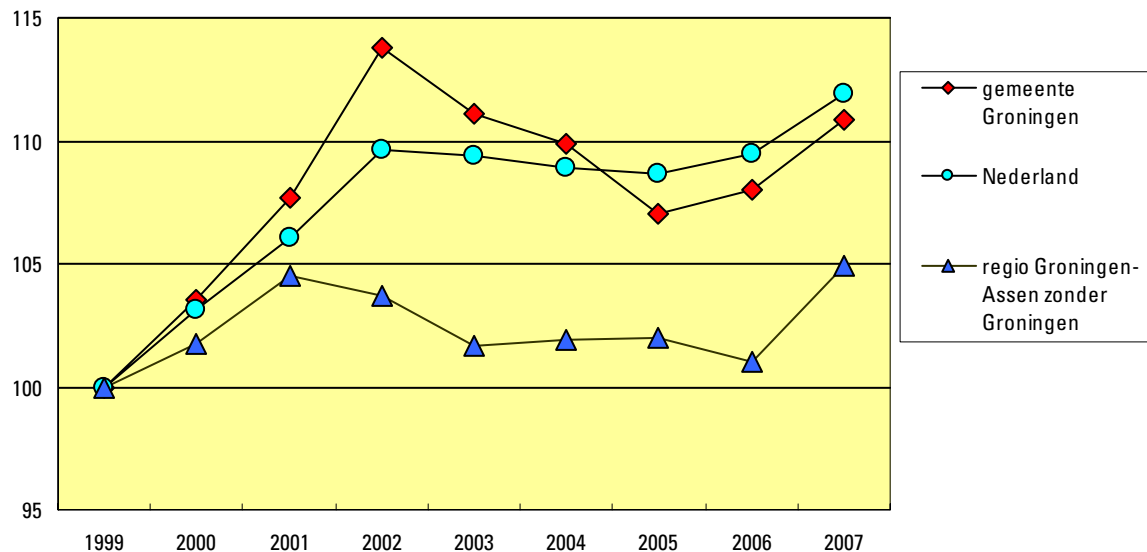
	klasse ¹⁾	2005		2006		2007	
		abs	%	abs	%	abs	%
vestigingen	zonder	489	5,4	492	5,4	428	4,4
	klein	6.855	75,9	6.987	76,1	7.580	77,6
	middel	1.489	16,5	1.494	16,3	1.544	15,8
	groot	199	2,2	213	2,3	222	2,3
totaal		9.032	100	9.186	100	9.774	100
arbeidsplaatsen	klein	17.771	14,6	17.545	14,3	18.358	14,5
	middel	42.145	34,6	41.582	33,9	42.665	33,8
	groot	61.749	50,8	63.582	51,8	65.279	51,7
totaal		121.665	100	122.709	100	126.302	100

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

1) klein = 1-9, middel = 10-99, groot = >= 100 werkzame personen

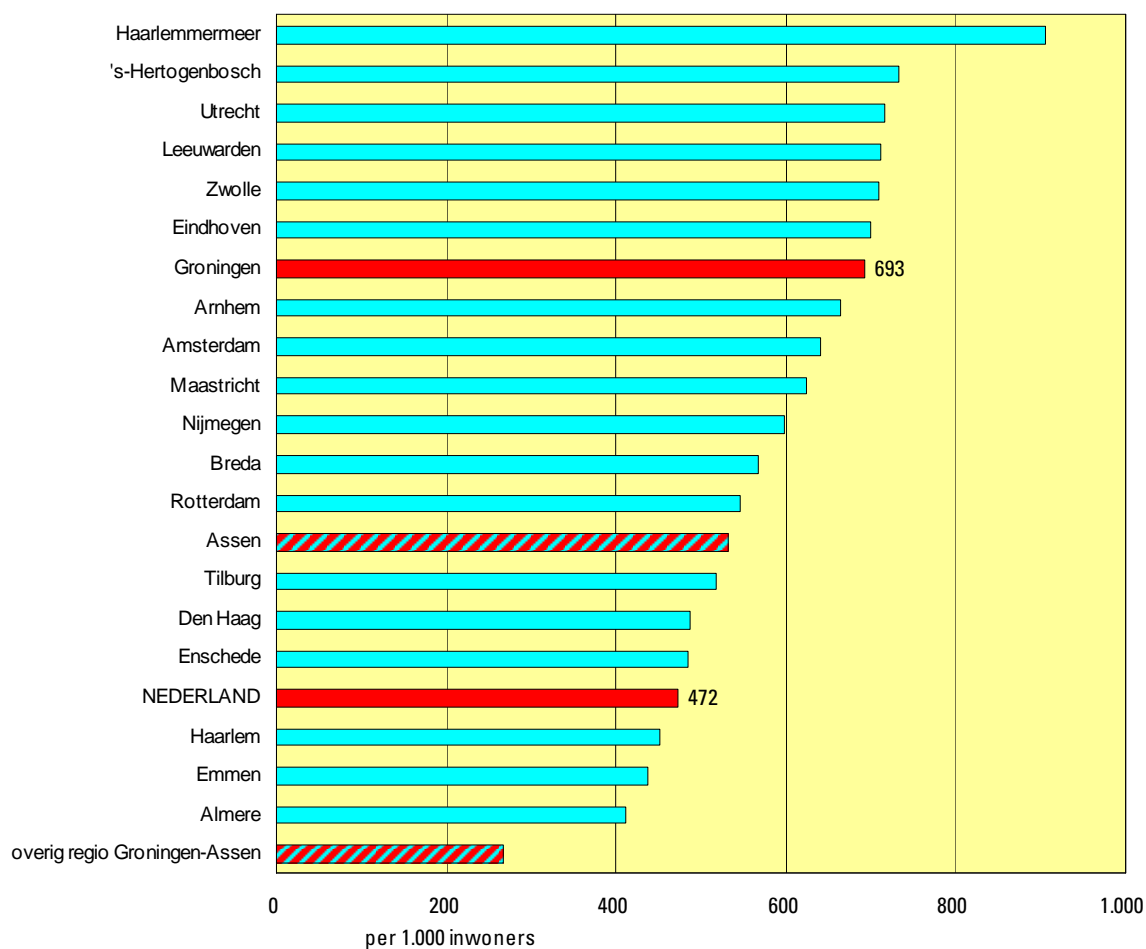
5.1.a Ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen, Groningen vergeleken

index, 1999 = 100

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister), LISA

5.1.b Arbeidsplaatsen per 1.000 inwoners, Groningen vergeleken, 2007

Bron: LISA

5 WERKGELEGEN HEID EN ECONOMIE

5.4 Arbeidsplaatsen naar sector en sectie (SBI-'93) op 1 april

sector	sectie	aantal arbeidsplaatsen			ontwikkeling 2006-2007	
		2005	2006	2007	absoluut	%
landbouw	landbouw (A)	215	213	252	39	18,3
	landbouw	215	213	252	39	18,3
	industrie (D)	8.305	8.173	8.600	427	5,2
industrie en bouwnijverheid	nutsbedrijven (E)	1.576	1.599	1.803	204	12,8
	bouwnijverheid (F)	4.755	4.983	5.653	670	13,4
	industrie en bouwnijverheid	14.636	14.755	16.056	1.301	8,8
	handel (G)	14.756	15.058	16.160	1.102	7,3
	horeca (H)	5.136	5.101	5.347	246	4,8
commerciële dienstverlening	vervoer, opslag en communicatie (I)	6.077	5.531	5.599	68	1,2
	financiële instellingen (J)	2.608	2.588	2.377	-211	-8,2
	zakelijke dienstverlening (K)	25.623	26.111	25.859	-252	-1,0
	commerciële dienstverlening	54.200	54.389	55.342	953	1,8
	overheid (L/Q)	11.489	11.132	11.275	143	1,3
niet-commerciële dienstverlening	onderwijs (M)	13.357	13.578	12.338	-1.240	-9,1
	gezondheids- en welzijnszorg (N)	22.817	23.655	25.716	2.061	8,7
	cultuur/recreatie (O)	4.951	4.987	5.323	336	6,7
niet-commerciële dienstverlening	52.614	53.352	54.652	1.300	2,4	
totaal		121.665	122.709	126.302	3.593	2,9

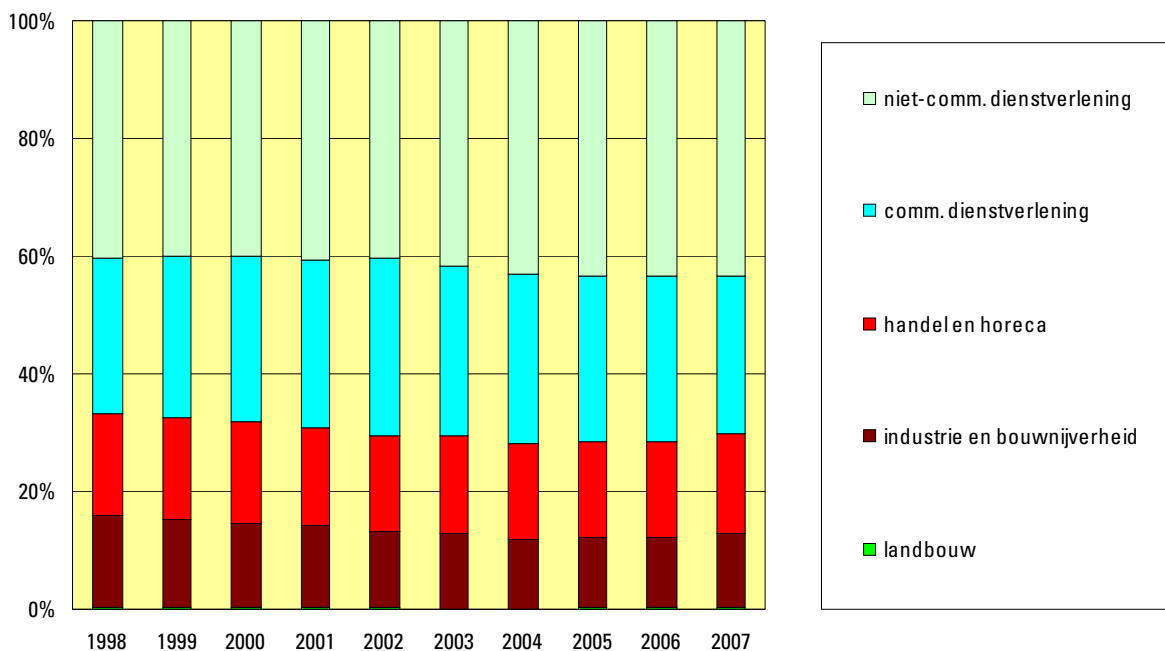
Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

5.5 Vestigingen naar sector en sectie (SBI-'93) op 1 april

sector	sectie	aantal vestigingen			ontwikkeling 2006-2007	
		2005	2006	2007	absoluut	%
landbouw	landbouw (A)	60	59	55	-4	-6,8
	landbouw	60	59	55	-4	-6,8
	industrie (D)	451	449	497	48	10,7
industrie en bouwnijverheid	nutsbedrijven (E)	9	7	7	0	0,0
	bouwnijverheid (F)	415	452	547	95	21,0
	industrie en bouwnijverheid	875	908	1.051	143	15,7
	handel (G)	2.112	2.166	2.230	64	3,0
	horeca (H)	666	666	669	3	0,5
commerciële dienstverlening	vervoer, opslag en communicatie (I)	273	285	300	15	5,3
	financiële instellingen (J)	211	203	188	-15	-7,4
	zakelijke dienstverlening (K)	2.349	2.345	2.574	229	9,8
	commerciële dienstverlening	5.611	5.665	5.961	296	5,2
	overheid (L/Q)	99	87	84	-3	-3,4
niet-commerciële dienstverlening	onderwijs (M)	353	354	382	28	7,9
	gezondheids- en welzijnszorg (N)	814	850	897	47	5,5
	cultuur/recreatie (O)	1.220	1.263	1.344	81	6,4
niet-commerciële dienstverlening	2.486	2.554	2.707	153	6,0	
totaal		9.032	9.186	9.774	588	6,4

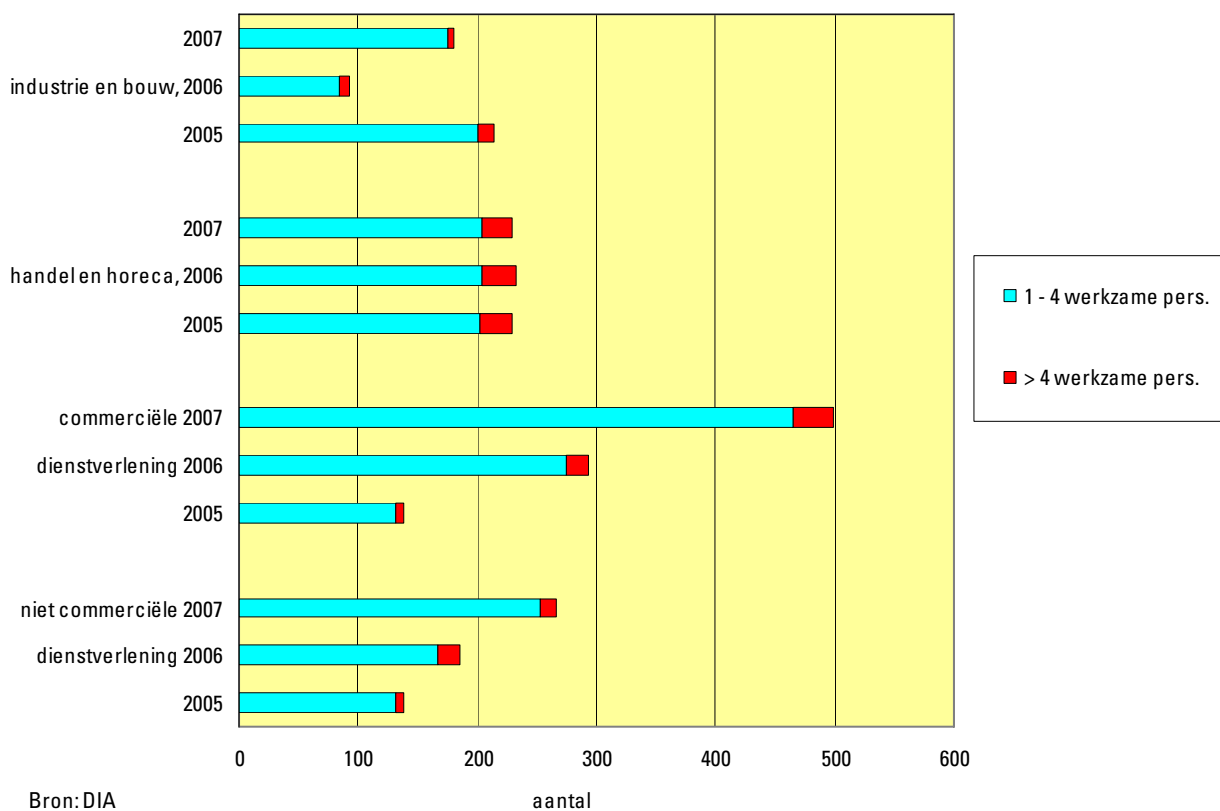
Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

5.4.a Ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen naar sector

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

5.5.a Toegevoegde bedrijven naar branchegroep en bedrijfsgrootte

Bron: DIA

aantal

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

5 WERKGELEGEN HEID EN ECONOMIE

5.6 Detailhandelsvestigingen in de totale gemeente en in het centrum

branche	2002	2003	2004	2005	2006	2007	waarvan in centrum ¹⁾
supermarkten	51	51	51	51	51	54	7
overig voedings en genotmiddelen	174	174	176	185	197	182	79
persoonlijke verzorging	42	44	47	49	50	51	20
totaal dagelijkse goederen	267	269	274	285	298	287	106
warenhuizen e.d.	6	6	6	6	7	11	6
apotheken, parfumerie	21	23	24	23	24	27	6
mode, schoeisel en stoffen	249	265	262	269	274	280	225
meubels etc.	125	130	135	127	128	124	58
wit- bruingoed, geluidsdragers	64	65	63	66	68	69	44
computers	20	18	20	23	22	25	9
ijzerwaren, bouwmarkten	67	68	70	66	64	64	6
(kantoor)boekhandels	55	55	54	57	58	49	35
fotografie	25	23	21	18	18	12	6
opticiens	20	21	21	21	20	20	12
juweliers/uurwerken	29	28	29	31	30	28	23
fietsen	39	39	39	41	41	41	14
(water)sport en kamperen	34	34	35	35	38	38	24
planten/dieren	66	68	66	61	62	62	10
speelgoed	14	16	17	17	15	15	11
kunst	28	28	29	31	29	26	20
tweedeh. artikelen / antiek	74	76	75	74	68	74	44
overig detailhandel	53	55	52	51	42	42	30
tot. niet dagelijkse goederen	989	1.018	1.018	1.017	1.008	1.007	583
totaal	1.256	1.287	1.292	1.302	1.306	1.294	689

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

1) Het centrum omvat de postcodegebieden 9711 en 9712

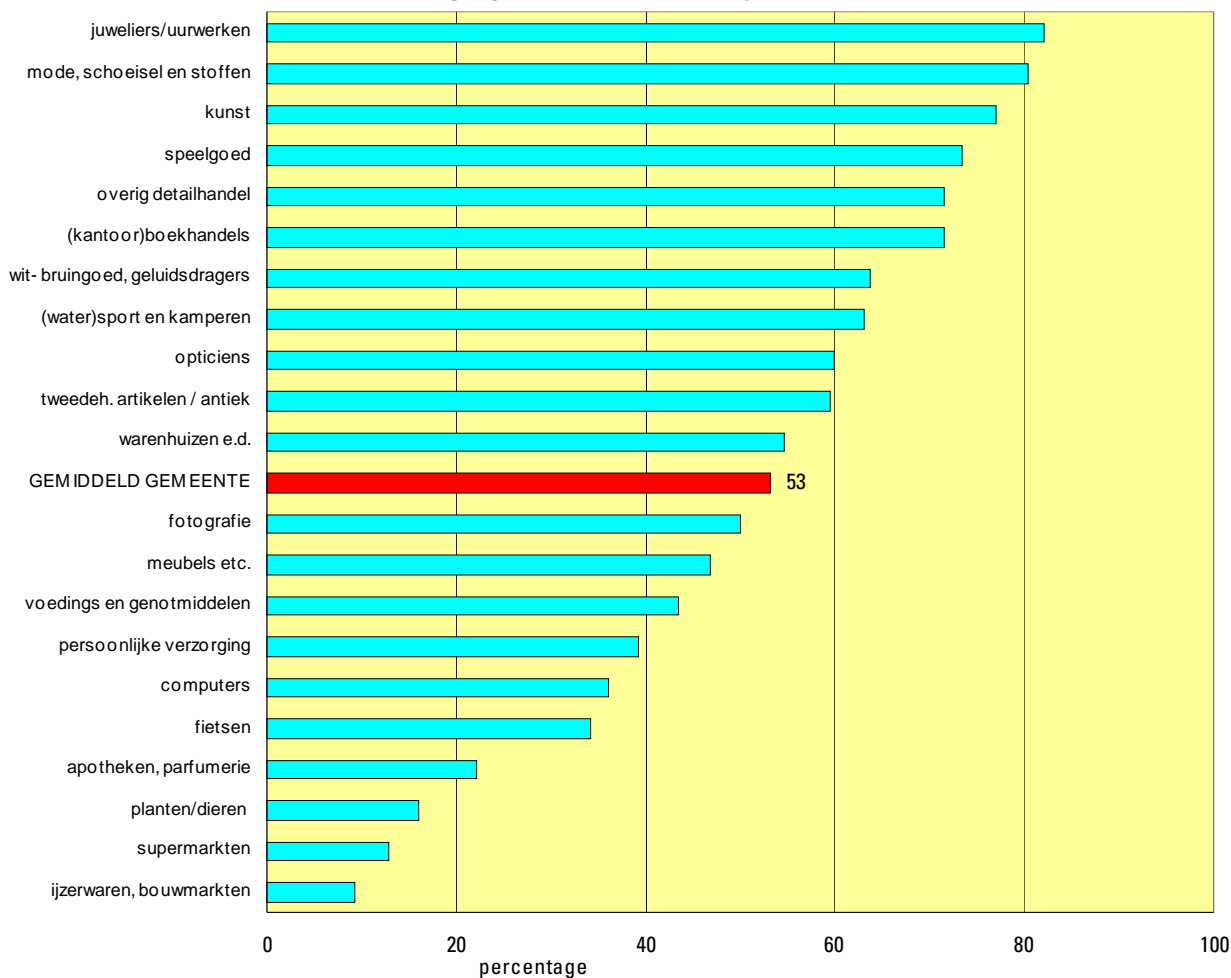
5.7 Werkgelegenheid en aantal vestigingen in sectoren die in de belangstelling staan

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	groei % 2006-2007
aantal arbeidsplaatsen							
ICT sector	11.005	8.612	10.023	9.502	9.943	10.571	6,3
life sciences	2.510	2.549	2.425	2.337	2.320	2.388	2,9
toerisme/leisure	8.097	8.298	8.001	7.859	7.874	8.381	6,4
energie en milieu	1.998	2.352	1.918	1.850	1.804	2.102	16,5
creatieve sector ¹⁾	3.666	3.653	3.559	3.403	3.474	3.650	5,1
totaal	27.276	25.464	25.926	24.951	25.415	27.092	6,6
aantal vestigingen							
ICT sector	557	522	585	566	520	616	18,5
Life sciences	92	91	93	96	94	95	1,1
toerisme/leisure	921	947	989	992	1.024	1.034	1,0
energie en milieu	40	39	38	40	34	41	20,6
creatieve sector ¹⁾	901	908	941	925	969	1.050	8,4
totaal	2.511	2.507	2.646	2.619	2.641	2.836	7,4

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

1) De ICT bedrijven binnen de creatieve sector zijn geteld bij de ICT

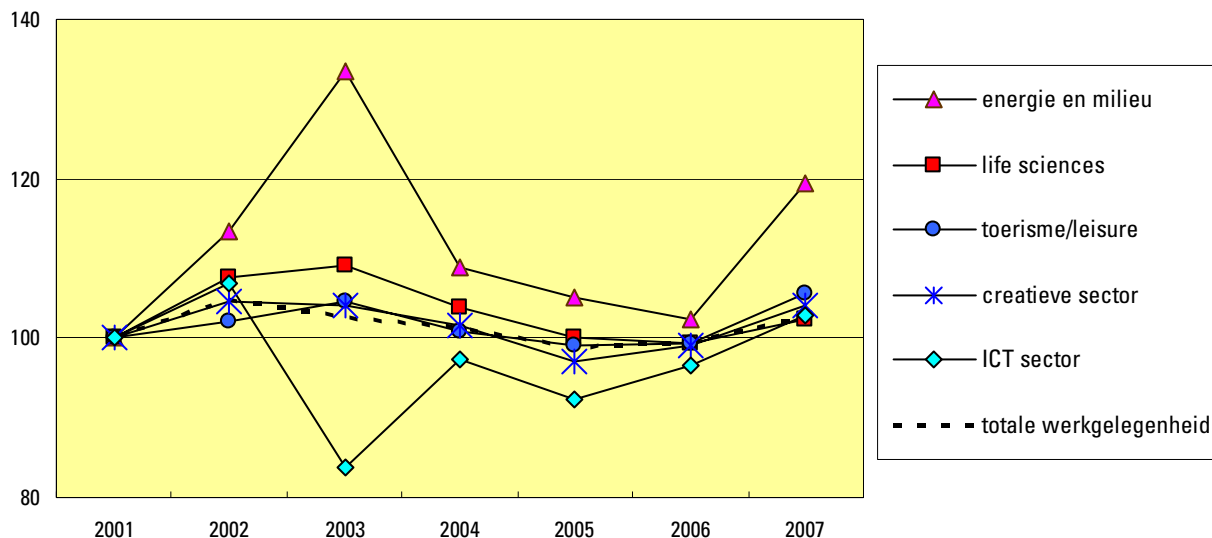
5.6.a Aandeel detailhandelsvestigingen in het centrum, per branche, 2007

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

5.7.a Ontwikkeling van de werkgelegenheid in sectoren die in de belangstelling staan

index, 2001 = 100

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

5.8 Percentage arbeidskrachten werkend bij vestigingen in de gemeente, wonend buiten de gemeente

% per branchegroep	2001	2002	2003	2004	2005	2006
industrie en bouwnijverheid	55	58	57	59	55	54
handel en horeca	36	35	35	35	34	31
commerciële dienstverlening	54	54	52	47	53	53
niet-commerciële dienstverlening	52	48	46	48	51	49
gemeente Groningen, vaste krachten	50	49	47	47	49	48
uitzendkrachten	34	34	34	26	36	38

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

5.9.1 Bedrijfsomzet in volumemutaties, gemeente Groningen en Nederland

	% volumemutatie ¹⁾	2003	2004	2005	2006	2007
industrie	Groningen	99,5	96,5	105,5	102,1	97,2
	Nederland	100,2	100,2	99,6	103,9	102,3
detailhandel	Groningen	95,5	99,1	101,0	100,7	102,9
	Nederland	97,5	99,7	99,9	102,1	101,8
diensten	Groningen	100,8	102,5	103,4	104,2	103,1
	Nederland	97,5	99,8	102,0	103,8	102,7
totale bedrijfsleven	Groningen	97,8	98,9	103,5	103,0	102,1
	Nederland	98,1	99,9	101,0	103,7	103,1

Bron: KvK

1) De cijfers zijn gecorrigeerd voor de inflatie; voorgaand jaar = 100

5.9.2 Exportomzet in volumemutaties en de exportquote, gemeente Groningen en Nederland

		2003	2004	2005	2006	2007
% volumemutatie ¹⁾	Groningen	101,8	101,8	114,8	117,8	106,5
	Nederland	100,8	101,5	103,0	105,7	103,4
exportquote	Groningen	9,0	10,0	11,0	6,0	5,0
	Nederland	23,7	21,3	20,1	19,9	19,0

Bron: KvK

1) De cijfers zijn gecorrigeerd voor de inflatie; voorgaand jaar = 100

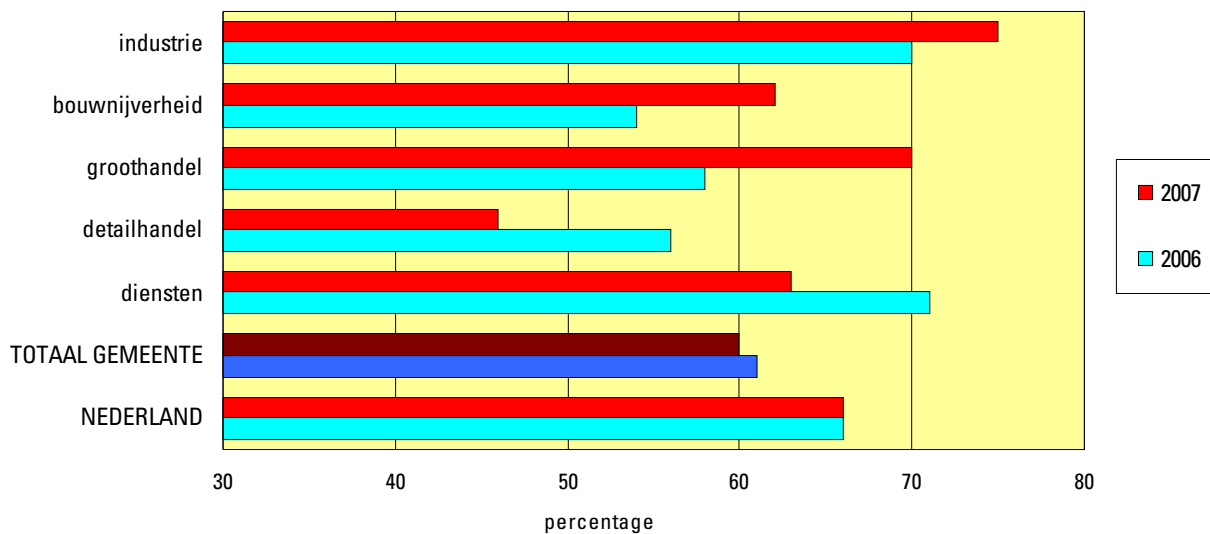
5.10 Opname, aanbod en voorraad van kantoorruimten en bedrijventerreinen

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
kantoorruimte(m²)						
voorraad per 1 jan.	892.000	887.000	889.000	900.000	900.000	916.000
waarvan aanbod per 1 jan.	101.600	105.300	127.900	136.000	133.200	110.800
opname over het jaar						
opname over het jaar	38.500	71.200	39.800	30.200	44.400	
aantal transacties	81	82	54	52	73	
uitgeefbaar bedrijventerrein 1 jan	.	74	39	.	.	.
uitgegeven bedrijventerrein (ha)	11,0	9,6	8,5	7,4	4,7	

Bron: RO/EZ, DTZ Zadelhoff, Vastgoedrapport Groningen-Assen

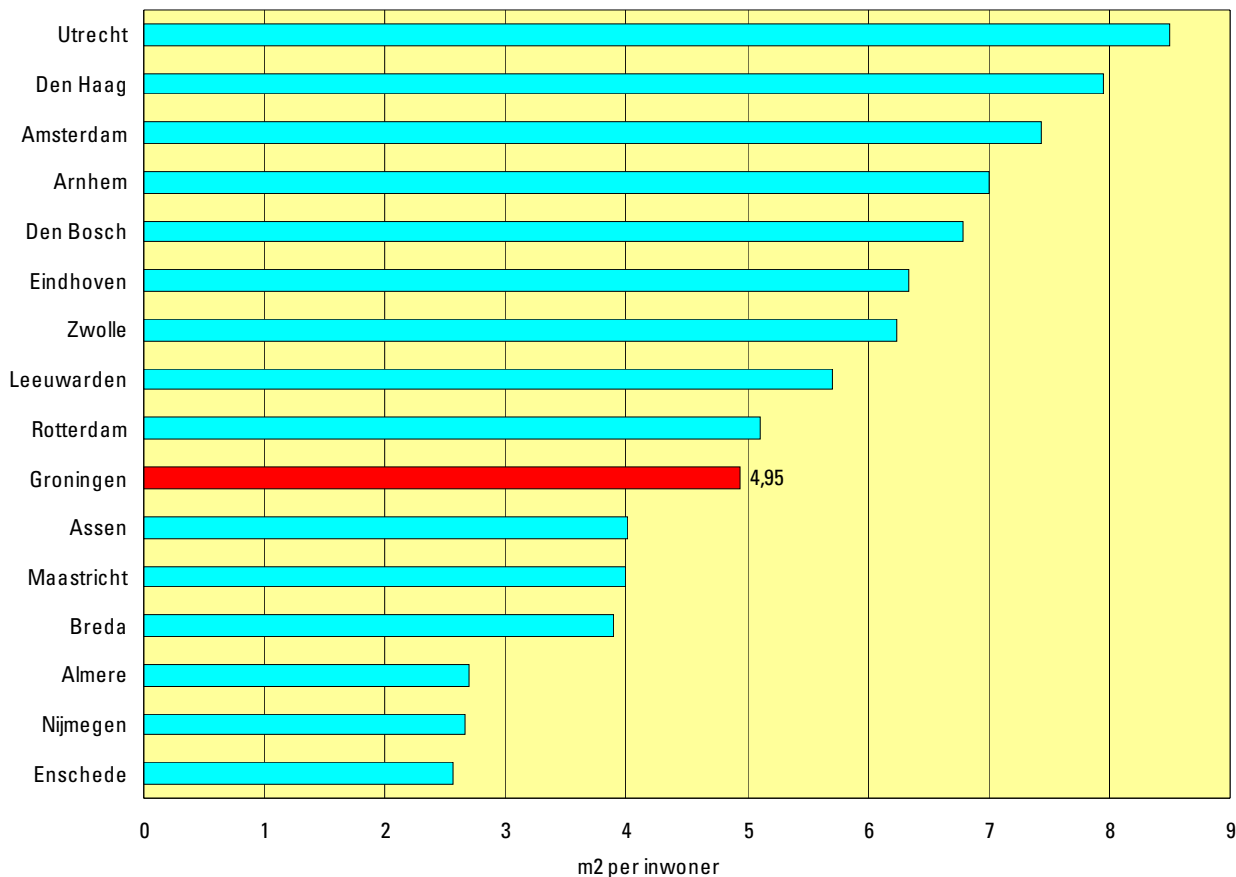

5.9.a Percentage bedrijven met investeringen naar branchegroep, gemeente Groningen en Nederland

Bron: KvK

5.10.a Oppervlakte kantoorruimte per inwoner, Groningen vergeleken, 2006

Bron: Vastgoedrapport Groningen-Assen

5.11.1 Verkoopvloeroppervlak van detailhandelsvestigingen

		1999	2003	2005	2006	2007
Groningen- binnenstad ¹⁾	dagelijkse goederen	9.000	9.300	9.800	10.700	10.600
	niet-dagelijkse goederen	94.100	100.200	105.300	103.400	104.500
totaal binnenstad		103.100	109.500	115.100	114.100	115.100
gehele gemeente	dagelijkse goederen	58.000	59.400	67.600	.	.
	niet-dagelijkse goederen	275.600	301.100	313.400	.	.
totaal gemeente		333.600	360.500	381.000	.	.

Bron: Goudappel Coffeng

1) De binnenstad omvat het gebied binnen de diepen en het Westerhavengebied

5.11.2 Effectieve vloerproductiviteit Groninger binnenstad en de totale gemeente

Effectieve vloerproductiviteit in €/m ² per jaar	1999	2003	2005	2006	2007	Nederland 2005
Binnenstad						
eff. vloerproductiviteit dagelijkse goederen	9.400	16.700	18.900	16.600	19.300	
eff. vloerproductiviteit niet dagelijkse goederen	4.400	7.500	6.300	6.300	7.300	
Gemeente totaal						
eff. vloerproductiviteit dagelijkse goederen	5.700	6.780	6.600	.	.	6.500
eff. vloerproductiviteit niet dagelijkse goederen	2.150	3.000	2.600	.	.	1.800

Bron: Goudappel Coffeng

5.12.1 Aantal bezoekers binnenstad per week van binnen en buiten de gemeente (x1.000)

	1999	2003	2005	2006	2007
van binnen de gemeente	278	354	341	324	301
van buiten de gemeente	186	326	286	324	326
totaal	464	680	627	647	627

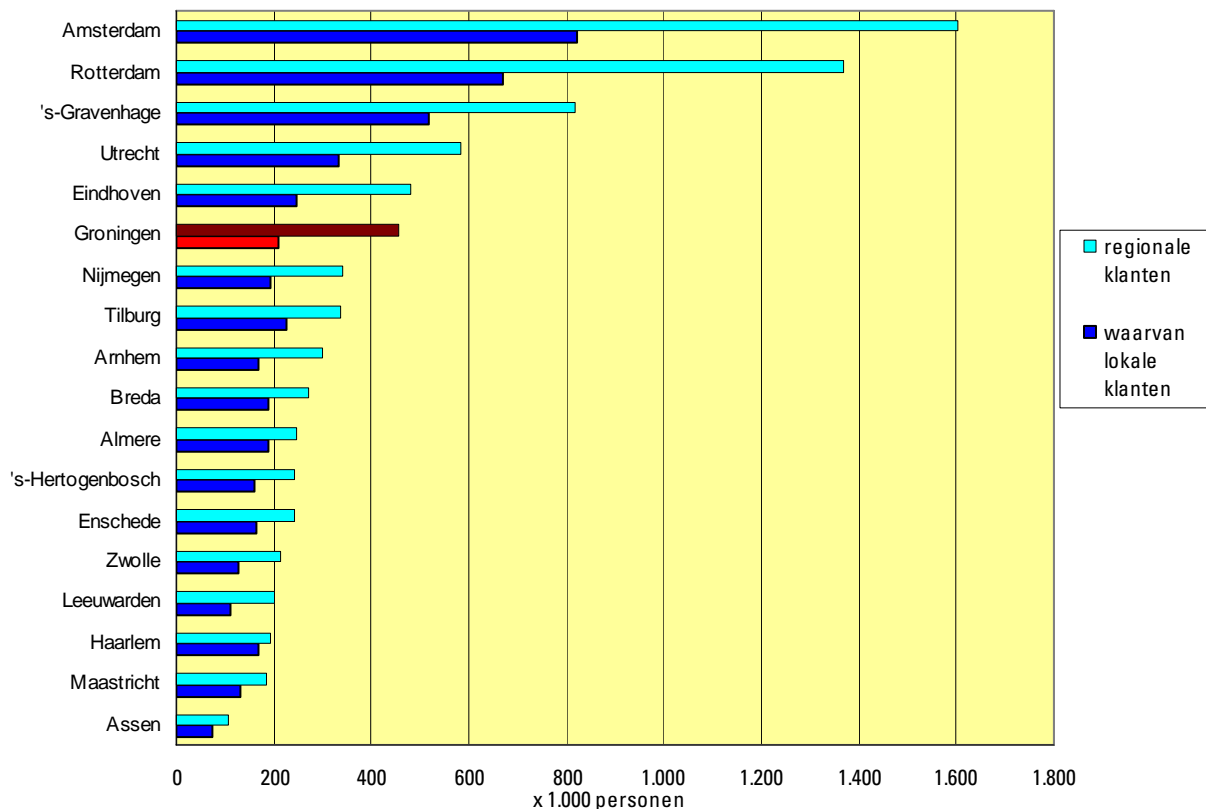
Bron: Goudappel Coffeng

5.12.2 Kooporiëntatie niet-dagelijkse goederen op de Binnenstad, Paddepoel en overig Groningen

van / naar	2002	2003	2004	2005	2005		totaal
binnenstad					WC Paddepoel	overig Groningen	
Groningen	64	67	66	66	5	21	92
Ten Boer	42	47	48	54	1	5	60
Bedum	47	53	54	48	2	6	56
Zuidhorn	52	47	48	41	2	2	45
Winsum	40	44	46	34	4	6	44
Eelde	33	36	40	38	1	4	43
Haren	35	37	39	35	0	4	39
Hoogezand	28	31	31	25	1	3	29
Peize	25	28	28	26	0	3	29
Slochteren	26	25	26	24	0	3	27
Zuidlaren	31	30	26	24	0	2	26
Grootevast	22	22	24	22	0	2	24
Leek	24	23	21	21	0	2	23
Roden	23	24	21	18	0	2	20
Vries	20	21	20	16	0	1	17
totaal	48	49	48	48	3	11	62

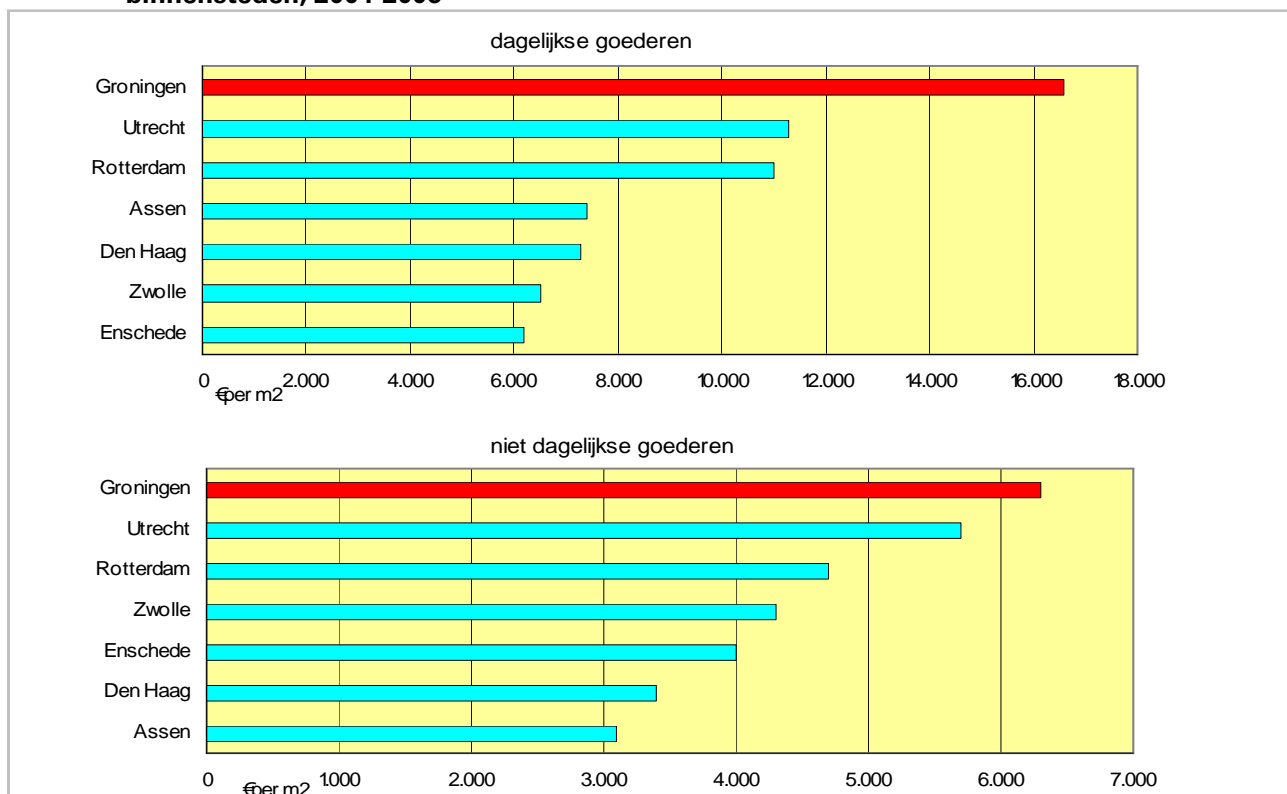
Bron: Goudappel Coffeng

5.12.a Potentiële lokale en regionale klanten van een aantal gemeenten, 2007

Bron: Goudappel Coffeng

5.12.b Effectieve vloerproductiviteit dagelijkse en niet-dagelijkse goederen van een aantal binnensteden, 2004-2006

Bron: Goudappel Coffeng

5.13 De economische vitaliteit (economische groeiprestaties, -specialisaties en vestigingsklimaat) uitgedrukt in een rapportcijfer, Groningen vergeleken

Gemeente	2003	2004	2005
Haarlemmermeer	7,99	7,97	8,03
Zwolle	7,73	7,55	7,69
Breda	7,71	7,57	7,56
Assen	7,26	7,45	7,55
's-Hertogenbosch	7,75	7,58	7,52
Eindhoven	7,34	7,45	7,48
Leeuwarden	7,61	7,33	7,47
Groningen	7,51	7,56	7,44
Utrecht	7,65	7,39	7,37
Rotterdam	7,47	7,28	7,33
Tilburg	7,39	7,36	7,30
Almere	7,51	7,43	7,30
Amsterdam	7,43	7,15	7,20
Arnhem	7,31	7,20	7,18
's-Gravenhage	7,34	7,33	7,16
Nijmegen	7,12	6,95	7,08
Maastricht	7,19	6,95	6,97
Emmen	6,52	6,54	6,88
Enschede	6,84	6,80	6,73
Haarlem	6,79	6,81	6,67

Bron: Bureau Louter

5.14 Ondernemers over de dienstverlening van gemeenten, Groningen vergeleken

	dienstverlening in het algemeen		nakomen afspraken		snelheid beantwoorden verzoeken	
	2002	2007	2002	2007	2002	2007
Zwolle	6,4	7,0	6,2	6,1	5,3	5,5
Enschede	6,5	6,9	5,6	6,8	4,7	5,8
Breda	6,7	6,9	6,6	6,3	5,8	5,7
Tilburg	6,7	6,9	5,8	6,2	5,4	5,5
Utrecht	6,3	6,9	5,5	6,2	5,0	5,4
's-Hertogenbosch	6,6	6,9	6,5	6,1	5,6	5,2
Eindhoven	6,6	6,9	6,1	6,0	5,2	5,3
Maastricht	6,5	6,8	6,3	6,1	5,3	5,6
Rotterdam	6,6	6,8	6,3	5,9	5,3	5,2
Arnhem	6,4	6,7	6,5	6,4	5,6	5,7
Groningen	6,5	6,7	6,6	6,3	5,2	5,7
Haarlem	6,4	6,7	6,1	6,2	5,3	5,5
Amsterdam	6,1	6,7	6,0	6,2	5,1	5,0
Leeuwarden	6,3	6,5	6,1	6,4	5,3	5,5
's-Gravenhage	6,0	6,5	6,4	6,0	5,1	5,1
Nijmegen	6,2	6,3	6,0	6,1	5,0	5,5
gemiddeld	6,4	6,7	6,2	6,2	5,3	5,4

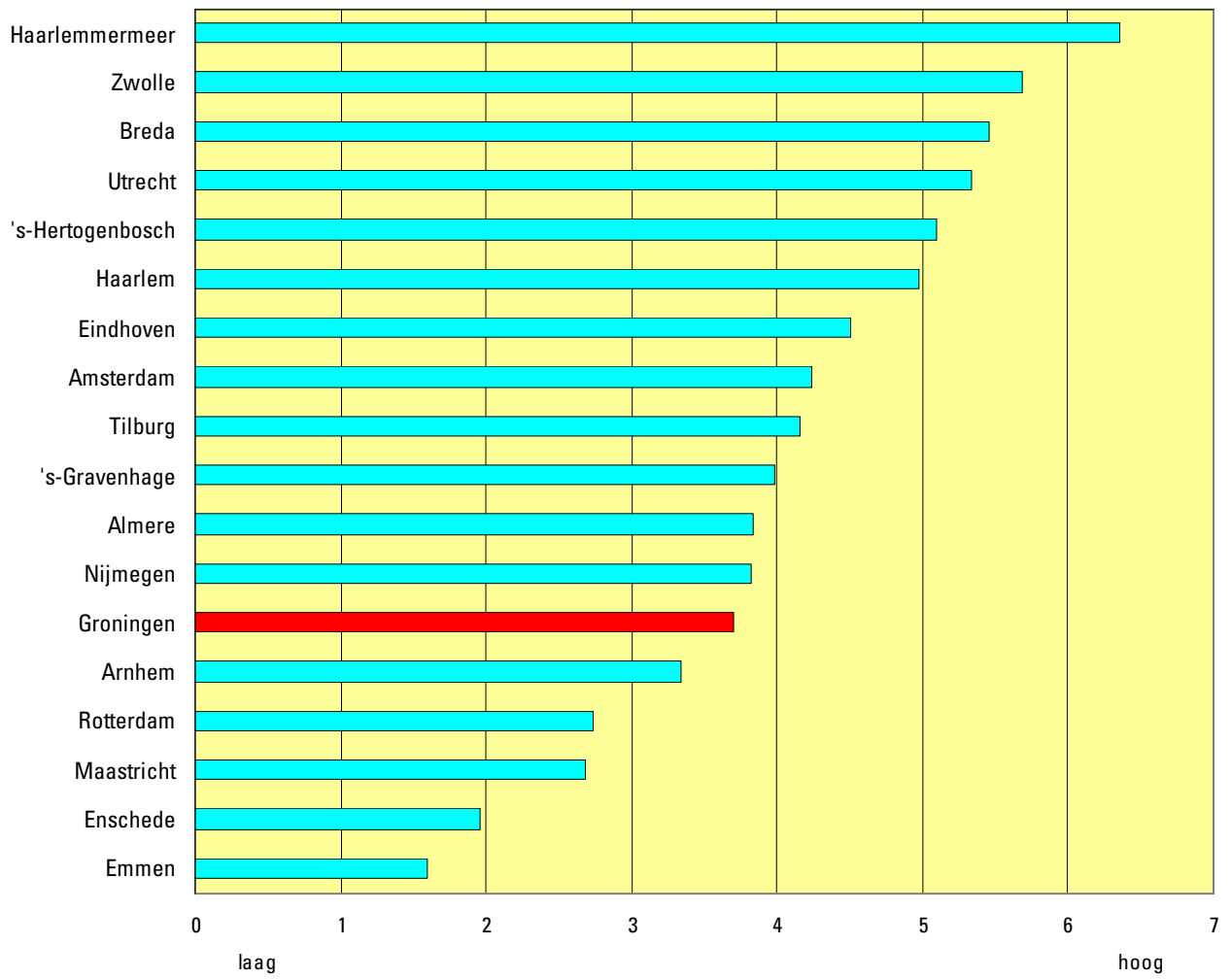
Bron: Ecorys, telefonische enquête onder bedrijven

5.15 Ontwikkeling internationale, meerdaagse congressen regio Groningen

	2003	2004	2005	2006	2007
aantal congressen	63	67	64	67	71
aantal congresdeelnemersdagen	47.015	51.590	48.640	52.400	51.490

Bron: Groningen Congres Bureau

5.13.a Sociaal economische index, Groningen vergeleken, 2006

Bron: Atlas voor gemeenten

HOOFDSTUK 6

WERKLOOSHEID

Mensen met een uitkering worden als city steward ingezet als gastheer/gastvrouw van de binnenstad. Hierdoor krijgt de binnenstad een vriendelijke impuls en wordt mensen met een uitkering onder het motto 'Alle Stajers actief' betrokken bij de samenleving.

Groningen al lang niet meer de stad met de hoogste werkloosheid

Op 1 januari 2008 had Groningen 8.422 NWW'ers (Niet Werkende Werkzoekenden), 9,6 procent van de beroepsbevolking. Dit is een forse daling van 18% ten opzichte van 2007. Vanaf 2004 is de werkloosheid fors afgenomen. Dit is conform de landelijke ontwikkeling. De werkloosheid is ten opzichte van het landelijke gemiddelde nog wel hoog maar dat is in de meeste grote en middelgrote gemeenten het geval.

De daling van de werkloosheid doet zich vooral voor in de bevolkingsgroepen tot 39 jaar. Dit is landelijk minder het geval. Onder meer het in 2004 gestarte project Groningen@work heeft bijgedragen aan het behalen van dit resultaat. In dit project wordt actief met alle werklozen tot 40 jaar gewerkt (werken aan werk) waardoor ze sneller uitstromen. Onderdeel van Groningen@work is dat er licht productiewerk bij de Dienst Sociale Werkvoorziening (DSW) wordt gedaan.

Werkloosheid naar geslacht

Absoluut gezien zijn er meer mannen dan vrouwen werkloos, 54% van de werklozen is man. De beroepsbevolking (alle mensen van 15-65 jaar die minstens 12 uur per week werken of naar werk op zoek zijn) omvat echter ook meer mannen dan vrouwen, daardoor is relatief een iets groter percentage vrouwen werkloos.

Veel NWW'ers moeilijk bemiddelbaar

De daling van de werkloosheid komt ten goede aan de werklozen met een inschrijvingsduur van minder dan 3 jaar. De groep meer dan 3 jaar werkloos neemt ondanks de forse daling van het totaal aantal werklozen juist toe en bedroeg in 2008 ruim 3.500 personen. Dit zijn vaak moeilijk bemiddelbare werklozen. Zij zitten ook veel in fase 4, een groep die een grote afstand tot de arbeidsmarkt heeft.

Alle stadjs actief

Het streven van de gemeente is om alle mensen die langs de zijlijn staan, waaronder werklozen, actief bij de maatschappij te betrekken: Het motto van de dienst Sociale Zaken en Werk is dan ook: 'Alle Stadjs actief'. Dit ondermeer door mensen in te zetten op gesubsidieerde maatschappelijke functies, begeleiding van allochtone werkzoekenden schuldhulpverlening.

Veel lager opgeleiden werkloos

Van de NWW'ers heeft 33% een laag opleidingsniveau. Dit is een relatief hoog percentage, 19% van de bevolking als geheel is laag opgeleid. (zie hoofdstuk 2) Het aantal NWW'ers met een hoog opleidingsniveau is de laatste jaren fors afgenomen. Dit laatste is een preventief effect van Groningen@work. Hoger opgeleiden kiezen er vaker voor activiteiten te ondernemen waardoor ze niet in die regeling komen.

Etniciteit

Voor de bepaling van de etniciteit is gekeken naar het herkomstland (zie CBS methode). Van de 8.422 NWW'ers behoren er 2.950 tot een etnische minderheid, dit is ruim een derde van alle NWW'ers. Dit percentage is veel groter dan het percentage van de potentiële beroepsbevolking (19,5% onder de bevolking in de leeftijdsgroep 15-64 jaar behoort tot een etnische minderheid). De werkloosheid onder allochtonen is dus hoger dan gemiddeld. Wel is ook de werkloosheid onder allochtonen het afgelopen jaar fors afgenomen. En net als bij het totaal alleen bij de groepen die minder dan drie jaar werkloos zijn.

Aantal vacatures fors gestegen

In 2007 waren er 4.300 vacatures bij de vestigingen in de gemeente Groningen. De vacaturegraad, het aantal vacatures per 100 werkzame personen, is gestegen van 1,8 in 2006 naar 3,4 in 2007. De meeste vacatures waren er bij de zakelijke dienstverlening en in de bouw. Een aantal vacatures staan al langer dan drie maanden open.

Ruim 1.000 vacatures voor vrijwilligerswerk

Door de vrijwilligerszaak wordt bemiddeld voor vrijwilligerswerk. De vrijwilligerszaak is een maatschappelijke organisatie voor mensen met achterstanden op het gebied van wonen en werken. Deze achterstanden worden verkleind door middel van sociale activering, opbouwwerk, re-integratie en het ondersteunen van vrijwilligerswerk.

In 2007 zijn er door 285 organisaties 1.130 vacatures voor vrijwilligerswerk gemeld. Er is voor 297 mensen actief bemiddeld. Dit is minder dan voorgaande jaren.

De gegevens betreffen alleen vrijwilligerswerk dat wordt aangemeld bij de vrijwilligerszaak. Veel vrijwilligerswerk, bijvoorbeeld bij verenigingen en kerken, wordt door de leden geregeld.

HOOFDSTUK 6

WERKLOOSHEID

Inhoud

6.1.1	Beroepsbevolking en niet werkende werkzoekenden (NWW'ers) op 1 januari.....	74
6.1.2	NWW'ers naar geslacht op 1 januari	74
6.1.3	NWW'ers naar leeftijdsgroep op 1 januari	74
6.1.4	NWW'ers naar opleidingsniveau op 1 januari (%)	74
6.1.5	NWW'ers naar duur werkloosheid op 1 januari	74
6.1.a	NWW'ers naar fase (%), 1 januari 2003 en 2008.....	75
6.1.b	NWW'ers naar fase, verdeeld naar geslacht, leeftijd en duur, 1 januari 2008	75
6.1.6.1	Allochtone NWW'ers op 1 januari.....	76
6.1.6.2	NWW'ers naar herkomstgebied op 1 januari (%).....	76
6.2	Vacatures en vacaturegraad per bedrijfstak, peildatum 1 april	76
6.3	Vacatures vrijwilligersvacaturebank en geslaagde bemiddeling vrijwilligers	76
6.1.c	Ontwikkeling NWW'ers in Groningen, de regio en Nederland.....	77
6.1.d	NWW'ers op 1 januari, Groningen vergeleken (%).....	77

6.1.1 Beroepsbevolking en niet werkende werkzoekenden (NWW'ers) op 1 januari

categorie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	<i>index 2008, 2003=100</i>
beroepsbevolking	81.920	83.700	87.550	87.900	88.000	88.000	107,4
aantal NWW'ers	10.658	12.527	12.371	11.948	10.264	8.422	79,0
NWW'ers in % v.d. beroepsbevolking	13,0	15,0	14,1	13,6	11,7	9,6	

Bron: CBS, CWI

6.1.2 NWW'ers naar geslacht op 1 januari

geslacht	2003	2004	2005	2006	2007	2008
man	6.205	7.232	7.041	6.489	5.531	4.523
vrouw	4.453	5.295	5.330	5.457	4.732	3.899

Bron: CWI

6.1.3 NWW'ers naar leeftijdsgroep op 1 januari

leeftijdsgroep	2003	2004	2005	2006	2007	2008	<i>ontwikkeling 2007-2008 (%)</i>
15-22 jaar	858	1.088	935	716	478	290	-39,3
23-29 jaar	2.011	2.558	2.408	2.249	1.467	1.042	-29,0
30-39 jaar	3.121	3.526	3.511	3.418	2.821	2.114	-25,1
40-49 jaar	2.657	2.978	3.009	3.028	2.843	2.376	-16,4
50-59 jaar	1.803	2.057	2.136	2.179	2.246	2.151	-4,2
>=60 jaar	208	320	372	358	409	449	9,8
totaal	10.658	12.527	12.371	11.948	10.264	8.422	-17,9

Bron: CWI

6.1.4 NWW'ers naar opleidingsniveau op 1 januari (%)

opleidingsniveau	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Basisonderwijs	11	10	9	9	15	16
VMBO/MAVO	27	26	25	25	40	27
MBO/HAVO/VWO	32	34	36	38	29	34
HBO	16	16	17	17	10	13
WO	13	13	14	12	6	9
totaal	100	100	100	100	100	100

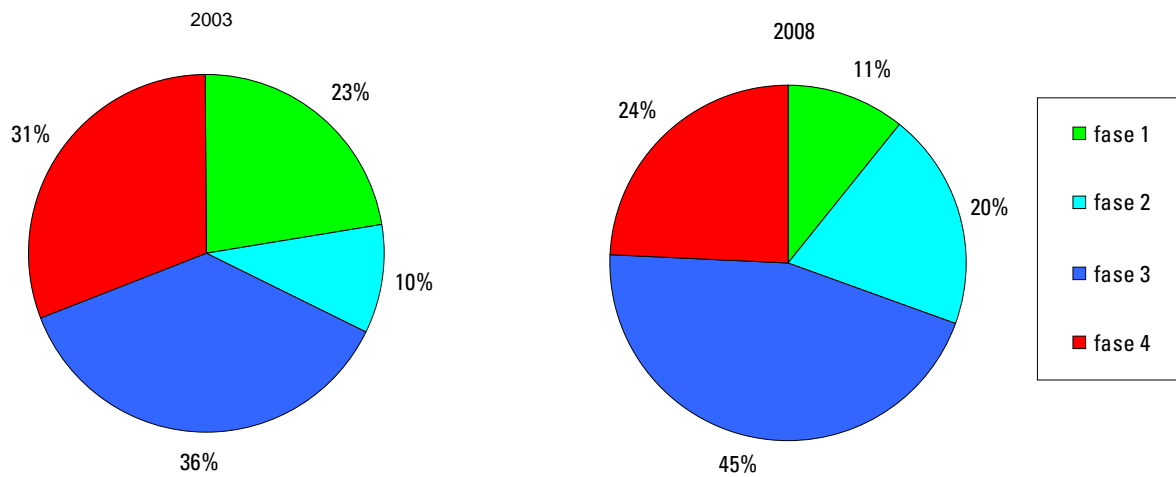
Bron: CWI

6.1.5 NWW'ers naar duur werkloosheid op 1 januari

inschrijvingsduur	2003	2004	2005	2006	2007	2008
tot 1 jaar	4.853	6.284	5.425	4.872	3.445	2.660
1 tot 3 jaar	2.129	2.969	3.751	3.956	3.365	2.252
3 jaar en langer	3.676	3.274	3.195	3.120	3.454	3.518
totaal	10.658	12.527	12.371	11.948	10.264	8.430

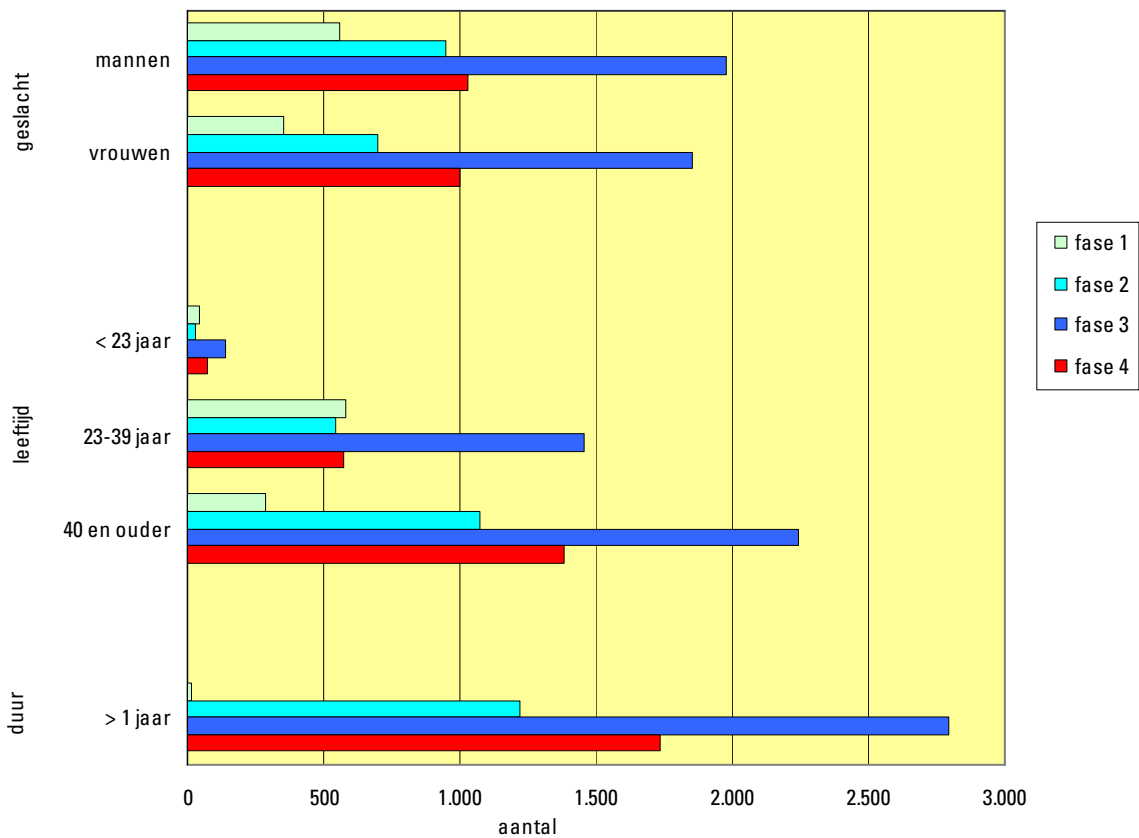
Bron: CWI

6.1.a NWW'ers naar fase (%), 1 januari 2003 en 2008

Bron: CWI

6.1.b NWW'ers naar fase, verdeeld naar geslacht, leeftijd en duur, 1 januari 2008

Bron: CWI

6.1.6.1 Allochtone NWW'ers op 1 januari

		2003	2004	2005	2006	2007	2008
absoluut	korter dan 1 jaar	1.507	2.017	1.621	1.486	1.039	967
	1 tot 3 jaar	757	1.038	1.249	1.330	1.172	798
	3 jaar en langer	1.040	942	952	983	1.108	1.185
totaal		3.304	3.997	3.822	3.799	3.319	2.950
in procenten	korter dan 1 jaar	45,6	50,5	42,4	39,1	31,3	32,8
	1 tot 3 jaar	22,9	26,0	32,7	35,0	35,3	27,1
	3 jaar en langer	31,5	23,6	24,9	25,9	33,4	40,2
totaal allochtonen		100	100	100	100	100	100

Bron: CWI

6.1.6.2 NWW'ers naar herkomstgebied op 1 januari (%)

herkomstgebied	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2008 (abs)
Nederlands	69,0	68,1	69,1	68,4	67,7	117,1	5.477
Turkije	1,1	1,1	1,2	1,3	1,3	93,7	113
Marokko	1,1	1,1	1,2	1,4	1,3	34,1	122
Suriname	3,5	3,4	3,4	3,2	3,4	94,7	291
Aruba/Nederlandse Antillen	4,6	4,8	4,6	4,6	4,5	90,5	389
Overig niet-westers	9,0	9,3	9,0	9,7	10,6	14,7	1.060
westers	11,4	11,6	11,3	11,5	11,1	91,2	948
totaal aantal	10.658	12.527	12.371	11.915	10.251	8.400	8.400

Bron: CWI

6.2 Vacatures en vacaturegraad per bedrijfstak, peildatum 1 april

	2004		2005		2006		2007	
	aantal	vacature graad	aantal	vacature graad	aantal	vacature graad	aantal	vacature graad
Landbouw	0	0,0	0	0,0	2	1,1	4	1,7
Industrie/Nutsbedrijven	154	1,6	108	1,1	171	1,7	178	1,7
Bouw	45	1,0	93	2,0	150	3,0	283	5,0
Handel en Horeca	289	1,4	273	1,4	393	2,0	642	3,0
Zakelijke dienstverlening	883	2,7	1.125	3,6	886	2,8	2.550	7,5
Overheid en onderwijs	149	0,6	201	0,8	293	1,2	207	0,9
Gezondheid en welzijn	178	0,8	222	1,0	193	0,8	299	1,2
Overige niet-commerciële dienstverlening	82	2,0	64	1,3	95	1,9	131	2,5
totaal	1.780	1,5	2.087	1,8	2.183	1,8	4.293	3,4

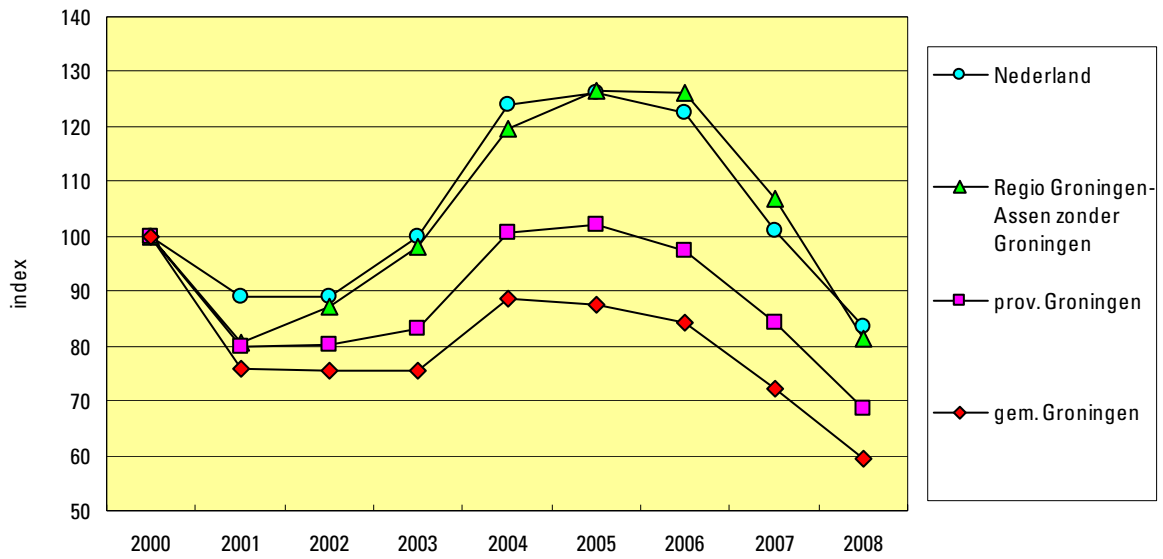
Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

6.3 Vacatures vrijwilligersvacaturebank en geslaagde bemiddeling vrijwilligers

		2004	2005	2006	2007
aantal gemelde vacatures		971	992	1.062	1.130
aantal organisaties met vacatures		367	368	382	285
kenmerken vrijwilligers waarvoor actief bemiddeld is					
geslacht	mannen	.	351	165	157
	vrouwen	.	371	192	140
opleidingsniveau	Basis/lbo/VMBO/Mavo	198	187	87	76
	HAVO/MBO/VWO	233	269	114	115
	HBO/WO	244	233	133	80
inkomen	uitkering	479	541	260	221
	inkomen uit arbeid	61	39	24	25
	studiebeurs/anders	170	142	73	51
totaal		710	722	357	297

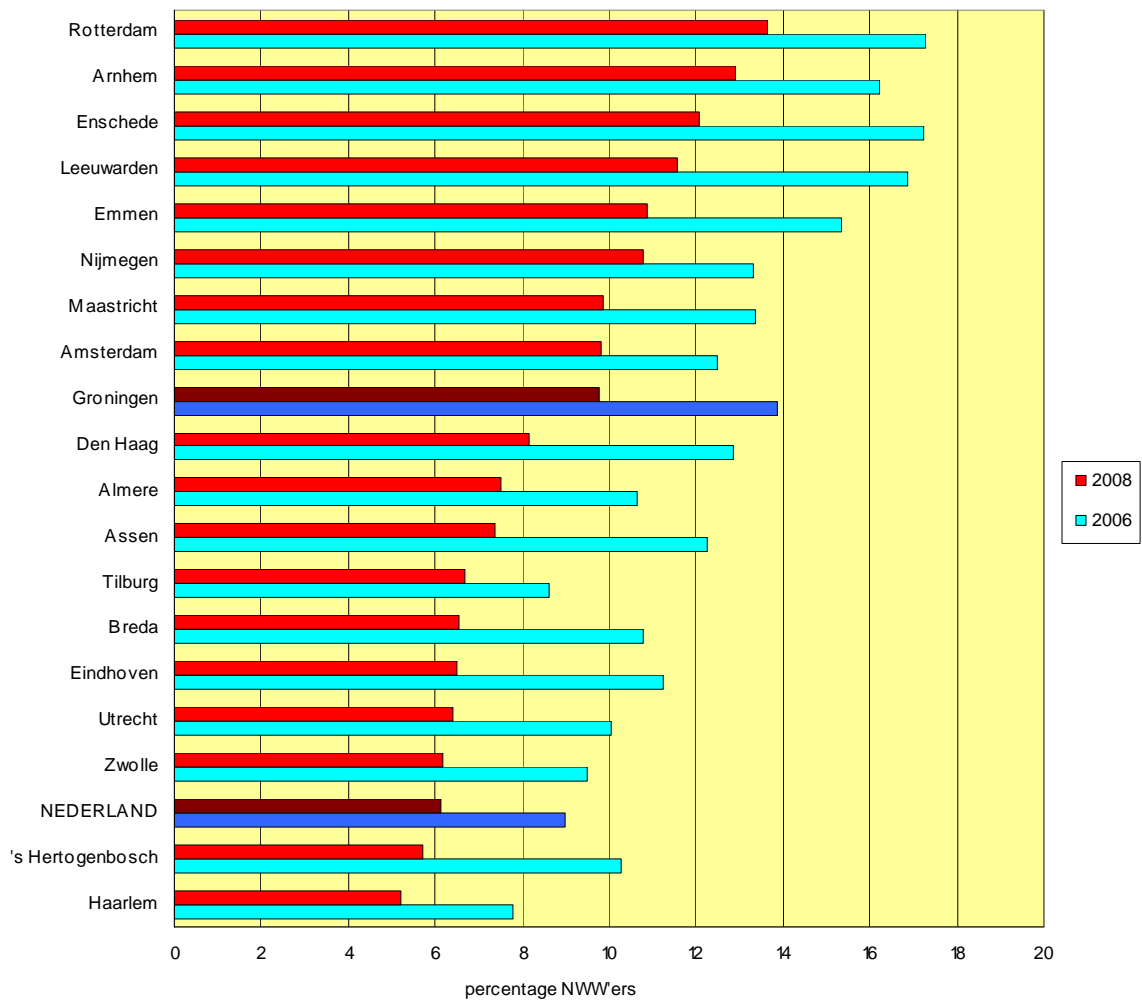
Bron: Stichting Stiel

6.1.c Ontwikkeling NWW'ers in Groningen, de regio en Nederland

Bron: CWI

6.1.d NWW'ers op 1 januari, Groningen vergeleken (%)

Bron: CWI

HOOFDSTUK 7

SOCIALE ZORG, INKOMEN EN LASTEN

Het van Elmpthuis, hoek Herestraat Herebinnensingel werd in 1928 door Architect Van Elmpt ontworpen voor de Friesch-Groningsche Hypotheekbank. Hier is nu een onderzoeksbureau in gevestigd.

Aantal bijstandsgerechtigden neemt af

Het aantal uitkeringsgerechtigden krachtens de Wet Werk en Bijstand (WWB) neemt al een aantal jaren af. Begin 2008 waren er 8.036 uitkeringsgerechtigden, een daling van 550 in vergelijking met een jaar eerder. De daling komt door minder instroom. Dit is goed te zien aan het geringe aantal mensen dat korter dan 3 jaar in de uitkering zit. De daling komt ten goede aan mensen van alle opleidingsniveaus. In 2007 zijn er naar verhouding veel mensen uitgestroomd naar gesubsidieerd werk. De uitstroom als totaal was in 2007 wel lager dan in de jaren er voor.

Aantal WAO-ers stabiliseert

Het aantal uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid is eind 2007, net als eind 2006 ruim 8.000. Binnen de diverse soorten WAO uitkeringen zijn de ontwikkelingen wel verschillend. Bij de WAO is er een afname en het aantal personen met een Wajong uitkering is toegenomen. Deze zal voorlopig blijven toenemen omdat de uitstroom wegens het bereiken van de 65^e jarige leeftijd pas na 2020 substantieel wordt. Bovendien neemt de instroom toe, onder meer omdat de Wajong bekender wordt.

In 2006 is de WAO vervangen door de WIA, per ultimo 2007 zaten er in Groningen 331 mensen in de WIA.

Inkomensgegevens: algemeen

Door het CBS wordt jaarlijks het gemiddeld inkomen van de Nederlandse bevolking onderzocht. De resultaten worden bekend gemaakt in het regionale inkomensonderzoek (RIO) Bij de inkomensgegevens worden drie groepen onderscheiden: Inwoners (individueel), inwoners met een heel jaar inkomen en huishoudens. Het huishoudinkomen bestaat uit de som van de inkomens van de afzonderlijke leden van een huishouden. Bij de berekeningen worden de studenten- en institutionele huishoudens buiten beschouwing gelaten.

Inkomensgegevens: Groningen vergeleken

De inkomensgegevens van 2005 zijn door een verschil in berekening in absolute bedragen niet goed te vergelijken met die van voorgaande jaren. De verschillen tussen wijken en gemeenten kunnen voor de afzonderlijke jaren wel met elkaar worden vergeleken.

Om toch voor onderlinge vergelijking een ontwikkeling in de tijd te kunnen laten zien is gekozen voor het opnemen van relatieve rangnummers. Van 1998 en 2005 is op een schaal van 1 tot 100 het rangnummer in inkomen gerelateerd aan het totaal aantal gemeenten. Voor wat betreft het inkomen per inwoner is de gemeente Groningen gedaald van positie 76 in 1998 naar positie 82 in 2005.

Veel huishoudens met een laag inkomen

Het gemiddeld besteedbare huishoudinkomen in Groningen behoort tot het laagste in Nederland. Het inkomen per inwoner ligt in Groningen dichter bij het landelijke gemiddelde dan het inkomen per huishouden. Dit komt onder anderen omdat er veel éénpersoons-huishoudens zijn. Het percentage huishoudens met een sociaal minimum is in Groningen 14%, in Nederland als geheel is dat 9%. Net als in Groningen zit het gemiddeld inkomen van de bevolking van de meeste grote gemeenten onder het landelijke gemiddelde.

Grote verschillen per wijk

De koopkracht geeft informatie over het gemiddeld inkomen van de bevolking. Deze ligt in Groningen als geheel onder het landelijk gemiddelde. In een aantal wijken in de stad ligt deze echter ruim boven het landelijk gemiddelde. Dit zijn Nieuw zuid particulier, Nieuw west en Nieuw oost. (Zie voor de wijkindeling de indeling achter in het boek) De laagste koopkracht hebben Paddepoel en de Korrewegwijk.

Het percentage huishoudens in de laagste of hoogste inkomensklasse zegt meer over de verdeling van de inkomens in de wijk. Buurten met veel huishoudens in de lagere inkomensklassen zijn het Oosterpark, de Indische buurt, de Hoogte en Beijum oost. Een buurt met veel mensen in de hoogste inkomensklasse is Coendersborg.

De Stadjerspas is er vooral voor de minima

Om ondersteuning aan lagere inkomensgroepen te geven geeft de gemeente de Stadjerspas uit. De pas kan door iedereen worden gekocht, maar vindt vooral aftrek bij minima. Er zijn 8.987 van deze passen in 2007 verkocht waarvan 8.048 door minima. Het aantal verkochte stadjerspassen neemt al jaren af. De Stadjerspas wordt het meest gebruikt om te zwemmen of te schaatsen.

Woonlasten Groningen aan de hoge kant

De woonlasten bestaan uit de OZB (de Onroerende Zaak Belasting), rioolrechten en afvalstoffenheffing. De OZB is afhankelijk van de waarde van de woning en wordt alleen door de eigenaren van woonruimten betaald, sinds 2006 niet meer door huurders.

Voor alle gemeenten is uitgezocht wat de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing) per jaar zijn. Als eenheid is het Meerpersoonshuishouden gekozen. Ten opzichte van de meeste grote en middelgrote gemeenten is een Gronings huishouden met een bedrag van € 653, - per jaar relatief duur uit. Het gemiddelde in Nederland is € 629, -.

Inhoud

7.1.1	Uitkeringen Wet Werk en Bijstand (WWB) naar uitkeringssoort van personen tot 65 jaar en zelfstandig wonend, 1 april.....	82
7.1.2	Opleidingsniveau van bijstandsgerechtigden, 1 januari	82
7.1.3	Uitstroom WWB naar soort uitstroom	82
7.2	Aantal lopende uitkeringen WW per 31 december	82
7.1.a	Uitkeringen Wet Werk en Bijstand per GSB wijk, 2004 en 2008	83
7.2.a	WW uitkeringen per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar, Groningen vergeleken, ultimo 2002- ultimo 2007	83
7.3.1	Uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid per 31 december	84
7.3.2	Percentage uitkeringsgerechtigden wegens arbeidsongeschiktheid naar leeftijd en geslacht per 31 december	84
7.3.3	Procentuele verdeling uitkeringsgerechtigden wegens arbeidsongeschiktheid naar klasse per 31 december	84
7.3.a	Percentage uitkeringsgerechtigden wegens arbeidsongeschiktheid naar geslacht en totaal	85
7.3.b	Procentuele verdeling van het aantal uitkeringsgerechtigden arbeidsongeschiktheid naar leeftijd, Groningen en Nederland.....	85
7.3.c	Het aantal uitkeringsgerechtigden WAO en Wajong vergeleken	85
7.4.1	Besteedbare inkomens per inwoner en per huishouden, 2005 en de rangnummers van het inkomen per inwoner, Groningen vergeleken.....	86
7.4.2	Besteedbare inkomens per inwoner en huishouden, 2005 en de rangnummers van het inkomen per inwoner, Groningen en de regiogemeenten	86
7.4.a	De koopkrachtindex in 2000 en 2005, Groningen vergeleken.....	87
7.4.b	Inkomensverdeling van inwoners meteen heel jaar inkomen en huishoudens in 20% groepen van de inkomensverdeling in Nederland, Groningen vergeleken met Nederland, 2005.....	87
7.4.3	Gemiddeld besteedbaar inkomen per inwoner en huishouden per GSB wijk, 2005	88
7.4.4	Gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen naar belangrijkste bron van inkomen, 2005	88
7.4.5	Gemiddeld besteedbaar inkomen van inwoners met een heel jaar inkomen naar etniciteit, 2005	88
7.4.6	Armoede, het percentage huishoudens in de laagste inkomensgroep (10% groep) en percentage sociale minima	88
7.4.c	Percentage huishoudens met inkomens in de laagste 20% klasse per wijk.....	89
7.4.d	Percentage huishoudens met inkomens in de hoogste 20% klasse per wijk.....	89
7.5	Verkochte stadspassen naar tariefgroep.....	90
7.6	Aanmeldingen voor leningen/schuldensanering bij de Frontoffice Groningse Kredietbank	90
7.7	Gemeentelijke belastingen in Euro's per jaar	90
7.8	Nieuw ingeschreven woninghypotheken, aantal en gemiddeld bedrag.....	90
7.5.a	Gebruik Stadspas voor een aantal activiteiten tegen ingelevering van een coupon	91
7.7.a	Woonlasten door gemeentelijke tarieven van een aantal gemeenten in Euro's per jaar per huishouden, 2005-2008.....	91

7 SOCIALE ZORG, INKOMEN EN LASTEN

7.1.1 Uitkeringen Wet Werk en Bijstand (WWB) naar uitkeringssoort van personen tot 65 jaar en zelfstandig wonend, 1 april

uitkering ¹⁾	inschrijfduur	2004	2005	2006	2007	2008
WWB	< 3 jaar			3.924	3.203	2.860
	>=3 jaar			5.295	5.284	5.071
	totaal	9.338	9.491	9.219	8.487	7.931
IOAW/Z	< 3 jaar			64	63	64
	>=3 jaar			54	36	41
	totaal	159	150	118	99	105
ROA	totaal	69	61	50	42	5
totaal	< 3 jaar			3.988	3.266	2.924
	>=3 jaar			5.349	5.320	5.112
totaal		9.566	9.702	9.337	8.586	8.036

Bron:

1) WWB Wet Werk en Bijstand

IOAW/Z Inkomensondersteuning Oudere Arbeidsongeschikten (Werklozen en Zelfstandigen)

ROA Regeling Opvang Asielzoekers

7.1.2 Opleidingsniveau van bijstandsgerechtigden, 1 januari

soort onderwijs	2006	2007	2008
Geen basisonderwijs	829	750	660
Basisonderwijs/LBO/MAVO	3.966	3.735	3.413
MBO/HAVO/VWO	2.228	2.005	1.755
HBO	816	703	622
WO	535	411	333
Onbekend/nvt	1.026	1.077	1.173
totaal	9.400	8.681	7.956

Bron: SOZAWE

7.1.3 Uitstroom WWB naar soort uitstroom

uitstroom naar	2003	2004	2005	2006	2007
Regulier werk	692	1.120	1.286	1.320	1.071
Gesubsidieerd werk	143	199	50	118	376
Overige (oa andere inkomsten, verhuizing)	1.706	2.761	2.965	2.774	2.282
Beëindigingsbesluiten totaal	2.541	4.080	4.301	4.212	3.729

Bron: SOZAWE

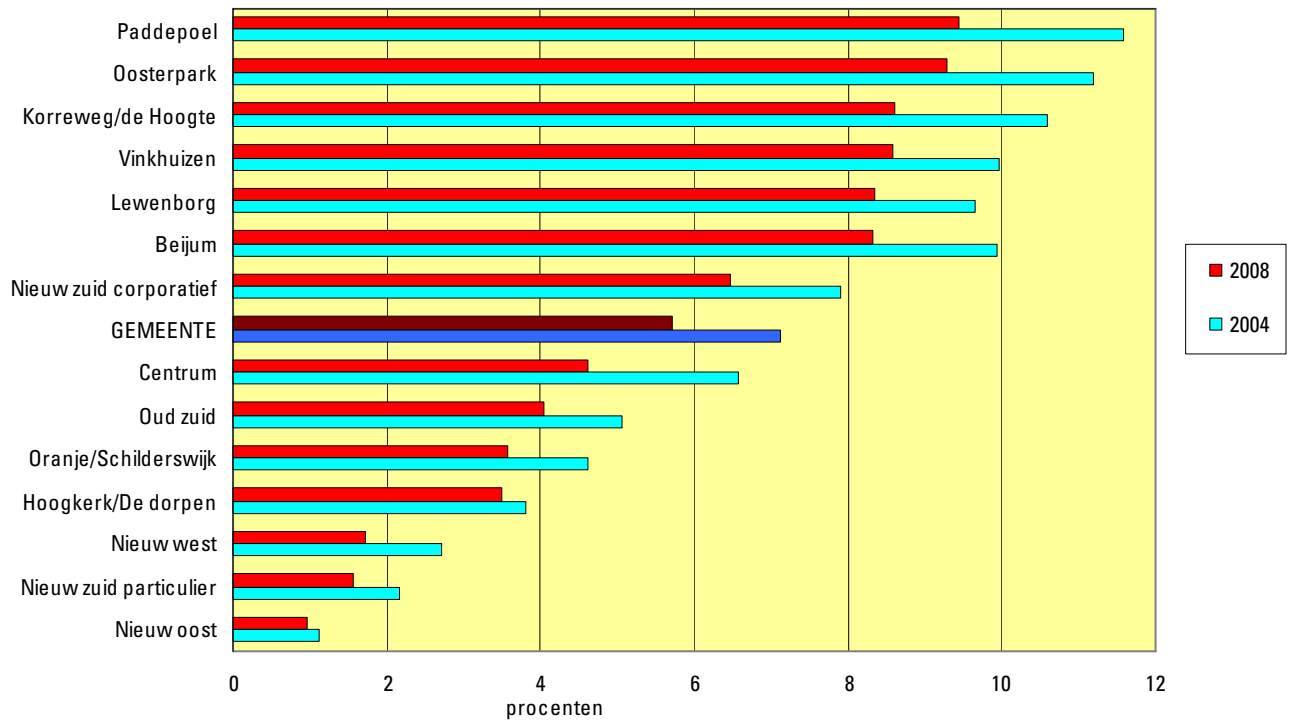
7.2 Aantal lopende uitkeringen WW per 31 december

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	<i>index 2007 2002=100</i>
Groningen	2.719	3.902	4.515	4.185	3.235	2.398	88,2
waarvan % mannen	59	61	58	57	56	55	.
% vrouwen	41	39	42	43	44	45	.
Provincie Groningen	9.404	12.725	14.641	13.256	10.978	8.422	89,6
Nederland	204.933	280.321	319.517	304.673	245.238	188.981	92,2

Bron: UWW

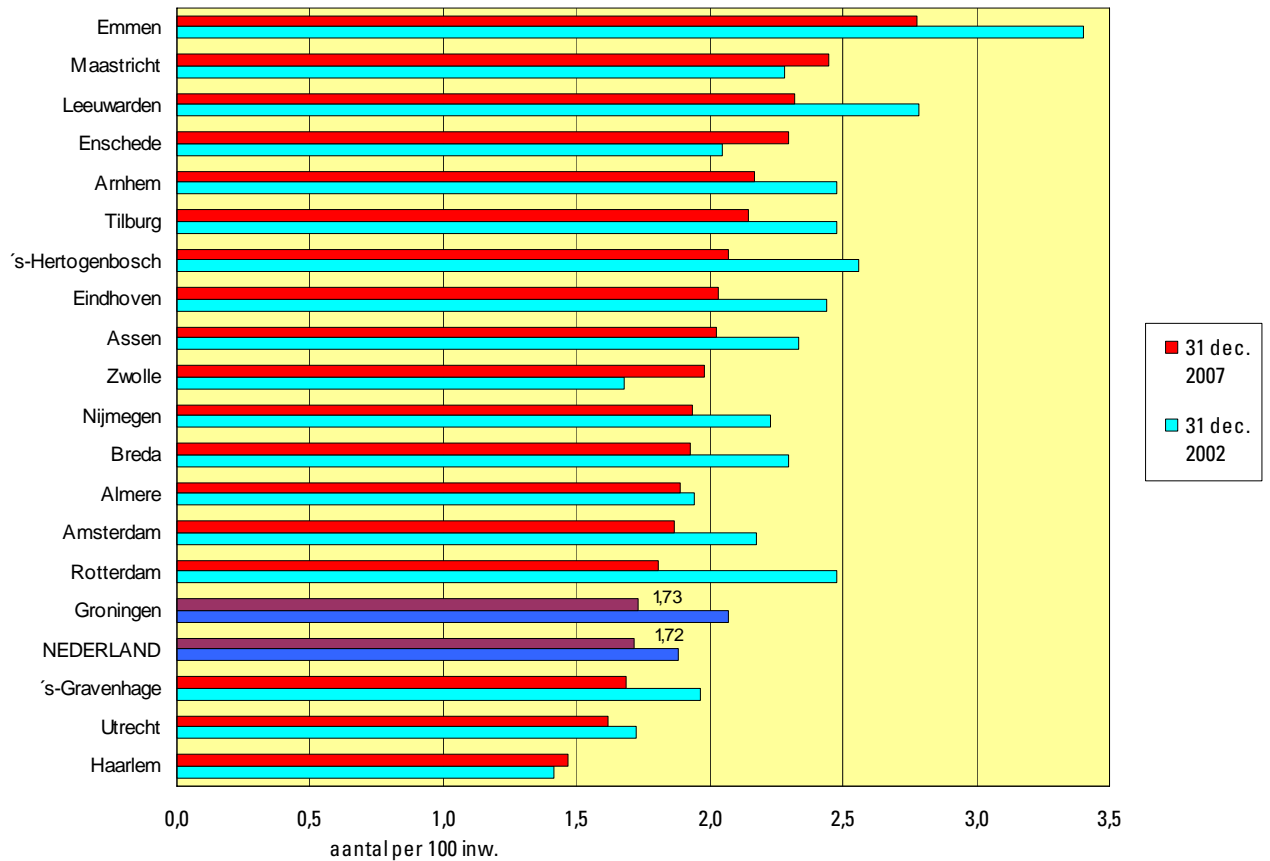
7 SOCIALE ZORG, INKOMEN EN LASTEN

7.1.a Uitkeringen Wet Werk en Bijstand per GSB wijk, 2004 en 2008

Bron: SOZAWE

7.2.a WW uitkeringen per 100 inwoners van 15 tot 65 jaar, Groningen vergeleken, ultimo 2002- ultimo 2007

Bron: UWV

7 SOCIALE ZORG, INKOMEN EN LASTEN

7.3.1 Uitkeringen wegens arbeidsongeschiktheid per 31 december

soort uitkering ¹⁾	duur uitkering	2002	2003	2004	2005	2006	2007
WAO	tot 5 jaar	2.564	2.356	2.082	1.443	934	627
	vanaf 5 jaar	4.357	4.372	4.434	4.456	4.392	4.405
	totaal	6.921	6.728	6.516	5.899	5.326	5.032
WAZ	tot 5 jaar	119	118	101	82	54	45
	vanaf 5 jaar	240	231	226	217	218	199
	totaal	359	349	327	299	272	244
Wajong	tot 5 jaar	617	594	630	603	673	812
	vanaf 5 jaar	1.399	1.491	1.551	1.645	1.652	1.727
	totaal	2.016	2.085	2.181	2.248	2.325	2.539
WIA	totaal					165	331
totaal	tot 5 jaar	3.300	3.068	2.813	2.128	1.826	1.815
	vanaf 5 jaar	5.996	6.094	6.211	6.318	6.262	6.331
totaal		9.296	9.162	9.024	8.446	8.088	8.146

Bron: UWV

WAO = wet arbeidsongeschiktheidsverzekering (m.i.v. ultimo 2005 WIA)

WAZ = wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen

Wajong = wet arbeidsongeschiktheidsverzekering voor jonggehandicapten

WIA = Wet werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen

7.3.2 Percentage uitkeringsgerechtigden wegens arbeidsongeschiktheid naar leeftijd en geslacht per 31 december

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
leeftijdsgroep in jaren						
15 - 24	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,7
25 - 34	3,5	3,4	3,3	2,8	2,8	2,9
35 - 44	6,9	6,7	6,5	5,9	5,1	5,1
45 - 54	12,5	12,0	11,3	10,6	9,7	9,4
55 - 64	21,5	20,7	20,2	19,0	18,3	17,8
geslacht						
man	7,2	6,9	6,8	6,4	6,1	6,1
vrouw	6,8	6,7	6,5	6,0	5,7	5,7
totaal	7,0	6,8	6,6	6,2	5,9	5,9

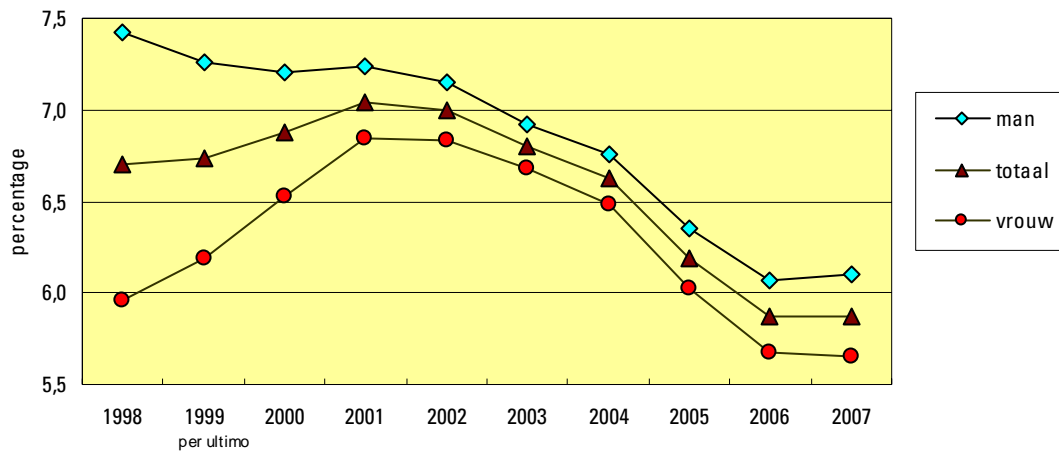
Bron: UWV

7.3.3 Procentuele verdeling uitkeringsgerechtigden wegens arbeidsongeschiktheid naar klasse per 31 december

arbeidsongeschiktheidsklasse	2002	2003	2004	2005	2006	2007
< 80% arbeidsongeschikt	24,2	24,6	24,1	23,3	22,0	20,2
80-100% arbeidsongeschikt	75,8	75,4	75,9	76,7	78,0	79,8
totaal absoluut	9.296	9.164	9.024	8.446	8.088	8.146

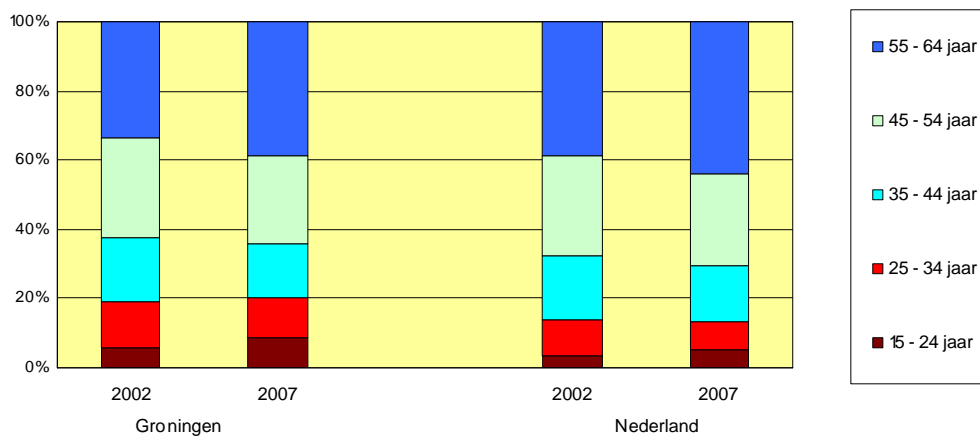
Bron: UWV

7.3.a Percentage uitkeringsgerechtigden wegens arbeidsongeschiktheid naar geslacht en totaal

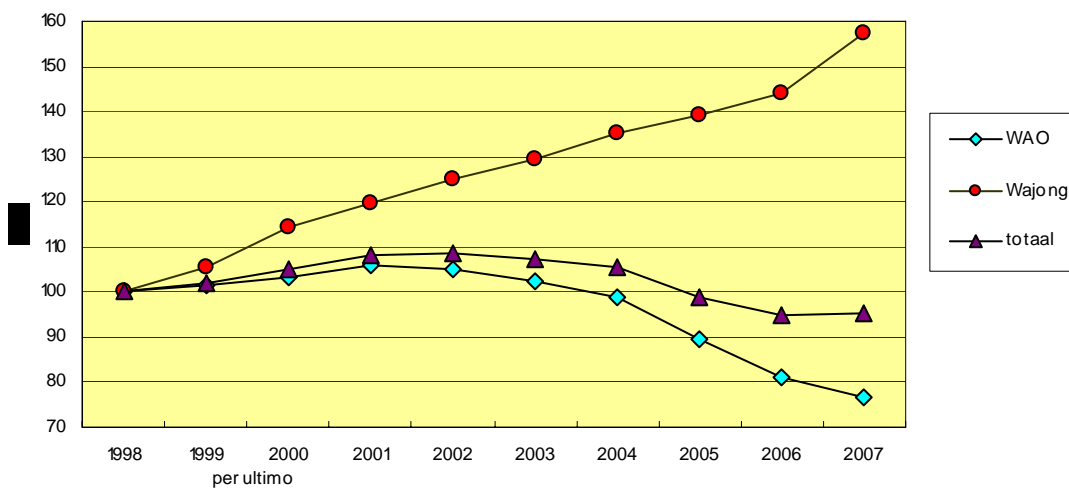
Bron: UWV

7.3.b Procentuele verdeling van het aantal uitkeringsgerechtigden arbeidsongeschiktheid naar leeftijd, Groningen en Nederland

Bron: UWV

7.3.c Het aantal uitkeringsgerechtigden WAO en Wajong vergeleken

Bron: UWV

7 SOCIALE ZORG, INKOMEN EN LASTEN

7.4.1 Besteedbare inkomens per inwoner en per huishouden, 2005 en de rangnummers van het inkomen per inwoner, Groningen vergeleken

gemeente	Relatieve rangnummers ¹⁾ inkomen per inwoner		gemiddeld inkomen 2005 (€)			koopkracht
	1998	2005	per inwoner	per inw. met een heel jaar inkomen	per huishouden	index 2005
Breda	22	22	13.100	18.300	30.200	102,4
's Hertogenbosch	25	23	13.200	18.200	30.200	102,4
Haarlem	14	16	13.500	18.600	29.000	101,4
Utrecht	25	31	12.900	18.000	28.700	101,0
Zwolle	42	46	12.400	17.400	29.000	98,6
Almere	64	78	11.800	18.200	30.500	97,6
's Gravenhage	26	36	12.800	18.800	27.700	97,6
Amsterdam	22	25	13.300	19.000	26.400	97,1
Eindhoven	27	38	13.200	17.400	27.600	96,6
Nijmegen	51	65	12.100	16.800	26.600	93,8
Tilburg	63	73	11.900	16.600	27.800	93,8
Maastricht	57	67	12.100	16.700	26.700	93,3
Arnhem	45	65	12.200	17.000	26.100	91,8
Rotterdam	59	74	11.900	17.200	25.500	90,4
Groningen	76	82	11.700	16.000	24.600	89,9
Leeuwarden	74	81	11.700	16.200	25.200	89,4
Emmen	81	95	11.100	15.500	26.500	87,5
Enschede	91	96	10.900	15.600	25.700	87,5
Nederland			12.500	17.900	30.100	100

Bron: CBS(RIO)

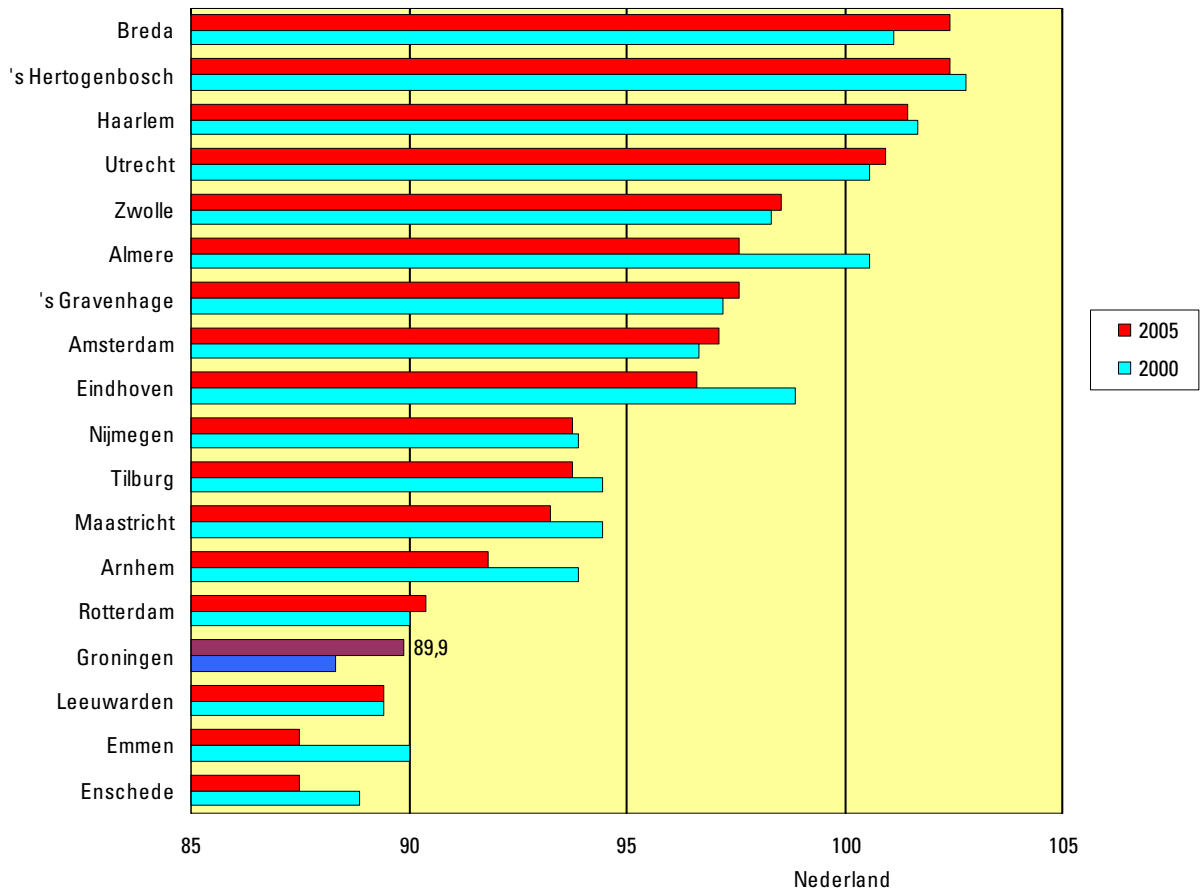
7.4.2 Besteedbare inkomens per inwoner en huishouden, 2005 en de rangnummers van het inkomen per inwoner, Groningen en de regiogemeenten

gemeente	Relatieve rangnummers ¹⁾ inkomen per inwoner		gemiddeld inkomen 2005 (€)			koopkracht
	1998	2005	per inwoner	per inw. met een heel jaar inkomen	per huishouden	index 2005
Haren	3	4	15.400	22.200	35.100	119,2
Tynaarlo	21	21	13.300	19.000	32.100	106,7
Noordenveld	39	35	12.900	18.300	30.900	101,9
Bedum	88	68	12.100	17.600	30.600	98,6
Zuidhorn	80	83	11.600	17.700	30.600	97,6
Slochteren	77	78	11.800	17.300	29.700	95,2
Winsum	86	84	11.600	17.200	28.900	94,7
Ten Boer	93	90	11.400	16.900	29.200	93,8
Leek	81	85	11.500	16.600	29.000	93,8
Assen	62	70	12.000	17.600	27.900	93,8
Groningen	76	80	11.700	16.100	24.600	89,9
Hoogezand	86	90	11.400	16.100	26.000	87,5
Nederland			12.500	17.900	30.100	100

Bron: CBS(RIO)

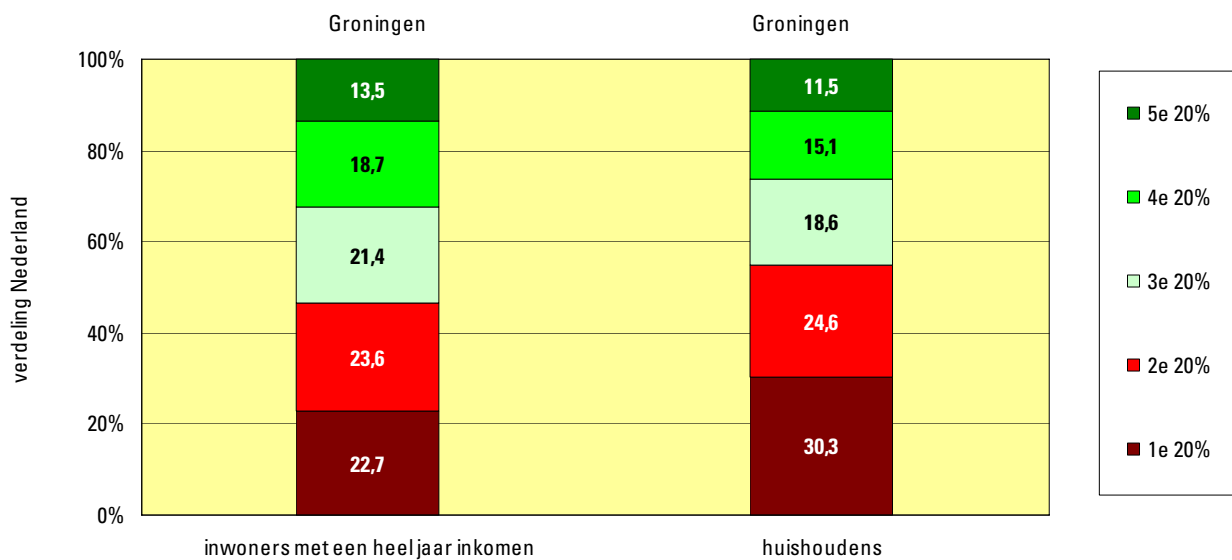
1) Relatieve rangnummers: hierbij is het totaal aantal gemeenten op 100 gesteld

7.4.a De koopkrachtindex in 2000 en 2005, Groningen vergeleken

Bron: CBS(RIO)

7.4.b Inkomensverdeling van inwoners meteen heel jaar inkomen en huishoudens in 20% groepen van de inkomensverdeling in Nederland, Groningen vergeleken met Nederland, 2005

Bron: CBS(RIO)

7 SOCIALE ZORG, INKOMEN EN LASTEN

7.4.3 Gemiddeld besteedbaar inkomen per inwoner en huishouden per GSB wijk, 2005

	per inwoner	per inwoner met een heel jaar inkomen	per huishouden	koopkracht index 2005
Centrum	11.660	15.500	22.720	93,3
Oranje-/ Schilderswijk	11.920	16.350	25.260	96,3
Oud zuid	11.920	15.340	22.670	91,3
Nieuw zuid corporatief	12.110	15.870	22.220	87,5
Nieuw zuid particulier	15.920	22.020	33.630	120,3
Oosterpark	11.280	14.280	20.160	80,6
Korrewegwijk	10.350	13.720	19.630	77,4
Lewenborg	10.590	15.090	23.730	82,6
Beijum	10.430	15.390	23.430	81,6
Nieuw oost	12.770	19.210	35.050	110,4
Paddepoel	10.240	14.030	20.500	77,1
Vinkhuizen	10.000	13.770	21.630	77,9
Nieuw west	12.540	19.570	35.370	111,5
Hoogkerk	11.330	16.020	27.970	91,4
De Dorpen	10.440	14.650	25.240	85,9
gemeente Groningen	11.600	16.000	24.400	90,2

Bron: CBS(RIO)

7.4.4 Gemiddeld besteedbaar huishoudensinkomen naar belangrijkste bron van inkomen, 2005

inkomstenbron	Groningen		Nederland	
	%	gem. inkomen (€)	%	gem. inkomen (€)
zelfstandige	7,5	32.400	10,1	38.500
werknemer	55,9	27.800	54,4	33.800
pensioen ontvanger	19,8	20.600	24,2	22.700
WW/bijstandsgerechtigde	11,2	13.500	5,6	15.600
arbeidsongeschiktheid	3,4	17.800	4,2	20.100
totaal	100	24.600	100	30.100

Bron: CBS(RIO)

7.4.5 Gemiddeld besteedbaar inkomen van inwoners met een heel jaar inkomen naar etniciteit, 2005

groep	Groningen		Nederland	
	% van de populatie	gem. inkomen (€)	% van de populatie	gem. inkomen (€)
Autochtonen	85,1	16.300	84,0	18.400
waaronder				
actief	47,0	19.600	53,0	20.700
niet actief 15-65 jaar	22,9	10.400	12,9	12.900
niet actief overig	15,2	14.900	18,1	15.500
Allochtonen	14,9	15.100	10,1	19.400
waaronder				
actief	8,2	18.300	9,5	19.800
niet actief 15-65 jaar	5,3	10.500	0,4	11.900
niet actief overig	1,4	14.400	0,2	15.300
totaal	100	16.100	100	18.200

Bron: CBS(RIO)

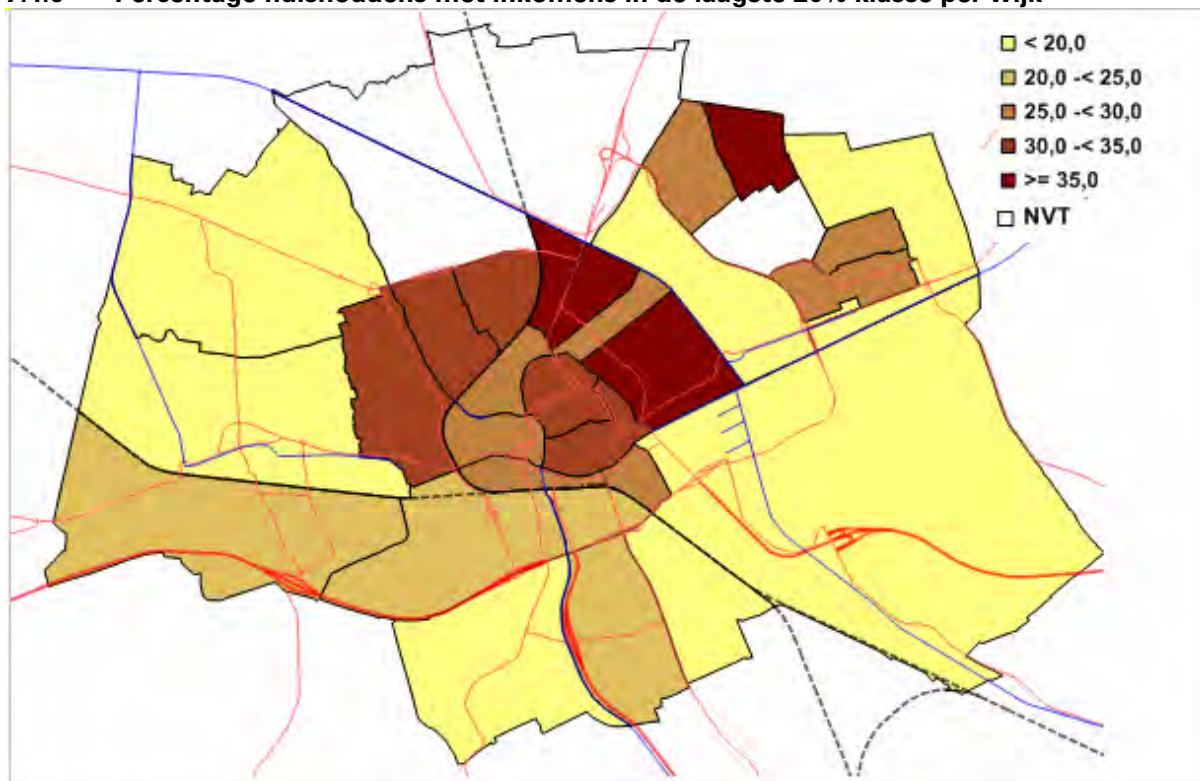
7.4.6 Armoede, het percentage huishoudens in de laagste inkomensgroep (10% groep) en percentage sociale minima

	1998	2000	2002	2004	2005
percentage in de laagste 10% groep (Nederland = 10)	19,4	18,8	17,1	15,8	16,6
percentage sociaal minimum Groningen	22,9	20,9	13,8	14	14
percentage sociaal minimum Nederland	.	12,7	9,1	9	9

Bron: CBS(RIO)

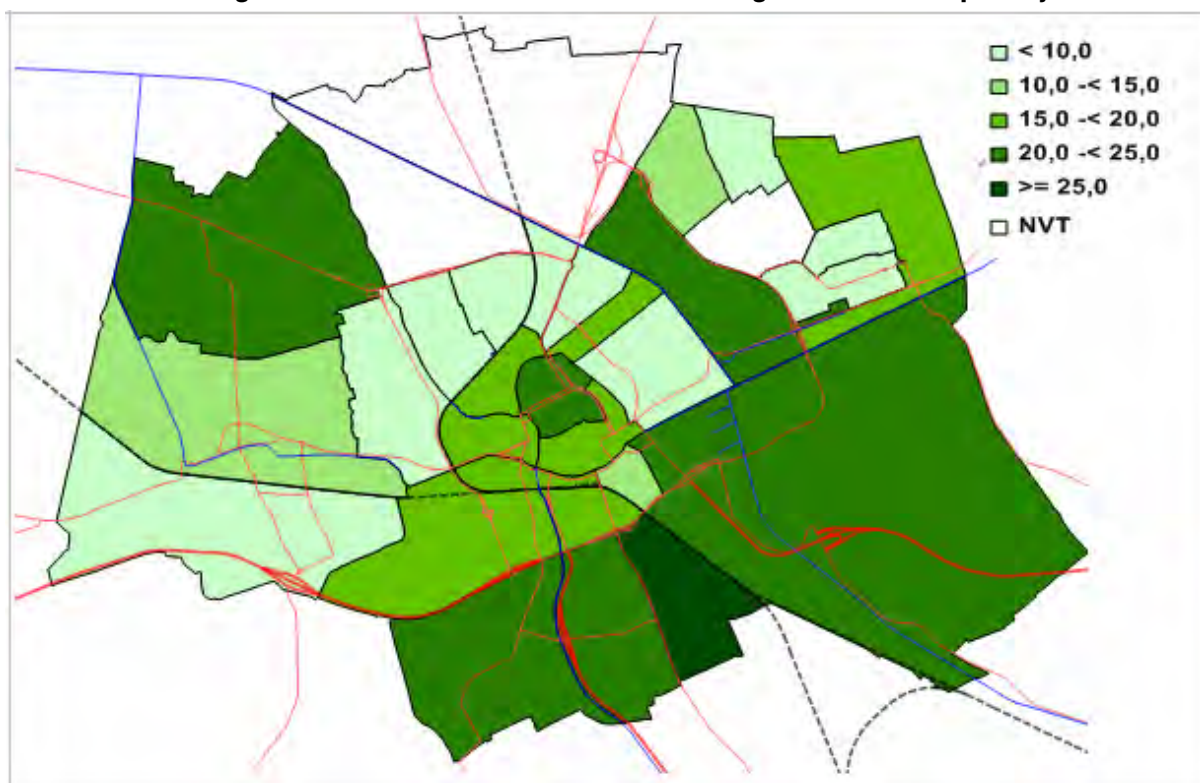

7.4.c Percentage huishoudens met inkomens in de laagste 20% klasse per wijk

Bron: CBS(RIO)

7.4.d Percentage huishoudens met inkomens in de hoogste 20% klasse per wijk

Bron: CBS(RIO)

7 SOCIALE ZORG, INKOMEN EN LASTEN

7.5 Verkochte stadspassen naar tariefgroep

tariefgroepen ¹⁾	2003	2004	2005	2006	2007
tariefgroep A	9.561	8.808	8.830	8.430	8.041
tariefgroep B	2.221	1.877	873	693	659
tariefgroep C	791	608	252	203	203
tarief nog niet bekend	96	9	22	75	32
totaal absoluut	12.669	11.302	9.977	9.401	8.935
waarvan aan allochtonen	.	2.711	2.480	2.415	2.102

Bron: DIA

1) Tariefgroepen A: voor minima, tariefgroep B: voor studenten, tariefgroep C: voor de overige inwoners

7.6 Aanmeldingen voor leningen/schuldensanering bij de Frontoffice Groningse Kredietbank

	2003	2004	2005	2006	2007
aantal aanmeldingen	1.735	2.058	1.879	1.946	1.836
per 1.000 inwoners van 18 jaar en ouder	11,6	13,6	12,3	12,7	11,9

Bron: SOZAWE

7.7 Gemeentelijke belastingen in Euro's per jaar

	2004	2005	2006	2007	2008
woonlasten					
WOZ gebruikersbelasting, per €2.268,- econ. waarde	4,19	2,80	1)		
WOZ eigenarenbelasting, per €2.500,- econ. waarde	5,76	3,86	3,93	3,50	3,04
WOZ, bij een economische waarde van €100.000,-	415,33	277,20	157,20	140,00	121,60
Rioolrechten	97,00	101,65	107,35	111,75	119,05
Afvalstoffenheffing per perceel bij bewoning door twee personen	273,60	279,12	288,72	303,72	316,68
totaal OZB, rioolrechten en afvalstoffenheffing	785,93	657,97	553,27	555,47	557,33
overige belastingen					
Logiesbelasting sterrenhotels, per persoon per nacht	1,40	2,00	2,00	3,00	3,00
Logiesbelasting overig, per persoon per nacht	0,70	1,00	1,00	1,50	1,50
Reinigingsrechten (bedrijven), laagste tarief	342,12	342,12	342,12	348,96	348,96
Hondenbelasting, eerste hond	72,00	80,16	82,44	82,92	85,56

Bron: DIA

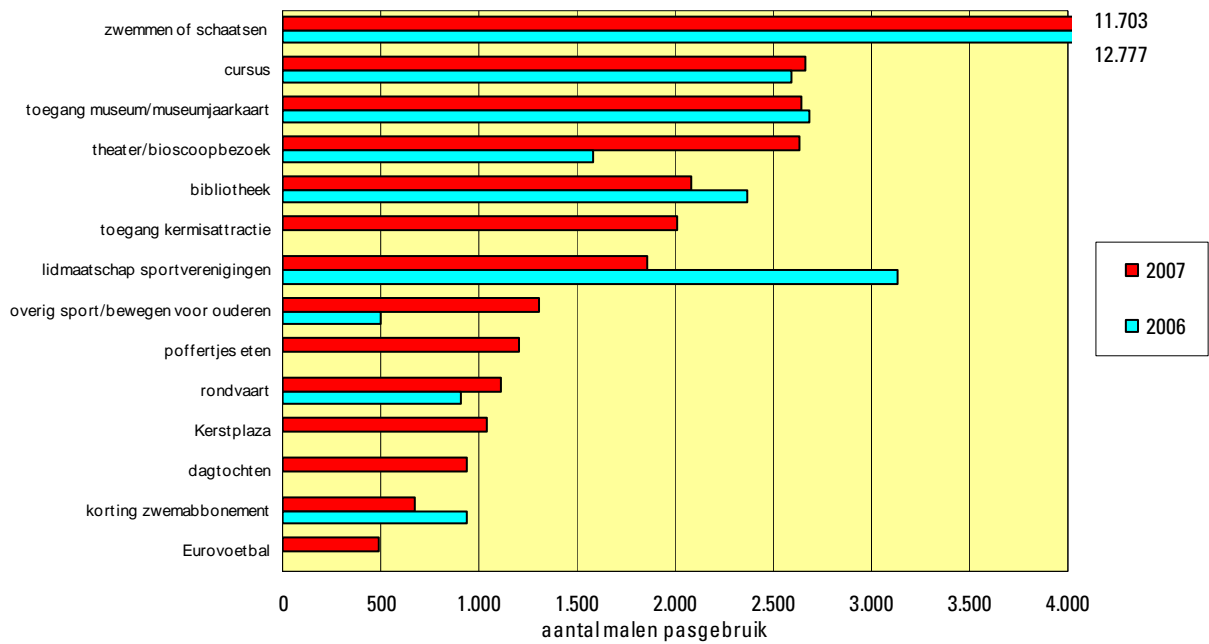
1) M.i.v. 2006 is de gebruikersbelasting voor bewoners afgeschaft

7.8 Nieuw ingeschreven woninghypotheken, aantal en gemiddeld bedrag

	1999	2000	2001	2002	2003	index 2003, 1999=100
Groningen						
nieuwe woninghypotheken	6.095	5.438	5.135	5.776	5.408	88,7
gemiddeld hypotheekbedrag (1.000€)	96	109	115	123	139	144,8
Nederland						
nieuwe woninghypotheken	665.205	510.039	480.540	499.394	540.387	81,2
gemiddeld hypotheekbedrag (1.000€)	117	136	151	163	178	152,1

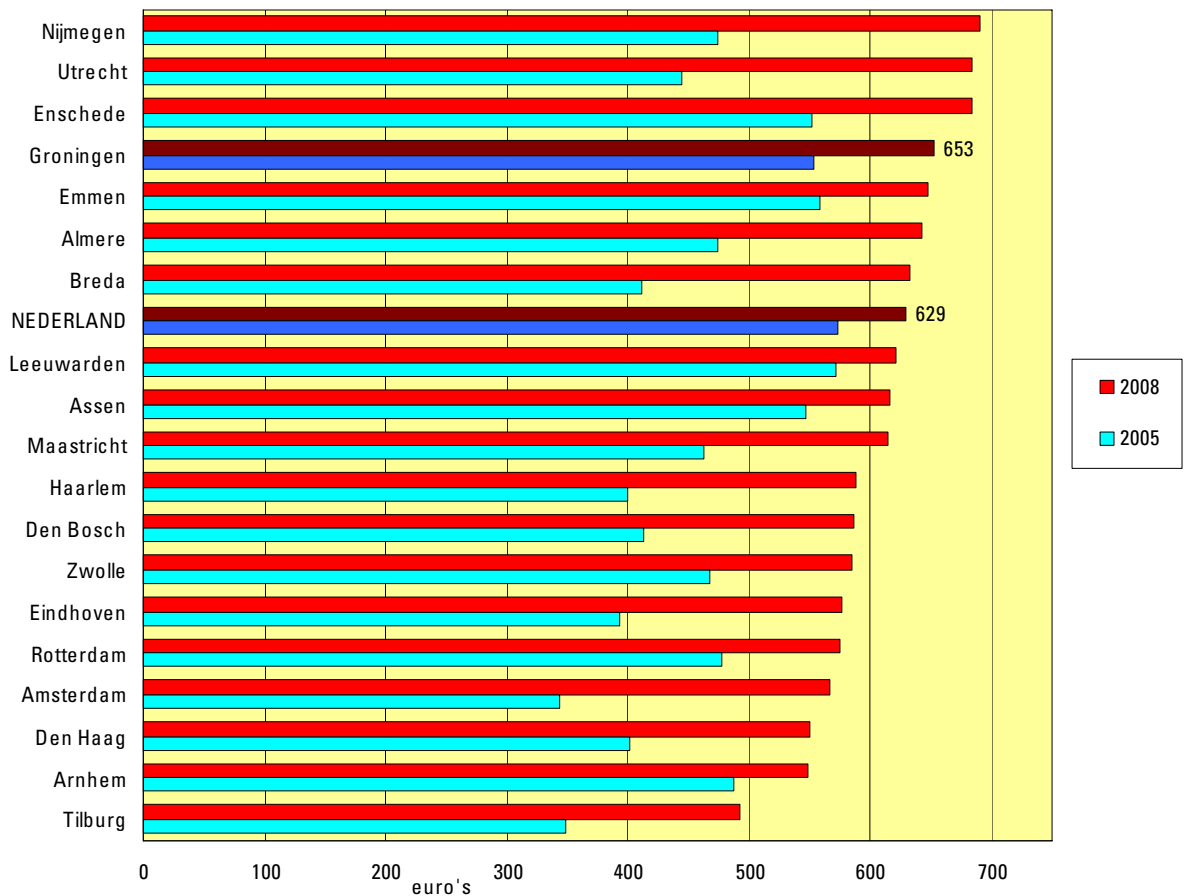
Bron: CBS

7.5.a Gebruik Stadjerspas voor een aantal activiteiten tegen inglevering van een coupon

Bron: DIA

7.7.a Woonlasten door gemeentelijke tarieven van een aantal gemeenten in Euro's per jaar per huishouden, 2005-2008

Bron: Coelo

7 SOCIALE ZORG, INKOMEN EN LASTEN

HOOFDSTUK 8

ONDERWIJS

De Bernouilliborg, voor de Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen gebouwd op het universiteitscomplex.

Aantal leerlingen basisonderwijs neemt toe

In overeenstemming met de bevolkingsontwikkeling van de leeftijdsgroep 4-12 jaar neemt het aantal leerlingen in het basisonderwijs licht toe. Deze toename is vooral te zien in de groei van het aantal leerlingen in het openbaar onderwijs.

In het speciaal basisonderwijs neemt het aantal leerlingen licht af.

CITO scores: Steden scoren lager dan het landelijke gemiddelde.

De gemiddelde Citoscore van de gemeente Groningen van 533,9 ligt onder het landelijke gemiddelde van 536. Dit is in de meeste grote gemeenten het geval, in grote gemeenten wonen relatief meer kinderen in achterstands-situaties. Drie woonwijken scoren met 538 ruim boven dit landelijke gemiddelde, dit zijn het Centrum, de Oranje-/Schilderswijk en Nieuw zuid Particulier. Zie voor de wijkindeling achter in dit boek.

In het voortgezet onderwijs veel leerlingen van buiten de stad

Het aantal leerlingen op het voortgezet onderwijs bedraagt 13.541. Dit aantal is veel hoger dan het aantal inwoners in de gemeente van 12 t/m 17 jaar. Dit komt omdat veel leerlingen van buiten de stad komen, buiten de stad staan weinig scholen voor voortgezet onderwijs. Het aantal leerlingen op HAVO en Vwo-niveau groeit terwijl het aantal leerlingen in het VMBO daalt. Ook stijgt de laatste jaren het aantal leerlingen in de brugjaren en in het praktijkonderwijs aanzienlijk.

Belangstelling voor gezondheid/welzijn groeit

Het aantal studenten op de Regionale Opleidings Centra (ROC's, zonder het VMBO) is de afgelopen twee jaren toegenomen. In totaal zaten er 17.763 studenten per 1 oktober 2007 op de ROC's. Op het Agrarisch Opleidings Centrum (AOC) zaten 991 studenten. De groei komt vooral ten goede aan de studierichtingen op het gebied van gezondheidszorg en welzijn. De sectoren techniek en landbouw groeien het minst snel.

Beperken aantal voortijdig schoolverlaters

Voor instromen in de arbeidsmarkt is het belangrijk dat iedere jongere een startkwalificatie behaalt. Startkwalificatie is minimaal een Havo-diploma of een diploma op MBO-niveau 2. Binnen de gemeente Groningen wordt er naar gestreefd om het aantal voortijdig schoolverlaters te verminderen en te zorgen dat zoveel mogelijk jongeren een startkwalificatie behaalt. Naast het aantal voortijdig schoolverlaters is ook het aantal jongeren dat ten hoogste beschikt over een VMBO diploma van belang, deze jongeren hebben (nog) geen startkwalificatie.

Het aandeel voortijdig schoolverlaters is de afgelopen jaren gedaald, vooral in de leeftijdsgroep van 12 t/m 17 jaar. In totaal waren

er in het schoolseizoen 2006-2007 1.077 voortijdig schoolverlaters in de leeftijdsgroep 12 tot en met 22 jaar.

In het schooljaar 2006-2007 zijn 747 jongeren ingestroomd bij het RMC, dit aantal schommelde rond de 600 de laatste jaren. Het aantal meldingen is toegenomen dankzij een betere afstemming tussen de scholen en de gemeente. Het aantal jongeren dat ten hoogste beschikt over een VMBO diploma was in 2007 2.492, Ten opzichte van 2005 is dat een toename, zowel onder autochtonen als allochtonen.

Groningen aantrekkelijk voor studenten

Groningen staat bekend als studentenstad. In Groningen studeren ruim 47.500 studenten aan de Rijksuniversiteit, Hanzehogeschool of een andere HBO instelling. Met deze studentenaantallen is Groningen de 4e studentenstad in Nederland. Van deze studenten staan circa 24.500 bij de onderwijsinstellingen geregistreerd als wonend in de gemeente Groningen. In werkelijkheid zullen dat er meer zijn Dit betekent dat minimaal één op de 7,5 stadlers student is.

Het afgelopen jaar is het aantal eerstejaars studenten op de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit samen met 600 toegenomen.

Groei aantal buitenlandse studenten

De RUG en de HHG hebben de ambitie het aantal buitenlandse studenten te laten groeien. We zien in de afgelopen jaren een sterke groei van het aantal. De RUG en de HHG hadden samen in oktober 2007 2.528 reguliere buitenlandse studenten en beurspromovendi. Dit is een groei van 350 studenten sinds 2006. Daarnaast zijn er nog 995 buitenlandse gaststudenten bij beide instituten en 457 buitenlandse beurspromovendi bij de RUG.

Veel mensen met een hoog opleidingsniveau

Het percentage inwoners met een hogere opleiding is in Groningen door de aanwezigheid van de universiteit en HBO instellingen erg hoog, 39% van de beroepsbevolking heeft een afgeronde HBO of WO opleiding tegen landelijk 28%.

Inhoud

8.1.1	Leerlingen in het basisonderwijs naar denominatie, 1 okt. van schooljaar.....	96
8.1.2	Leerlingen in het speciaal onderwijs, 1 okt. van schooljaar.....	96
8.1.3	Basisscholen en speciaal onderwijs naar denominatie, 1 okt. van schooljaar	96
8.2	Cito scores per GSB wijk, 2002-2006.....	96
8.1.a	Leerlingen in het basisonderwijs naar leerlinggewicht, percentages.....	97
8.1.b	Gemiddelde schoolgrootte naar denominatie in Groningen en Nederland als geheel.....	97
8.3	Leerlingen in het voortgezet onderwijs, peildatum 1 oktober van schooljaar.....	98
8.4.1	Studenten van de ROC's en het AOC naar opleidingsniveau per 1 oktober	98
8.4.2	Studenten van de ROC's en het AOC naar studierichting (MBO)	98
8.5.1	Voortijdig schoolverlaters: instroom bij het RMC van 18 t/m 22 jarigen en totaal aantal per schooljaar	98
8.5.2	Jongeren van 15 t/m 22 jaar die ten hoogste beschikken over een VMBO diploma.....	98
8.5.a	Voortijdig schoolverlaters naar etniciteit, percentage ten opzichte van de jeugd van 12 t/m 22 jaar	99
8.6.a	Aandeel van de bevolking met een afgeronde HBO- of universitaire opleiding, Groningen vergeleken, 2004-2006.....	99
8.6.1	Studenten Hanzehogeschool en Rijksuniversiteit wonend binnen en buiten de gemeente Groningen	100
8.6.2	Studenten Hanzehogeschool en Rijksuniversiteit naar studiejaar	100
8.6.3	Aantal buitenlandse studenten bij de Hanzehogeschool en Rijksuniversiteit	100
8.6.4	Studenten overige HBO instellingen in Groningen, peildatum 1 oktober van studiejaar	100
8.6.b	Aantal studenten WO en HBO studierend in gemeenten met 10.000 en meer studenten, studiejaar '07-'08	101
8.6.c	Studenten Rijksuniversiteit en Hanzehogeschool naar studierichting, studiejaar '07-'08	101

8.1.1 Leerlingen in het basisonderwijs naar denominatie, 1 okt. van schooljaar

soort onderwijs	'02-'03	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08	index '07-'08 '02-'03=100
openbaar basisonderwijs	6.799	6.969	7.119	7.466	7.571	7.594	111,7
bijzonder basisonderwijs							
Protestants Christelijk	2.877	2.931	2.911	2.920	2.923	2.919	101,5
Rooms Katholiek	646	580	560	386	385	383	59,3
Gereformeerd	365	379	381	373	391	404	110,7
Reformatorisch	70	69	74	70	76	75	107,1
Neutraal	679	662	667	718	710	725	106,8
totaal bijzonder basisonderwijs	4.637	4.621	4.593	4.467	4.485	4.506	97,2
totaal	11.436	11.590	11.712	11.933	12.056	12.100	105,8

Bron: CFI

8.1.2 Leerlingen in het speciaal onderwijs, 1 okt. van schooljaar

soort speciaal onderwijs	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08	index '07-'08 '03-'04=100
categorie 1 scholen (SBO) openbaar	288	306	261	252	241	83,7
categorie 1 scholen (SBO) bijzonder	428	419	407	388	390	91,1
categorie 1 scholen totaal	716	725	668	640	631	88,1
expertise centra openbaar	338	340	344	344	339	100,3
expertise centra bijzonder	226	243	254	253	248	109,7
expertise centra neutraal bijzonder	832	826	851	847	851	102,3
expertise centra (SBO, SVO) totaal	1.396	1.409	1.449	1.444	1.438	103,0
totaal speciaal onderwijs	2.112	2.134	2.117	2.084	2.069	98,0

Bron: CFI

8.1.3 Basisscholen en speciaal onderwijs naar denominatie, 1 okt. van schooljaar

soort school	'02-'03	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08
basisonderwijs openbaar	19	19	19	20	19	19
Protestants Christelijk	9	9	9	9	9	9
Rooms Katholiek	3	3	3	2	2	2
Gereformeerd	3	3	3	3	3	3
Reformatorisch	1	1	1	1	1	1
Neutraal	2	2	2	2	2	2
totaal basisscholen	37	37	37	37	36	36
speciaal onderwijs openbaar	6	5	5	4	4	0
bijzonder	9	9	10	11	10	0
totaal speciaal onderwijs	15	14	15	15	14	0
totaal	52	51	52	52	50	36

Bron: OCSW

8.2 Cito scores per GSB wijk, 2002-2006

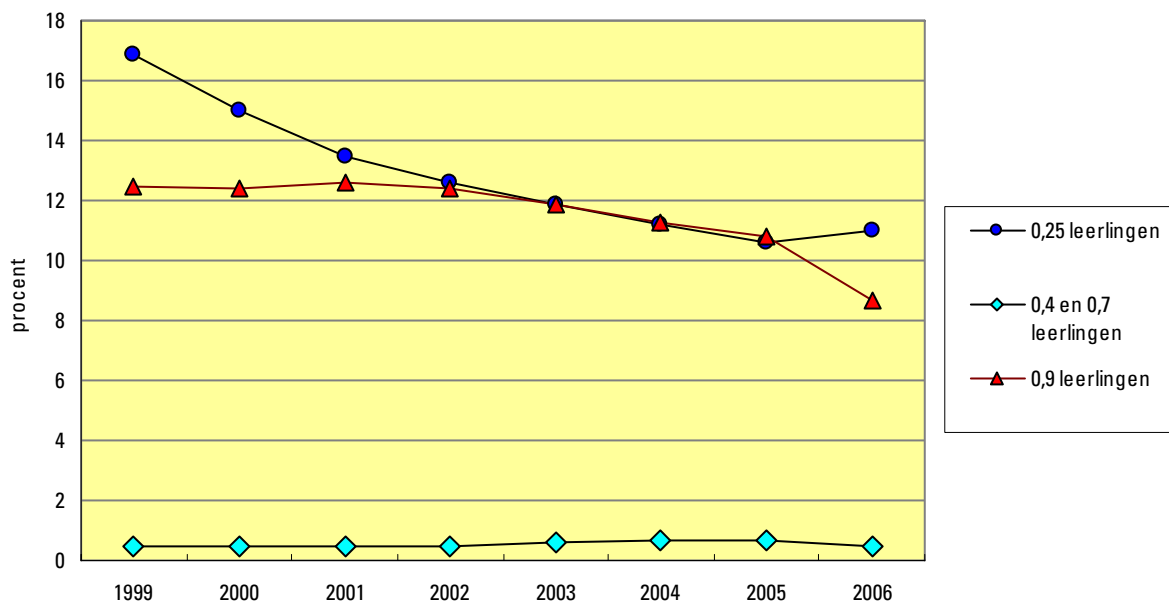
GSB wijk	2002	2003	2004	2005	2006
Centrum	538,2	538,3	536,1	536,5	538,8
Oranje-/Schilderswijk	538,3	536,2	540,8	537,8	538,1
Oud zuid/Nieuw zuid corporatief ¹⁾	534,0	535,4	533,9	535,3	534,7
Nieuw zuid particulier	537,6	537,9	537,6	537,2	538,1
Korrewegwijk/Oosterpark ¹⁾	531,4	536,5	534,8	532,7	531,0
Lewenborg	533,1	529,7	531,3	527,0	532,9
Beijum	534,8	535,2	534,0	533,7	532,6
Paddepoel	530,8	532,2	529,4	528,2	531,5
Vinkhuizen	525,8	531,5	530,8	528,6	527,9
Hoogkerk/de dorpen	534,6	531,8	531,8	531,4	533,6
gemiddeld gemeente Groningen	534,2	534,7	533,9	533,1	533,9
landelijk	534,8	534,7	535,2	534,5	536,0

Bron: ABCG

1) Wijken samengevoegd

8.1.a Leerlingen in het basisonderwijs naar leerlinggewicht, percentages

Bron: OCSW

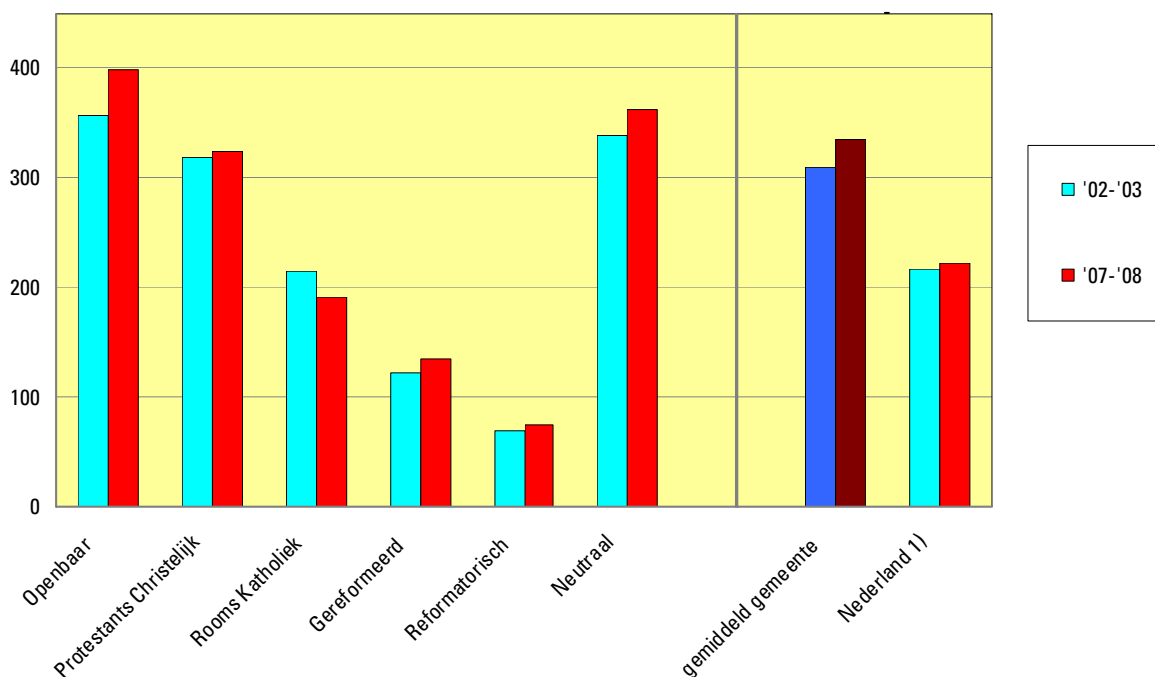
0,25 leerlingen: Nederlandse leerlingen van ouders met een laag opleidingsniveau

0,4 leerlingen: Schipperskinderen

0,7 leerlingen: Woonwagen- en zigeunerkinderen

0,9 leerlingen: Allochtone kinderen van ouders met een laag opleidings- en beroepsniveau

8.1.b Gemiddelde schoolgrootte naar denominatie in Groningen en Nederland als geheel

Bron: OCSW

1) Nederland '02-'03 en '05-'06

8.3 Leerlingen in het voortgezet onderwijs, peildatum 1 oktober van schooljaar

soort onderwijs	klas	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08	index '07-'08 '03-'04=100
Praktijkonderwijs	1 t/m 6	414	454	480	469	445	107,5
Brugjaar	1 en 2	4.589	4.342	4.510	4.697	4.901	106,8
LWOO	1 t/m 4	906	804	804	793	771	85,1
VMBO/MAVO	3 en 4	1.939	1.842	1.749	1.612	1.583	81,6
HAVO/VWO	3	1.369	1.527	1.671	1.521	1.560	114,0
HAVO	4 t/m 5	1.673	1.870	1.837	1.962	2.001	119,6
VWO	4 t/m 6	2.038	2.159	2.213	2.389	2.280	111,9
totaal		12.928	12.998	13.264	13.443	13.541	104,7

Bron: OCSW, CFI

8.4.1 Studenten van de ROC's en het AOC naar opleidingsniveau per 1 oktober

soort onderwijs	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08	index '07-'08 '03-'04=100
VMBO	612	698	631	599	504	82,4
BBO/BBL	4.878	4.441	4.209	4.215	4.948	101,4
MBO/BOL	12.646	13.172	13.234	13.786	13.806	109,2
totaal	18.136	18.311	18.074	18.600	19.258	106,2

Bron: AOC, ROC's

8.4.2 Studenten van de ROC's en het AOC naar studierichting (MBO)

sector	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08	index '07-'08 '03-'04=100
landbouw/groen/dierverzorging	977	978	979	1.001	991	101,4
economie	5.912	5.841	5.873	5.921	6.216	105,1
gezondheid/welzijn	5.426	5.549	5.428	5.909	6.180	113,9
techniek	5.209	5.245	5.145	5.161	5.367	103,0
totaal	17.524	17.613	17.425	17.992	18.754	107,0

Bron: AOC, ROC's

8.5.1 Voortijdig schoolverlaters: instroom bij het RMC van 18 t/m 22 jarigen en totaal aantal per schooljaar

	'02-'03	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07
via onderwijsinstellingen	217	228	274	322	434
via Jongerenloket/CWI	329	327	389	247	215
overige meldingen	23	40	10	42	98
instroom 18 t/m 22 jaar¹⁾	546	595	673	611	747
aantal voortijdig schoolverlaters 12 t/m 17 jaar	331	380	302	364	181
aandeel in de bevolking van 12 t/m 17 jaar	4,0%	4,5%	3,5%	4,2%	2,1%
aantal voortijdig schoolverlaters 18 t/m 22 jaar	1.006	890	922	909	896
aandeel in de bevolking van 18 t/m 22 jaar	4,5%	3,9%	4,1%	3,9%	3,8%

Bron: OCSW

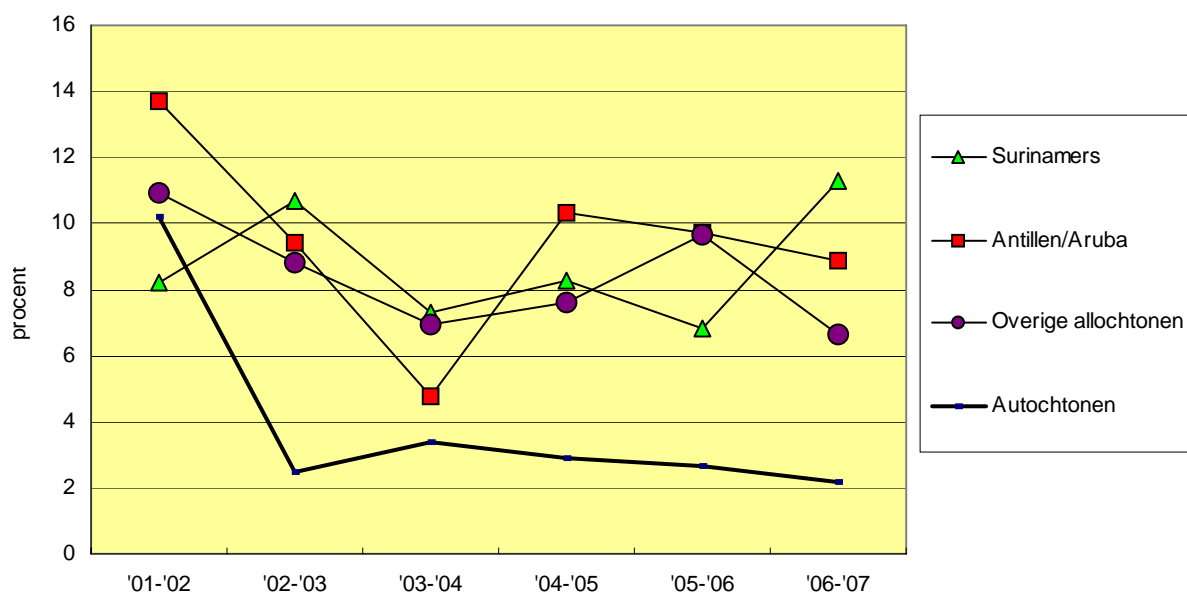
1) Het gaat om leerlingen zonder startkwalificatie, exclusief de studenten

8.5.2 Jongeren van 15 t/m 22 jaar die ten hoogste beschikken over een VMBO diploma

	2003		2005		2007	
	absoluut	percentage	absoluut	percentage	absoluut	percentage
allochtonen	445	7,9%	555	10,5%	675	12,5%
autochtonen	1.579	7,4%	1.365	6,3%	1.817	7,7%
totaal	2.024	7,5%	1.920	7,0%	2.492	8,6%

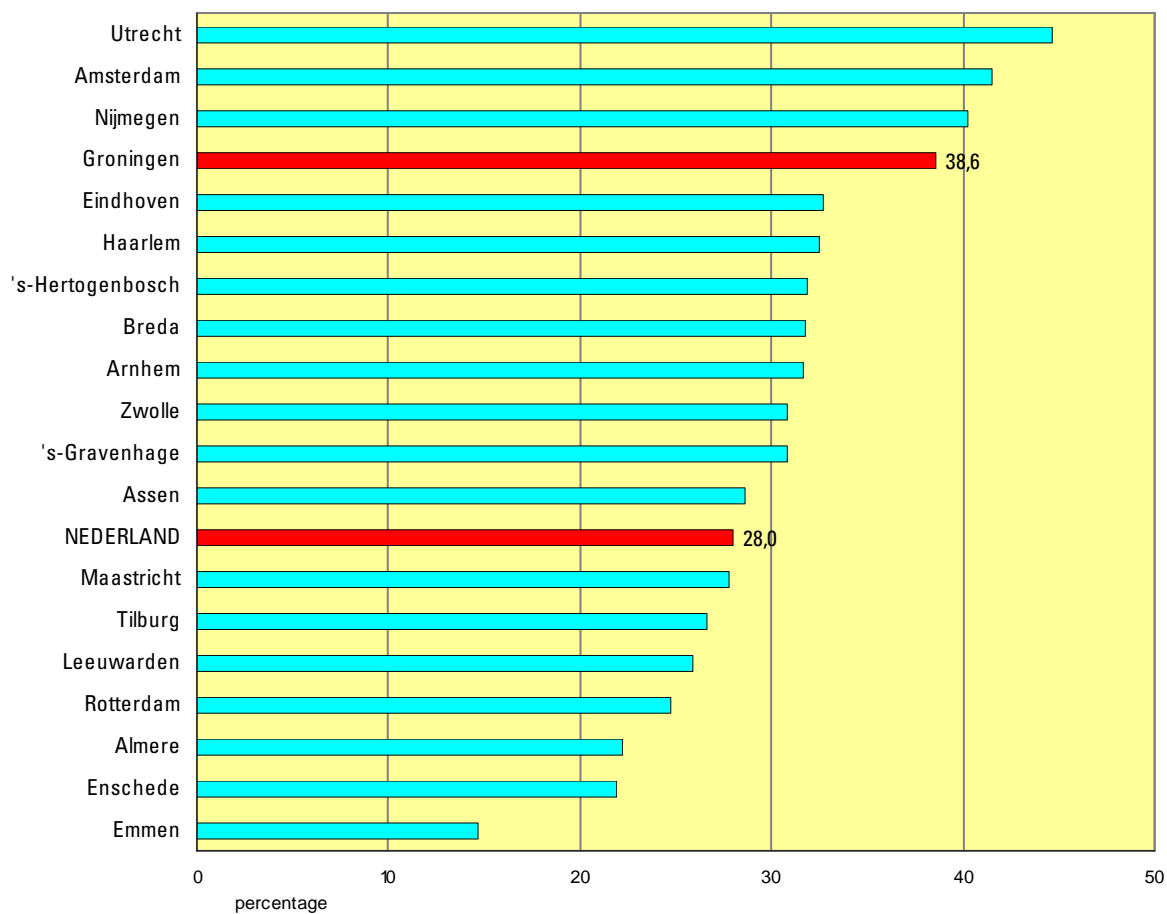
Bron: OCSW

8.5.a Voortijdig schoolverlaters naar etniciteit, percentage ten opzichte van de jeugd van 12 t/m 22 jaar

Bron: OCSW

8.6.a Aandeel van de bevolking met een afgeronde HBO- of universitaire opleiding, Groningen vergeleken, 2004-2006

Bron: CBS(EBB)

8.6.1 Studenten Hanzehogeschool en Rijksuniversiteit wonend binnen en buiten de gemeente Groningen

woonplaats	'02-'03	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08	index '07-'08 '02-'03=100
gemeente Groningen							
HHG	8.022	7.933	7.883	7.832	7.991	8.308	103,6
RuG	13.800	14.455	14.676	14.860	14.926	14.933	108,2
totaal	21.822	22.388	22.559	22.692	22.917	23.241	106,5
buiten gem. Groningen							
HHG	9.797	10.470	11.361	12.595	13.406	14.253	145,5
RuG	6.369	6.778	7.597	8.519	9.235	9.410	147,7
totaal	16.166	17.248	18.958	21.114	22.641	23.663	146,4
totaal							
HHG ¹⁾	17.819	18.403	19.244	20.427	21.397	22.561	126,6
RuG ¹⁾	20.169	21.233	22.273	23.379	24.161	24.343	120,7
totaal	37.988	39.636	41.517	43.806	45.558	46.904	123,5

Bron: RUG, HHG

8.6.2 Studenten Hanzehogeschool en Rijksuniversiteit naar studiejaar

	'02-'03	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08	index '07-'08 '02-'03=100
eerstejaars							
HHG	4.722	5.104	5.441	5.786	6.242	6.599	139,8
RuG	3.973	4.523	4.767	4.722	5.087	5.329	134,1
totaal	8.695	9.627	10.208	10.508	11.329	11.928	137,2
ouderejaars							
HHG	13.097	13.299	13.803	14.641	15.155	15.962	121,9
RuG	16.196	16.627	17.506	18.657	19.074	19.014	117,4
totaal	29.293	29.926	31.309	33.298	34.229	34.976	119,4
totaal							
HHG ¹⁾	17.819	18.403	19.244	20.427	21.397	22.561	126,6
RuG ¹⁾	20.169	21.150	22.273	23.379	24.161	24.343	120,7
totaal	37.988	39.553	41.517	43.806	45.558	46.904	123,5

Bron: RUG, HHG

1) HHG per 1 oktober, RUG per 1 januari

8.6.3 Aantal buitenlandse studenten bij de Hanzehogeschool en Rijksuniversiteit

instelling	'02-'03	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08	index '07-'08 '02-'03=100
reguliere studenten RUG	501	654	768	912	958	1.144	228,3
gaststudenten RUG	557	467	650	722	778	-	139,7
beurspromovendi RUG	192	209	293	316	359	457	238,0
reguliere studenten HHG	1.045	1.108	1.165	1.214	1.220	1.384	132,4
gaststudenten HHG	263	296	277	316	217	-	82,5

Bron: RUG, HHG

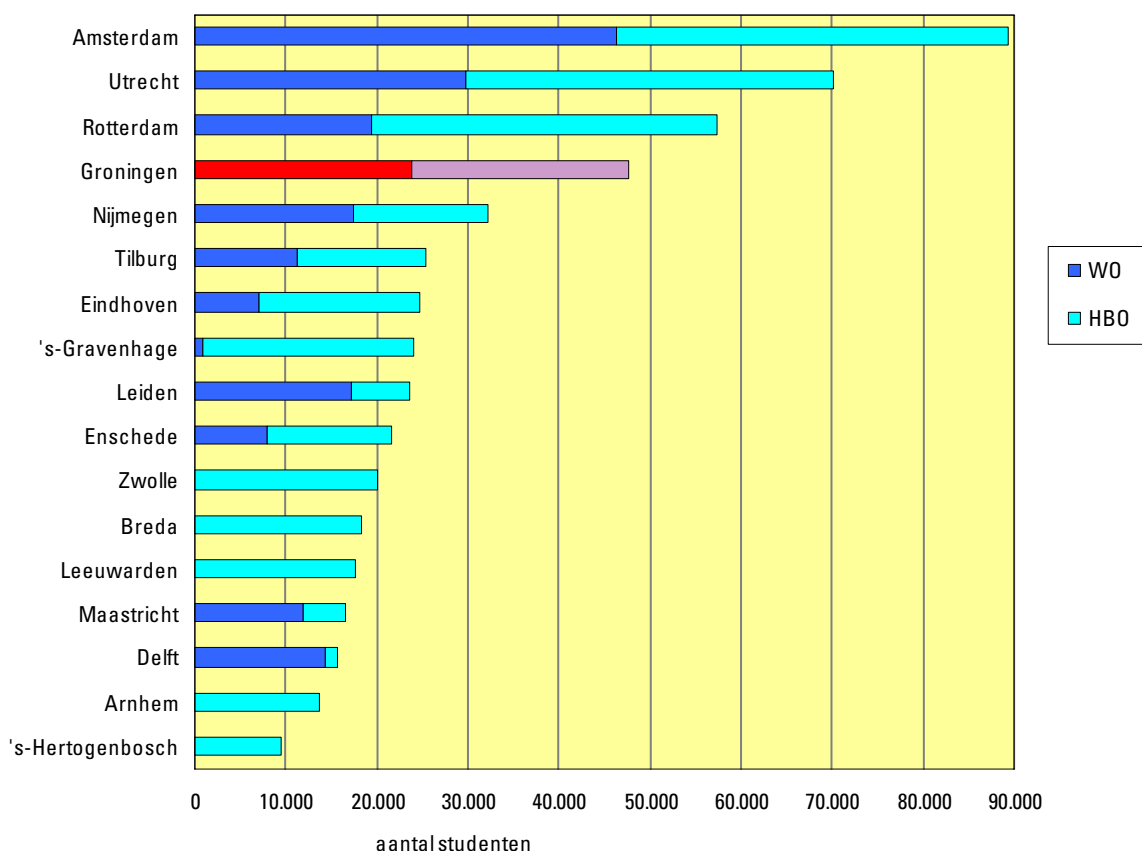
8.6.4 Studenten overige HBO instellingen in Groningen, peildatum 1 oktober van studiejaar

instelling	'02-'03	'03-'04	'04-'05	'05-'06	'06-'07	'07-'08	index '07-'08 '02-'03=100
Chr. Hogeschool Noord-Nederland		399	382	422	475	451	118,0
HBO Nederland		667	620	721	681	481	76,8
Verloskunde academie		87	120	150	140	148	149,4
Fontys		147	168	184	155	1)	
Windesheim					133	150	
Agrarische hogeschool van Hall		115	127	120	125	120	115,7
NHL		96	96	138	146	151	155,2
Hogeschool INHolland		179	164	144	1)		
totaal		1.690	1.677	1.879	1.722	1.484	91,4

Bron: Onderwijsinstellingen

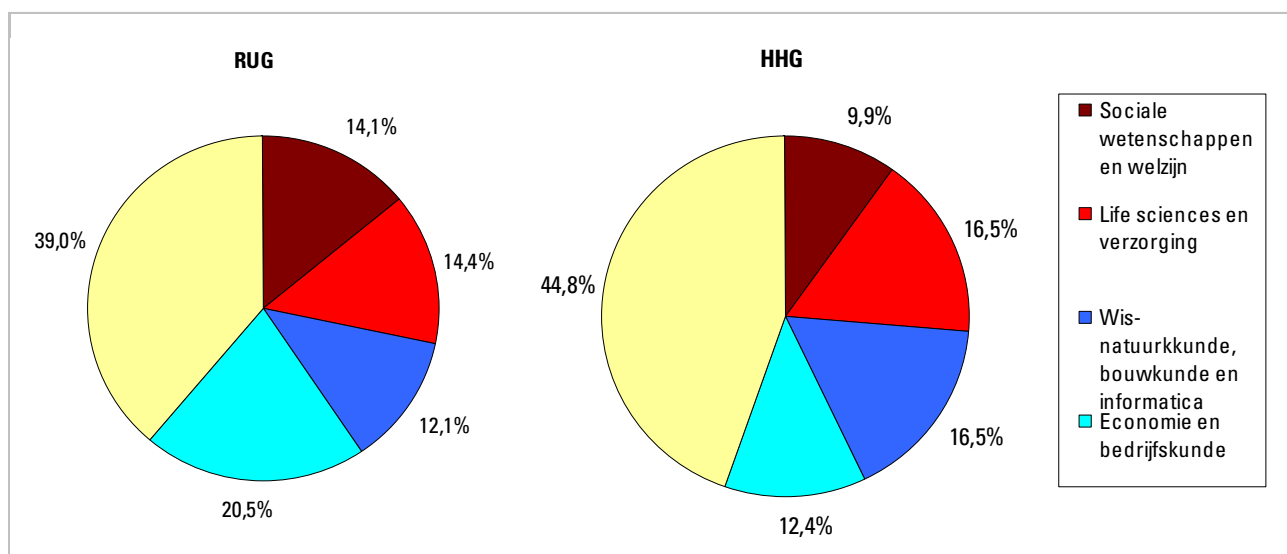
1) De studenten van Fontys zijn per 2006 overgegaan naar Windesheim en die van INHolland per 2005 naar de Hanzehogeschool

8.6.b Aantal studenten WO en HBO studierend in gemeenten met 10.000 en meer studenten, studiejaar '07-'08

Bron: Onderwijsinstellingen

8.6.c Studenten Rijksuniversiteit en Hanzehogeschool naar studierichting, studiejaar '07-'08

Bronnen: RUG, HHG

HOOFDSTUK 9

WELZIJN

Het kantoor van Menzis in het Europapark, Menzis is concessiehouder van het zorgkantoor voor de provincie Groningen. Het gebouw is in 2005 gereed gekomen.

Huisvesting voor mensen die zorg nodig hebben

De gemeente kent een breed scala van voorzieningen voor mensen die (tijdelijk) niet voor zichzelf kunnen zorgen. Voor een deel heeft de gemeente voor de opvang een regionale functie. Het betreft aan de ene kant instellingen die zorg en woonruimte bieden voor mensen die fysiek niet meer (volledig) voor zich zelf kunnen zorgen. Dit zijn verpleeg- en verzorgingshuizen of huizen voor gehandicapten. Aan de andere kant betreft het opvanghuizen voor mensen met sociale problematiek: onder meer daklozenopvang, begeleid wonen, crisisopvang en asielzoekers centra. Sinds 2002 is er een stabilisatie van het aantal welzijnsinstellingen waar huisvesting wordt geboden.

Groningen kent relatief weinig wachtenden voor zorg

We onderscheiden hierbij wachtenden voor verzorgings- en verpleeghuizen, voor zorg thuis en voor jeugdzorg. De wachtlijsten voor jeugdzorg zijn nog niet vermeld.

De wachtlijstgegevens in de tabel zijn totalen van de provincie Groningen. De aantallen in de gemeente Groningen zijn ongeveer eenderde van het totaal. Er is alleen een wachtlijst voor verzorgings- en verpleeghuizen, in 2007 stonden hier 1.587 mensen op waarvan 524 overbruggingszorg kregen. Voor zorg thuis is er al een aantal jaar geen wachtlijst meer.

Het aantal wachtenden voor verzorgings- en verpleeghuizen in de gemeente Groningen is relatief laag. In Groningen wachtten in 2003 19 personen per 1.000 inwoners van 65 jaar en ouder op zorg, terwijl het gemiddelde van de grote en middelgrote gemeenten 29 per 1.000 was. In 2003 waren er nog wel wachtenden voor thuiszorg, maar dit aantal was ook toen al relatief laag.

Mantelzorg

De gegevens over mantelzorg zijn uit 2006. Mantelzorg is vrijwillige zorg aan een hulpbehoevende bekende. Mantelzorg wordt door 13% van de stadsgesprekshouders gegeven. Mantelzorg wordt relatief weinig gegeven door personen onder de 35 jaar en het meeste door personen van 50-64 jaar, vrouwen meer dan mannen.

Voorzieningen krachtens de WMO

De WMO (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) biedt mensen onder meer de mogelijkheid tot gebruik van woon- en vervoersvoorzieningen. Huishoudelijke verzorging valt ook onder de WMO en is sinds 2007 opgenomen. In 2007 was het aantal verstrekkingen voor huishoudelijke verzorging 6.549. Het aantal verstrekkingen van voorzieningen, zowel voor de woon- als de vervoersvoorzieningen vertoont de laatste jaren een stabiel beeld. In 2007 zijn er 1.435 woonvoorzieningen en 1.401 vervoersvoorzieningen verstrekt.

Groningen heeft een regionale functie op het gebied van opvang voor daklozen

Als indicator voor de ontwikkeling van het aantal dak- en thuislozen is het aantal personen dat overnacht bij een opvanghuis genomen met als peildatum 1 januari. In totaal overnachtten er op 1 januari 2008 190 daklozen in een opvanghuis in de gemeente Groningen.

De gemeente heeft op het gebied van daklozenopvang een regionale functie, daarom is ook het aantal mensen dat in de rest van de provincie overnacht in een opvanghuis in het overzicht opgenomen.

Het gebruik van de voorzieningen blijkt uit de bezettingspercentages in de opvang. Deze waren in 2007 rond de 90%. Dit is een afname sinds 2005, onder anderen omdat de capaciteit verhoogd is. Daarnaast worden in de winter bij extreme weersomstandigheden in de nachtopvang bedden bijgeplaatst.

Vooral mannen alcohol- of drugsverslaafd

Het aantal cliënten van Verslavingszorg Noord Nederland (VNN) bedroeg 1.686 in 2007. De grootste groepen cliënten van VNN zijn de verslaafden primair in harddrugs (802 mensen) en de alcoholverslaafden (539 mensen). Het aantal alcoholverslaafden dat van verslavingszorg hulp krijgt is het laatste jaar sterk toegenomen.

In de tabel is tot 2004 alleen de ambulante hulpverlening en vanaf 2005 de totale hulpverlening opgenomen. Van de cliënten van de totale hulpverlening heeft 99% (ook ambulante hulpverlening, dit maakt de cijfers over de jaren goed vergelijkbaar. Het percentage vrouwelijke cliënten van VNN schommelt rond de 25%.

Groei kinderopvang

Sinds een aantal jaar is de capaciteit en het gebruik van de kinderopvang en buitenschoolse opvang toegenomen. Dit wordt versterkt door landelijke wetgeving.

Minder nieuwkomers op inburgeringtrajecten

Het aantal mensen dat instroomt op inburgeringtrajecten is na een groei tot 2003 de laatste drie jaar fors afgenomen. Was het aantal instromers in 2003 nog 274, in 2007 is dit aantal gedaald tot 125. Dit aantal is minder omdat er naast een daling van het aantal asielzoekers ook een verschuiving van de instroom heeft plaatsgevonden van niet-westerse landen naar inwoners uit de Europese Unie. Inwoners uit de Unie hoeven geen inburgeringstraject te volgen. In 2007 zijn er veel nieuwkomers gekomen uit de voormalige Sovjetunie, Iran en Soedan gekomen. En voor het eerst in jaren meer mannen dan vrouwen.

Inhoud

9.1	Welzijnsinstellingen waarbij huisvesting wordt geboden op 1 april.....	106
9.2.1	Mensen die wachten op thuiszorg in de provincie Groningen	106
9.2.2	Cliënten van en het aantal verleende uren zorg door Thuiszorg Groningen	106
9.2.3	Personen die mantelzorg verlenen, percentages stad en provincie, 2006	106
9.3.1	Verstrekkingen van voorzieningen krachtens de Wet Maatschappelijke Ondersteuning	106
9.3.2	Uitstaande voorzieningen toegekend krachtens de Wet Maatschappelijke Ondersteuning.....	106
9.2.a	Wachtenden op zorg per 1.000 inwoners van 65 jaar en ouder, 2003	107
9.2.b	Percentage inwoners dat zorg van Thuiszorg ontvangt per leeftijdscategorie	107
9.4.1	Dak- en thuislozen die op peildatum 1 januari overnachtten in een opvanghuis, stad en provincie Groningen.....	108
9.4.2	Gebruik van de voorzieningen voor nacht- en 24 uursopvang van stichting Huis	108
9.5	Hulpverlening verslavingszorg door VNN aan bewoners van de gemeente Groningen, aantal cliënten naar middelengebruik.....	108
9.4.a	In en uitstroom van daklozen in voorzieningen voor maatschappelijke opvang in de provincie Groningen per kwartaal.....	109
9.5.a	Cliënten hulpverlening VNN per 1.000 inwoners stad en provincie Groningen (zonder de stad), middelen harddrugs en alcohol	109
9.5.b	Percentage vrouwelijke cliënten hulpverlening VNN naar soort verslaving.....	109
9.6.1	Aantal voorzieningen voor kinderopvang op 1 april.....	110
9.6.2	Capaciteit van de voorzieningen voor kinderopvang per 31-12.....	110
9.7.1	In- en uitstroom van nieuwkomers op inburgeringstrajecten.....	110
9.7.2	Instroom van nieuwkomers naar herkomstgroep	110
9.7.3	Instroom van nieuwkomers naar leeftijd en geslacht	110
9.7.4	Instroom van nieuwkomers naar opleidingsniveau	110
9.6.a	Aantal peuters op een peuterspeelzaal en de deelname aan voor- en vroegschoolse opvang bij peuterspeelzalen aangesloten bij het Centraal Orgaan Peuterspeelzalen	111
9.7.a	Reden van vestiging van nieuwkomers (instroom), 2003 tot en met 2006.....	111

9.1 Welzijnsinstellingen waarbij huisvesting wordt geboden op 1 april

soort instelling	1998	2002	2004	2006	2007	capaciteit 2004
verpleeghuizen	5	5	6	6	6	776 bedden
huizen voor gehandicapten	20	14	15	15	15	.
verzorgingstehuizen	15	15	15	15	15	1.147 plaatsen
opvang (jeugd, asielzoekers, maatschappelijke opvang)	35	32	23	23	23	
totaal	75	66	59	59	59	

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister), RO/EZ

9.2.1 Mensen die wachten op thuiszorg in de provincie Groningen

soort zorg	okt. 2003	ultimo 2004	ultimo 2005	ultimo 2006	feb. 2008
zorg thuis	321	0	0	0	0
verzorgingshuis- verpleeghuiszorg	877	1.510	1.905	1.458	1.587
waarvan met overbruggingszorg	.	.	.	196	524
totaal	1.198	1.510	1.905	1.458	1.587

Bron: Zorgkantoor

9.2.2 Cliënten van en het aantal verleende uren zorg door Thuiszorg Groningen

	2004		gemiddeld		2006		gemiddeld	
	cliënten	uren zorg	per cliënt	per maand	cliënten	uren zorg	per cliënt	per maand
alpha hulpverlening	1.181	155.270	11,0		766	97.995	10,7	
huishoudelijke verzorging	2.593	371.309	11,9		2.499	363.672	12,1	
verzorging en verpleging	1.818	314.692	14,4		2.116	427.477	16,8	
totaal	5.592	841.271	12,5		5.381	889.144	13,8	
zonder dubbelstellingen ¹⁾	4.616	841.271	15,2		4.443	889.144	16,7	

Bron: Thuiszorg Groningen

1) Een deel van de cliënten krijgt meer dan 1 soort zorg

9.2.3 Personen die mantelzorg verlenen, percentages stad en provincie, 2006

leeftijd	stad	provincie
19-34	7	8
35-49	14	18
50-64	21	23
65 eo	16	13
mannen	9	12
vrouwen	16	20
totaal	13	16

Bron: HVD

9.3.1 Verstrekkingen van voorzieningen krachtens de Wet Maatschappelijke Ondersteuning

voorziening	verstrekkingen					index 2007
	2003	2004	2005	2006	2007	2003=100
woonvoorzieningen	1.977	1.594	1.436	1.305	1.435	72,6
vervoersvoorzieningen	1.625	1.426	1.506	1.482	1.401	86,2
huishoudelijke verzorging					6.549	

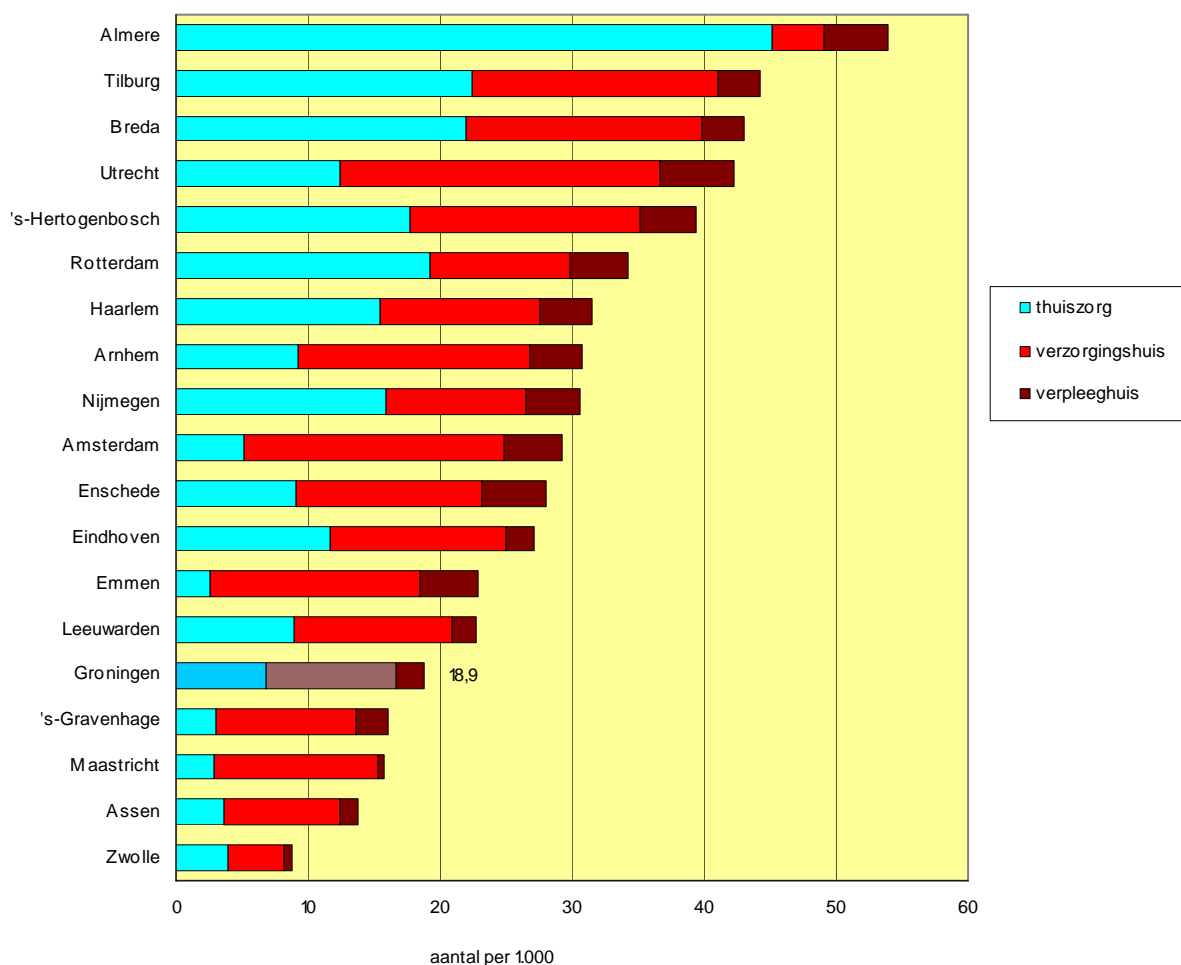
Bron: HVD

9.3.2 Uitstaande voorzieningen toegekend krachtens de Wet Maatschappelijke Ondersteuning

	2003	2004	2005	2006	2007
roerende woonvoorzieningen	935	972	990	1.030	1.103
electriche rolstoelen	172	179	185	196	180
handmatig bewogen rolstoelen	1.525	1.510	1.662	1.772	1.645
scooters	817	866	863	925	919
gebruikers van					
bruikleenauto	8	9	10	11	12
eigen auto/taxi	332	347	339	300	296
rolstoeltaxi	7	6	8	8	7
aantal deeltaxipashouders	7.736	7.760	8.111	8.402	8.221
aantal cliënten met een indicatie huishoudelijke verzorging					4.972

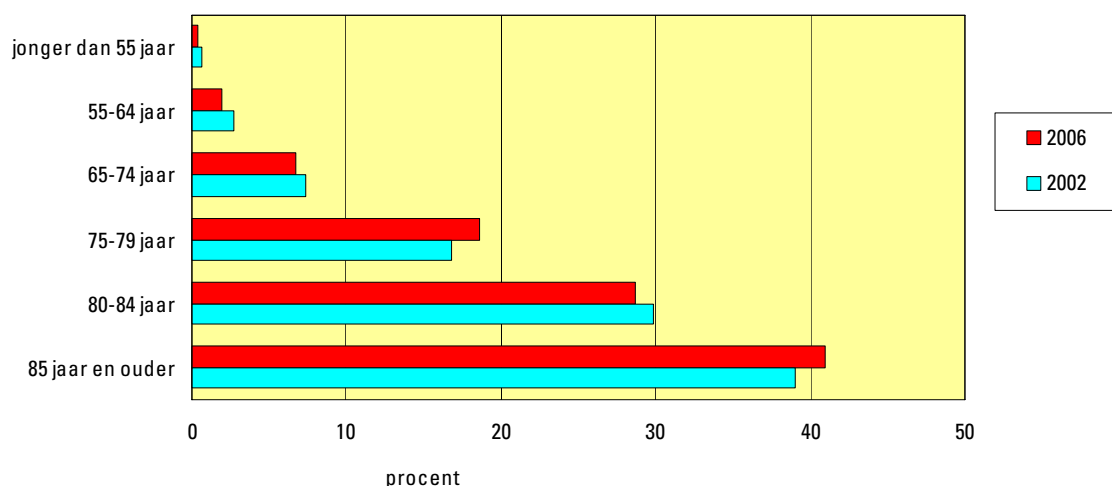
Bron: HVD

9.2.a Wachtenden op zorg per 1.000 inwoners van 65 jaar en ouder, 2003

Bron: RIVM

9.2.b Percentage inwoners dat zorg van Thuiszorg ontvangt per leeftijdscategorie

Bron: Thuiszorg Groningen

9.4.1 Dak- en thuislozen die op peildatum 1 januari overnachtten in een opvanghuis, stad en provincie Groningen

soort opvang	geslacht	2004	2005	2006	2007	2008
gemeente Groningen						
langdurend verblijf ¹⁾	mannen	51	53	57	49	52
	vrouwen	7	5	4	7	3
kortdurend verblijf ²⁾	mannen	56	60	49	50	58
	vrouwen	5	10	8	6	8
	onbekend	0	2	0	1	0
woontraining ³⁾	mannen	32	33	36	62	60
	vrouwen	3	9	10	11	8
	onbekend	0	0	0	0	1
totaal gemeente Groningen		154	172	164	186	190
overig provincie Groningen						
langdurend verblijf ¹⁾	mannen	29	35	37	35	37
	vrouwen	6	6	5	4	5
	onbekend	0	2	1	1	0
crisisopvang ⁴⁾	mannen	23	28	23	21	25
	vrouwen	25	14	23	24	18
	onbekend	1	0	0	0	2
totaal overig provincie Groningen		84	85	89	85	87

Bron: Bureau O&S

1) Langdurend verblijf: Hiddemaheerd, Ommelanderhuis, Switch Veendam en de Terebinten Delfzijl

2) Kortdurend verblijf, A-huis (nachtopvang) en Eemshuis

3) Begeleid wonen: Hoendiephuis, Lauwershuis, Vast en verder en Dollardhuis

4) Crisisopvang: den Eikelaar Leek

9.4.2 Gebruik van de voorzieningen voor nacht- en 24 uursopvang van stichting Huis

		2003	2004	2005	2006	2007
nachtopvang	capaciteit (bedden)	30	30	35	35	35
	bezetting (mens/dag)	11.483	11.936	12.283	11.671	11.413
	bezettingspercentage	104,9 ¹⁾	109,0 ¹⁾	96,1	91,4	89,3
24 uurs opvang	capaciteit (bedden)	108	108	110	124	126
	bezetting (mens/dag)	38.089	37.694	40.150	41.255	41.920
	bezettingspercentage	96,0	95,6	95,7	92,1	91,9

Bron: Stichting huis

1) bezetting groter dan 100% doordat bij kou extra bedden worden bijgeplaatst

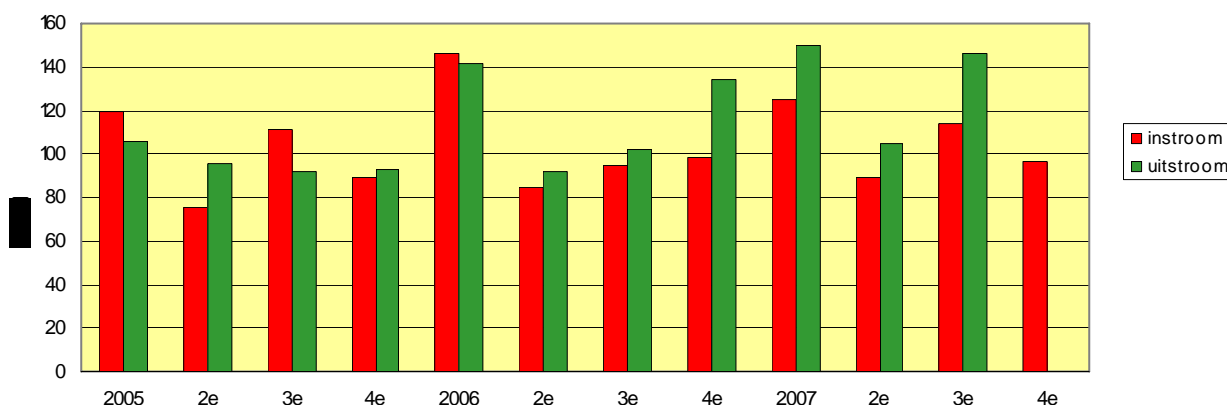
9.5 Hulpverlening verslavingszorg door VNN aan bewoners van de gemeente Groningen, aantal cliënten naar middelengebruik

	2003	2004	2005 ¹⁾	2006	2007
aantal cliënten	1.223	1.179	1.631	1.664	1.686
primaire verslavingsproblematiek					
harddrugs	799	713	856	820	802
alcohol	336	366	471	413	539
cannabis	48	52	96	105	160
rest middelen	5	8	14	14	28
gokken	35	40	49	32	55

Bron: VNN (kengetallen gemeenten)

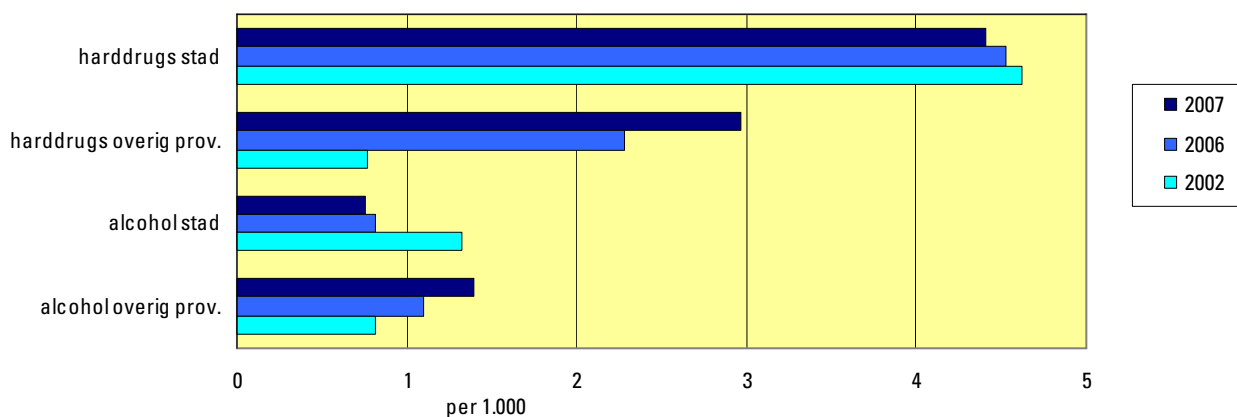
1) Tot 2004 de ambulante hulpverlening, vanaf 2005 de totale hulpverlening (ambulant, poliklinisch, klinisch)

9.4.a In en uitstroom van daklozen in voorzieningen voor maatschappelijke opvang in de provincie Groningen per kwartaal

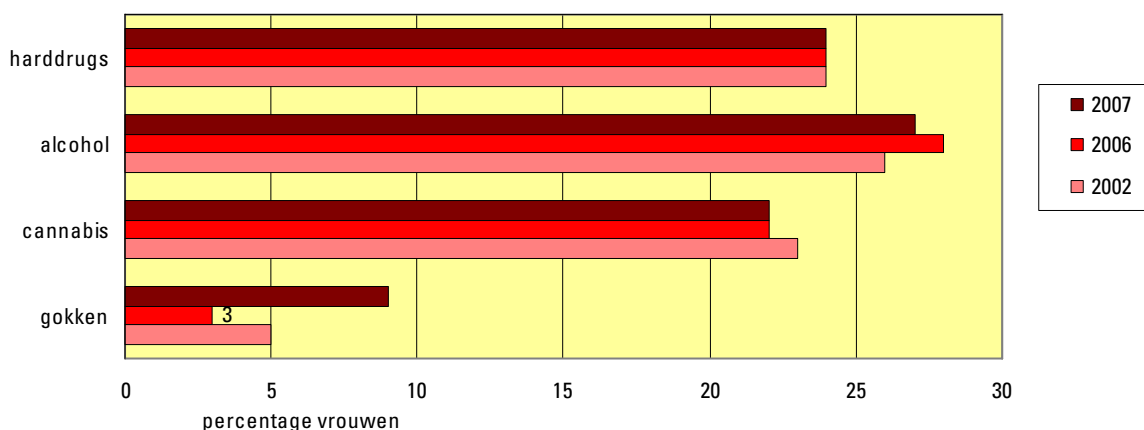
Bron: Bureau O&S

9.5.a Cliënten hulpverlening VNN per 1.000 inwoners stad en provincie Groningen (zonder de stad), middelen harddrugs en alcohol

Bron: VNN (kengetallen gemeenten)

9.5.b Percentage vrouwelijke cliënten hulpverlening VNN naar soort verslaving

Bron: VNN (kengetallen gemeenten)

1) Tot 2004 de ambulante hulpverlening, vanaf 2005 de totale hulpverlening (ambulant, poliklinisch, klinisch)

9.6.1 Aantal voorzieningen voor kinderopvang op 1 april

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
kinderdagverblijven, peuterspeelzalen	92	96	103	104	108	128

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

9.6.2 Capaciteit van de voorzieningen voor kinderopvang per 31-12

soort kinderopvang	2000		2003		2005 ¹⁾	
	capaciteit in plaatsen	waarvan gesubsidieerd	capaciteit in plaatsen	waarvan gesubsidieerd	capaciteit in plaatsen	capaciteit aantal kinderen
kinderopvang	1.023	263	1.626	167	2.023	4.046
buitenschoolse opvang	463	242	951	161	1.249	3.125
peuterspeelzalen aangesloten bij het COP ²⁾						1.693
gastouderopvang	224	171	250	117	250	575
totaal	1.732	681	2.839	445		

Bron: OCSW

1) Met ingang van de wet kinderopvang per 1-1-2005 is de financiering anders geregeld en verstrekt de gemeente geen subsidie meer

2) Gegevens van voor 2005 niet opgenomen

9.7.1 In- en uitstroom van nieuwkomers op inburgeringstrajecten

	2003	2004	2005	2006	2007
instroom	274	211	147	135	125
afgeronde trajecten ¹⁾	222	242	190	123	129
op traject op 1 januari volgend jaar	150	261	189	195	.

Bron: SOZAWE

1) Inclusief van voorgaande jaren

9.7.2 Instroom van nieuwkomers naar herkomstgroep

herkomstgroep ¹⁾	2003	2004	2005	2006	2007
doelgroepenlanden	55	45	28	24	17
vluchtelingenlanden	38	50	25	17	26
overig niet westers	119	87	60	80	65
westers	52	27	33	13	17
overig/onbekend	10	2	1	1	0

Bron: SOZAWE

1) Zie voor de indeling tabel 2.12.1

9.7.3 Instroom van nieuwkomers naar leeftijd en geslacht

	2003	2004	2005	2006	2007
< 20 jaar	15	4	9	4	2
20-29 jaar	134	79	54	51	46
30-39 jaar	89	89	50	57	39
40-49 jaar	25	33	25	21	27
50-59 jaar	11	4	7	1	11
ouder dan 59 jaar	0	2	2	1	0
mannen	124	102	62	60	82
vrouwen	150	109	85	75	43

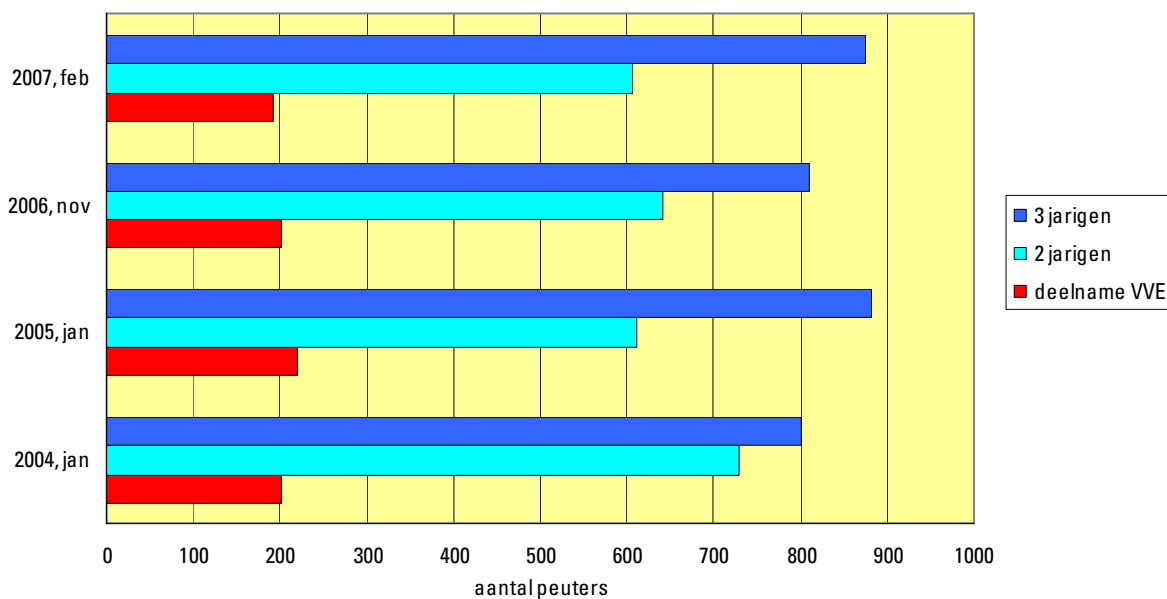
Bron: SOZAWE

9.7.4 Instroom van nieuwkomers naar opleidingsniveau

	2003	2004	2005	2006	2007
analfabeet	5	12	9	4	6
lees- en schrijfvaardig	34	67	0	5	26
laag opgeleid	109	40	25	26	21
middelbaar opgeleid	49	39	41	42	6
hoog opgeleid	68	53	37	26	10
onbekend	9	0	35	32	56

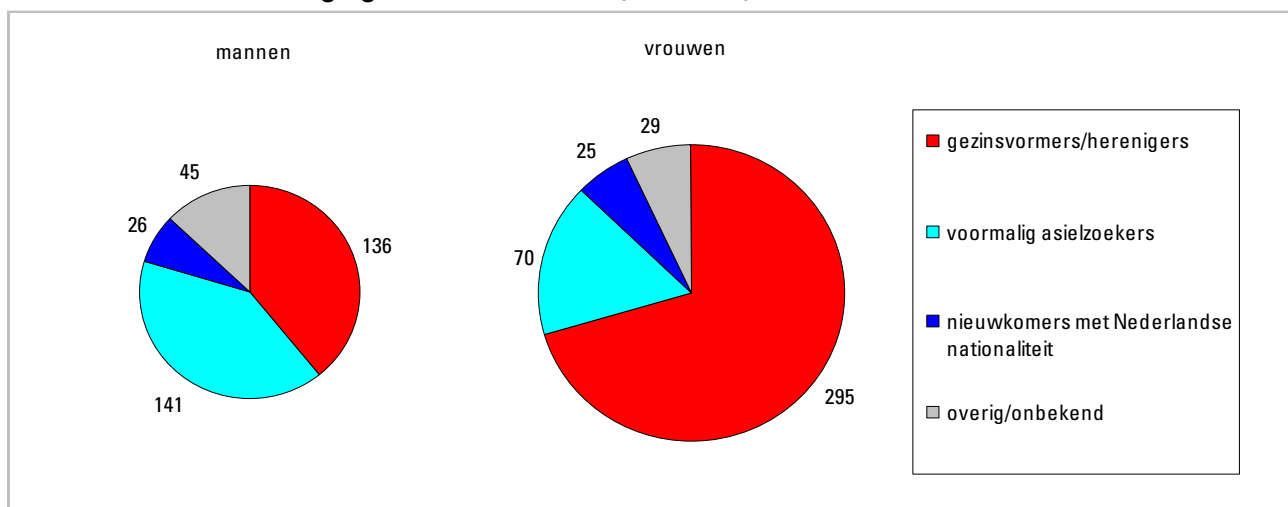
Bron: SOZAWE

9.6.a Aantal peuters op een peuterspeelzaal en de deelname aan voor- en vroegschoolse opvang bij peuterspeelzalen aangesloten bij het Centraal Orgaan Peuterspeelzalen

Bron: Centraal Orgaan Peuterspeelzalen

9.7.a Reden van vestiging van nieuwkomers (instroom), 2003 tot en met 2006

Bron: SOZAWE

HOOFDSTUK 10

CULTUUR, SPORT EN VRIJE TIJD

Topsportthuis alfacollege. Hier spelen ondermeer de eredivisie volleybalvereniging Lycurgus en Nic Korfbal

De openbare- en de universiteitsbibliotheek

De openbare- en de universiteitsbibliotheek hebben een verschillende functie en zijn daarom moeilijk met elkaar te vergelijken.

De openbare bibliotheek heeft leden, de daling van het aantal leden in in 2007 omgebogen in een lichte stijging, het aantal jeugdleden groeit weer. Het aantal uitleningen blijft nog wel dalen. De universiteitsbibliotheek heeft geen leden, bij deze bibliotheek worden ter plekke boeken ingezien.

Monumenten

Groningen heeft 850 rijks- en gemeentemonumenten. In 2004 zijn er 75 na oorlogse gemeentemonumenten bijgekomen. Groningen is daarmee nu een van de koplopers in Nederland in het bewaren van architectuur uit de wederopbouwperiode.

Naast de monumenten zijn er nog 8 beschermde stadsgezichten en 12 gebieden met een bijzondere waarde.

Muziekschool en kunstencentrum

De stedelijke muziekschool kende in 2007 1.759 cursisten waarvan ruim 60% jongeren. Het aantal cursisten neemt de laatste jaren af. Daarnaast bezoekt de muziekschool vesterscholen, daarmee worden steeds meer vensterschool leerlingen bereikt (in 2007 3.779).

Bij het kunstencentrum kunnen beeldende cursussen en theaterlessen worden gevolgd. In 2007 waren er 2.300 cursisten waarvan bijna 700 jongeren.

De Groninger attracties

Rond de 300.000 mensen bezoeken jaarlijks in Groningen een museum. Bijna tweederde hiervan komt naar het Groninger museum waarvan het bezoekersaantal sterk afhankelijk is van de exposities. Het natuurmuseum is december 2007 gesloten, het laatste jaar trok dit museum nog 24.300 bezoekers, dit is meer dan de voorgaande jaren. De Martinatoren trok in 2007 minder bezoekers dan gemiddeld. Dit komt omdat de toren een tijd gesloten is geweest.

Jaarlijks ruim 600.000 bezoekers naar theaters, podia en festivals

Naar de theaters en podia in Groningen komen jaarlijks rond de 550.000 betalende bezoekers naar 1.600 voorstellingen en optredens. Daarnaast trekken de festivals Noorderzon en Noorderslag/Eurosonic, rond de 150.000 betalende en niet- betalende bezoekers.

Groningen 6^e bioscoopstad van Nederland

De bioscopen in Groningen trokken in 2007 867.600 bezoekers. Dit is na een dip in 2005 weer een forse toename van het bezoek. Groningen is al een aantal jaren, de zesde bioscoopstad van Nederland. Naast de grote bioscopen kent Groningen nog een drietal filmhuizen, Deze filmhuizen trekken jaarlijks rond de 5.500 bezoekers.

Groningen een echte uitgaansstad

Groningen is een uitgaansstad, getuige de vele horecagegelegenheden. De stad telde in 2007 666 horecagegelegenheden waarvan bijna de helft in het centrum. Het aantal restaurants is de laatste jaren sterk toegenomen, het aantal café's licht afgenomen. Dit komt deels doordat er café's zijn omgevormd tot eetcafé.

Toename aantal toeristische overnachtingen

Er zijn in Groningen 11 hotels, 2 opleidingscentra met overnachtingsmogelijkheid, een jongerenhotel en diverse gelegenheden voor bed en breakfast. Samen hadden deze bedrijven in 2007 283.100 overnachtingen. Dit aantal is de afgelopen jaren toegenomen. Bed and breakfast heeft met 5.200 een klein deel van deze overnachtingen, maar er is wel een grote groei. Dit komt door de toename van het aantal gelegenheden voor bed en breakfast de afgelopen jaren.

Het aantal pleziervaartuigen dat de gemeente bezoekt is na een afname het laatste jaar weer toegenomen en zit met 12.650 weer boven het niveau van 2003. Het aantal overnachtingen op campings is weersafhankelijk en schommelt rond de 17.000 per jaar.

Sporten in verenigingsverband en daarbuiten

Van de Groninger bevolking van 9 t/m 64 jaar is éénenderde lid van een sportvereniging. Er zijn grote verschillen tussen de verschillende leeftijdsgroepen: Van de groep 9-11 jaar is 72% lid, bij de groep 50-64 jaar is dat percentage tot onder de 20% gedaald. Opvallend is dat bij de groepen tot en met 17 jaar meer jongens lid van een sportvereniging zijn en bij de leeftijdsgroepen 35-49 jaar en 65 jaar en ouder meer vrouwen dan mannen.

Naast sporten in verenigingsverband wordt er ook veel individueel gesport. In Karding, het grootste overdekte sportcomplex van de stad kwamen in 2007 365.800 mensen individueel sporten, waarvan 214.000 om te zwemmen. De overige gemeentelijke zwembaden trokken 256.200 bezoekers.

Topsport trekt veel bezoekers

De meest bezochte topsportwedstrijden zijn de thuiswedstrijden van FC Groningen In het stadion Euroborg zijn het seizoen 2007-2008 329.200 bezoekers geweest. Het stadion was dit seizoen regelmatig uitverkocht. Daarom is in 2008 is in het stadion het aantal zitplaatsen met 4.000 uitgebreid. Daarnaast is Groningen een echte basketbalstad, naar het professionele basketbal kwamen ruim 61.100 mensen kijken.

Inhoud

10.1.1	De openbare bibliotheek Groningen	116
10.1.2	De universiteitsbibliotheek	116
10.2	Rijks- en gemeentemonumenten	116
10.3.1	Cursisten van de stedelijke muziekschool naar soort activiteit.....	116
10.3.2	Deelnemers en bezoekers kunstencentrum.....	116
10.2.a	Monumenten per 1.000 inwoners van een aantal gemeenten, 2007.....	117
10.3.a	Leerlingen stedelijke muziekschool naar leeftijd	117
10.4	Bezoekers van musea en andere recreatieve voorzieningen.....	118
10.5	Bezoekers van theaters en podia	118
10.5.a	Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat musea en/of theaters bezoekt.....	119
10.5.b	Verkochte kaarten voor het openluchtfestival Noorderzon	119
10.5.c	Bezoekersaantallen van het muziekfestival Noorderslag/Eurosonic inclusief seminardeelnemers	119
10.6	Filmbezoek	120
10.7.1	Horeca, het centrum vergeleken met de totale gemeente	120
10.7.2	Bedden en overnachtingen van logiesverstrekkende bedrijven.....	120
10.7.3	Plaatsen en overnachtingen op campings, overnachtingen in jachthavens en het bezoek van cruise schepen	120
10.6.a	Bioscoopbezoekers 2007 in een aantal gemeenten, de top 15.....	121
10.7.a	Personen van 18 jaar en ouder die cafe's, disco's of bioscopen bezoeken	121
10.7.b	Vierkante meters terras bij de horeca, centrum en de rest van de gemeente	121
10.8.1	Sportaccommodaties in de gemeente Groningen per 1 januari.....	122
10.8.2	Verhuur en ingebruikgeving van gemeentelijke sportaccommodaties.....	122
10.9.1	Bezoekers zwembaden	122
10.9.2	Bezoekers sportcentrum Kardinga	122
10.9.3	Sportverenigingen gevestigd in de gemeente Groningen naar tak van sport.....	123
10.9.4	Bezoek aan topsportwedstrijden.....	123
10.9.a	Lidmaatschap van een sportvereniging naar leeftijd en geslacht, 2006.....	123

10 CULTUUR, SPORT EN VRIJE TIJD

10.1.1 De openbare bibliotheek Groningen

		2003	2004	2005	2006	2007
aantal leden ¹⁾	jeugd	19.200	19.700	17.930	17.060	17.690
	volwassenen	34.350	33.600	32.040	30.320	29.930
	totaal	53.550	53.300	49.970	47.380	47.620
aantal uitleningen		1.636.650	1.611.200	1.513.750	1.430.400	1.363.530
internet, unieke bezoekers						150.420
<i>collectie (aantal banden)</i>		<i>403.800</i>	<i>376.800</i>	<i>367.250</i>	<i>302.610</i>	<i>295.210</i>
<i>digitaal raadpleegbare delen</i>		<i>430</i>	<i>434</i>	<i>440</i>	<i>442</i>	<i>445</i>

Bron: Openbare Bibliotheek

10.1.2 De universiteitsbibliotheek

		2002	2003	2004	2005	2006	2007
aantal uitleningen		171.200	180.100	175.600	171.900	174.700	193.600
aantal uitleningen facultaire		128.300	132.100	127.400	126.900	128.700	133.800
totaal aantal uitleningen		299.500	312.200	303.000	298.800	303.400	327.400
<i>collectie (aantal delen) ¹⁾</i>		<i>3.014.000</i>	<i>3.075.100</i>	<i>3.124.200</i>	<i>3.160.700</i>	<i>3.194.100</i>	<i>3.216.000</i>
<i>digitaal raadpleegbare delen</i>		<i>12.000</i>	<i>15.000</i>	<i>17.000</i>	<i>24.000</i>	<i>24.000</i>	<i>30.500</i>

Bron: Universiteitsbibliotheek

1) collectie centrale universiteitsbibliotheek en facultaire bibliotheken

10.2 Rijks- en gemeentemonumenten

		1994	2003	2008
rijksmonumenten ¹⁾		347	636	636
gemeentemonumenten		139	139	214
beschermde stadsgezichten (rijk)		.	.	8
gebieden met bijzondere waarde (gemeente)		.	.	12
totaal monumenten		486	775	850

Bron: RO/EZ

1) Er zijn 347 monumenten van voor 1850; eind 1994 zijn van rijkswege 289 objecten uit de periode 1850-1940 toegevoegd als rijksmonument

10.3.1 Cursisten van de stedelijke muziekschool naar soort activiteit

soort muziekactiviteit	2003	2004	2005	2006	2007
ensembles en orkesten	387	342	336	356	366
kinder cursussen	337	297	294	274	284
overige cursussen	31	14	16	8	0
kortlopende activiteiten	299	253	213	100	55
instrumentaal/vocaal	1.233	1.224	1.140	1.115	998
dans	90	105	78	60	56
totaal	2.377	2.235	2.077	1.913	1.759
leerlingen via vensterscholen ¹⁾	3.000	3.045	3.119	3.329	3.779

Bron: Stedelijke Muziekschool

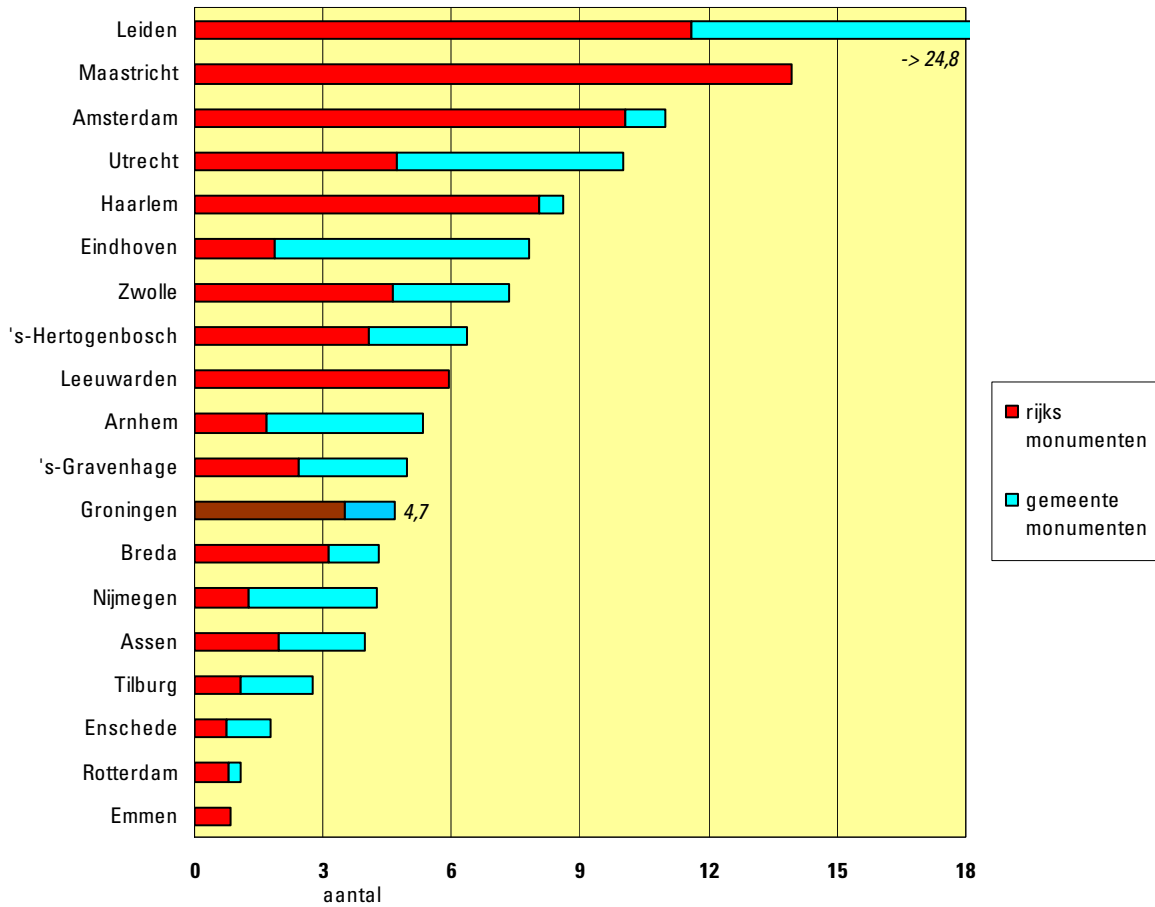
10.3.2 Deelnemers en bezoekers kunstencentrum

		2004	2005	2006	2007
Beeldende cursussen	jongeren	189	213	254	279
	volwassenen	1.617	1.548	1.501	1.418
Vooropleiding Minerva	vooropleiding Minerva	15	17	21	20
Theaterschool	jeugd theater school	693	400	400	400
	amateur theater school	140	100	120	200
Kunstbende	acts	54	88	75	65
	bezoekers jongeren	130	212	206	233
	bezoekers volwassenen	482	1.688	222	300
Andere activiteiten ¹⁾	acts	.	.	30	27
	bezoekers jongeren	.	.	50	375
	bezoekers volwassenen	.	.	425	190
totaal kunstencentrum		.	.	3.199	3.415

Bron: Kunstencentrum

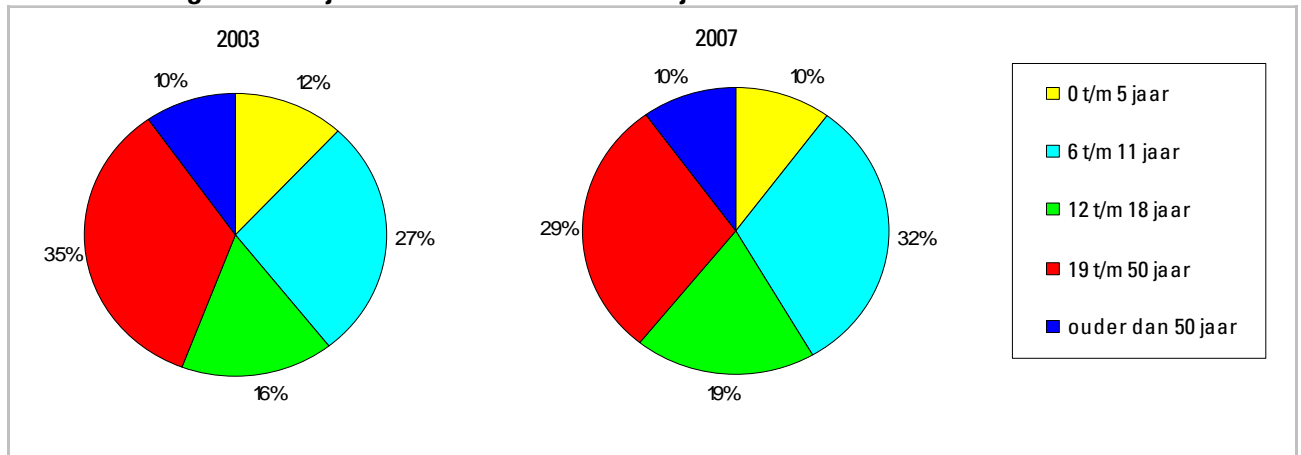
1) betrof in 2007 Noorderbattle

10.2.a Monumenten per 1.000 inwoners van een aantal gemeenten, 2007

Bron: NCM

10.3.a Leerlingen stedelijke muziekschool naar leeftijd

Bron: Stedelijke Muziekschool

10.4 Bezoekers van musea en andere recreatieve voorzieningen

	2003	2004	2005	2006	2007
Groninger Museum	235.000	219.500	185.000	156.800	195.000
Grafisch Museum	6.600	7.700	5.300	3.600	5.700
Scheepvaart/ Niemeyers tabaksmuseum	17.100	16.900	22.700	18.000	21.900
Natuurmuseum	22.200	17.700	15.100	18.600	24.300
Universiteitsmuseum	¹⁾	7.700	8.000	16.000	9.250
Nederlands Stripmuseum		36.000	45.000	45.000	37.000
totaal musea	280.900	305.500	281.100	258.000	293.150
Casino's ²⁾	337.100	339.500	347.400	451.000	426.900
Martinitoren	33.100	38.300	37.500	35.800	25.000
Rondvaartboot	66.000	67.000	67.000	67.000	67.000
Kinderboerderij Stadspark	100.000	120.000	130.000	130.000	130.000
Wegafarm recreatiepark Kardingse	75.000	80.000	85.000	85.000	85.000

Bron: Marketing Groningen

1) Wegens verbouwing geen betrouwbare bezoeksantallen

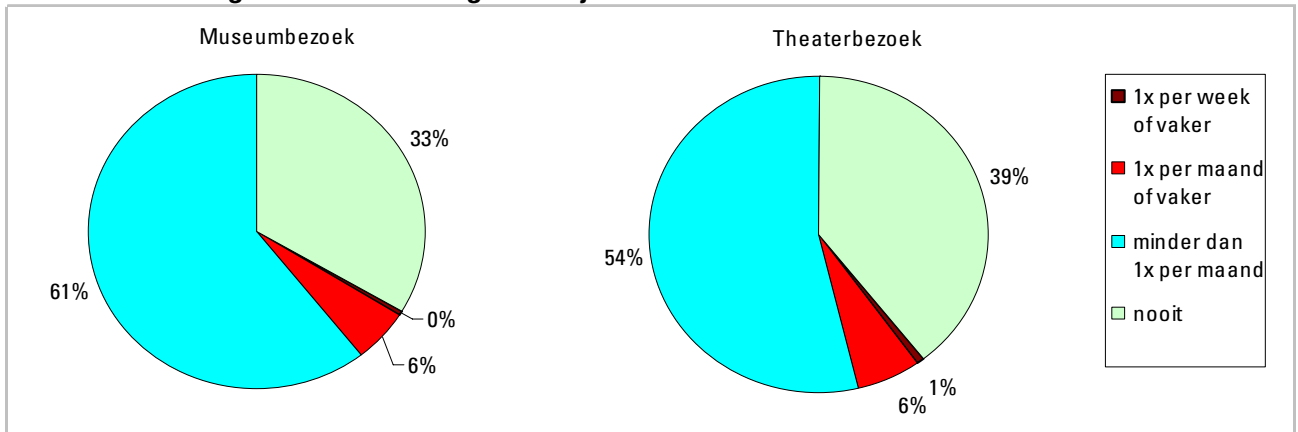
2) Fairplay casino geopend op 23 februari 2006

10.5 Bezoekers van theaters en podia

einde seizoen/jaar	2003	2004	2005	2006	2007	<i>index 2007, 2003=100</i>
bezoekers						
Stadsschouwburg/Kruithuis/Oosterpoort	274.200	270.500	264.300	257.000	264.500	96,5
o.a. theater/cabaret/entertainment	97.900	101.000	100.700	91.600	104.600	106,8
o.a. muziek	152.200	141.700	144.100	120.300	159.900	105,1
Martiniplaza, muziek en theater	150.100	112.200	141.600	130.000	158.200	105,4
Grand Theatre	16.940	16.210	16.120	16.830	14.740	87,0
Usva-theater (excl film)	6.460	5.070	5.860	6.730	5.370	83,1
Universiteitstheater	6.620	5.760	5.950	3.130	3.140	47,4
Prinsentheater	7.490	7.010	6.500	7.540	8.570	114,4
Machinefabriek	7.710	7.130	6.200	6.240	7.160	92,9
Theater Benjamin (jeugd)	3.600	opgeheven				
De Citadel (jeugd)	910	1.330	4.200	3.370	1.320	145,1
Theater te water	2.150	2.000	1.830	1.800	1.840	85,6
Poppodium Vera	64.600	66.230	67.730	62.470	61.290	94,9
Simplon, muziek	33.040	35.000	36.500	33.170	26.330	79,7
totaal bezoekers theaters en podia	573.820	528.440	556.790	528.280	552.460	96,3
voorstellingen/optredens						
Stadsschouwburg/Kruithuis/Oosterpoort	740	745	698	580	654	88,4
o.a. theater/cabaret/entertainment	343	318	320	305	338	98,5
o.a. muziek	330	338	314	275	316	95,8
Martiniplaza, muziek en theater	83	86	103	101	109	131,3
Grand Theatre	179	170	166	173	154	86,0
Usva-theater (excl. film)	110	102	123	134	105	95,5
Universiteitstheater	117	89	101	63	65	55,6
Prinsentheater	143	126	116	131	147	102,8
Machinefabriek	91	63	64	60	85	93,4
Theater Benjamin (jeugd)	40	opgeheven				
De Citadel (jeugd)	45	34	35	75	25	55,6
Theater te water	36	37	34	32	34	94,4
Poppodium Vera	224	263	185	188	184	82,1
Simplon, muziek	195	.	148	144	155	79,5

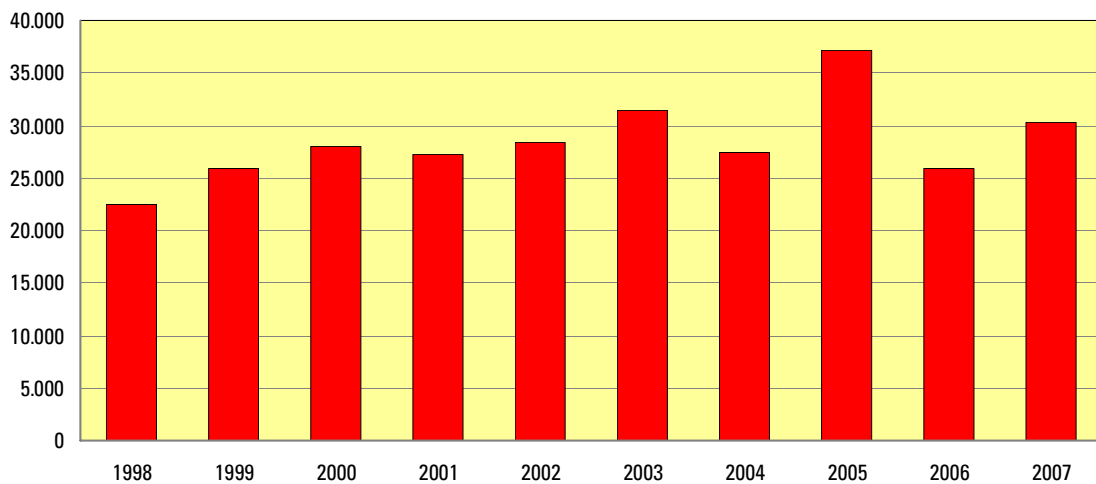
Bron: OCSW, Theaters en podia

10.5.a Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat musea en/of theaters bezoekt

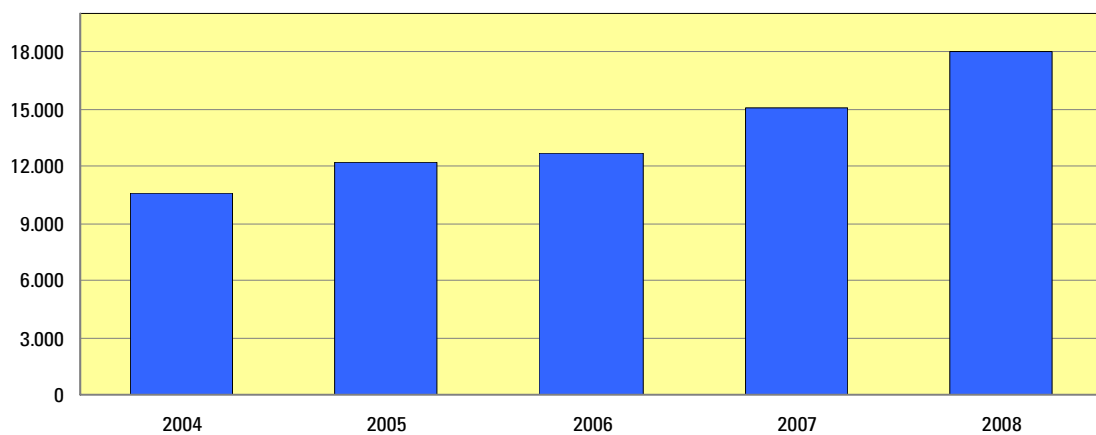
Bron: Bureau O&S (L&V)

10.5.b Verkochte kaarten voor het openluchtfestival Noorderzon

Bron: Noorderzon

10.5.c Bezoekersaantallen van het muziekfestival Noorderslag/Eurosonic inclusief seminardeelnemers

Bron: Noorderslag

10.6 Filmbezoek

	2003	2004	2005	2006	2007
bioscopen					
aantal bezoekers	891.000	778.000	680.000	786.500	862.200
aantal bioscopen/filmzalen	3/16	3/16	3/16	3/22	3/22
aantal stoelen	2.917	2.917	2.917	3.950	3.950
filmhuizen					
aantal bezoekers	7.000	5.500	5.700	5.300	5.400
aantal filmhuizen	3	3	3	3	3

Bron: NVB, Filmhuizen

10.7.1 Horeca, het centrum vergeleken met de totale gemeente

horeca gelegenheden	2002		2007		percentage in het centrum
	gemeente	w.v. centrum ¹⁾	gemeente	w.v. centrum	
hotels/pensions	13	9	31	16	52
restaurants	135	89	166	110	66
cafeteria's/lunchrooms	167	64	181	63	35
café's/bars/disco's	204	137	191	119	62
kantines en catering	83	9	97	14	14
totaal	602	308	666	322	48

Bron: Bureau O&S (Vestigingenregister)

1) het centrum omvat de postcodegebieden 9711 en 9712

10.7.2 Bedden en overnachtingen van logiesverstrekkende bedrijven

	2003	2004	2005	2006	2007
hotels					
aantal hotels	15	15	15	14	14
aantal bedden per 1-1	1.414	1.414	1.543	1.466	1.531
<i>overnachtingen hotels</i>	197.900	200.500	224.300	220.400	223.500
<i>opleidingscentra met hotelfaciliteit</i>	8.500	7.600	8.900	14.200	39.600
<i>overnachtingen jongerenhotel</i>	13.300	13.300	13.200	13.000	14.800
overnachtingen overige logiesverstrekkende bedrijven					
<i>bed & ontbijt particulier, hotelschepen</i>	1.200	1.200	2.200	4.000	5.200
totaal overnachtingen	220.900	222.600	248.600	251.600	283.100

Bron: Marketing Groningen, DIA

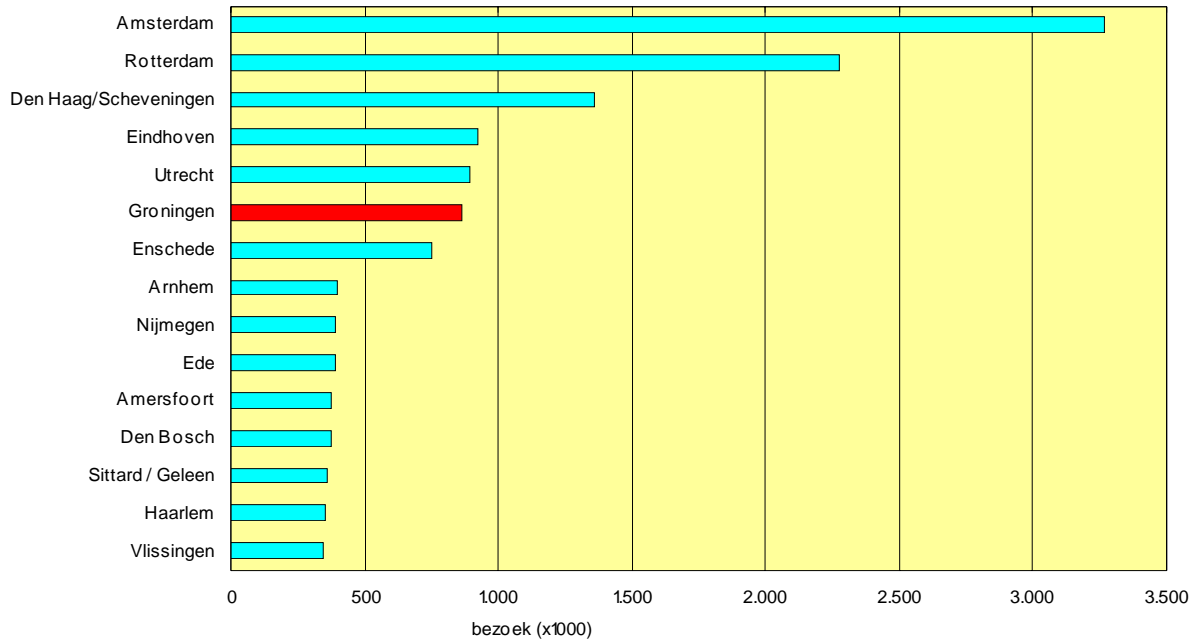
10.7.3 Plaatsen en overnachtingen op campings, overnachtingen in jachthavens en het bezoek van cruise schepen

	2003	2004	2005	2006	2007
camping Stadspark					
toeristische plaatsen	190	190	190	190	190
overnachtingen toeristische plaatsen	14.760	15.210	14.250	15.110	14.670
camping Engelbert					
vaste plaatsen (inclusief huisjes)	69	69	69	69	69
toeristische plaatsen	42	42	42	42	42
overnachtingen toeristische plaatsen	1.230	1.400	1.290	1.420	1.580
totaal aantal overnachtingen op campings	15.990	16.610	15.540	16.530	16.250
jachthavens					
aantal nachten personen pleziervaartuigen	11.520	13.150	13.140	11.240	12.650
aantal bezoeken linecruisers	19	20	14	10	7

Bron: DIA, Campings, Havenkantoor

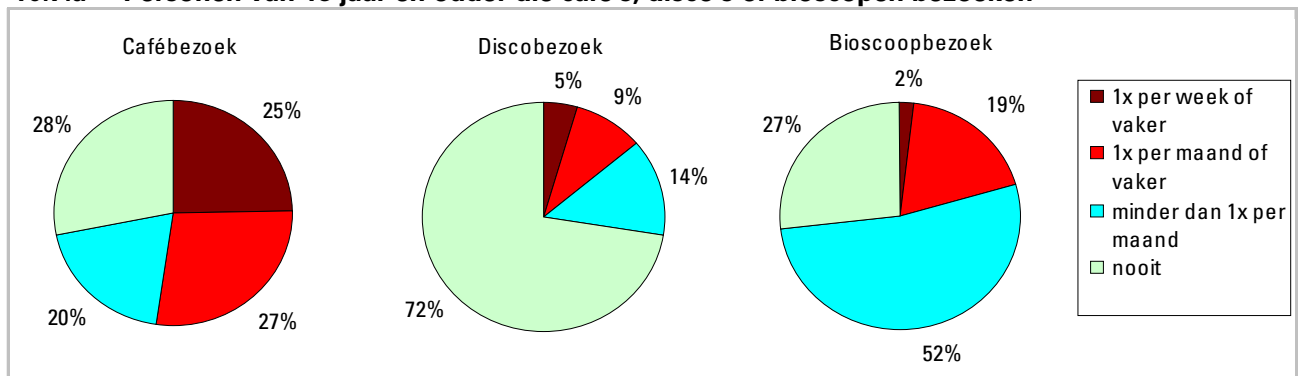

10.6.a Bioscoopbezoekers 2007 in een aantal gemeenten, de top 15

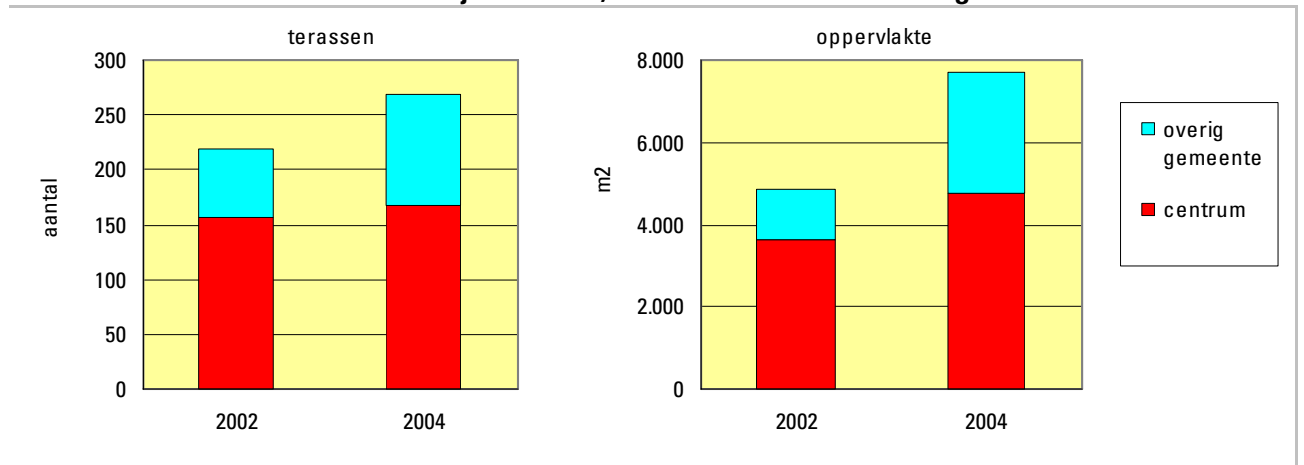
Bron: NVB

10.7.a Personen van 18 jaar en ouder die cafe's, disco's of bioscopen bezoeken

Bron: Bureau O&S (L&V)

10.7.b Vierkante meters terras bij de horeca, centrum en de rest van de gemeente

Bron: RO/EZ

10.8.1 Sportaccommodaties in de gemeente Groningen per 1 januari

	2004	2005	2006	2007	2008		totaal
					gemeentelijk	particulier	
openlucht							
sportparken	19	20	18	18	18		18
sportvelden	112	110	101	101	101		101
tennisparken	4	4	4	4	2	2	4
recreatieve tennisbanen	6	6	6	6	6		6
overdekt							
sporthallen	10	10	10	11	6	4	10
gymzalen	39	39	18	18	18		18

Bron: OCSW

10.8.2 Verhuur en ingebruikgeving van gemeentelijke sportaccommodaties

	uren in 2003	uren in 2004	uren in 2005	uren in 2006
sportvelden	36.300	35.400	36.000	36.550
gymlokalen/multifunctionele panden	70.900	68.710	69.400	76.990
sporthallen	21.600	23.750	24.000	24.490

Bron: OCSW

10.9.1 Bezoekers zwembaden

		2005		2006		2007	
		bezoekers	uren verenigingen	bezoekers	uren verenigingen	bezoekers	uren verenigingen
gemeentelijk							
<i>overdekt</i>	Kardinge	217.900	1.850	190.000	1.630	214.000	1.900
	de Parrel	98.300	1.850	110.500	1.930	98.600	1.900
	Helperbad	93.800	3.000	92.500	3.130	88.200	3.100
<i>openlucht</i>	Papiermolen	92.000		114.500		69.400	
totaal		502.000	6.700	507.500	6.690	470.200	6.900
particulier							
<i>overdekt</i>	Vinkenborgh		2.160		2.160		1.980
	zwemschool Ebert ¹⁾		3.800		3.800		3.800
<i>openlucht</i>	Hoogkerk	43.700		48.300		41.400	
	Engelbert	10.900		14.800		6.800	
totaal		54.600		63.000		48.200	

Bron: OCSW, Zwembaden

1) Zwemschool Ebert: uren les en uren vrijzwemmen samen geteld

10.9.2 Bezoekers sportcentrum Kardinge

	2005		2006		2007	
	bezoekers	uren verenigingen	bezoekers	uren verenigingen	bezoekers	uren verenigingen
zwembad	217.900	1.850	190.000	1.630	214.000	1.900
ijsbaan	110.900	2.210	113.700	1.910	119.500	1.950
tennis/squash	24.200		18.500		18.700	
fitness/aerobics	18.000		15.500		13.600	
totaal	371.000	4.060	337.700	3.540	365.800	3.850

Bron: OCSW

10.9.3 Sportverenigingen gevestigd in de gemeente Groningen naar tak van sport

	1999	2007		1999	2007		1999	2007
aangepast sporten	19	15	hockey	3	3	sjoelen	4	4
american football	.	1	inline hockey	1	2	snooker/pool	0	2
atletiek	2	3	honk- en softbal	1	1	skiën	1	1
badminton	9	9	jeu de boules	1	2	tafeltennis	12	14
basketbal	6	6	kaatsen	1	1	teleskiën	1	1
biljart	17	17	kanovaren	1	1	tennis	10	8
bob en slee	1	1	kegelen	16	15	triatlon	1	2
boksen	2	2	korfbal	5	5	verdediging	20	23
boogschieten	2	1	modelsport	3	3	voetbal	38	31
bowlen	2	3	motorsport	1	3	volleybal	32	32
bridge	13	18	paarden	3	5	wandelen	3	5
cricket	1	1	parachutespringen	1	0	waterpolo	2	2
dammen	3	4	roeien	3	3	waterskiën	3	2
darten	2	3	rugby	2	2	wielersport	3	3
duiken	5	8	schaatsen	4	6	ijshockey	1	1
frisbeeën	1	2	schaken	10	11	ijssleehockey	1	0
go	1	1	schermen	2	2	zeilen	3	2
gymnastiek	9	10	schieten	7	9	zweefvliegen	2	1
handbal	7	7	shorttrack	0	1	zwemmen	14	11

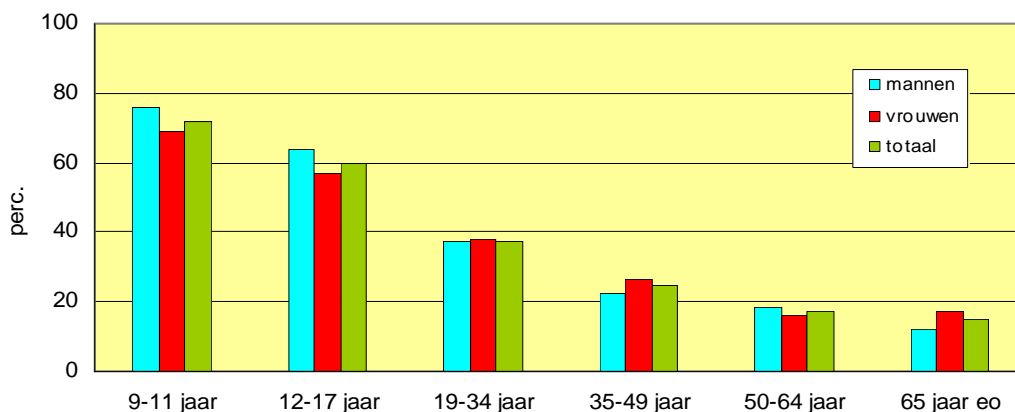
Bron: OCSW

10.9.4 Bezoek aan topsportwedstrijden

		capaciteit accommodatie	seizoen 2006-2007		seizoen 2007-2008	
			aantal thuisduels	bezoekers	aantal thuisduels	bezoekers
Voetbal	FC Groningen	19.800	17	327.080	17	329.200
Basketbal	Capitals (heren)	4.300	23	58.300	27	61.100
	Celeritudo (dames)	300	14	2.000	.	.
Volleybal	Lycurgus (heren)	1.000	14	10.000	17	6.800
Korfbal	Nic korfbal	1.000	16	9.000	15	11.500
IJshockey	Gijs Grizzlies	600	14	3.500	18	3.600

Bron: Sportverenigingen

10.9.a Lidmaatschap van een sportvereniging naar leeftijd en geslacht, 2006

Bron: HVD, Bureau O&S

HOOFDSTUK 11

VERKEER EN VERVOER

Benzinestation aan de Turfsingel. Dit door Dudok in de jaren '50 ontworpen benzinestation staat op de monumentenlijst. Het is het enige nog in bedrijf zijnde benzinestation van dit type.

Groningers hebben weinig auto's

In de tabel staat het totaal aantal personenauto's en personenauto's particulieren. Dit laatste is exclusief auto's op naam van bedrijven. Zo wordt voor bepaling van de relatieve aantallen vertekeningen opgeheven.

Binnen de gemeente zijn er grote verschillen per wijk in het aantal auto's per 100 huishoudens. In de binnenstad zijn er 29 auto's per 100 huishoudens terwijl dat in de gemeente als geheel 51 is. In Nederland als geheel zijn er 88 auto's per 100 huishoudens. Het verschil komt onder meer door het grote aantal studentenhuishoudens in de stad.

Toename betaalde parkeerplaatsen

De laatste jaren is er een flinke toename van het aantal plaatsen voor betaald parkeren. Zowel in de openbare ruimte als in parkeergarages. De groei in de openbare ruimte komt door het instellen van betaald parkeren in de wijken rondom het centrum, het zogenaamde schilparkeren. Groei bij de parkeergarages komt doordat het aanbod is toegenomen door opening van nieuwe garages.

Gebruik transferia blijft groeien

De transferia zijn voorzieningen waarbij de auto buiten het centrum kan worden geparkeerd waarna met de bus naar het centrum kan worden gereden. Het gebruik van de transferia groeit gestaag. In 2007 werden 1,31 miljoen passagier vervoerd waarvan ruim 60% vanuit het transferium aan de Sontweg.

Fiets meest gebruikte vervoermiddel

Groningers pakken gemiddeld 1,31 maal per dag de fiets. Hiermee is de fiets in de stad het meest gebruikte vervoermiddel. In Nederland als geheel is de auto het meest gebruikte vervoermiddel met gemiddeld gebruik van 1,0 maal per dag. De fiets wordt in Nederland als geheel 0,84 maal per dag gebruikt.

Ook het gemiddeld aantal fietskilometers per dag is in Groningen hoog (3,5 km), van de middelgrote gemeenten scoort alleen Zwolle hoger.

Stalling fietsen hoofdstation

In 2007 is de nieuwe ondergrondse stalling (gratis) bij het hoofdstation in gebruik genomen. Hierdoor is er een toename van het aantal plaatsen in gemeentelijke stallingen en een afname van het gebruik van de betaalde stalling bij het sttion.

Stijging van het gebruik van het openbaar vervoer

Naast de fiets is ook het openbaar vervoer een duurzame vorm van vervoer. Van zowel de stad als de streekbuslijnen zijn aantallen passagiers opgenomen. Van de treinstations het aantal in- en uitstappers op een gemiddelde werkdag. De aantallen van de streeklijnen zijn net buiten de stadgrenzen geteld, die van de stadlijnen net buiten de binnenstadsgrenzen. Voor een deel hebben de streeklijnen binnen de stad ook een

stadsvervoerfunctie. In de tabellen is goed het verschil in aantal passagiers tussen de diverse trajecten af te lezen. Het stadsvervoer heeft de laatste jaren een forse groei doorgemaakt, van 44.750 passagiers op een gemiddelde werkdag in 2005 tot 48.350 in 2007. Na een daling (veroorzaakt door wijzigingen in het lijnennet) is er bij het streekbusvervoer ook een lichte stijging. Het aantal in- en uitstappers bij treinstations vertoont eveneens een forse groei. September 2007 is het nieuwe treinstation 'Groningen Europapark' in gebruik genomen.

Tevredenheid over het openbaar vervoer

Van de stadgers was in 2006 83% tevreden over het openbaar vervoer in de wijk. Dit is een veel hoger percentage dan in 2000, toen was 70% tevreden. Er bestaan grote verschillen in de tevredenheid tussen de wijken. In Vinkhuizen is het hoogste percentage mensen tevreden, in Nieuw oost het laagste. Zie voor de wijkindeling achter in het boek.

Ook de ondernemers zijn tevreden over de bereikbaarheid van de stad per openbaar vervoer. De gemeente krijgt een 7,1. Dit is boven het gemiddelde van alle grote en middelgrote gemeenten in Nederland.

Vliegen vanaf Eelde

In 2007 zijn er in totaal 172.400 passagiersbewegingen vanaf vliegveld Eelde geweest. Het aantal chartervluchten en passagiers op chartervluchten is de laatste drie jaar vrij constant (1.150 vluchten met ruim 145.000 passagiers). Toename is er bij het aantal lijnvluchten en passagiers, van 498 vluchten met 10.910 passagies in 2005 was er een groei naar 1.182 vluchten en 18.820 passagiers in 2007.

Groningen is een echte werkstad

Voor elke gemeente kan de pendelratio worden berekend. Dit is het inkomende woon-werkverkeer gedeeld door uitgaand woon-werkverkeer, voor alle gemeenten gemiddeld is deze 1. Met een ratio van 2,26 scoort de gemeente Groningen boven het gemiddelde van de grote en middelgrote gemeenten van 2,07, dit betekend dat Groningen een werkstad is.

Scheepvaart binnen de gemeente wisselt

In de gemeente Groningen zijn voor het scheepvaartverkeer een viertal telpunten. Het drukste telpunt is de Oostersluis in het Van Starckenborghkanaal. Daar kwamen in 2007 22.000 schepen langs, waarvan 14.360 beroepsvaart en 7.620 recreatievaart. Voor de recreatievaart is de het Reitdiep een belangrijke doorvaarroute. Bij het telpunt Dorkwerdersluis waren in 2007 6.041 scheepvaartpassages waarvan 5.942 recreatievaart.

Inhoud

11.1	Geregistreerde motorvoertuigen in de gemeente Groningen en Nederland op 1 januari	128
11.2.1	Parkeercapaciteit per 1 januari	128
11.2.2	Waardering van binnenstadsbezoekers voor de parkeergelegenheid in de binnenstad	128
11.1a	Aantal auto's per 100 huishoudens, Groningen en het centrum van de gemeente Groningen vergeleken met de regio en Nederland, 2007	129
11.2.a	Waardering van ondernemers voor parkeermogelijkheden in de binnenstad, Groningen vergeleken	129
11.3	Vervoerde passagiers van en naar het transferium en de P+R lokaties	130
11.4	Bewaakte rijwielstallingen en aantallen gestalde rijwielen	130
11.5	Gemiddeld aantal verplaatsingen per dag naar vervoerswijze en motief van inwoners van Groningen en Nederland	130
11.3.a	Waardering van ondernemers voor bereikbaarheid van de stad per auto, Groningen vergeleken	131
11.4.a	Gemiddelde afgelegde fietsafstand in kilometers per persoon per dag, Groningen vergeleken, 2002-2003	131
11.6.1	Aantal busreizigers stadlijnen op een gemiddelde werkdag	132
11.6.2	Aantal busreizigers per traject op een gemiddelde werkdag	132
11.6.3	Aantal in- en uitstappers op de treinstations op een gemiddelde werkdag	132
11.7	Meerjarenoverzicht vlieg- en passagiersbewegingen Groningen Airport Eelde	132
11.6.a	Percentage inwoners dat tevreden is over het openbaar vervoer in de wijk	133
11.6.b	Waardering van ondernemers voor bereikbaarheid van de stad per openbaar vervoer, Groningen vergeleken	133
11.8.1	Verkeersintensiteit op het binnen- en het agglomeratiecordon op een werkdag	134
11.8.2	Verkeersintensiteit op de ringwegen op een werkdag	134
11.9	Woon-werkverkeer: hoofdbanen van werknemers, woon- en werkgemeenten	134
11.8.a	Indexcijfers van de verkeersintensiteit, Groningen vergeleken	135
11.9.a	Inkomende- gedeeld door de uitgaande pendel (pendelratio), Groningen vergeleken, september 2004	135
11.10.1	Scheepvaartpassages beroepsvaart, telpunten gemeente Groningen	136
11.10.2	Scheepvaartpassages recreatievaart, telpunten gemeente Groningen	136
11.10.3	Scheepvaartpassages beroepsvaart en lading (tonnage) door de Oostersluis	136
11.10.4	Aantal vervoerde containers van en naar Groningen door de Gaarkeukensluis en de zeesluizen Farmsum	136
11.10.a	Telpunten beroeps- en recreatievaart	137
11.10.b	Beroeps- en recreatievaart, passages op de telpunten binnen de gemeente	137
11.10.c	Aantal containers met herkomst en bestemming, Groningen vergeleken met Nederland, index, 2001 = 100	137

11.1 Geregistreeerde motorvoertuigen in de gemeente Groningen en Nederland op 1 januari

soort voertuig	2003	2004	2005	2006	2007	index 2007, 2003=100
Groningen						
personenauto's	63.311	64.149	62.971	63.298	63.814	101
personenauto's particulieren	51.912	52.756	53.025	53.175	53.576	103
bedrijfsauto's	9.225	9.600	8.695	8.192	7.970	86
bestelauto's						
vrachtauto's	505	495	460	426	399	79
trekkers	307	304	317	300	315	103
speciale voertuigen	467	510	552	589	609	130
bussen	69	74	93	84	67	97
totaal bedrijfsauto's	10.573	10.983	10.117	9.591	9.360	89
motoren	3.754	3.985	4.176	4.199	4.278	114
totaal motorvoertuigen Groningen	77.638	79.117	77.264	77.088	77.452	100
Nederland						
personenauto's	6.854.743	6.908.473	6.991.991	7.092.293	7.230.178	105
personenauto's particulieren	6.074.577	6.419.354	6.220.460	6.301.176	6.407.804	105
bedrijfsauto's	1.038.573	1.070.215	1.098.282	1.070.605	1.064.846	103
motoren	494.450	516.567	536.934	552.949	567.911	115
totaal motorvoertuigen Nederland	14.462.343	14.914.609	14.847.667	15.017.023	15.270.739	106

Bron: CBS

11.2.1 Parkeercapaciteit per 1 januari

	1998	2001	2005	2007	2008	2008
openbare ruimte (bemeterde plaatsen)						vergunning- houders
binnenstad	952	900	910	908	900	900
eerste ring ¹⁾	5.280	9.930	15.000	15.200	15.000	12.500
tweede ring ²⁾	1.125	1.125	1.125	1.125	1.125	0
totaal openbare ruimte	7.357	11.955	17.035	17.233	17.025	13.400
parkeergarages						
binnenstad	1.325	1.695	1.695	1.640	1.640	
nabij binnenstad ³⁾	450	450	1.930	2.016	2.016	
totaal in en nabij centrum	1.775	2.145	3.625	3.656	3.656	
overige garages	600	600	600	1.520	1.520	
parkeergarages totaal aantal	9	10	13	14	14	
parkeergarages totaal capaciteit	2.745	2.745	4.225	5.176	5.176	
parkeerlocaties (P+R, gedeeltelijk betaald)	1.475	1.450	1.450	300	300	
parkeerlocaties transferia (gratis)	1.000	1.000	1.500	3.690	3.690	
totaal openbare parkeerplaatsen	12.577	17.150	24.210	26.399	26.191	

Bron: RO/EZ

1) Eerste ring: de wijken rondom de binnenstad waar buurtparkeren is ingevoerd

2) Tweede ring: overige gebieden buiten het centrum

3) Zonder parkeergarage UMCG

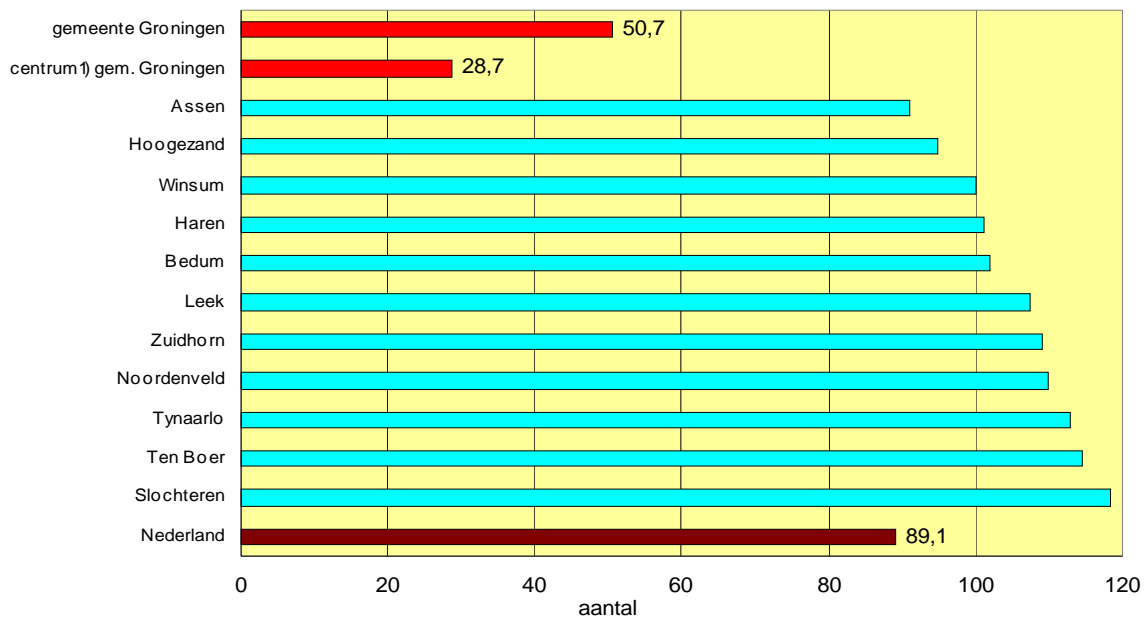
11.2.2 Waardering van binnenstadsbezoekers voor de parkeergelegenheid in de binnenstad

	2002	2005
rapportcijfer voor het parkeren	5,7	6,1

Bron: Goudappel Coffeng

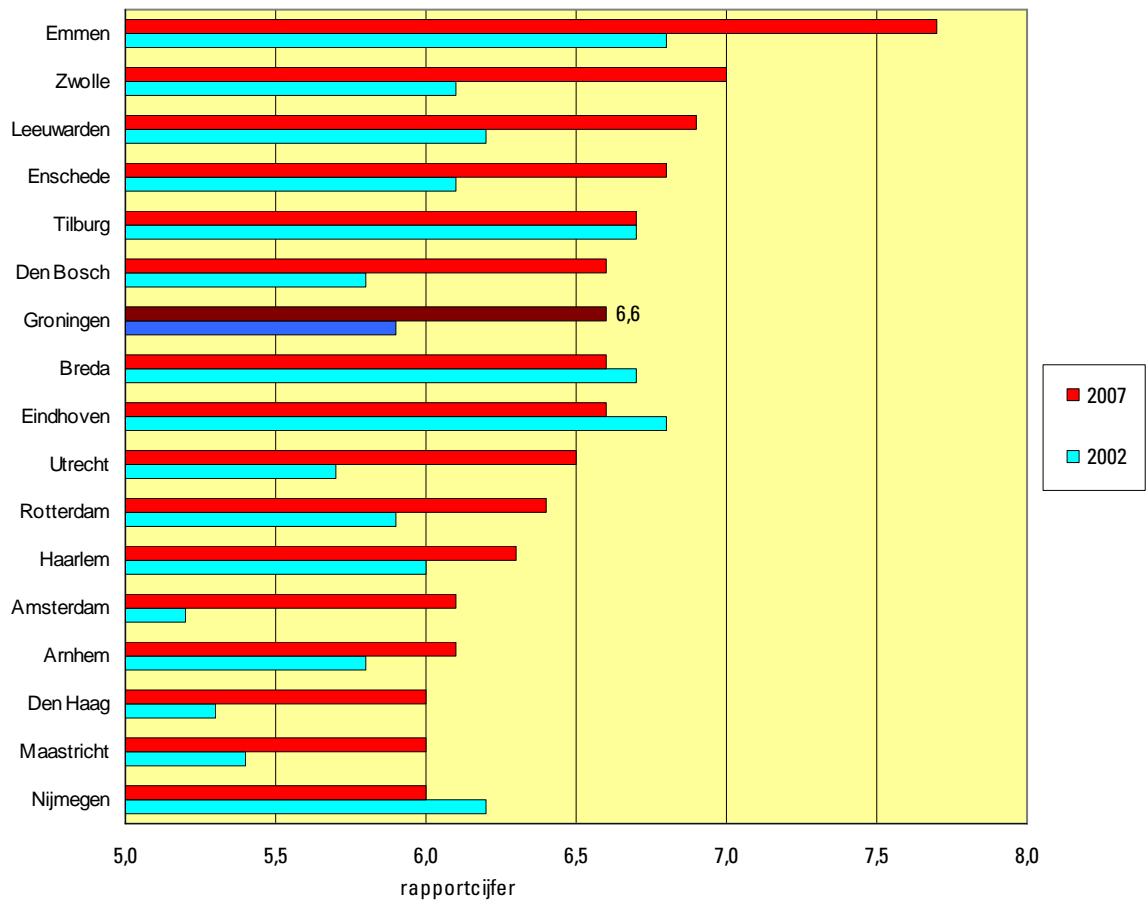
11.1a Aantal auto's per 100 huishoudens, Groningen en het centrum van de gemeente Groningen vergeleken met de regio en Nederland, 2007

Bron: CBS

1) Het centrum omvat de postcodegebieden 9711 en 9712

11.2.a Waardering van ondernemers voor parkeermogelijkheden in de binnenstad, Groningen vergeleken

Bron: RvB

11.3 Vervoerde passagiers van en naar het transferium en de P+R lokaties

lokatie	2003	2004	2005	2006	2007
Sontweg	649.600	677.500	675.600	766.500	808.300
Peizerweg	60.600	54.100	49.600	39.100	45.300
Zaanstraat	184.400	195.600	211.500	198.500	207.200
Kardinge	213.200	221.500	223.800	239.900	253.400
totaal	1.107.800	1.148.800	1.160.400	1.243.900	1.314.200

Bron: Arriva

11.4 Bewaakte rijwielstallingen en aantallen gestalde rijwielen

	2003	2004	2005	2006	2007
plaatsen					
gemeentelijke stallingen					
aantal stallingen	31	31	28	29	26
w.v. mobiele stallingen	5	4	4	4	3
aantal plaatsen	20.500	20.500	21.000	21.000	24.300
w.v. in mobiele stallingen	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
particuliere stalling					
aantal plaatsen	2.700	2.700	2.700	2.700	2.700
aantal gestalde fietsen en bromfietsen					
gemeentelijke stallingen					
aantal jaarabbonementen	17.000	17.000	16.000	14.500	12.000
gebruik door abbonementhouders	1.872.400	1.873.500	1.871.300	1.725.400	1.423.300
fietsen	176.400	102.300	80.200	90.300	123.700
bromfietsen	10.900	8.700	8.700	12.700	11.700
totaal gemeentelijke stallingen	2.059.700	1.984.507	1.960.200	1.828.300	1.558.600
particuliere stalling station					
fietsen					
dagstalling			110.814	101.540	74.870
weekkaarten			2.500	2.610	1.290
maandkaarten			6.062	5.830	3.830
jaarkaarten			1.035	980	900
bromfietsen, motoren					
dagstalling			1.895	1.990	2.100
weekkaarten			41	40	30
maandkaarten			149	140	110
jaarkaarten			4	10	20

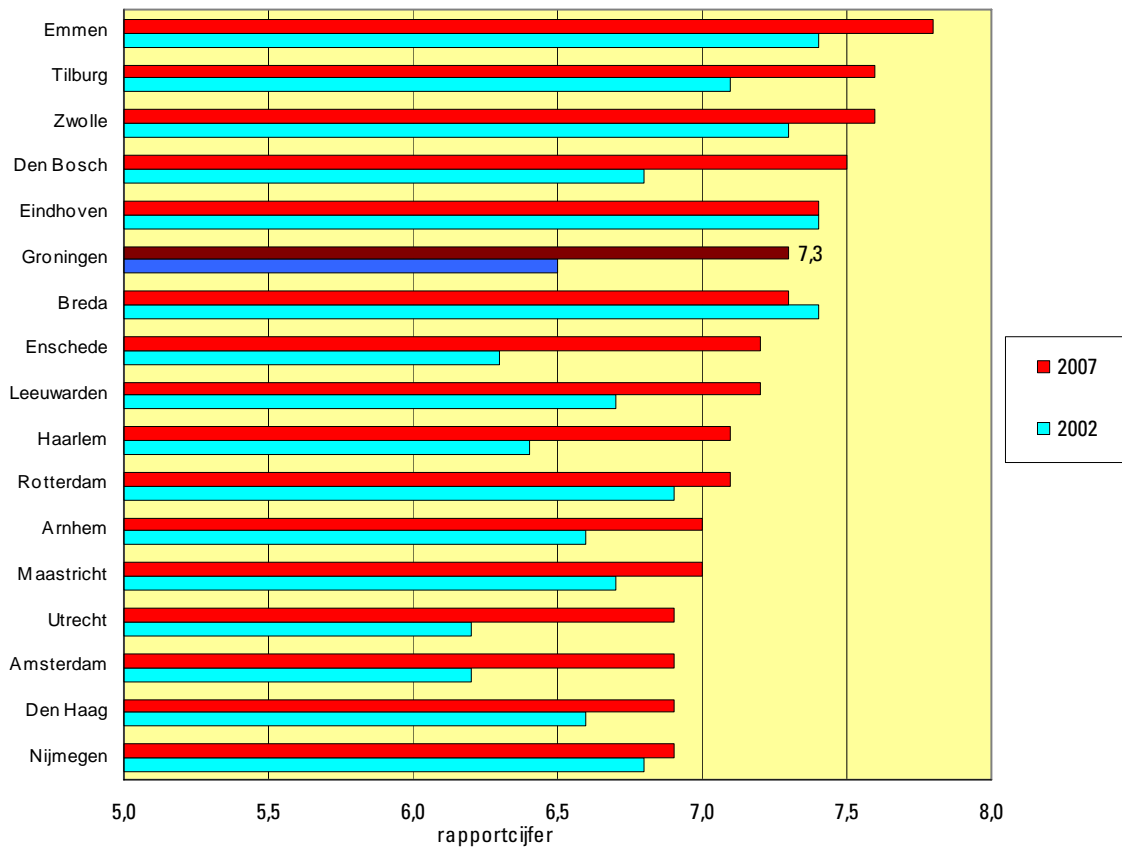
Bron: SWP, Stationsstalling

11.5 Gemiddeld aantal verplaatsingen per dag naar vervoerswijze en motief van inwoners van Groningen en Nederland

	Groningen		Nederland	
	1999	2003	1999	2003
Verplaatsingen per persoon per dag	3,32	3,35	3,15	3,09
waarvan:				
autobestuurder	0,72	0,71	1,01	1,00
autopassagier	0,39	0,39	0,53	0,50
openbaar vervoer	0,17	0,17	0,15	0,14
fiets/bromfiets	1,31	1,31	0,84	0,84
lopen	0,70	0,73	0,58	0,57
overig	0,03	0,04	0,04	0,05
redenen van verplaatsingen:				
van en naar het werk	0,49	0,53	0,51	0,50
zakelijk/diensten	0,26	0,28	0,27	0,25
winkelen	0,84	0,89	0,66	0,65
onderwijs	0,29	0,25	0,28	0,28
visite/recreatief	0,70	1,07	1,09	1,08
overig	0,32	0,30	0,35	0,34

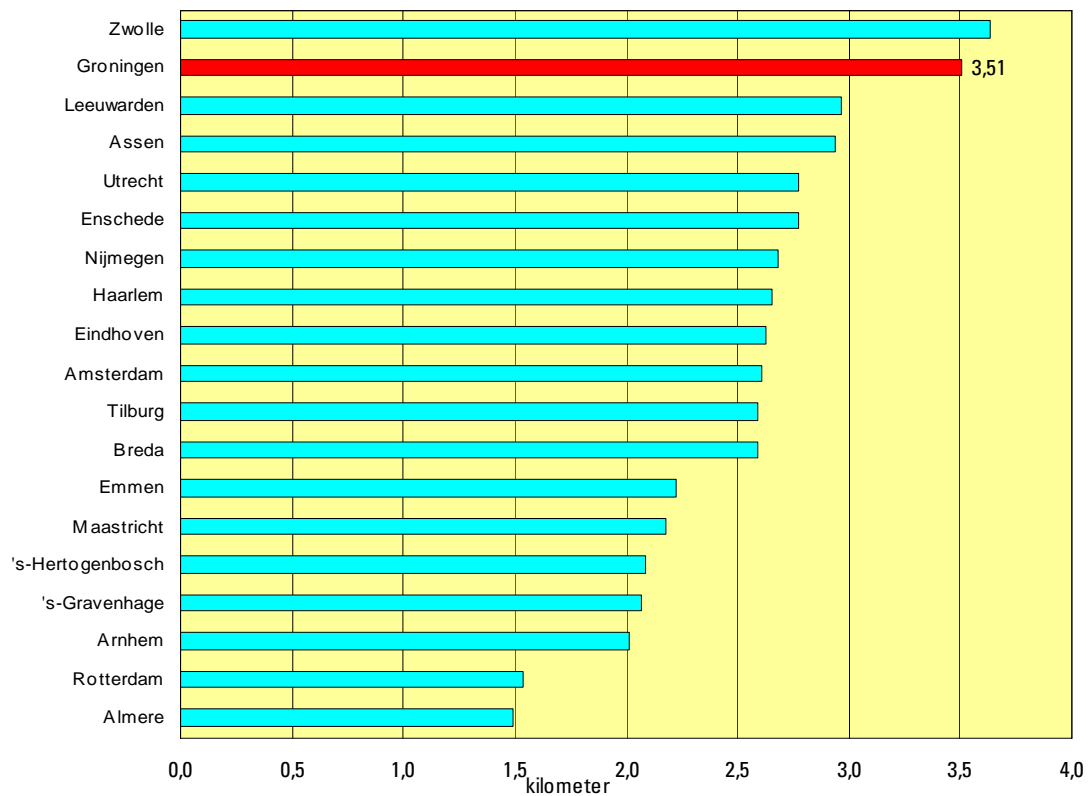
Bron: CBS

11.3.a Waardering van ondernemers voor bereikbaarheid van de stad per auto, Groningen vergeleken

Bron: RvB

11.4.a Gemiddelde afgelegde fietsafstand in kilometers per persoon per dag, Groningen vergeleken, 2002-2003

Bron: CBS

11 VERKEER EN VERVOER

11.6.1 Aantal busreizigers stadlijnen op een gemiddelde werkdag

richting	2005	2006	2007	richting	2005	2006	2007
Korrewegwijk	3.183	3.220	2.934	Vinkhuizen	5.242	5.286	5.077
Oosterpark	1.679	1.983	2.020	Hoogkerk	1.137	1.725	1.991
Lewenborg	5.969	6.296	6.151	Hoornse wijken	4.037	4.423	4.390
Beijum	5.667	5.643	6.098	De Wijert	3.862	3.646	4.045
Selwerd (lijn 5)	1.072	1.044	1.046	Coendersborg/Europapark	978	1.097	2.007
Zernike	11.606	11.345	12.129	Woonschepenhaven	319	391	468
totaal					44.751	46.099	48.356

Bron: Arriva

1) NB: sommige streeklijnen verzorgen ook een deel van het stadsvervoer, die aantallen zitten niet in deze tabel

11.6.2 Aantal busreizigers per traject op een gemiddelde werkdag

traject naar/ van Groningen	2003	2004	2005	2006	2007
Heerenveen (+Q-liner Lelystad)	2.229	2.248	2.364	2.689	2.649
Drachten/Surhuisterveen	2.647	2.766	2.667	2.278	2.726
Leek/Marum	2.874	2.926	2.895	3.398	3.069
Roden	2.806	2.896	2.711	2.867	2.747
Eelde	1.221	1.431	1.328	1.293	1.289
Haren	3.458	3.439	4.118	4.492	3.708
A28 Assen	2.395	2.288	1.149	1.355	1.989
Zuidlaren/Gieten/Emmen	3.549	3.599	3.844	3.685	3.932
Stadskanaal/Emmen	1.397	1.476	1.824	1.701	2.038
Hoogezand/Veendam	3.564	3.653	2.192	2.216	2.315
Winschoten	867	531	218	149	155
Slochteren	1.547	1.618	1.586	1.510	1.532
Delfzijl/Ten Boer/Loppersum	2.143	2.215	1.947	1.736	2.016
Bedum	1.951	2.034	1.897	1.898	2.041
Winsum	1.478	1.472	1.327	1.216	1.243
Zuidhorn	2.155	2.391	2.462	2.343	2.349
totaal	36.281	36.983	34.529	34.826	35.798

Bron: OV Bureau

11.6.3 Aantal in- en uitstappers op de treinstations op een gemiddelde werkdag

	2003	2004	2005	2006	2007
hoofdstation (Groningen Centraal)	29.630	29.620	30.470	32.570	34.040
noorderstation (Groningen-Noord)	1.320	1.770	1.380	1.790	1.500
Groningen-Europapark ¹⁾					40
totaal	30.950	31.390	31.850	34.360	35.580

Bron: NS, Provincie Groningen

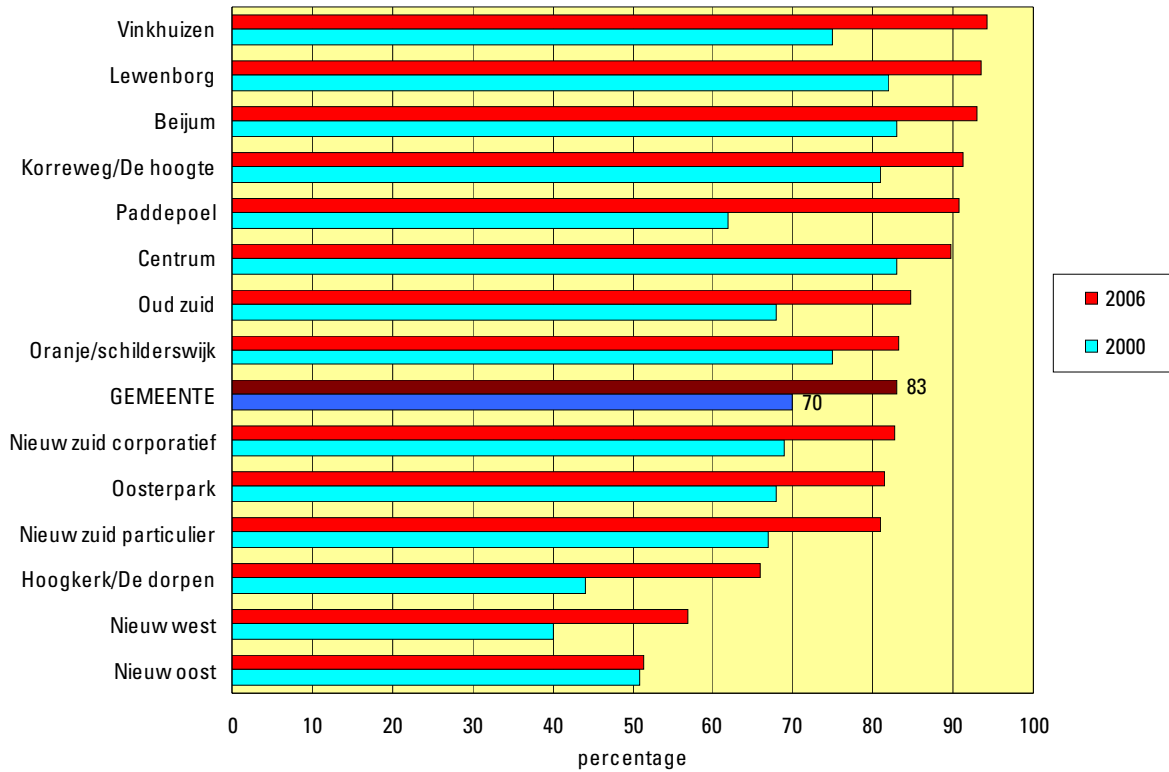
1) Station Groningen Europapark is geopend vanaf september 2007

11.7 Meerjarenoverzicht vlieg- en passagiersbewegingen Groningen Airport Eelde

	2003	2004	2005	2006	2007	<i>index 2007, 2003=100</i>
vliegbewegingen						
lijndiensten	488	692	498	677	1.182	242
charters	1.113	991	1.255	1.152	1.149	103
les-/oefenvluchten	36.085	27.175	30.180	37.505	42.996	119
overig (vnl. privé)	17.256	16.347	15.336	15.454	14.101	82
totaal	54.942	45.215	47.269	54.788	59.428	108
passagiersbewegingen						
lijndiensten totaal	41.849	30.816	10.910	13.874	18.820	45
charters	128.939	118.963	146.662	145.968	145.357	113
overig (vnl. lucht taxi)	7.063	5.755	5.105	6.398	8.224	116
totaal	177.851	155.534	162.677	166.240	172.401	97

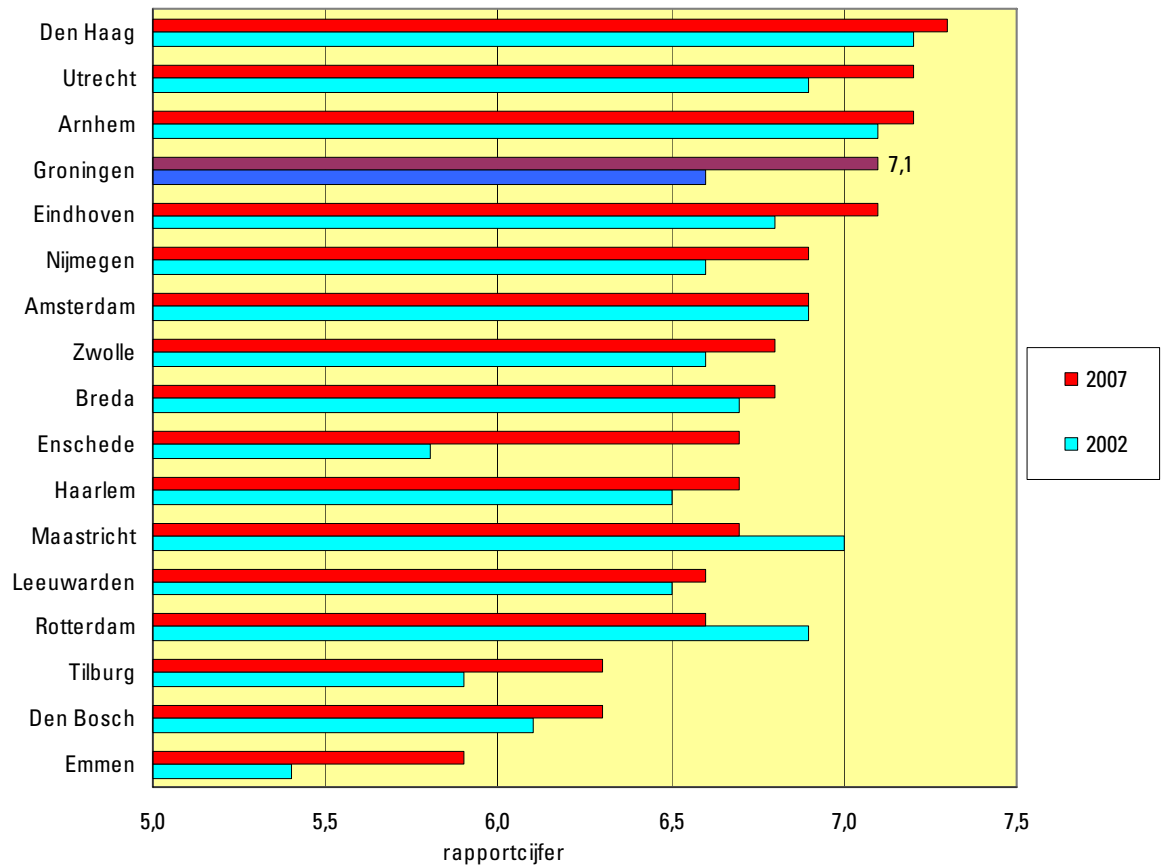
Bron: Groningen Airport Eelde

11.6.a Percentage inwoners dat tevreden is over het openbaar vervoer in de wijk

Bron: Bureau O&S (L&V)

11.6.b Waardering van ondernemers voor bereikbaarheid van de stad per openbaar vervoer, Groningen vergeleken

Bron: RvB

11 VERKEER EN VERVOER

11.8.1 Verkeersintensiteit op het binnen- en het agglomeratiecordon op een werkdag

cordon	2001	2004	2005	2006	2007	index 2007, 2001=100
agglomeratiecordon ¹⁾						
(brom)fietsverkeer	14.550	15.400	16.100	16.500	15.200	104,5
autoverkeer	246.900	255.800	258.800	262.400	260.500	105,5
totaal	261.450	271.200	274.958	278.940	275.700	105,5
binnencordon ²⁾						
(brom)fietsverkeer	112.700	125.600	138.300	138.800	129.400	114,8
autoverkeer	200.900	195.100	192.800	198.950	198.600	98,9
totaal	313.600	320.700	331.100	337.750	328.000	104,6

Bron: RO/EZ, Provincie Groningen, Rijkswaterstaat

1) Het agglomeratiecordon omvat alle uitgaande wegen van de gemeente Groningen en de plaats Haren

2) Het binnencordon wordt begrensd door de Zuidelijke ringweg, de Westelijke ringweg, de spoorlijn Groningen-Winsum, het van Starckenborghkanaal, het Eemskanaal en de Europaweg.

11.8.2 Verkeersintensiteit op de ringwegen op een werkdag

ringweg	wegvak	2001	2004	2006	2007	index 2007 2001=100
noord	Frieschestraatweg/Zonnelaan	24.800	25.600	26.300	28.000	112,9
	Iepenlaan/Noordzeeweg	28.200	31.100	31.800	31.800	112,8
	Noordzeeweg	31.900	33.100	33.600	34.350	107,7
oost	Busbaan/Akeleiweg	33.800	34.400	39.200	40.300	119,2
	Euvelgunnerbrug	37.700	38.900	40.200	40.700	108,0
zuid	Julianaplein/Europaweg	77.700	80.100	86.700	88.500	113,9
west	Laan 1940-1945	39.600	38.100	35.050	38.200	96,5
	Plataanlaan/Edelsteenlaan	23.100	25.900	26.700	27.200	117,7
totaal		296.800	307.200	319.550	329.050	110,9

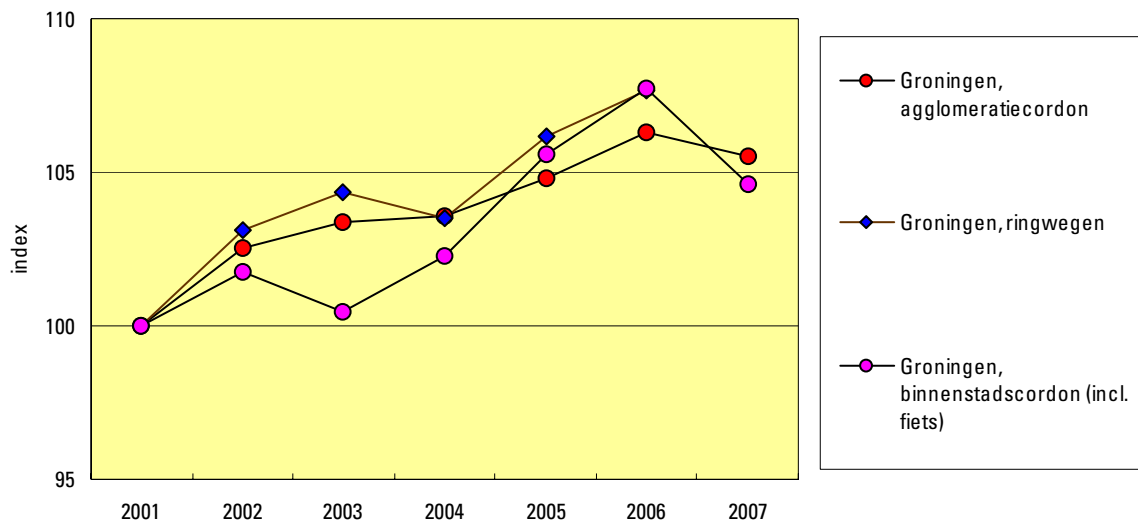
Bron: Provincie Groningen, Rijkswaterstaat

11.9 Woon-werkverkeer: hoofdbanen van werknemers, woon- en werkgemeenten

woongemeente (in Groningen werkend)	ultimo 2000	sept. 2004	werkgemeente (in Groningen wonend)	ultimo 2000	sept. 2004
Groningen	52.800	55.600	Groningen	52.800	55.600
Tynaarlo	3.600	3.600	Assen	1.800	2.200
Noordenveld	3.000	3.300	Leeuwarden	1.100	1.400
Hoogezand	3.000	3.200	Haren	1.600	1.300
Assen	2.600	3.100	Zwolle	700	1.300
Zuidhorn	2.900	3.100	Hoogezand	1.400	1.100
Winsum	2.800	2.800	Tynaarlo	900	1.000
Haren	3.000	2.700	Amsterdam	800	900
Bedum	2.400	2.300	Noordenveld	800	800
Slochteren	1.800	2.000	Leek	600	700
Leek	2.000	1.900	Smallerland	600	600
Ten Boer	1.600	1.700	Emmen	500	600
Eemmond	1.500	1.500	Utrecht	500	500
Loppersum	1.400	1.400	Delfzijl, Den Haag elk:	400	500
Aa en Hunze, Delfzijl, Veendam elk:	1.200	1.400	Veendam	500	400
De Marne	1.000	1.200	Arnhem, Bedum, Hoogeveen elk:	300	400
overige gemeenten	17.900	21.300	overige gemeenten	9.400	11.200
totaal	106.900	114.900	totaal	75.700	81.800
<i>Groningen binnenkomend</i>	<i>54.100</i>	<i>59.300</i>	<i>Groningen uitgaand</i>	<i>22.900</i>	<i>26.200</i>
<i>Saldo</i>				<i>31.200</i>	<i>33.100</i>

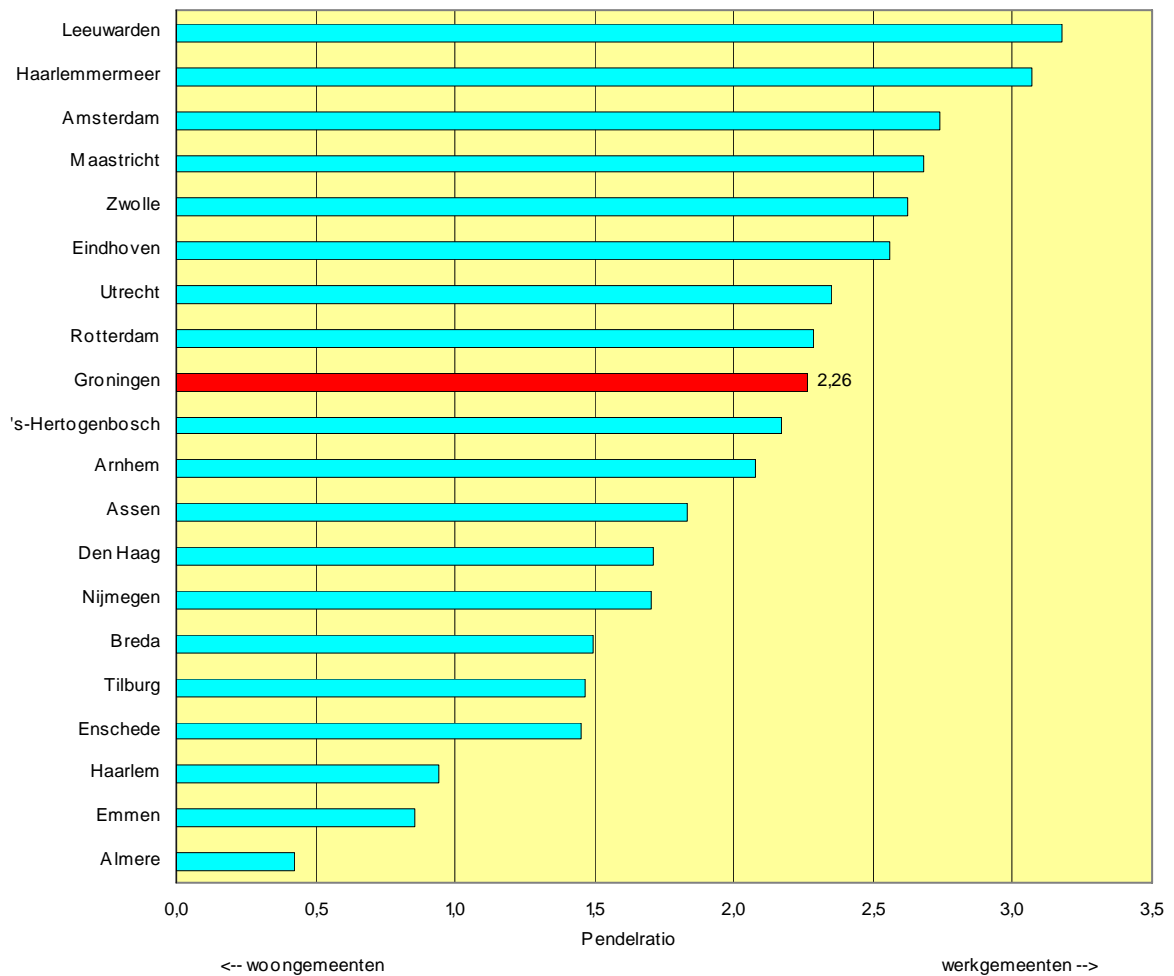
Bron: CBS

11.8.a Indexcijfers van de verkeersintensiteit, Groningen vergeleken

Bron: VES, CBS

11.9.a Inkomende- gedeeld door de uitgaande pendel (pendelratio), Groningen vergeleken, september 2004

Bron: CBS

11.10.1 Scheepvaartpassages beroepsvaart, telpunten gemeente Groningen

telpunt	2003	2004	2005	2006	2007
Oostersluis	12.458	15.313	17.243	15.649	14.361
Euvelgunnerbrug	3.025	3.471	3.959	3.929	1)
Kinder(vier)verlaten	571	481	730	167	1.380
Dorkwerdersluis	202	176	265	205	99

Bron: Provincie Groningen

11.10.2 Scheepvaartpassages recreatievaart, telpunten gemeente Groningen

telpunt	2003	2004	2005	2006	2007
Oostersluis	7.573	8.439	7.894	7.525	7.622
Euvelgunnerbrug	4.552	4.269	4.215	2.873	1)
Kinder(vier)verlaten	526	434	315	285	731
Dorkwerdersluis	4.831	4.719	4.905	4.719	5.942

Bron: Provincie Groningen

1) Door een verhuizing van de bediening naar een ander gebouw en door het overgaan op een nieuw telsysteem zijn van de Euvelgunnerbrug geen data beschikbaar over 2007

11.10.3 Scheepvaartpassages beroepsvaart en lading (tonnage) door de Oostersluis

vervoer		2003	2004	2005	2006	2007
containervervoer	aantal schepen	857	1.089	1.083	908	726
	lading	453.987	594.583	638.061	741.041	580.232
bultvervoer	aantal schepen	8.252	10.293	12.276	11.089	10.054
	lading	5.476.107	6.492.850	8.281.916	7.688.977	7.352.021
tankvaart	aantal schepen	2.533	3.033	3.103	2.939	2.865
	lading	1.356.950	1.886.204	2.031.560	2.016.087	2.003.673
overig	aantal schepen	816	898	781	713	716
	lading	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
totaal Oostersluis	aantal schepen	12.458	15.313	17.243	15.649	14.361
	lading	7.287.044	8.973.637	10.951.537	10.441.430	9.935.926

Bron: Provincie Groningen

11.10.4 Aantal vervoerde containers van en naar Groningen door de Gaarkeukensluis en de zeesluizen Farmsum

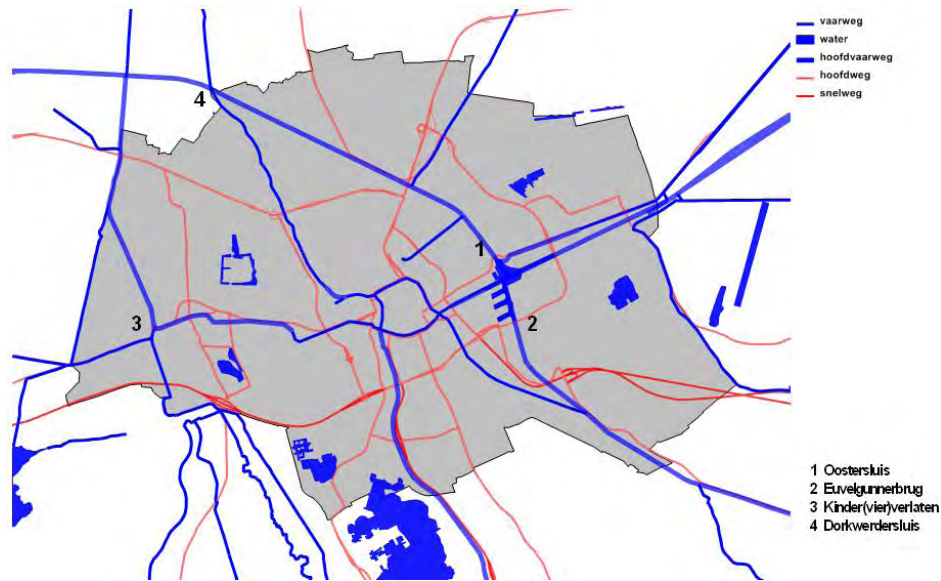
laad- en losplaats ¹⁾	2003	2004	2005	2006	2007
plaats van lading (herkomst) gemeente Groningen	5.773	8.148	.	4.391	9.758
plaats van lossing (bestemming) gemeente Groningen	5.289	5.760	.	2.529	9.473

Bron: Provincie Groningen

1) het gaat om beladen en onbeladen containers

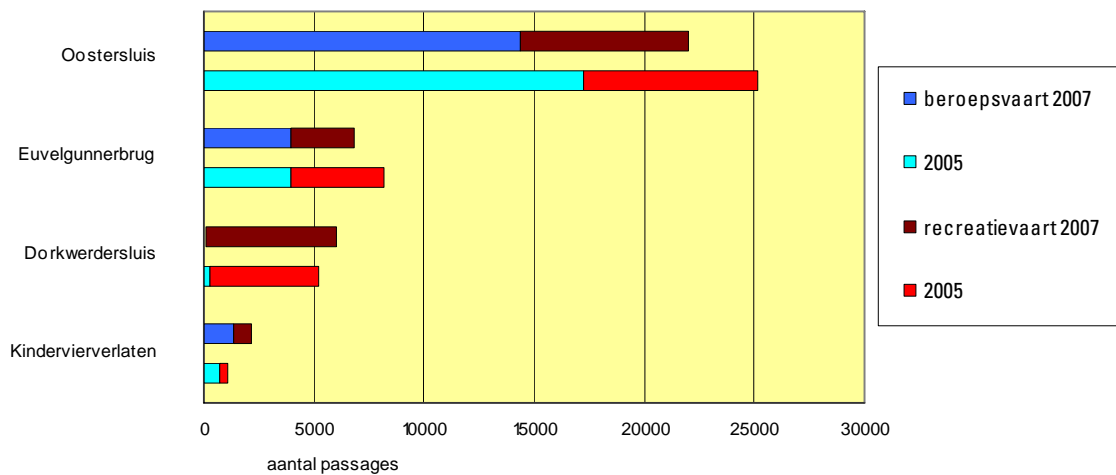

11.10.a Telpunten beroeps- en recreatievaart

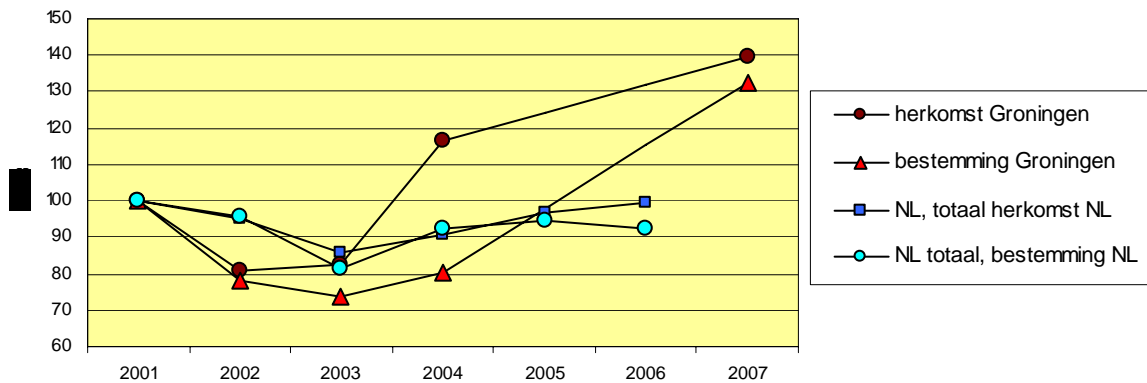
Bron: Provincie Groningen

11.10.b Beroeps- en recreatievaart, passages op de telpunten binnen de gemeente

Bron: Provincie Groningen

11.10.c Aantal containers met herkomst en bestemming, Groningen vergeleken met Nederland, index, 2001 = 100

Bron: Provincie Groningen, CBS

HOOFDSTUK 12

MILIEU

De 'Mega Multi Truck', een elektrisch aangedreven auto voor het huiskamerteam van de Milieudienst, te gebruiken voor het inzamelen van afval. Deze auto past in het streven om van Groningen de duurzaamste stad te maken.

Afvalbrengstations steeds populairder

In de gemeente wordt het afval gehaald door de Milieudienst. Daarnaast kunnen burgers en bedrijven uit de gemeente afval brengen naar twee afvalbrengstations, één in de wijk Vinkhuizen en één op het industrieterrein Zuid Oost (Woltjerspoor). Bij het terrein Woltjerspoor mogen ook inwoners uit de omliggende gemeenten Bedum, Haren en Ten Boer hun afval brengen. Het aantal bezoekers van deze afvalbrengstations groeit gestaag, van 68.860 in 2003 tot 82.700 in 2007. De hoeveelheid gebracht afval gerekend in tonnen is ook gestegen. Ook het aantal onder- en bovengrondse afvalcontainers voor particulieren is gestegen. Het project van plaatsen voor containers is in 2008 afgerond. Dit aantal was in 2007 1.036 waarvan 763 voor huishoudelijk afval.

Groningen voor 100% op groene stroom

De cijfers voor het energieverbruik en daarmee de uitstoot van CO₂ zijn voor 2007 niet goed te vergelijken met eerdere jaren. Daarom is alleen 2007 opgenomen. De totale CO₂ uitstoot bedroeg in 2007 910,3 ton. Deze uitstoot wordt uitgerekend aan de hand van het totaalverbruik van aardgas en elektriciteit. De gemeente zelf, als organisatie, is voor 100% op groene stroom overgegaan.

Watergebruik 130 liter water per persoon per dag

In de provincie Groningen wordt per hoofd van de bevolking 73,4 kubieke meter water per jaar verbruikt, dit is 201 liter per dag. Dit gebruik is inclusief het grootgebruik door bedrijven en instellingen. Exclusief het grootgebruik is het verbruik per hoofd per dag ongeveer 130 liter.

De luchtkwaliteit in Groningen binnen de norm

Een goede luchtkwaliteit is een speerpunt van de gemeente.

De wettelijke grenswaarde voor NO₂ is in 2007 niet overschreden. Dit komt onder meer doordat de afstand vanaf de wegrand waarop gemeten wordt is verruimd van 5 naar 10 meter (tenzij de huizen dicht bij staan). Maar ook doordat 2007 minder smogdagen kende dan 2006.

Aan de grenswaarden voor fijn stof (PM10) is in 2007 ook aan de norm voldaan.

NB: tijdens de jaarwisseling van 2007-2008 was er door de combinatie van vuurwerk en windstil/mistig weer sprake van ernstige smog. Er is sprake van ernstige smog als de concentratie fijn stof boven de 200 µg/m³ komt. Deze nacht is de concentratie opgelopen tot ruim boven de 1.000 µg/m³.

Ecologie

De stedelijke ecologisch structuur heeft in 2007 een omvang van 859 ha gekregen. Daarvan wordt 464 ha (54%) ecologisch beheerd. De knelpunten in de verbindingen worden aangepakt. Zo zijn ten zuiden van het Stadspark

twee faunakruisingen onder de rijksweg A7 gerealiseerd.

Milieubeleidsplan en klimaatplan

Groningen wil de duurzaamste stad zijn en energieneutraal in 2025. In 2007 is deze ambitie uitgewerkt in een duurzaamheidsprogramma. Een groot aantal acties uit het Milieubeleidsplan en Klimaatplan zullen een vervolg krijgen in het kader van dit programma.

Het Milieubeleidsplan bevat 40 ambities, en het Klimaatplan bevat 51 taakstellingen. In de uitvoering hiervan lag in 2007 meer dan 90% goed op koers.

Onderhoud van de stad als totaal goed

Sinds 2001 wordt de kwaliteit van de leefomgeving (schoon en heel) gemeten. De Milieudienst meet hoe schoon de stad is en Stadsbeheer meet het onderhoud van de stad (heel).

Op het onderdeel schoon als totaal zijn de resultaten voor 2006 en 2007 gelijk, 88% voldoet aan de norm. Wel zijn er verschillen op onderdelen. Het slechtst scoort onkruid in verhardingen, 74% voldoet aan de norm. Vooral de hoofdstructuur heeft veel onkruid. De andere onderdelen scoren boven de 90%.

Bij de meting van Stadsbeheer op het onderdeel heel in 2007 blijkt dat in 89% van de metingen wordt voldaan aan de norm. Dit is een lichte verslechtering ten opzichte van 2006 (toen 90%). Deze verslechtering geldt niet voor de oevers, daar is de situatie juist verbeterd.

Trottoirs niet altijd goed onderhouden

Uit het leefbaarheidsonderzoek uit 2006 blijkt dat de burger over het algemeen tevreden is over het onderhoud van wegen en fietspaden, respectievelijk 80 en 83% is tevreden. Minder mensen zijn tevreden over de trottoirs, 65% is tevreden hierover. Ten opzichte van 2004 is dit een verbetering. Het oordeel over de trottoirs is het slechtste in het zuiden van de stad. Dit komt overeen met de bevindingen van de BORG over verhardingen in stadsdeel zuid.

Milieuklachten bedrijven

Dit jaar zijn voor het eerst de milieuklachten die over bedrijven zijn binnengekomen opgenomen. Dit aantal wisselt sterk per jaar. In 2007 zijn er 257 klachten binnen gekomen waarvan 233 (91%) over geluid, met name afkomstig van de horeca.

Afvalbrengstations steeds populairder

In de gemeente wordt het afval gehaald door de Milieudienst. Daarnaast kunnen burgers en bedrijven uit de gemeente afval brengen naar twee afvalbrengstations, één in de wijk Vinkhuizen en één op het industrieterrein Zuid Oost (Woltjerspoor). Bij het terrein Woltjerspoor mogen ook inwoners uit de omliggende gemeenten Bedum, Haren en Ten Boer hun afval brengen. Het aantal bezoekers van deze afvalbrengstations groeit gestaag, van 68.860 in 2003 tot 82.700 in 2007. De hoeveelheid gebracht afval gerekend in tonnen is ook gestegen. Ook het aantal onder- en bovengrondse afvalcontainers voor particulieren is gestegen. Het project van plaatsen voor containers is in 2008 afgerond. Dit aantal was in 2007 1.036 waarvan 763 voor huishoudelijk afval.

Groningen voor 100% op groene stroom

De cijfers voor het energieverbruik en daarmee de uitstoot van CO₂ zijn voor 2007 niet goed te vergelijken met eerdere jaren. Daarom is alleen 2007 opgenomen. De totale CO₂ uitstoot bedroeg in 2007 910,3 ton. Deze uitstoot wordt uitgerekend aan de hand van het totaalverbruik van aardgas en elektriciteit. De gemeente zelf, als organisatie, is voor 100% op groene stroom overgegaan.

Watergebruik 130 liter water per persoon per dag

In de provincie Groningen wordt per hoofd van de bevolking 73,4 kubieke meter water per jaar verbruikt, dit is 201 liter per dag. Dit gebruik is inclusief het grootgebruik door bedrijven en instellingen. Exclusief het grootgebruik is het verbruik per hoofd per dag ongeveer 130 liter.

De luchtkwaliteit in Groningen binnen de norm

Een goede luchtkwaliteit is een speerpunt van de gemeente.

De wettelijke grenswaarde voor NO₂ is in 2007 niet overschreden. Dit komt onder meer doordat de afstand vanaf de wegrand waarop gemeten wordt is verruimd van 5 naar 10 meter (tenzij de huizen dicht bij staan). Maar ook doordat 2007 minder smogdagen kende dan 2006.

Aan de grenswaarden voor fijn stof (PM10) is in 2007 ook aan de norm voldaan.

NB: tijdens de jaarwisseling van 2007-2008 was er door de combinatie van vuurwerk en windstil/mistig weer sprake van ernstige smog. Er is sprake van ernstige smog als de concentratie fijn stof boven de 200 µg/m³ komt. Deze nacht is de concentratie opgelopen tot ruim boven de 1.000 µg/m³.

Ecologie

De stedelijke ecologisch structuur heeft in 2007 een omvang van 859 ha gekregen. Daarvan wordt 464 ha (54%) ecologisch beheerd. De knelpunten in de verbindingen worden aangepakt. Zo zijn ten zuiden van het Stadspark

twee faunakruisingen onder de rijksweg A7 gerealiseerd.

Milieubeleidsplan en klimaatplan

Groningen wil de duurzaamste stad zijn en energieneutraal in 2025. In 2007 is deze ambitie uitgewerkt in een duurzaamheidsprogramma. Een groot aantal acties uit het Milieubeleidsplan en Klimaatplan zullen een vervolg krijgen in het kader van dit programma.

Het Milieubeleidsplan bevat 40 ambities, en het Klimaatplan bevat 51 taakstellingen. In de uitvoering hiervan lag in 2007 meer dan 90% goed op koers.

Onderhoud van de stad als totaal goed

Sinds 2001 wordt de kwaliteit van de leefomgeving (schoon en heel) gemeten. De Milieudienst meet hoe schoon de stad is en Stadsbeheer meet het onderhoud van de stad (heel).

Op het onderdeel schoon als totaal zijn de resultaten voor 2006 en 2007 gelijk, 88% voldoet aan de norm. Wel zijn er verschillen op onderdelen. Het slechtst scoort onkruid in verhardingen, 74% voldoet aan de norm. Vooral de hoofdstructuur heeft veel onkruid. De andere onderdelen scoren boven de 90%.

Bij de meting van Stadsbeheer op het onderdeel heel in 2007 blijkt dat in 89% van de metingen wordt voldaan aan de norm. Dit is een lichte verslechtering ten opzichte van 2006 (toen 90%). Deze verslechtering geldt niet voor de oevers, daar is de situatie juist verbeterd.

Trottoirs niet altijd goed onderhouden

Uit het leefbaarheidsonderzoek uit 2006 blijkt dat de burger over het algemeen tevreden is over het onderhoud van wegen en fietspaden, respectievelijk 80 en 83% is tevreden. Minder mensen zijn tevreden over de trottoirs, 65% is tevreden hierover. Ten opzichte van 2004 is dit een verbetering. Het oordeel over de trottoirs is het slechtste in het zuiden van de stad. Dit komt overeen met de bevindingen van de BORG over verhardingen in stadsdeel zuid.

Milieuklachten bedrijven

Dit jaar zijn voor het eerst de milieuklachten die over bedrijven zijn binnengekomen opgenomen. Dit aantal wisselt sterk per jaar. In 2007 zijn er 257 klachten binnen gekomen waarvan 233 (91%) over geluid, met name afkomstig van de horeca.

Inhoud

12.1.1	Hoeveelheid afval van particulieren in de gemeente Groningen	142
12.1.2	Bedrijf- en openbaar afval in tonnen	142
12.1.a	Percentage hergebruik van huishoudelijk afval	143
12.1.b	Percentage hergebruik van bedrijfs- en openbaar afval	143
12.1.c	Samenstelling van het huishoudelijk afval inclusief het huishoudelijk restafval, 2006	143
12.2.1	Energiegebruik in de gemeente Groningen	144
12.2.2	Inkoop van groene stroom door de gemeente Groningen	144
12.3.1	Productie, inkoop en levering van water door het provinciaal waterbedrijf	144
12.3.2	Waterverbruik per hoofd van de bevolking in de provincie Groningen	144
12.5	Overschrijding van luchtkwaliteitsnormen nabij wegen in kilometers weglengte	144
12.6	Ecologische structuur en binnenwater in hectaren	144
12.4.a	Mate waarin de uitvoering van het Milieubeleidsplan 'Stadsleven natuurlijk' en het Klimaatplan op koers ligt	145
12.6.a	De ecologische structuur van de gemeente Groningen, 2008	145
12.7.1	Resultaten toetsing van de kwaliteiten 'schoon' en 'heel' van de leefomgeving aan de normen geformuleerd in het BORG, percentage dat voldoet aan de norm	146
12.7.3	Percentage stadgers dat tevreden is over het onderhoud van wegen en paden	146
12.8	Aantal en soort milieuklachten over bedrijven	146
12.7.a	Resultaten van de toetsing van de BORG ambities per stadsdeel	147

12.1.1 Hoeveelheid afval van particulieren in de gemeente Groningen

soort afval	2003	2004	2005	2006	2007
huishoudelijk afval	x 1.000 kg				
huishoudelijk restafval	43.764	43.986	44.187	44.986	45.335
grof huishoudelijk afval: gemengd	6.448	6.484	7.152	6.851	7.261
grof huishoudelijk afval: deelstromen	10.613	11.178	10.759	9.807	10.346
groente- fruit- en tuinafval (GFT)	7.194	7.152	7.198	7.327	7.713
papier, haalsysteem	4.600	4.320	4.506	4.700	4.727
papier, openbare bakken	4.165	4.360	4.511	4.151	5.726
glas	3.373	3.705	4.338	4.146	4.100
textiel	535	653	684	717	802
klein gevaarlijk afval (chemisch)	.	159	174	206	240
totaal huishoudelijk afval ingezameld	80.692	81.997	83.509	82.891	86.250
gebracht naar afvalbrengstations Woltjerspoor en Vinkhuizen					
aantal bezoekers afvalbrengstations	68.858	72.768	72.812	76.932	82.702
wit- en bruingoed (2003:stuks)	23.300	1.114	1.057	640	917
grof huishoudelijk afval	3.398	3.640	3.872	4.334	4.580
gemengd bouw- en sloopafval	4.033	3.785	3.722	3.608	3.236
hout	2.833	3.431	3.114	3.417	3.894
puin	1.038	1.040	1.042	859	1.184
snoeiafval	1.194	1.253	1.212	1.180	1.512
ijzer	876	865	877	978	1.040
oud papier	290	324	294	155	283
textiel	14	18	23	21	24
autobanden	13	27	30	29	27
asbesthoudend afval	117	108	106	111	98
dakbedekking	.	.	.	34	0
totaal afvalbrengstations ¹⁾	.	15.606	15.349	15.366	16.795
Regionaal Overslagstation wit- en bruingoed					
koel- en vrieskasten, televisies, groot witgoed (2003:stuks)	37.397	1.555	1.425	²⁾	
klein wit- en bruingoed, communicatieapparatuur (ton)	730	820	969	²⁾	
aantal onder- en bovengrondse containers voor particulieren					
glas	162	156	156	156	155
papier	105	115	115	115	118
huishoudelijk afval	213	478	589	659	763
totaal containers voor particulieren	480	749	860	930	1.036

Bron: Milieudienst

1) Bij afvalbrengstation Woltjerspoor mogen ook inwoners van de gemeenten Haren, Bedum en Ten Boer afval brengen.

2) Gestakt per 1 mei 2006 n.a.v. nieuwe aanbesteding

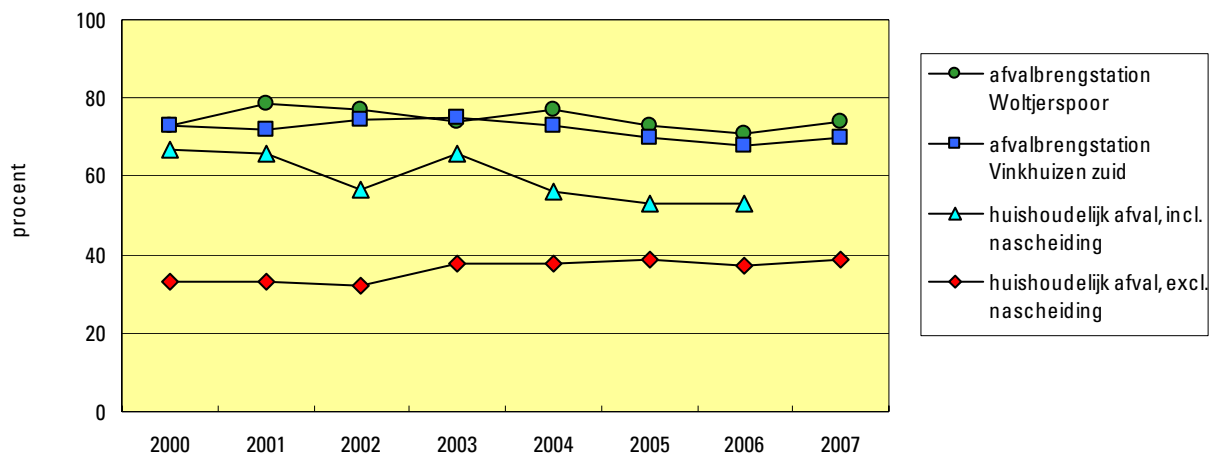
12.1.2 Bedrijf- en openbaar afval in tonnen

soort afval	2003	2004	2005	2006	2007
bedrijfsafval	x 1.000 kg				
totaal	30.641	31.000	32.047	31.008	28.472
openbaar afval					
marktafval	419	401	547	359	363
veegafval, niet-composteerbaar	2.675	2.320	1.897	2.252	2.037
veegafval, composteerbaar	1.487	1.585	2.054	1.796	1.875
kadavers (2003 stuks)	316	10	12	18	12
kolkenafval	380	533	495	781	621
totaal	.	4.849	5.005	5.206	4.908
ondergrondse containers					
bedrijfsafval	17	20	35	41	41

Bron: Milieudienst

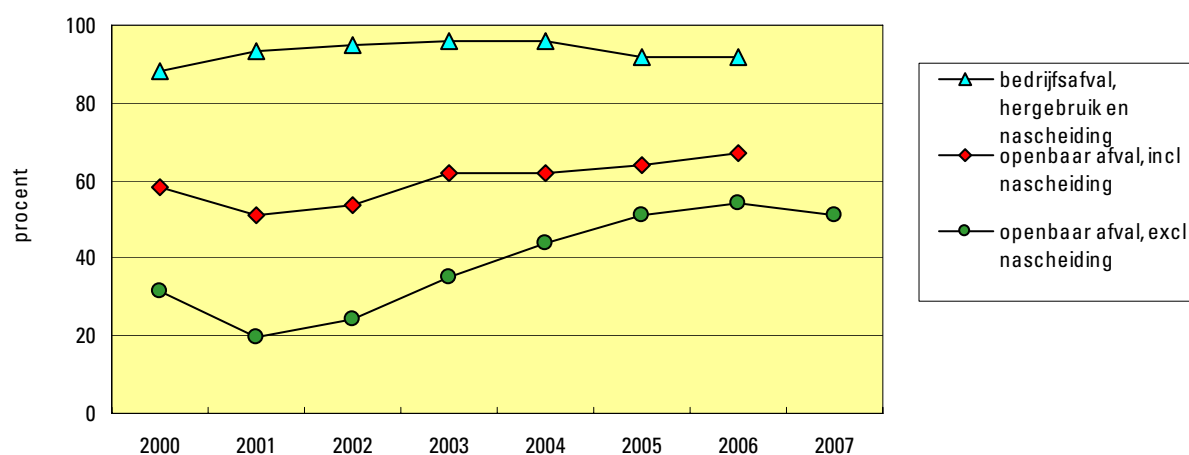
1) Wordt niet meer als zodanig geregistreerd. Marktkramen voeren afval als bedrijfsafval af, overige wordt geregistreerd onder veegvuil

12.1.a Percentage hergebruik van huishoudelijk afval

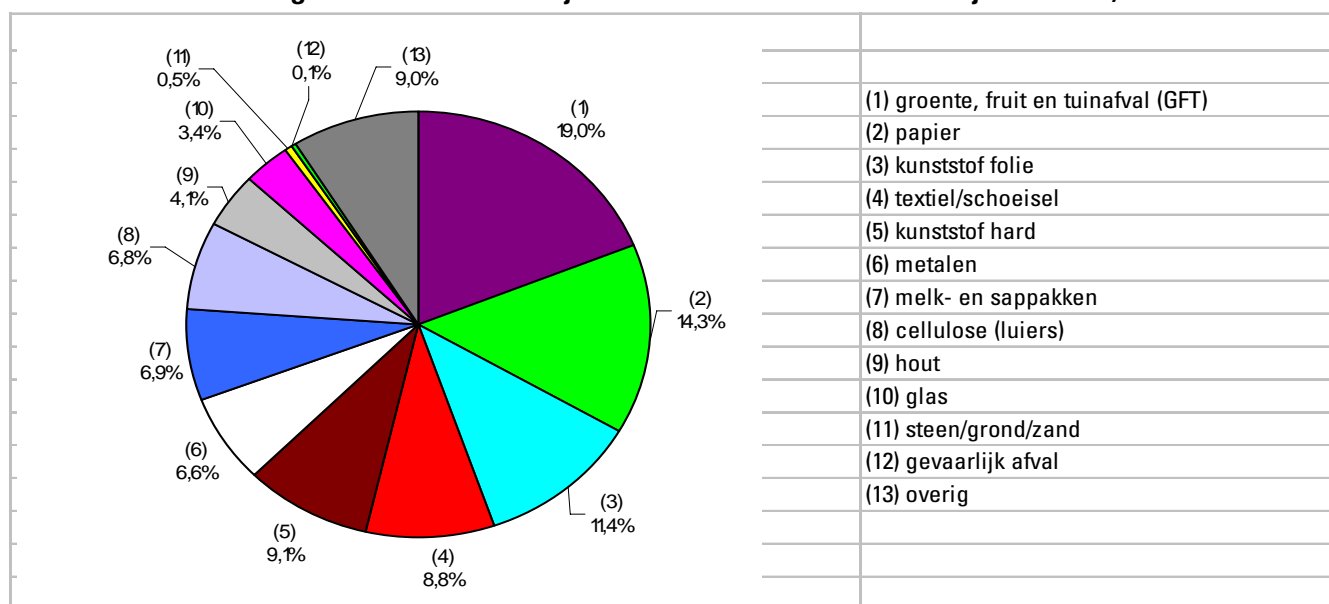
Bron: Milieudienst

12.1.b Percentage hergebruik van bedrijfs- en openbaar afval

Bron: Milieudienst

12.1.c Samenstelling van het huishoudelijk afval inclusief het huishoudelijk restafval, 2006

Bron: Milieudienst

12.2.1 Energiegebruik in de gemeente Groningen

energie	2007		CO2 uitstoot
	kleinverbruik	grootverbruik	
gas (miljoen m ³)	189,4	54,7	434,5
electriciteit (miljoen kWh)	354,8	485,8	475,8
totale CO2 uitstoot (x1.000 ton) ¹⁾	544,2	540,5	910,3

Bron: Essent, Milieudienst

1) Hierin zit niet de uitstoot via verkeer en vervoer

12.2.2 Inkoop van groene stroom door de gemeente Groningen

energie	2002	2003	2004	2005	2006/2007
percentage groen	20%	32%	24%	50%	100%

Bron: DIA

12.3.1 Productie, inkoop en levering van water door het provinciaal waterbedrijf

	2003	2004	2005	2006	2007
productie en inkoop (x 1.000 m ³)	48.792	47.140	46.029	47.133	46.999
waarvan eigen verbruik	1.577	1.645	1.629	1.604	1.736
waarvan levering ¹⁾					
aan waterbedrijven	2.349	2.322	2.343	2.513	2.362
aan abonnees	44.866	43.173	42.057	43.016	42.901

Bron: Waterbedrijf Groningen

1) Het waterbedrijf heeft als verspreidingsgebied de provincie Groningen en de voormalige gemeente Eelde

12.3.2 Waterverbruik per hoofd van de bevolking in de provincie Groningen

waterverbruik	2003	2004	2005	2006	2007
liters per jaar (x1.000)	76,8	73,7	71,8	73,5	73,4
liters per dag	210,5	201,9	196,6	201,3	201,1

Bron: Waterbedrijf Groningen

12.5 Overschrijding van luchtkwaliteitsnormen nabij wegen in kilometers weglengte

stof ¹⁾	2003 ²⁾	2004	2005	2006	2007
Stikstofdioxide (NO2)					
wettelijke grenswaarde jaargemiddelde concentratie (µg/m ³)	40	40	40	40	40
km weg waar de grenswaarde wordt overschreden	21,5	7,7	4,1	1,8	0
plandrempel (µg/m ³)	54	52	50	48	46
km weg waar de plandrempel wordt overschreden	0,84	0,3	0,3	0,6	0
Fijn stof (PM10)					
wettelijke grenswaarde jaargemiddelde concentratie (µg/m ³)	40	40	40	40	40
km weg waar de grenswaarde wordt overschreden	9	0,36	0,32	0	0

Bron: Milieudienst

1) Van Benzeen, Koolmonoxide en Benzo(a)pyreen (B(a)P) vinden in Groningen geen overschrijdingen plaats

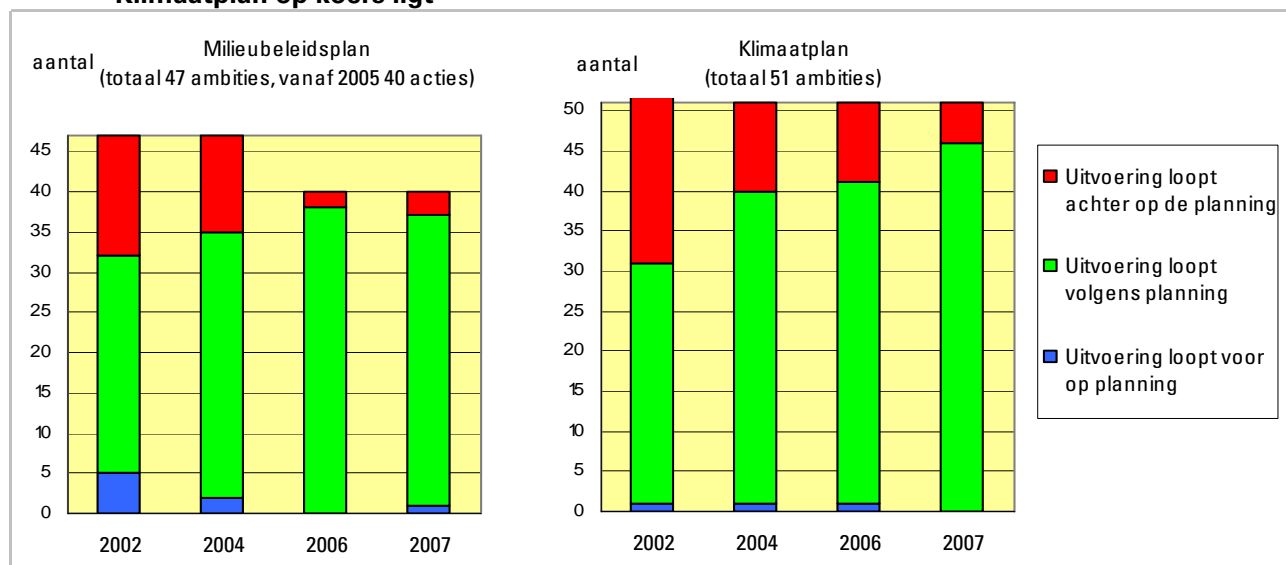
2) In 2003 lag door de weersomstandigheden de achtergrondconcentratie hoger

12.6 Ecologische structuur en binnenwater in hectaren

	2000	2004	2006	2007
Ecologische structuur in hectaren	755	845	845	859
waarvan ecologisch beheerd	252	270	462	464
Stadswater in hectaren	280	290	290	290

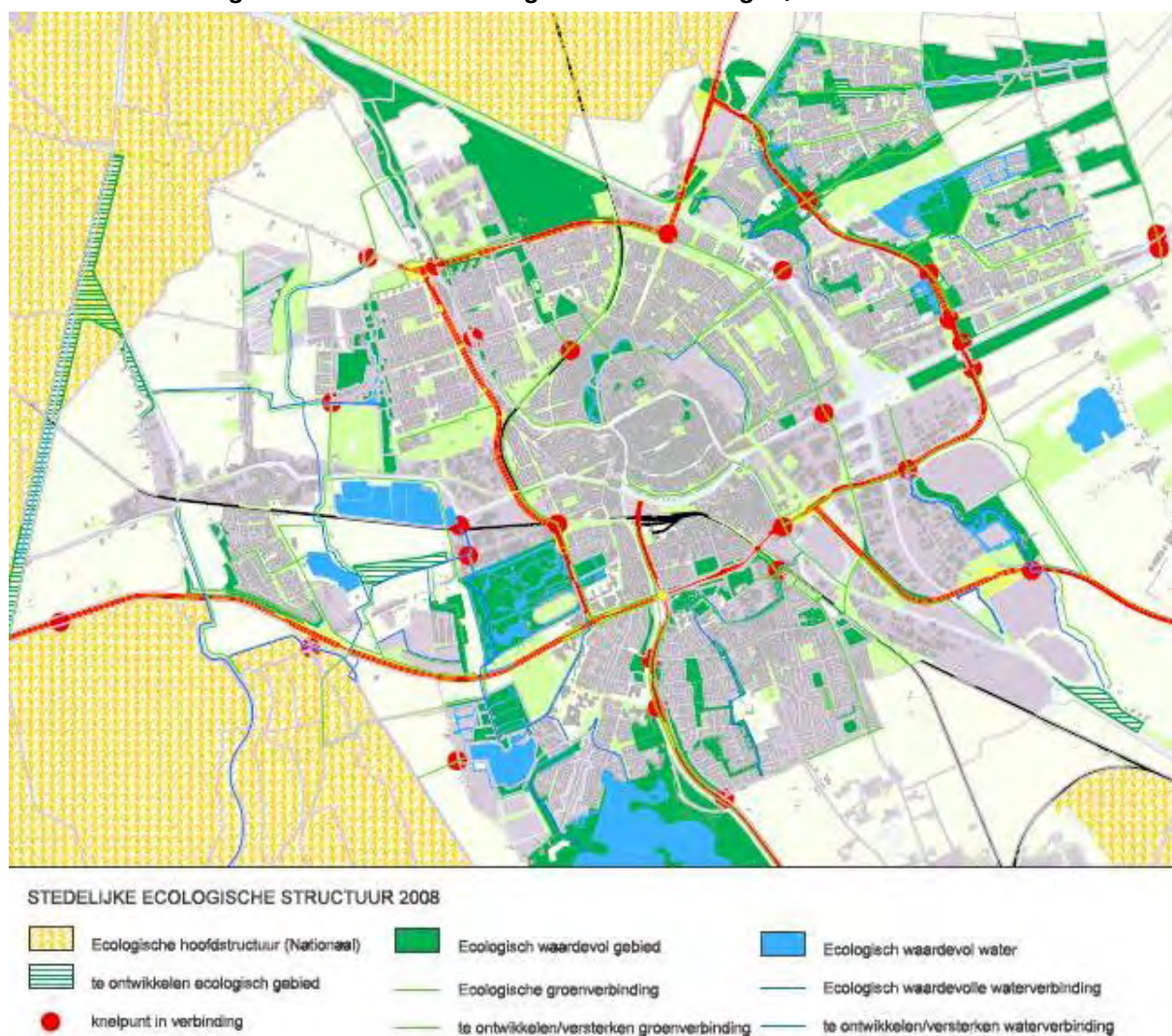
Bron: RO/EZ

12.4.a Mate waarin de uitvoering van het Milieubeleidsplan 'Stadsleven natuurlijk' en het Klimaatplan op koers ligt

Bron: Milieudienst

12.6.a De ecologische structuur van de gemeente Groningen, 2008

Bron: RO/EZ

12.7.1 Resultaten toetsing van de kwaliteiten 'schoon' en 'heel' van de leefomgeving aan de normen geformuleerd in het BORG, percentage dat voldoet aan de norm

aspect	onderdeel	2006 totaal	2007 totaal	binnenstad ¹⁾	woonwijken	groen- en recreatie	bedrijven- terreinen	hoofd- structuur
schoon	drijfvuil	92	90	73	97	87	100	69
	graffiti	95	91	76	95	95	100	70
	hondenpoep	98	93	96	96	91	100	74
	onkruid in verharding	64	74	68	78	82	73	48
	zwerfvuil in groen	89	90	65	94	92	100	61
	zwerfvuil op verharding	92	91	73	96	97	98	65
totaal		88	88	79	92	89	94	64
heel								
groen	beplanting	87	87	41	92	91	86	53
	bomen	95	93	98	97	95	93	62
	gras	93	87	0	92	90	96	53
totaal groen		91	89	85	94	92	94	57
meubilair	bebording	96	90	80	97	59	90	66
	speelvoorzieningen	87	94	100	95	92	67	100
	straat en parkmeubilair	93	85	90	93	50	45	67
	verlichting	98	96	98	99	100	99	72
	wijkobjecten	92	94	89	93	97	100	100
totaal meubilair		95	92	90	97	79	91	73
oever	oevers	88	92	100	93	83	100	96
	zware oeverbescherming	86	87	100	88	74	100	97
totaal oevers		87	90	100	92	79	100	96
verharding	fietspad	86	86	100	95	98	94	68
	rijbaan	92	90	99	92	96	95	71
	trottoir	86	87	96	93	83	88	50
	wegmarkering	95	90	92	98	100	98	61
totaal verharding		90	89	97	94	91	94	62
totaal alle aspecten		90	89	87	94	88	93	65

Bron: Stadsbeheer, Milieudienst

1) De binnenstad is het gebied binnen de diepenring

12.7.3 Percentage stadgers dat tevreden is over het onderhoud van wegen en paden

	1998	2000	2002	2004	2006		
	totaal				rijwegen	fietspaden	trottoirs
Centrum	74	74	70	74	83	81	71
Oranje/Schilderswijk	70	66	71	70	87	89	75
Oud zuid	63	70	68	64	78	80	72
Nieuw zuid corporatief	60	60	69	64	80	83	52
Nieuw zuid particulier	77	65	76	80	85	84	54
Oosterpark	68	70	64	68	72	78	65
Korreweg/de Hoogte	74	65	65	60	72	83	69
Lewenborg	64	66	75	69	76	81	58
Beijum	54	65	75	67	88	88	73
Nieuw oost	65	76	75	74	87	83	68
Paddepoel	64	50	69	65	70	77	50
Vinkhuizen	56	53	76	72	79	79	62
Nieuw west	63	70	75	63	95	93	89
Hoogkerk/De dorpen	62	61	58	61	78	79	61
GEMEENTE	66	65	70	69	80	83	65

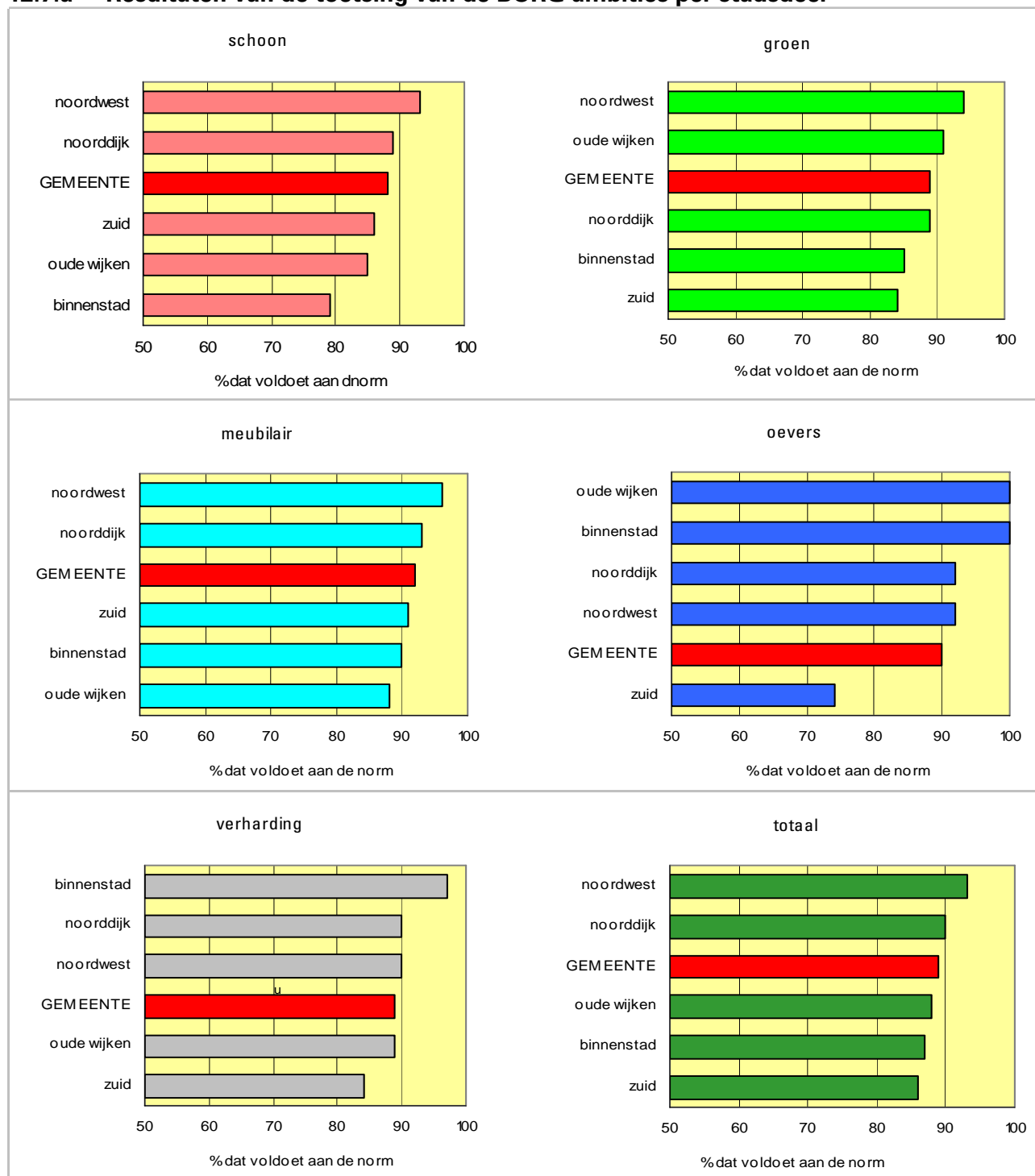
Bron: Bureau O&S (L&V)

12.8 Aantal en soort milieuklachten over bedrijven

	2003	2004	2005	2006	2007
totaal aantal klachten	153	148	400	251	257
geluid					233
afval					12
lucht					9
licht					3

Bron: Milieudienst

12.7.a Resultaten van de toetsing van de BORG ambities per stadsdeel

Bron: Stadsbeheer, Milieudienst

HOOFDSTUK 13

OPENBARE VEILIGHEID

De oefening 'Groningen op het goede spoor'. ProRail, NedTrain, Arriva Nederland, de Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR Groningen), Brandweer Groningen en Haren en Regiopolitie Groningen oefenen verschillende scenario's rondom treinincidenten.

Brandweer niet alleen voor brand

Lang niet alle uitrukken van de brandweer zijn voor brand. In 2007 was 44% van de uitrukken voor brand, evenveel als het jaar er voor. Daarnaast waren er meldingen voor ongevallen en voor andere vormen van hulpverlening. Het aantal uitrukken op automatisch alarm bedraagt jaarlijks enkele honderden, het aantal malen dat het automatische alarm afgaat is veel groter.

Aantal ambulanceritten blijft stijgen

In 2007 is 19.455 maal met de ambulance uitgerukt, een stijging met meer dan 10% sinds 2 jaar geleden. Oorzaken in de stijging moeten gevonden worden in de toenemende drukte bij de doktersdienst die bij twijfel aan de urgentie ritten aanvraagt. Daarnaast is er een verschuiving van taxi- naar ambulanceritten. Ook speelt de groei en vergrijzing van de bevolking een rol. Het aantal urgente ritten is het afgelopen jaar iets afgenomen. Het aantal tijdsoverschrijdingen op die urgente ritten bedroeg in 2007 1,6%.

De inzet van het mobiel medisch team van het UMCG blijft stijgen. Zowel de traumaheli als het MMT voertuig noteerden in 2007 meer uitrukken dan in 2006. De traumaheli werd 790 maal ingezet en het MMT voertuig 313 maal.

Meer verkeersongevallen

De afgelopen jaren is het aantal verkeersongevallen afgenomen van 4.400 rond het jaar 2000 tot 3.370 in 2006. Het laatste jaar is dit aantal weer toegenomen tot 3.646. Vooral in de wijk Hoogkerk hebben meer ongevallen plaatsgevonden. Het aantal doden in het verkeer nam niet toe.

Aantal aangiften van criminaliteit weer minder

Het aantal aangiften van diverse delicten is in 2007 minder dan in 2006. Dit komt door een daling in het aantal aangiften van fietsendiefstallen. Aan de spectaculaire daling van het aantal woninginbraken is een einde gekomen. In het aantal aangiften is een stabilisatie van deze cijfers waar te nemen. Het aantal aangiften van geweldsmisdrijven is toegenomen van 964 in 2006 naar 1.104 in 2007. Hiervan vonden er 402 (=36%) plaats in de binnenstad binnen de diepen. In deze binnenstad is er sinds 2003 een toename geweest van geweldsdelicten en vandalisme.

Onveiligheidsgevoel neemt ook af

De onveiligheidsgevoelens onder de bevolking nemen, evenals het aantal aangiften, ook af. Sinds 1996 deze afgenomen van 33% van de bewoners die zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt naar 15% in 2006. Het Onveiligheidsgevoel in Korrewegwijk/de Hoogte is het hoogst, (27%) van de mensen voelt zich wel eens onveilig. Het centrum, komt met 26% op de tweede plaats. In de wijken Vinkhuizen,

Beijum en het Oosterpark voelen veel minder mensen zich onveilig dan in 2004, al deze drie wijken scoren 20% of lager (in 2004 nog boven de 25%). Het doel is dat in alle wijken minder dan 20% van de bewoners zich wel eens onveilig voelen. In 2008 zal weer een onderzoek plaatsvinden. Zie voor de wijkindeling achter in het boek.

In vergelijking met andere steden scoort Groningen gunstig. Het percentage van de bevolking dat zich onveilig voelt was in de vergeleken steden in 2006/2007 gemiddeld ruim 24%.

Huiselijk geweld wordt steeds vaker aangepakt

De aanpak van huiselijk geweld in Groningen wordt uitgevoerd door Thuisfront (toevluchtsoord in geval van huiselijk geweld). Het aantal meldingen bij Thuisfront is enorm gestegen, van 69 in 2003 naar 256 in 2007. Dat komt omdat Thuisfront samen met de politie en de gemeente stevig heeft geïnvesteerd in het verhogen van de aangiftebereidheid.

Overlast drugs naar beneden

Het aanpakken van de drugsoverlast heeft in de gemeente hoge prioriteit.

Aan de bevolking is gevraagd in hoeverre drugsoverlast in de eigen wijk voorkomt. Wat geldt voor de onveiligheidsgevoelens geldt ook voor drugsoverlast. Ook hier zien we een afname sinds 2002. In 2006 geeft gemiddeld 8% de bevolking aan dat deze vorm van overlast voorkomt in de wijk. Dit percentage is in het Centrum en de Korrewegwijk/de Hoogte het hoogst met 22 respectievelijk 21%. De daling van deze cijfers komt overeen met het aantal meldingen van drugsoverlast bij meldpunt overlast. Ook deze zijn de afgelopen jaren gedaald in aantal.

Jongeren en overlast

De overlast van jongeren is de afgelopen jaren afgenomen, uit het Leefbaarheid en Veiligheidsonderzoek uit 2006 blijkt dat 11% van de inwoners vindt dat jongerenoverlast in de wijk voorkomt tegen 15% in 2002.

Een aantal jongeren gaat echter verder dan het veroorzaken van overlast, zij komen in aanraking met de politie. Het aantal verdachten in de leeftijdsgroep van 12 t/m 17 jaar was 519 in 2007 Dit zijn 60,5 per 1.000 inwoners (in 2004 nog 49). De ambitie is om dit cijfer onder de 50 te houden.

Inhoud

13.1	Geregistreeerde incidenten bij de meldkamer van de brandweer	152
13.2.1	Ambulancevervoer in de gemeente Groningen.....	152
13.2.2	Inzetten van het Mobiel Medisch Team van het UMCG	152
13.3	Verkeersongevallen in de gemeente Groningen.....	152
13.2.a	Ontwikkeling van de ambulanceuitrukken in de gemeente Groningen	153
13.3.a	Ontwikkeling aantal verkeersongevallen per GSB wijk.....	153
13.4.1	Aangiften bij de politie in de gemeente Groningen.....	154
13.4.2	Aangiften van diefstal, vandalisme/overlast en geweld per GSB wijk, 2007	154
13.4.3	Aangiften in de binnenstad ¹⁾	154
13.4.a	Woninginbraken, aantal aangiften per 1.000 woonruimten, 2002 en 2007.....	155
13.4.a	Woninginbraken, aantal aangiften per 1.000 woonruimten, 2002 en 2007.....	155
13.4.b	Huiselijk geweld: aantal meldingen bij thuisfront, 2003-2007 en het aantal openstaande en afgesloten cases in 2007	155
13.5.1	Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt, per GSB wijk.....	156
13.5.2	Percentage inwoners dat vindt dat drugsoverlast of jongerenoverlast vaak voorkomt in de eigen buurt, per GSB wijk	156
13.6	Meldingen drugsoverlast bij meldpunt overlast.....	156
13.7	Verdachten van 12 t/m 24 jaar, absoluut en per 1.000 inwoners uit die leeftijdsgroep	156
13.5.a	Percentage slachtoffers van geweld in de eigen woonomgeving	157
13.5.b	Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt, Groningen vergeleken, 2004-2007	157

13.1 Geregistreerde incidenten bij de meldkamer van de brandweer

categorie	calamiteit	2003	2004 ¹⁾	2005	2006	2007
brand						
	kleine brand	924	.	771	829	814
	middel brand	22	.	14	18	20
	grote brand	2	.	4	5	2
totaal brand (meldingen)		948	.	789	852	836
ongevallen						
	ongeval op	43	.	47	50	37
	ongeval	3	.	3	2	4
	waterongeval	64	.	67	54	22
	ongeval met	3	.	0	1	0
	ongevallen	12	.	7	12	39
totaal ongevallen (meldingen)		125	.	124	120	102
hulpverlening						
	overig en niet	0	.	0	12	26
	hulpverlening	58	.	41	52	46
	hulpverlening	352	.	501	462	519
totaal hulpverlening (meldingen)		410	.	542	530	591
	waarvan	12	.	22	0	19
	waarvan	0	.	0	4	6
automatisch alarm						
automatisch alarm (uitrukken)		.	.	493	416	373
totaal meldingen		.	.	1.948	1.918	1.902
automatisch alarm, geen uitruk		.	.	1.480	1.550	1.446

Bron: HVD

1) Van het jaar 2004 zijn geen gegevens beschikbaar

13.2.1 Ambulancevervoer in de gemeente Groningen

soort rit ¹⁾	2003	2004	2005	2006	2007
urgentie A1 ²⁾	6.271	6.375	6.961	7.277	7.194
urgentie A2 ²⁾	2.706	2.701	3.172	3.632	3.851
overige ritten	6.659	7.088	7.516	8.114	8.410
totaal	15.636	16.164	17.649	19.023	19.455
% tijdsoverschrijdingen bij A1-ritten	1,2	2,3	1,5	1,1	1,6

Bron: HVD

1) vervoer door GGD en Amulancezorg Groningen

2) A1: Ambulance dient binnen een kwartier ter plaatse te zijn, A2: Z.s.m. ter plaatse, zonder zwaailicht en sirene

13.2.2 Inzetten van het Mobiel Medisch Team van het UMCG

soort inzet	2003	2004	2005	2006	2007
Inzetten per helicopter	358	522	591	626	790
Inzetten per MMT-voertuig	51	78	134	262	313
totaal inzetten MMT	409	600	725	888	1.103

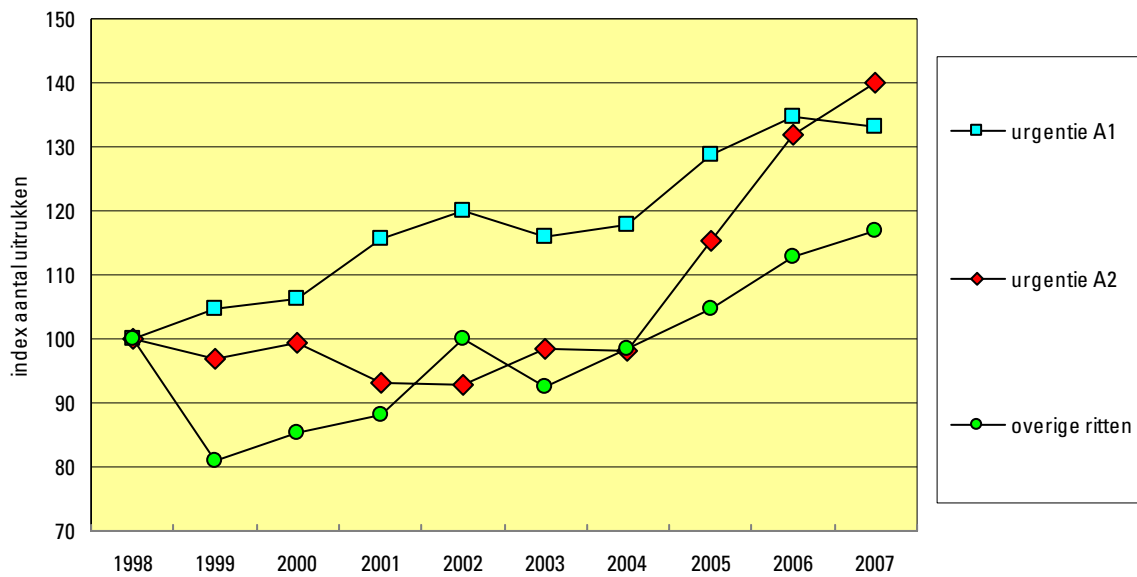
Bron: UMCG

13.3 Verkeersongevallen in de gemeente Groningen

ongeval	2003	2004	2005	2006	2007
alleen materiele schade	3.333	3.108	2.945	2.973	3.183
met letselschade	438	402	438	394	460
met dodelijke afloop	11	5	2	3	3
totaal ongevallen	3.782	3.515	3.385	3.370	3.646
dodelijke slachtoffers	12	6	2	3	3
totaal ziekenhuisgewonden	129	126	120	119	125

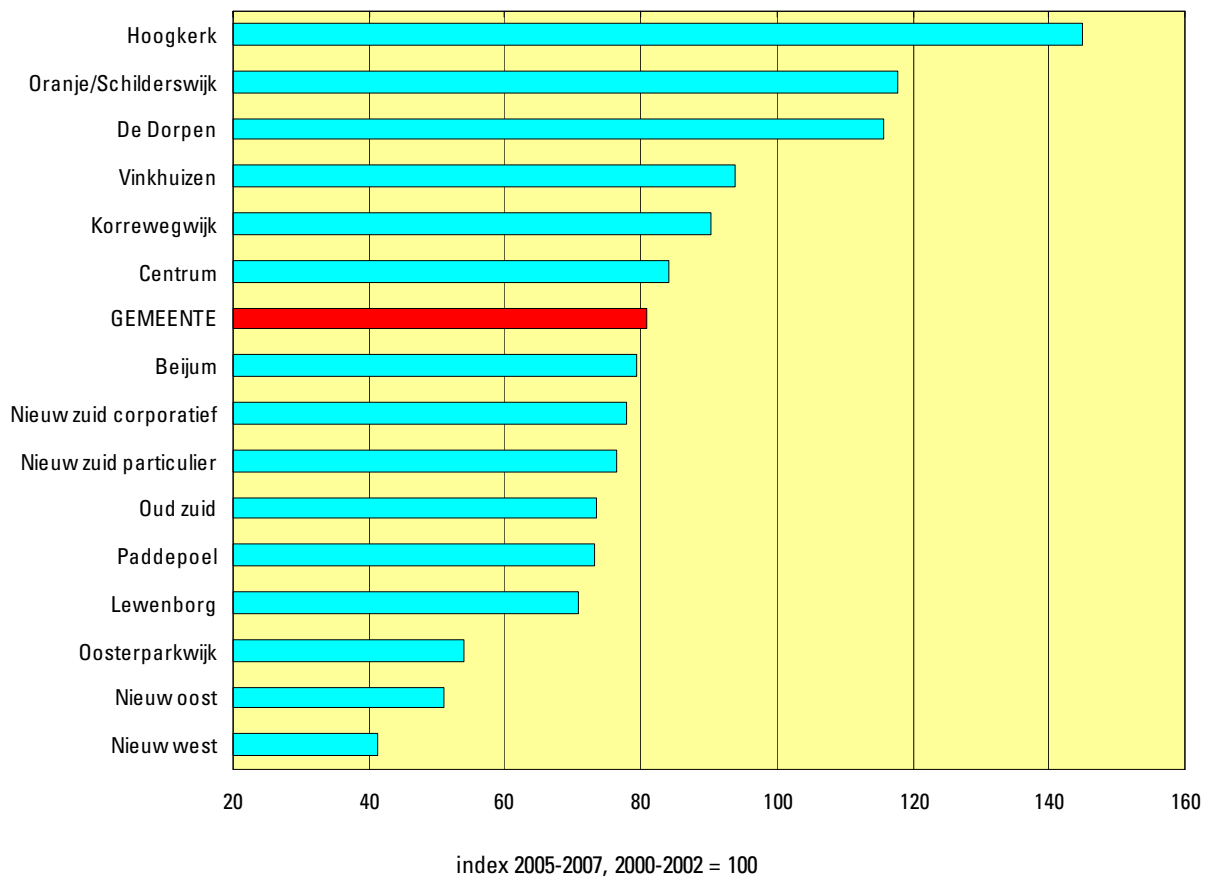
Bron: Regiopolitie

13.2.a Ontwikkeling van de ambulanceuitrukken in de gemeente Groningen

Bron: HVD

13.3.a Ontwikkeling aantal verkeersongevallen per GSB wijk

Bron: Regiopolitie

13.4.1 Aangiften bij de politie in de gemeente Groningen

soort aangifte	2003	2004	2005	2006	2007
vermogensdelicten	14.465	13.337	11.790	11.989	11.289
o.a.					
diefstal auto	289	224	141	138	103
diefstal motor/scooter	32	51	32	17	27
diefstal bromfiets/snorfiets	312	361	333	294	188
diefstal fiets	3.038	3.202	3.240	3.507	3.001
diefstal af/uit auto	2.411	1.772	1.405	1.609	1.571
diefstal af/uit bedrijf	1.297	1.073	677	686	596
diefstal uit woning	1.982	1.583	1.370	1.139	1.177
winkeldiefstal	1.214	965	910	1.011	1.116
zakkenrollen	413	373	482	568	564
beroving (w.o. tasjesroof)	222	192	142	131	133
mishandeling/geweld	944	944	1.006	964	1.104
zedenmisdrijf	102	101	98	114	115
overig	530	530	562	528	613
totaal	16.041	14.912	13.456	13.595	13.121
totaal vandalisme / overlast	2.014	1.944	2.019	2.442	2.383

Bron: Regiopolitie

13.4.2 Aangiften van diefstal, vandalisme/overlast en geweld per GSB wijk, 2007

GSB wijk	diefstal af/uit woning	diefstal af/uit bedrijf	diefstal auto	diefstal af/uit auto	diefstal fiets	vandalisme overlast	geweld
Centrum	150	154	9	248	1.073	461	448
Oranje-/ Schilderswijk	158	22	7	144	339	185	49
Oud zuid	124	44	13	136	447	203	71
Nieuw zuid corporatief	66	46	6	132	120	181	36
Nieuw zuid particulier	44	64	7	131	71	159	39
Oosterpark	78	59	13	97	251	134	54
Korrewegwijk/de Hoogte	207	30	11	208	291	228	75
Lewenborg	26	14	9	30	32	87	49
Beijum	55	8	5	51	44	157	53
Nieuw oost	10	23	2	57	27	76	12
Paddepoel	146	23	8	178	162	196	103
Vinkhuizen	59	4	8	63	71	138	58
Nieuw west	24	11	2	29	9	43	11
Hoogkerk	20	80	3	43	47	67	28
De Dorpen	10	14	0	24	16	68	18
gemeente	1.177	596	103	1.571	3.001	2.383	1.104

Bron: Regiopolitie

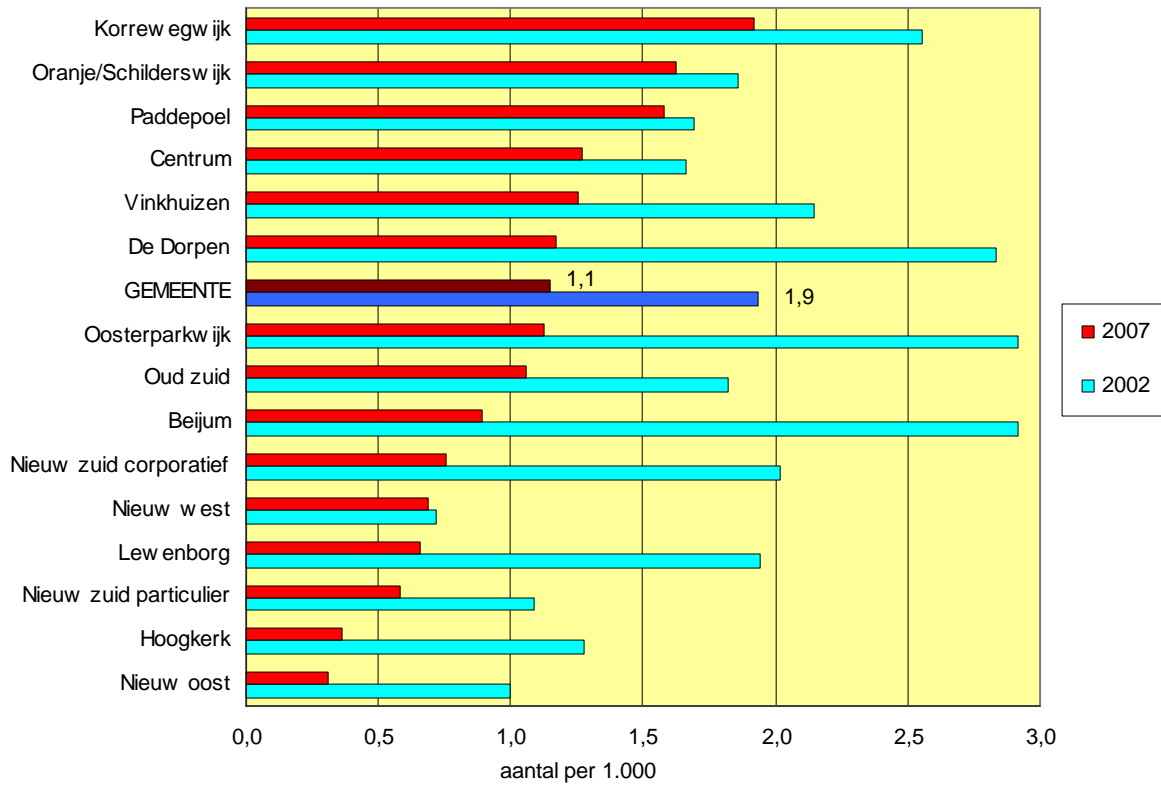
13.4.3 Aangiften in de binnenstad ¹⁾

soort aangifte	2003	2004	2005	2006	2007	index 2007 2003=100
diefstal af/uit woning	128	63	81	96	81	63,3
diefstal uit bedrijf	276	229	166	146	121	43,8
diefstal auto	26	16	5	10	7	26,9
diefstal uit auto	.	.	.	.	99	.
diefstal fiets	932	802	792	1037	801	85,9
vandalisme/overlast	254	282	272	339	328	129,1
geweld	325	319	368	364	402	123,7
totaal	1.941	1.711	1.684	1.992	1.839	94,7

Bron: Regiopolitie

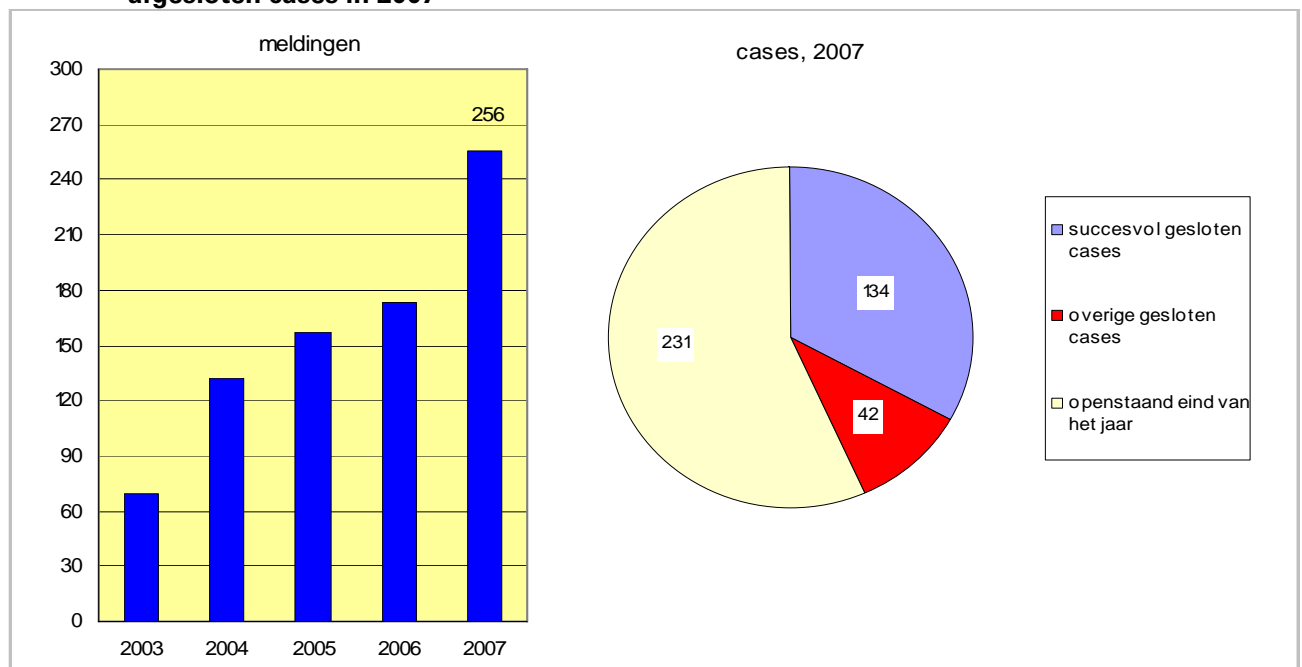
1) De binnenstad omvat het gebied binnen de diepenring

13.4.a Woninginbraken, aantal aangiften per 1.000 woonruimten, 2002 en 2007

Bron: Regiopolitie

13.4.b Huiselijk geweld: aantal meldingen bij thuisfront, 2003-2007 en het aantal openstaande en afgesloten cases in 2007

Bron: Stichting TVO

13.5.1 Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt, per GSB wijk

GSB-wijk	1998	2000	2002	2004	2006
Centrum	45	46	37	28	26
Oranje-/ Schilderswijk	39	22	18	21	15
Oud zuid	22	33	17	13	12
Nieuw zuid corporatief	22	22	16	13	17
Nieuw zuid particulier	17	10	10	10	5
Oosterpark	28	29	25	26	18
Korreweg / De Hoogte	37	41	23	23	27
Lewenborg	38	31	15	21	15
Beijum	32	37	31	27	20
Nieuw oost	12	12	5	10	5
Paddepoel	31	30	26	18	17
Vinkhuizen	33	35	41	29	17
Nieuw west	15	9	8	5	6
Hoogkerk / De Dorpen	12	10	9	9	9
gemeente Groningen	27	28	21	19	15

Bron: Bureau O&S (L&V)

13.5.2 Percentage inwoners dat vindt dat drugsoverlast of jongerenoverlast vaak voorkomt in de eigen buurt, per GSB wijk

GSB-wijk	Drugsoverlast			Overlast van groepen jongeren		
	2002	2004	2006	2002	2004	2006
Centrum	39	30	22	22	19	18
Oranje-/ Schilderswijk	12	14	6	5	5	7
Oud zuid	4	5	2	7	8	7
Nieuw zuid corporatief	7	1	5	8	5	8
Nieuw zuid particulier	1	2	3	3	8	7
Oosterpark	12	20	13	13	14	12
Korreweg / De Hoogte	21	22	21	11	10	14
Lewenborg	6	7	4	18	17	14
Beijum	22	13	5	40	26	16
Nieuw oost	1	0	1	12	7	5
Paddepoel	11	15	14	18	11	15
Vinkhuizen	9	3	2	44	23	14
Nieuw west	0	1	0	3	4	1
Hoogkerk / De Dorpen	1	3	1	8	7	8
gemeente Groningen	12	11	8	15	12	11

Bron: Bureau O&S (L&V)

13.6 Meldingen drugsoverlast bij meldpunt overlast

meldingen	2000	2002	2004	2006	2007
absoluut	1.345	1.119	394	388	301
per 1.000 inwoners	7,8	6,4	2,2	2,1	1,7

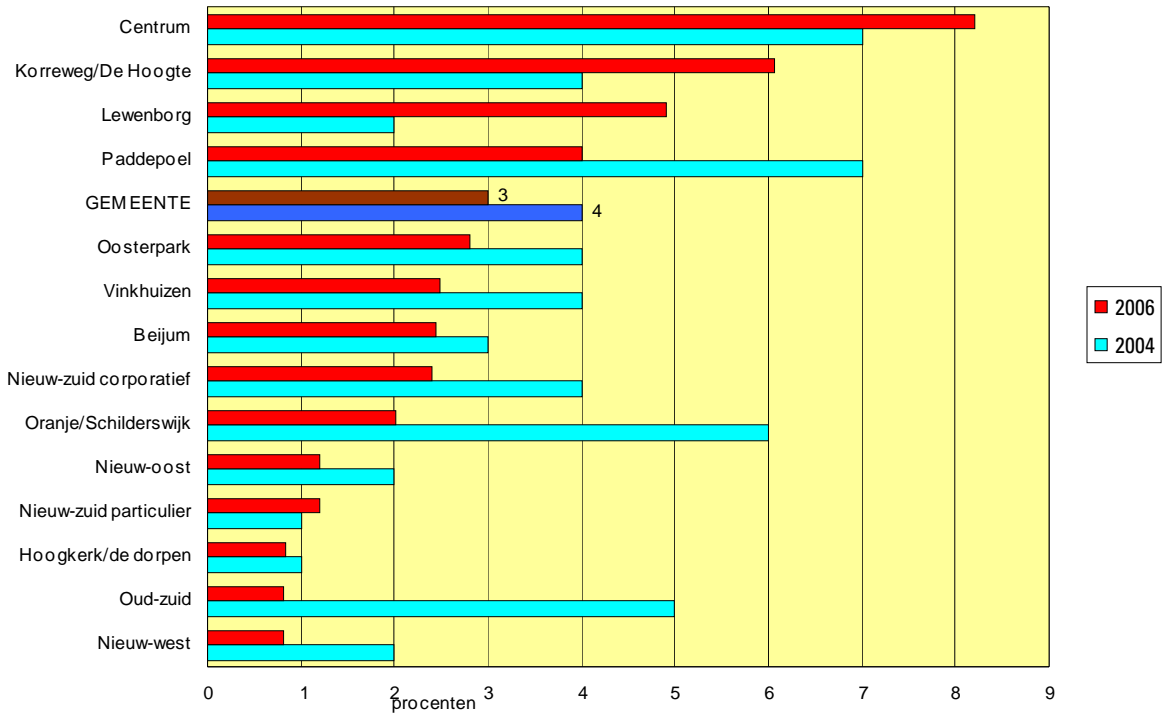
Bron: Meldpunt Overlast

13.7 Verdachten van 12 t/m 24 jaar, absoluut en per 1.000 inwoners uit die leeftijdsgroep

leeftijd	2004		2005		2006		2007	
	abs.	per 1.000	abs.	per 1.000	abs.	per 1.000	abs.	per 1.000
12-17 jaar	435	50,4	523	60,9	525	61,5	519	60,5
18-24 jaar	774	23,1	791	23,2	790	23,3	787	22,5
12-24 jaar	1.209	28,7	1.314	30,8	1.315	30,9	1.306	30,0

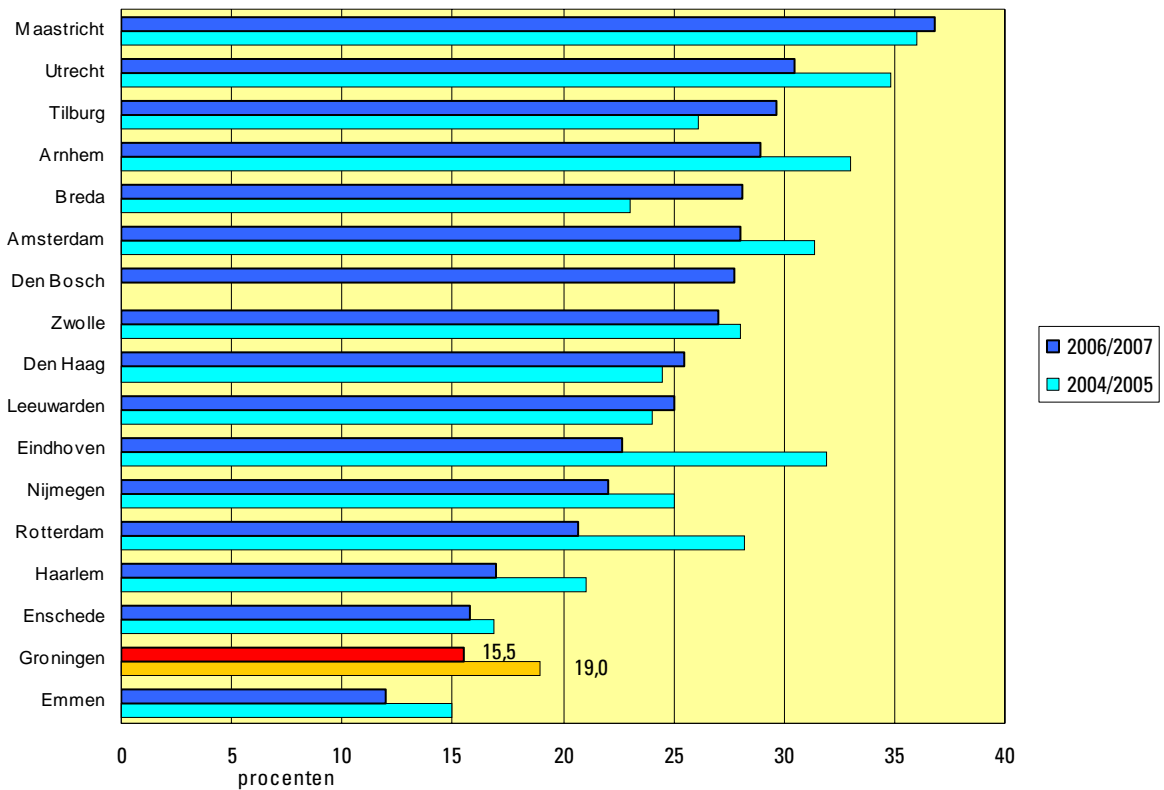
Bron: Regiopolitie

13.5.a Percentage slachtoffers van geweld in de eigen woonomgeving

Bron: Bureau O&S (L&V)

13.5.b Percentage inwoners dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt, Groningen vergeleken, 2004-2007

Bron: Gemeenten

HOOFDSTUK 14

LEEFBAARHEID

Wethouder Visscher plaats een gevarendriehoek bij de schaapskudde die de Groninger graslanden onderhoudt. Hier op de dijk van het Reitdiep.

Algemeen

Dit hoofdstuk gaat over de resultaten van het deel leefbaarheid van de leefbaarheids- en veiligheidsmonitor. Dit is een tweejaarlijkse enquête die onder de stadgers van 18 jaar en ouder wordt gehouden. Cijfers zijn per GSB-wijk beschikbaar (zie voor de wijkindeling het kaartje achter in het boek). De meest recente resultaten zijn van najaar 2006. In het najaar van 2008 vindt er weer een onderzoek plaats. Ook in andere hoofdstukken staan resultaten van het onderzoek: in hoofdstuk 13 dat over veiligheid handelt, hoofdstuk 3 over wonen, hoofdstuk 11 over verkeer en vervoer en hoofdstuk 12 over milieu.

Nieuwe wijken als prettig ervaren

Alle wijken worden door een overgrote meerderheid van de bewoners als prettig ervaren. De laagst gemeten waarde voor de waardering 'prettige buurt' was 86% voor Korrewegwijk/De Hoogte. Er is een aantal wijken waar 100% van de respondenten antwoordt dat het een prettige buurt is. Dit zijn de buurten Nieuw west, Nieuw oost en Nieuw zuid particulier, allemaal nieuwbouwwijken aan de rand van de stad.

Van de bevolking is 73% gehecht aan de buurt. Hier lopen de waarden uiteen van 57% in Korrewegwijk/De Hoogte tot 82% in Nieuw zuid particulier.

De buurtcohesie (onderlinge betrokkenheid binnen de buurt) is in de wijken Nieuw oost, Nieuw zuid particulier, Nieuw west en Hoogkerk/de dorpen groot. Dit zijn ook de wijken met het hoogste percentage eigen-woningbezit.

Wijkvernieuwing: gemeentelijk beleid werpt vruchten af

Er is gevraagd of de eigen buurt er de afgelopen tijd op vooruit is gegaan en hoe men verwacht dat het in de toekomst met de buurt zal gaan. De resultaten van deze vraag zijn vooral interessant voor wijken waar wijkvernieuwing plaats vindt. Van de totale bevolking heeft 39% de afgelopen tijd vooruitgang gezien, een beter resultaat dan in 2002. Over de toekomst is men positief, 51% verwacht vooruitgang, dit percentage stijgt over de jaren.

Vooruitgang is er de afgelopen tijd volgens de bewoners vooral geweest in de wijkvernieuwingswijken Vinkhuizen en het Oosterpark. Ook Beijum scoort goed. Over de verwachtingen voor de toekomst zijn de inwoners van dezelfde drie wijken positief. Vooral voor Beijum zijn deze cijfers een vooruitgang ten opzichte van 2004.

Cijfer verloedering sinds 2004 ongewijzigd

Verloedering gaat over hondenpoep en rommel op straat, vernielingen en bekladding van muren. Het wordt aangegeven met een score, waarbij 0 staat voor weinig verloedering en 10 voor veel verloedering. Sinds 2000 is de verloedering in de

stad afgenomen van 4,7 naar 3,4 in 2004. In 2006 was de waarde nog steeds 3,4. Kijken we gedetailleerder dan zien we een toename van de vernielingen en een afname van bekladding van muren sinds 2004.

In de wijken Beijum, Vinkhuizen, het Centrum en Oud zuid zien we een verbetering. In Hoogkerk/de dorpen en Paddepoel een verslechtering van de situatie sinds 2002.

Groningen doet het met een score van 3,4 goed in vergelijking met een aantal andere GSB-gemeenten (gemiddeld 4,3).

De stadgers zijn tevreden over stedelijke voorzieningen

Een belangrijk onderwerp van het onderzoek is de tevredenheid van de bevolking over voorzieningen. (In 2002 is over meer voorzieningen de tevredenheid gepeild dan in latere jaren.) Het blijkt dat een groot gedeelte tevreden is over de culturele voorzieningen in de gemeente. Meer dan 90% is tevreden over het aanbod van bioscopen, bibliotheken, musea en theaters. Ook over de sportvoorzieningen in de stad is men zeer tevreden.

Het laagst scoort, met 45% in 2006, de tevredenheid over jongerenvoorzieningen in de wijk. Het Centrum scoort het hoogste: 62% van de inwoners is tevreden over de voorzieningen voor jongeren. De inwoners buiten het centrum zijn over het algemeen meer tevreden geworden, die in het Centrum minder. Negatieve uitschieter is zijn Nieuw west, waar maar 24% tevreden is over de voorzieningen voor jongeren. In Nieuw west komt jongerenoverlast overigens zeer weinig voor.

Inhoud

14.1.1	Waardering van de buurt onder de bevolking van 18 jaar en ouder.....	162
14.1.2	Percentage inwoners van 18 jaar en ouder dat vindt dat de buurt er de afgelopen tijd op vooruit is gegaan en dat denkt dat de buurt er in de toekomst op vooruit zal gaan	162
14.2	Het percentage inwoners van 18 jaar en ouder dat vindt dat bepaalde vormen van verloedering vaak voorkomt en het kengetal verloedering.....	162
14.1.a	Kengetal verloedering en sociale samenhang, Groningen vergeleken	163
14.1.a	Kengetal verloedering en sociale samenhang, Groningen vergeleken	163
14.2.a	Kengetal verloedering per GSB wijk.....	163
14.3.1	Percentage (zeer) tevreden inwoners van 18 jaar en ouder over straatverlichting, groenvoorzieningen en winkelaanbod in de wijk	164
14.3.2	Percentage (zeer) tevreden inwoners van 18 jaar en ouder over speelmogelijkheden voor kinderen en jongerenvoorzieningen in de wijk	164
14.3.a	Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat (zeer) tevreden is over de voorzieningen	165
14.3.b	Percentage inwoners van 18 jaar en ouder dat tevreden is over voorzieningen voor jongeren en percentage inwoners dat zegt dat jongerenoverlast vaak voor komt, per GSB wijk, 2006.....	165

14.1.1 Waardering van de buurt onder de bevolking van 18 jaar en ouder

GSB-wijk	% dat gehecht is aan de buurt			% dat de buurt prettig vindt			sociale samenhang		
	2002	2004	2006	2002	2004	2006	2002	2004	2006
Centrum	74	76	76	92	94	93	5,1	5,5	5,8
Oranje-/ Schilderswijk	80	82	80	98	99	98	6,3	6,1	6,3
Oud zuid	75	76	73	98	97	98	6,2	6,1	6,3
Nieuw zuid corporatief	81	71	77	96	94	94	6,0	6,2	6,1
Nieuw zuid particulier	83	82	82	99	98	100	6,5	6,7	6,7
Oosterpark	64	66	70	92	95	92	5,8	5,9	6,1
Korreweg/de Hoogte	55	63	57	91	89	86	5,4	5,5	5,3
Lewenborg	73	69	73	94	92	94	6,1	6,3	6,4
Beijum	63	64	73	87	89	95	5,6	5,9	6,4
Nieuw oost	80	81	78	100	99	100	6,6	6,9	6,8
Paddepoel	66	66	74	85	95	93	5,6	5,6	5,9
Vinkhuizen	57	52	61	87	90	94	5,3	5,5	5,6
Nieuw west	74	73	71	99	97	100	6,8	6,7	6,7
Hoogkerk/De dorpen	80	83	81	97	98	97	6,8	7,1	7,1
gemiddeld	71	72	73	94	95	95	5,9	6,1	6,2

Bron: Bureau O&S (L&V)

14.1.2 Percentage inwoners van 18 jaar en ouder dat vindt dat de buurt er de afgelopen tijd op vooruit is gegaan en dat denkt dat de buurt er in de toekomst op vooruit zal gaan

GSB-wijk	afgelopen tijd			in de toekomst		
	2002	2004	2006	2002	2004	2006
Centrum	38	35	33	57	49	54
Oranje-/ Schilderswijk	31	39	38	49	53	48
Oud zuid	34	46	36	58	55	48
Nieuw zuid corporatief	24	31	30	32	43	56
Nieuw zuid particulier	25	26	26	32	37	34
Oosterpark	24	54	50	49	61	62
Korreweg/de Hoogte	28	47	47	49	56	55
Lewenborg	35	36	38	56	56	51
Beijum	36	41	54	55	42	60
Nieuw oost	21	26	27	31	26	33
Paddepoel	23	26	33	32	46	50
Vinkhuizen	60	68	67	75	61	68
Nieuw west	55	47	40	67	51	48
Hoogkerk/De dorpen	31	34	31	45	47	44
gemiddeld	32	40	39	48	49	51

Bron: Bureau O&S (L&V)

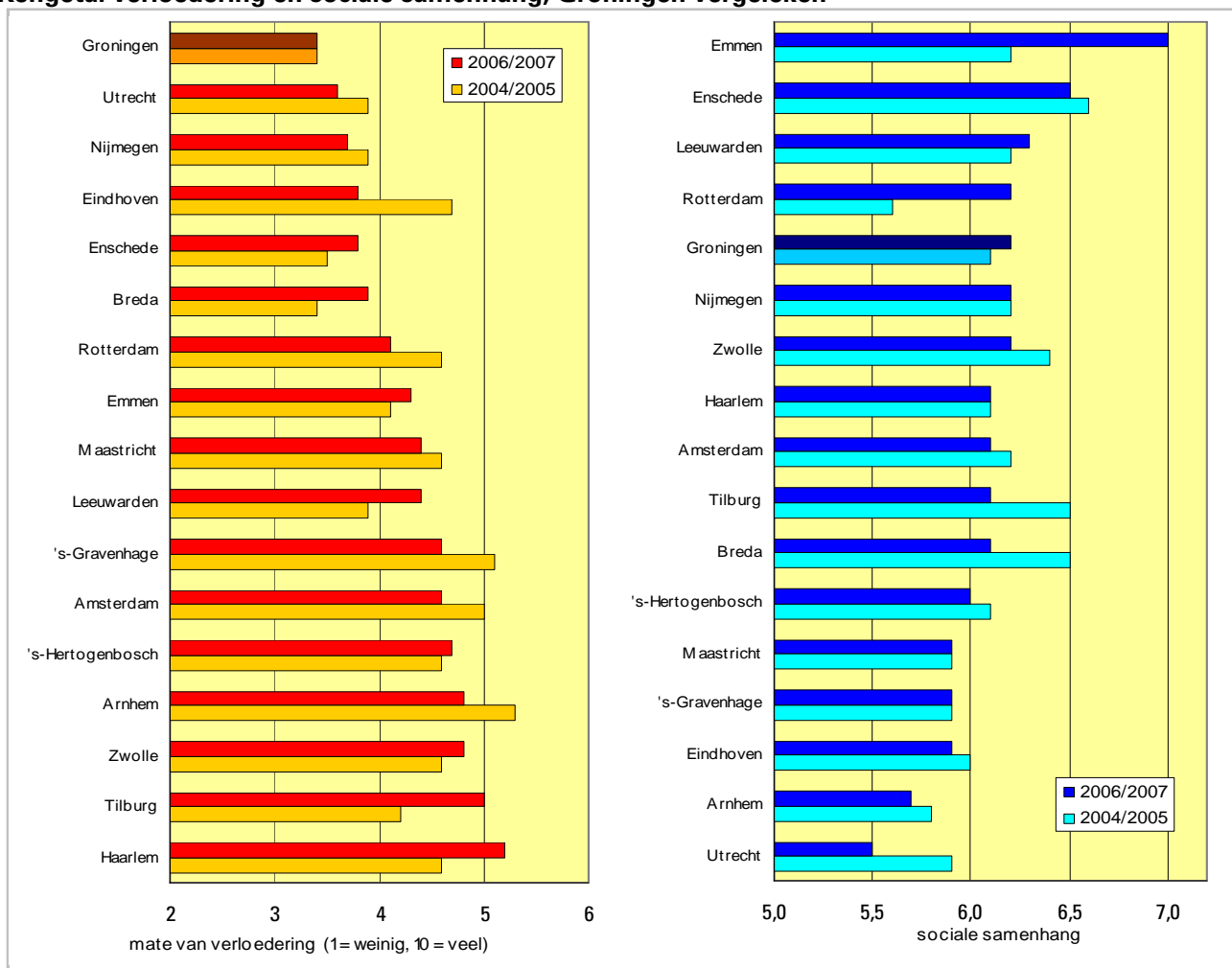
14.2 Het percentage inwoners van 18 jaar en ouder dat vindt dat bepaalde vormen van verloedering vaak voorkomt en het kengetal verloedering

problemen	2000	2002	2004	2006
hondenpoep op straat	42	32	31	30
rommel op straat	32	22	18	19
vernielingen	31	14	16	21
bekladding van muren	19	14	10	8
kengetal verloedering¹⁾	4,7	3,7	3,4	3,4

Bron: Bureau O&S (L&V)

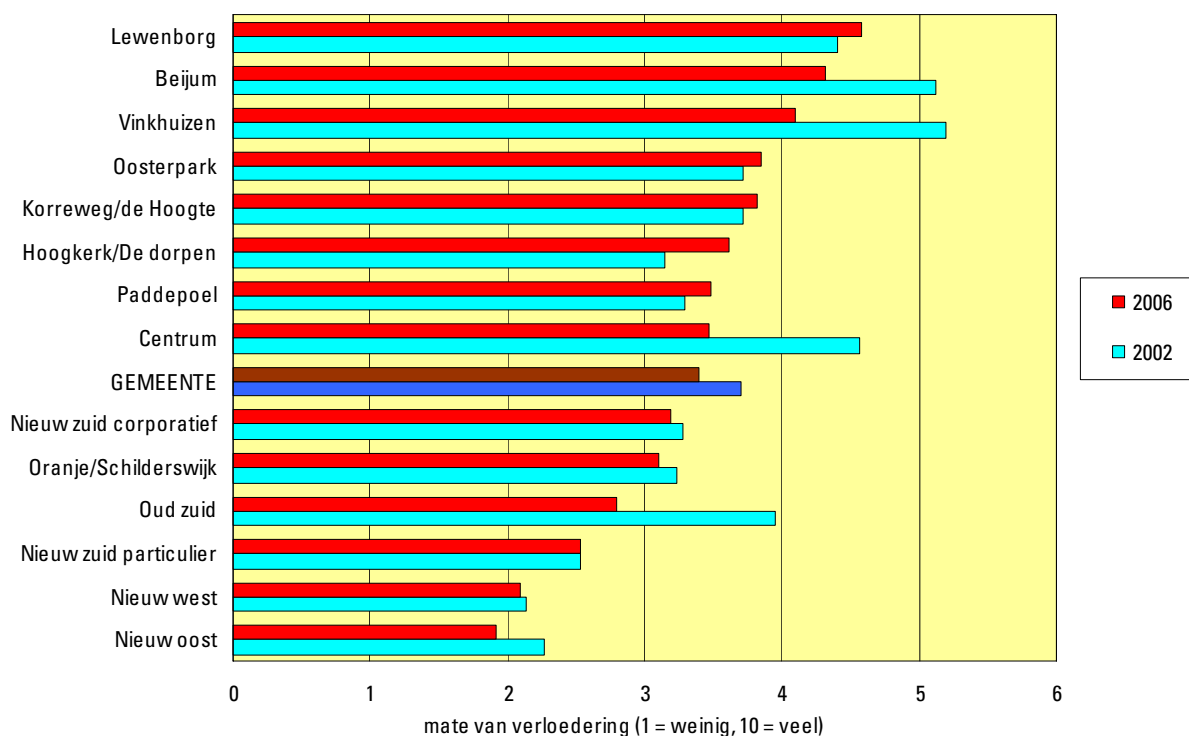
1) Verloedering is een samengestelde indicator uit hondepoep en rommel op straat, bekladding van muren en vernielingen (1 is weinig en 10 is veel verloedering)

14.1.a Kengetal verloedering en sociale samenhang, Groningen vergeleken

Bron: Gemeenten

14.2.a Kengetal verloedering per GSB wijk

Bron: Bureau O&S (L&V)

14.3.1 Percentage (zeer) tevreden inwoners van 18 jaar en ouder over straatverlichting, groenvoorzieningen en winkelaanbod in de wijk

GSB-wijk	straatverlichting			groenvoorziening			winkelaanbod		
	2002	2004	2006	2002	2004	2006	2002	2004	2006
Centrum	90	88	91	66	65	73	90	95	93
Oranje-/ Schilderswijk	86	93	92	85	84	82	94	91	88
Oud zuid	94	91	95	72	78	75	81	85	86
Nieuw zuid corporatief	91	93	92	87	87	86	95	96	98
Nieuw zuid particulier	94	94	94	87	91	90	85	83	84
Oosterpark	90	87	90	88	94	86	81	84	87
Korreweg/de Hoogte	84	88	91	84	83	85	96	96	95
Lewenborg	74	78	83	93	91	91	95	94	88
Beijum	80	81	84	91	94	96	81	92	91
Nieuw oost	87	91	93	87	86	88	75	79	82
Paddepoel	88	92	92	87	91	90	98	98	97
Vinkhuizen	85	92	90	90	87	85	83	99	97
Nieuw west	88	89	93	76	80	84	46	62	65
Hoogkerk/De dorpen	90	90	92	82	87	89	76	86	88
gemiddeld	88	89	91	83	85	85	87	90	89

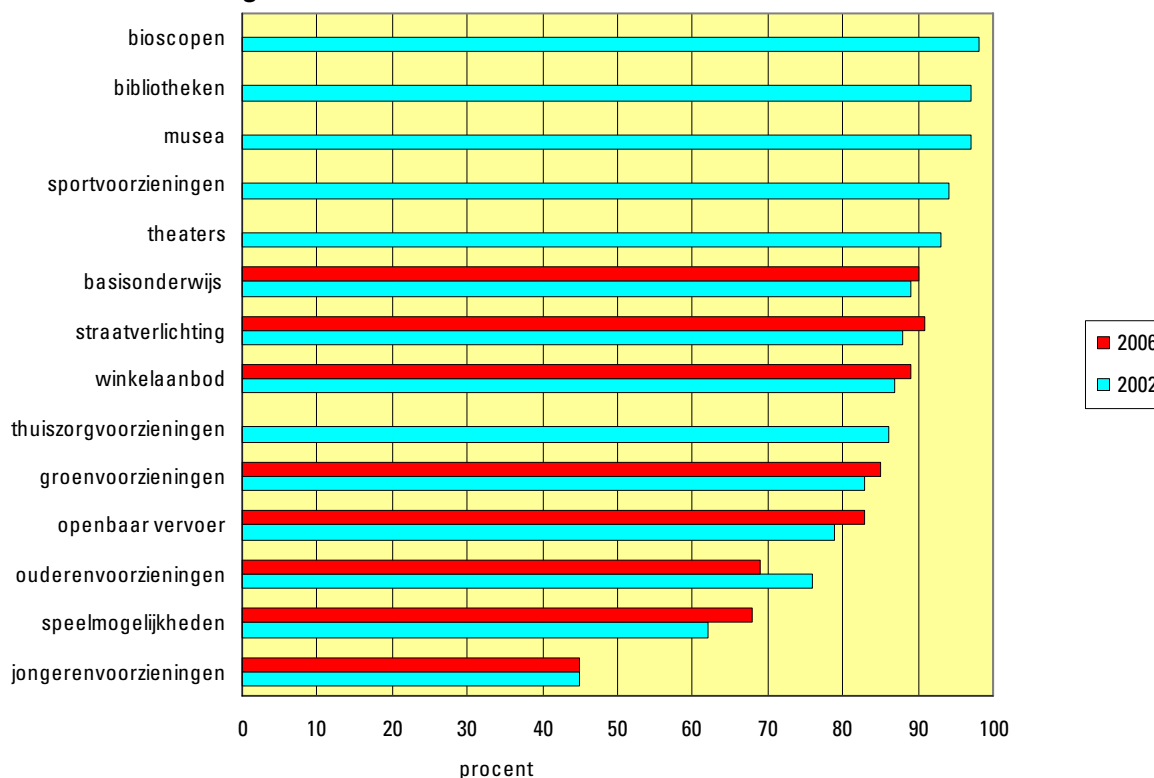
Bron: Bureau O&S (L&V)

14.3.2 Percentage (zeer) tevreden inwoners van 18 jaar en ouder over speelmogelijkheden voor kinderen en jongerenvoorzieningen in de wijk

GSB-wijk	speelmogelijkheden			jongerenvoorzieningen		
	2002	2004	2006	2002	2004	2006
Centrum	37	37	46	66	66	62
Oranje-/ Schilderswijk	69	72	65	59	42	48
Oud zuid	54	51	57	53	40	31
Nieuw zuid corporatief	56	50	57	48	35	36
Nieuw zuid particulier	68	67	67	40	26	36
Oosterpark	69	62	74	53	51	56
Korreweg/de Hoogte	61	66	69	47	45	56
Lewenborg	66	68	67	32	41	39
Beijum	72	74	85	44	42	51
Nieuw oost	81	77	83	31	43	43
Paddepoel	57	45	63	39	36	40
Vinkhuizen	66	72	70	36	43	54
Nieuw west	69	63	78	25	20	24
Hoogkerk/De dorpen	56	68	70	34	43	50
gemiddeld	62	61	68	45	41	45

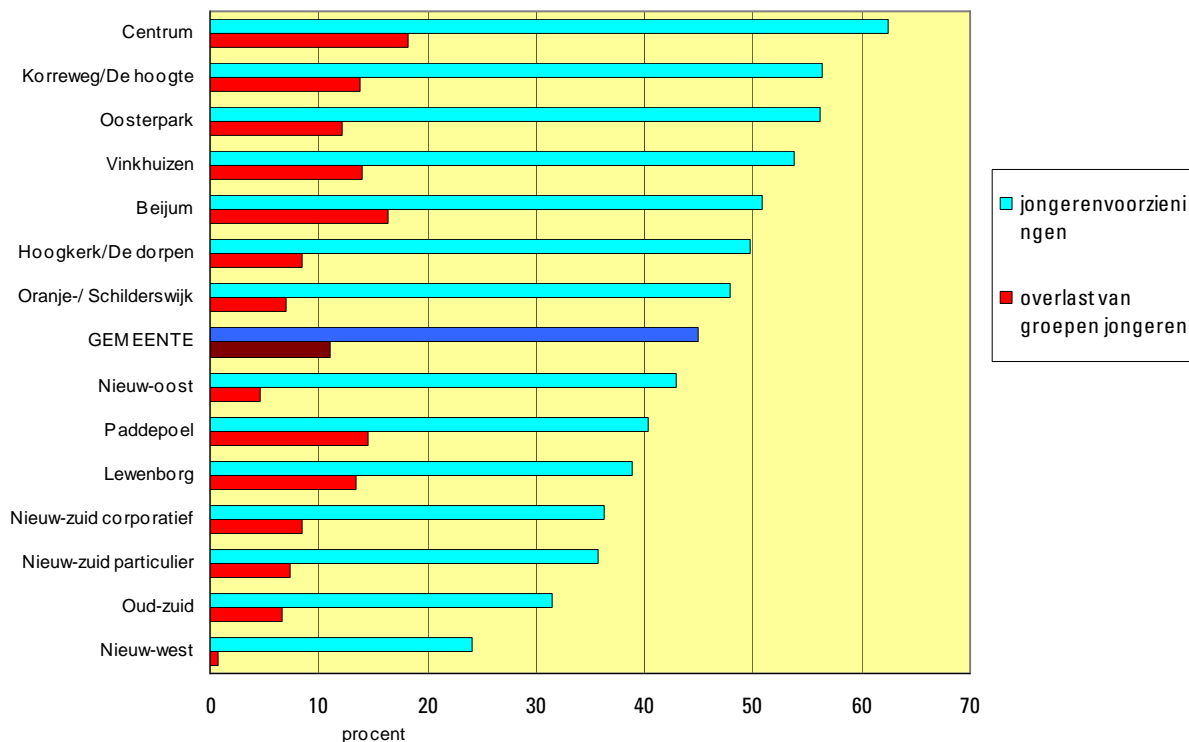
Bron: Bureau O&S (L&V)

14.3.a Percentage van de bevolking van 18 jaar en ouder dat (zeer) tevreden is over de voorzieningen

Bron: Bureau O&S (L&V)

14.3.b Percentage inwoners van 18 jaar en ouder dat tevreden is over voorzieningen voor jongeren en percentage inwoners dat zegt dat jongerenoverlast vaak voor komt, per GSB wijk, 2006

Bron: Bureau O&S (L&V)

HOOFDSTUK 15

CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

De plattegrond van de stad die S.J. Bouma als 'teekenaar van Gemeentewerken' omstreeks 1925 heeft gemaakt. Deze plattegrond is in 2008 opnieuw gedrukt.

Aantal FTE's neemt af

Groningen heeft per 31 december 2007 3.269 vaste medewerkers in dienst, een lichte toename ten opzichte van 2006. Het aantal FTE's is tussen december 2006 en december 2007 wel afgenomen van 2.878 naar 2.807.

Het aantal personeelsleden is hoog in vergelijking met veel andere middelgrote steden. Dat komt door de verzorgende functie van de gemeente voor de omgeving. Bijna alle diensten hebben een verzorgende functie. Enkele concrete voorbeelden (onderdelen van) diensten met een verzorgende functie zijn de Milieudienst, de GGD en de Stadsschouwburg/Oosterpoort. Sommige van deze onderdelen van diensten zijn bij andere gemeenten geprivatiseerd. Ook worden er veel zaken voor de gemeente Ten Boer uitgevoerd.

Aandeel jonge werknemers en vrouwen

Het aandeel jonge ambtenaren (tot 30 jaar) neemt steeds verder af. Eind 2007 was dit aandeel nog maar 4,5% terwijl dit aandeel in 2002 nog 8,8% was. Gemiddeld genomen zijn vrouwelijke ambtenaren jonger dan de mannelijke. Er werken meer mannen dan vrouwen bij de gemeente. Eind 2006 was 60,5% van de medewerkers man en 39,5% vrouw.

Geld komt voor een groot deel van het rijk

De inkomsten van de gemeente zijn voor 67% van het rijk afkomstig (42% rijksuitkeringen en 25% uitkering gemeentefonds). De eigen belasting inkomsten bestaan voor 46% uit de inkomsten uit de onroerende zaakbelasting. Dit is minder dan in voorgaande jaren. Per januari 2006 is de onroerende zaakbelasting voor bewoners afgeschaft. De grootste uitgavenpost bestaat uit salarissen en sociale lasten (35%). 5% van het totaal.

In Groningen veel aangiften van geboorte en overlijden van niet-Groningers

Het aantal geboorte- en overlijdensaangiften is veel hoger dan het aantal geboorten en sterften van in de gemeente Groningen ingeschrevenen (zie tabel 2.3 van hoofdstuk 2). Dit komt door geboorten en sterfgevallen in de Groninger ziekenhuizen van niet-Stadjers. De aangiften hiervan vinden wel plaats in Groningen. Er is hiervoor een loket ingericht in het Martini Ziekenhuis.

Website, hét informatiekanaal

Dagelijkse bezoeken 6.500 mensen de gemeentelijke website. Dit is een stijging van 1.000 ten opzichte van 2006. Het aantal e-mails dat op jaarbasis binnenkomt is fors gedaald van 14.570 in 2006 naar 6.358 in 2007. De daling komt door de portal en het e-loket waardoor klanten direct naar het juiste loket worden geleid. Via het eLoket kan de burger steeds meer gemeentezaken regelen bijvoorbeeld een verhuizing doorgeven, grofvuil melden of het aanmelden van een bezoekerspas voor parkeren.

Het aantal bezoeken aan het eLoket bedraagt wekelijks ruim 5.000.

Aantal klachten neemt af

Het aantal klachten dat bij de diverse gemeentelijke diensten binnenkomt, schommelde tot 2005 rond de 800 per jaar. In 2007 was dit aantal nog 518. De afname van het aantal klachten vond vooral plaats bij de diensten OCSW en SOZAWE.

Het grootste deel van de klachten gaat over correcte behandeling en over beleid. Het aantal klachten over het beleid is in 2007 afgenomen ten opzichte van 2006, dat over correcte afhandeling toegenomen.

Opkomst bij verkiezingen

De opkomst bij de verkiezingen is het hoogst bij de Tweede Kamerverkiezingen en het laagst bij de Europese verkiezingen. De opkomstpercentages bij alle verkiezingen liggen in de gemeente Groningen op of boven het landelijke gemiddelde. Uitzondering hierop is de laatste gemeenteraadsverkiezing. In Nederland was de opkomst toen 58,2%, in Groningen bleef die toen steken op 57,1%, een historisch dieptepunt.

Samenstelling gemeenteraad sinds 2006

De grootste partij in de gemeenteraad is de Partij van de Arbeid met 12 zetels. De tweede plaats is voor de SP met 7 zetels. Het huidige college wordt gevormd door de PvdA, de SP en Groen links.

De samenstelling van het college is:

Burgemeester:

Jacq. Wallage (Jacques)

Wethouders:

F. de Vries (Frank), PvdA

P.W.G. Verschuren (Peter), SP

C.T. Dekker (Karin), Groen Links

J.C.M. van Schie (José), PvdA

J.A. Visscher (Jannie), SP

J.J. Dijkstra (Jaap), PvdA

Gemeentesecretaris:

H. Bakker (Henk)

HOOFDSTUK 15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

Inhoud

15.1.1	Het vaste personeel van de gemeente Groningen naar dienst per 31 december	170
15.1.2	Leeftijdsopbouw van het vaste personeel in percentages per 31 december	170
15.1.3	Het ziekteverzuimpercentage naar dienst	170
15.1.a	Het vaste personeel naar geslacht en dienst per 31 december 2007 en gemeente totaal in 2002	171
15.1.b	Het vaste personeel naar leeftijd en geslacht per 31 december 2002 en 2007	171
15.2.1	Begroting eigen inkomsten gemeente Groningen (x €1.000,-).....	172
15.2.2	Realisatie eigen inkomsten gemeente Groningen (x €1.000,-).....	172
15.2.3	Uitgaven gemeente Groningen, rekening en begroting (x € 1.000,-)	172
15.2.a	Inkomsten gemeente Groningen naar soort, 2007	173
15.2.b	Algemene uitkering, investeringen en gemeentebelastingen per inwoner, 2002-2007.....	173
15.3.1	Documenten en mutaties Burgerzaken gemeente Groningen.....	174
15.3.2	Aanvragen Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken gemeente Groningen.....	174
15.5	Populairiteit van de gemeentelijke website.....	174
15.6	Klachten en afhandelingstermijn van klachten van de bevolking die bij de gemeente binnenkomen.....	174
15.4.a	Klanttevredenheid over de fysieke loketten en het e-Loket, 2006 en 2007	175
15.5.a	Bekendheid onder de bevolking van de gemeentelijke website, bezoek van de site en email-contact via het centrale e-mailadres	175
15.6.a	Belangrijkste problemen die het gemeentebestuur volgens de inwoners aan moet pakken.....	175
15.7.1	Uitslag Gemeenteraadsverkiezingen (GR) en Tweede Kamerverkiezingen (TK) in procenten.....	176
15.7.2	Opkomstpercentages verkiezingen Gemeenteraad.....	176
15.7.3	Opkomstpercentages verkiezingen Tweede Kamer	176
15.7.4	Opkomstpercentages verkiezingen Provinciale Staten	176
15.7.5	Opkomstpercentages verkiezingen Europees Parlement.....	176
15.7.6	Opkomstpercentages referenda.....	176
15.7.a	Zetelverdeling gemeenteraad Groningen, 1998, 2002 en 2006	177
15.7.b	Opkomst gemeenteraadsverkiezingen sinds 1970, Groningen en Nederland.....	177
15.7.7	Uitslagen gemeenteraadsverkiezingen per gebied, 2006	178
15.7.c	Het stemgedrag voor PvdA, SP en Groen Links, gemeenteraadsverkiezingen 2006	178
15.7.d	Het stemgedrag voor CDA, Christen Unie en D66, gemeenteraadsverkiezingen 2006.....	179
15.7.e	Het stemgedrag voor VVD, Stadspartij en Student en Stad, gemeenteraadsverkiezingen 2006	179

15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

15.1.1 Het vaste personeel van de gemeente Groningen naar dienst per 31 december

dienst ¹⁾	2002	2003	2004	2005	2006	2007	index 2007, 2002=100
Bestuursdienst	127	121	123	124	130	132	103,9
DIA (Dienst Informatie en Administratie)	331	376	377	371	389	366	110,6
DSW / Zodiak (Sociale Werkvoorziening) ²⁾	131	125	120	119	120	124	94,7
HVD (Hulpverleningsdienst)	525	514	524	526	520	533	101,5
Milieudienst	354	355	361	356	354	351	99,2
OCSW (Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn) ²⁾	549	570	533	538	530	524	95,4
Ombudsman	4	3	3	3	3	3	75,0
RO/EZ (Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken)	640	647	646	634	612	631	98,6
SOZAWE (Sociale Zaken en Werk)	668	644	644	632	606	605	90,6
totaal gemeente	3.329	3.355	3.331	3.303	3.264	3.269	98,2
totaal FTE's	2.996	3.272	3.175	3.010	2.878	2.807	93,7

Bron: DIA

1) Gegevens op peildatum 31-12, in gemeenterekeningen worden jaargemiddelden gehanteerd

2) OCSW, DSW en Zodiak: alleen ambtelijk medewerkers, exclusief onderwijzend personeel en sociale werkvoorziening

15.1.2 Leeftijdsopbouw van het vaste personeel in percentages per 31 december

leeftijd	2002	2003	2004	2005	2006	2007
< 20	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20-24	1,7	1,5	0,7	0,5	0,7	0,8
25-29	7,1	6,5	5,3	5,3	4,2	3,7
30-34	11,8	12,0	10,3	10,1	9,5	8,4
35-39	15,2	14,8	14,3	14,8	13,1	13,0
40-44	18,2	19,1	17,6	17,7	16,9	15,5
45-49	17,4	17,4	18,2	18,5	19,8	20,1
50-54	15,5	16,0	17,1	17,7	17,7	18,4
55-59	10,9	11,2	13,1	13,0	13,8	14,8
>= 60	2,1	1,6	3,5	2,4	4,3	5,4

Bron: DIA

15.1.3 Het ziekteverzuimpercentage naar dienst

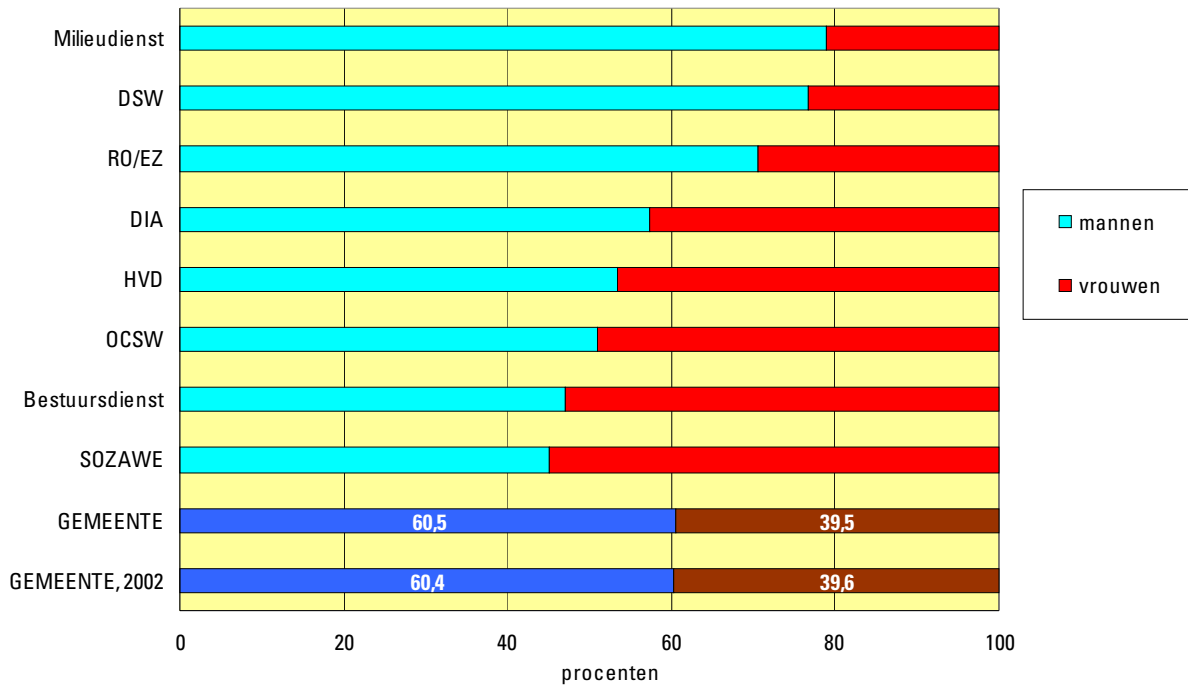
dienst	2005			2006			2007		
	netto ¹⁾	bruto	meldings frequentie	netto ¹⁾	bruto	meldings frequentie	netto ¹⁾	bruto	meldings frequentie
Bestuursdienst	3,5	6,1	2,00	5,9	6,7	1,90	4,1	7,0	2,00
DIA	5,9	7,0	2,18	5,6	6,5	2,10	4,9	5,9	2,00
DSW	5,6	8,8	1,53	6,4	10,0	1,60	6,2	9,6	1,20
HVD	5,9	7,9	1,72	5,5	6,9	1,60	5,5	7,0	1,80
Milieudienst	8,1	9,1	1,99	6,1	7,4	2,00	6,6	7,7	1,80
OCSW	4,4	6,4	1,71	5,7	6,9	1,80	5,3	6,4	1,70
RO/EZ	5,2	6,7	1,86	4,6	5,8	1,80	5,2	6,0	1,90
SOZAWE	5,9	8,5	2,13	5,2	7,2	2,20	5,9	8,1	2,20
totaal gemeente	5,6	7,5	1,91	5,4	6,9	1,90	5,5	7,0	1,90

Bron: DIA

1) het netto verzuimpercentage is exclusief verzuim minder dan 1 jaar en zwangerschapsverlof

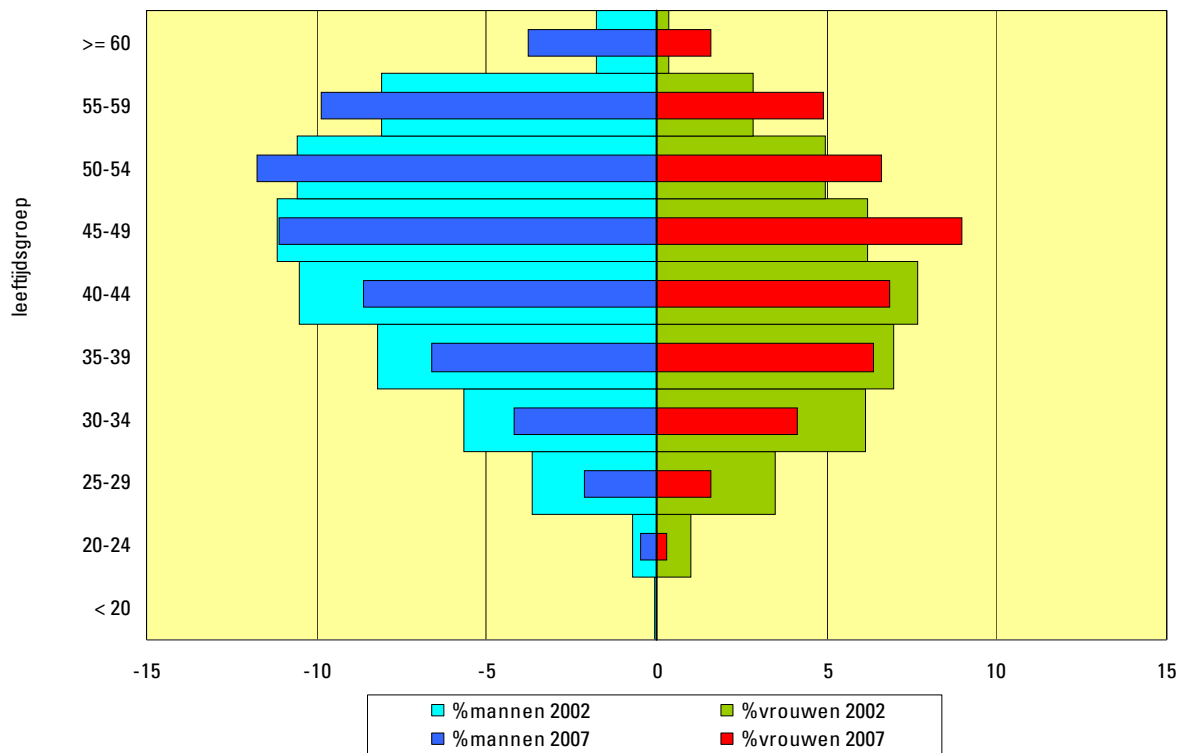
15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

15.1.a Het vaste personeel naar geslacht en dienst per 31 december 2007 en gemeente totaal in 2002

Bron: DIA

15.1.b Het vaste personeel naar leeftijd en geslacht per 31 december 2002 en 2007

Bron: DIA

15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

15.2.1 Begroting eigen inkomsten gemeente Groningen (x €1.000,-)

post	2003	2004	2005	2006	2007
onroerende/roerende zaakbelasting	44.608	46.566	50.774	41.149	41.917
afvalstoffenheffing	18.925	21.826	22.192	22.503	23.041
reinigingsrechten	711	727	740	100	266
rioolrechten	8.891	9.454	9.911	10.170	11.161
hondenbelasting	528	540	601	617	620
precario rechten	320	174	370	383	385
bouwleges en woonvergunningen	4.084	5.589	5.553	5.523	6.749
leges burgerzaken	1.458	1.873	2.033	2.083	2.150
graf- en begraafrechten	978	1.053	986	1.196	1.408
leges brandweer	195	195	60	60	60
haven en liggelden	209	214	147	140	191
logiesbelasting	238	238	390	390	590
parkeergelden	.	.	.	.	7.736
totaal	81.145	88.449	93.757	84.314	96.274

Bron: Bestuursdienst

15.2.2 Realisatie eigen inkomsten gemeente Groningen (x €1.000,-)

post	2003	2004	2005	2006	2007
onroerende/roerende zaakbelasting	47.980	48.126	52.008	41.134	43.083
afvalstoffenheffing	18.283	21.517	21.855	21.943	23.191
reinigingsrechten	779	870	669	215	143
rioolrechten	9.246	9.509	10.050	10.532	11.044
hondenbelasting	522	540	591	605	597
precario rechten	313	164	383	453	505
bouwleges en woonvergunningen	4.071	5.775	6.105	10.244	10.576
leges burgerzaken	1.564	1.952	2.099	2.257	2.503
graf- en begraafrechten	1.095	1.277	1.224	1.263	1.399
leges brandweer	190	181	136	63	55
haven en liggelden	179	157	161	150	153
logiesbelasting	299	282	448	487	698
parkeergelden	.	.	.	.	7.940
totaal	84.521	90.350	95.729	89.346	101.887

Bron: Bestuursdienst

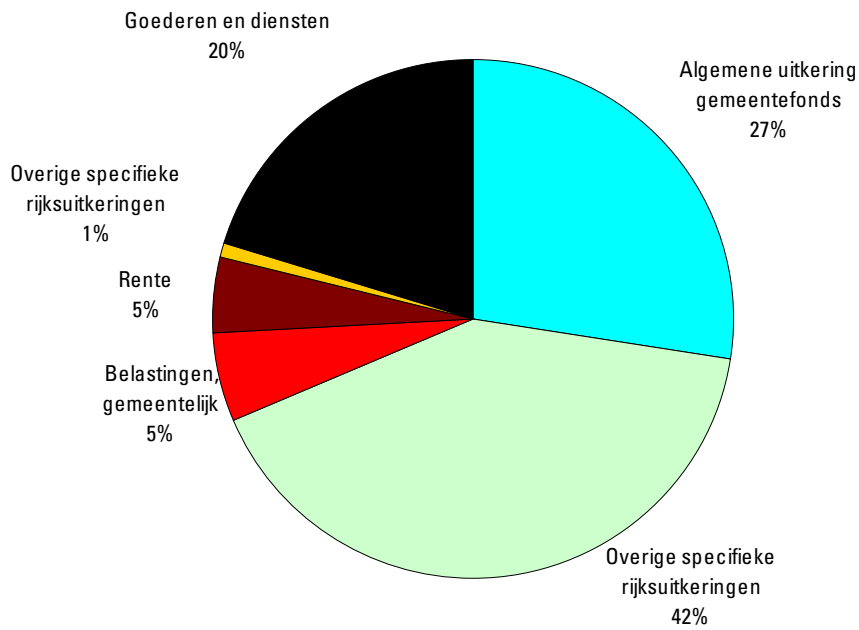
15.2.3 Uitgaven gemeente Groningen, rekening en begroting (x € 1.000,-)

post	2004	2006	2007	2007	2008
	rekening	rekening	<i>begroting</i>	rekening	<i>begroting</i>
salarissen en sociale lasten	281.748	286.115	292.991	299.406	309.201
personeel van derden	19.185	17.242	12.344	24.935	9.479
rente en afschrijvingen	76.215	91.670	72.426	68.086	73.163
goederen en diensten	236.133	230.180	182.117	158.236	149.981
overdrachten	309.555	239.291	248.195	246.166	236.469
reserveringen	0	41.905	16.763	32.009	8.429
niet in te delen uitgaven	2.613	1	23.782	0	65.366
totale lasten	925.449	906.404	848.618	828.838	852.088

Bron: Bestuursdienst

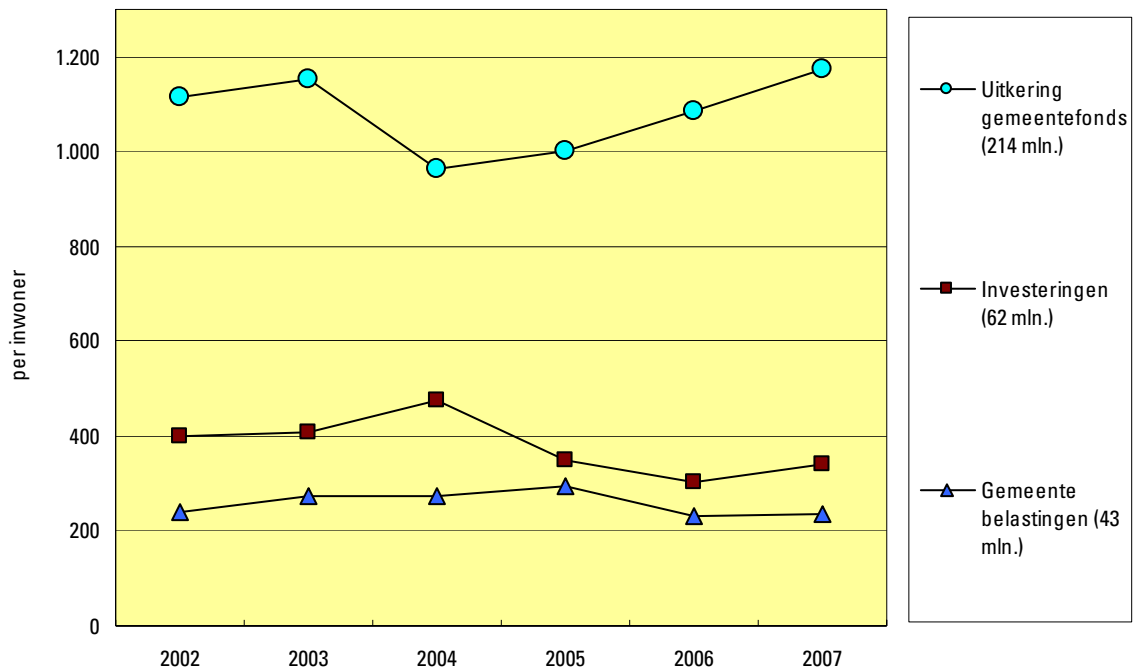
15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

15.2.a Inkomsten gemeente Groningen naar soort, 2007

Bron: Bestuursdienst

15.2.b Algemene uitkering, investeringen en gemeentebelastingen per inwoner, 2002-2007

Bron: Bestuursdienst

15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

15.3.1 Documenten en mutaties Burgerzaken gemeente Groningen

	2003	2004	2005	2006	2007
documenten burgerzaken					
paspoorten	22.611	23.913	20.198	20.460	22.928
ID kaarten	7.630	9.677	16.224	13.202	13.425
rijbewijzen	10.266	10.458	9.698	12.696	18.681
afschriften GBA	30.102	28.174	26.602	27.548	26.572
afschriften/uittreksels burg. stand (akten)	8.855	9.039	9.274	9.338	12.525
verklaringen omtrent gedrag	3.062	3.061	4.167	4.850	6.125
pas 65+	702	492	vervallen		
mutaties burgerzaken					
verhuismutaties	47.977	49.465	52.367	49.787	53.185
huwelijksvoltrekkingen	689	682	589	666	655
registratie echtscheidingen	276	291	293	286	313
verzorging geboorteaangifte	4.743	4.532	4.202	3.989	3.921
verzorgen overlijdensaangifte	2.584	2.557	2.392	2.468	2.288
naturalisaties (dossiers)	697	841	816	944	993

Bron: DIA

15.3.2 Aanvragen Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken gemeente Groningen

soort aanvragen	2003	2004	2005	2006	2007
bouwaanvragen	1.760	2.041	2.010	1.917	1.886
sloopaanvragen	187	168	202	205	204
monumentaanvragen	137	129	165	142	158
aanvragen ligplaatsvergunning	66	77	58	69	60
overige aanvragen onttrekking/wijziging woonruimten	99	78	88	71	75
tijdelijke verhuurvergunning op basis van de leegstandswet			137	350	427
overig	140	47	36	63	122
totaal	2.389	2.540	2.696	2.817	2.932

Bron: RO/EZ

1): overig: functiewijzigingen, uitwegvergunning, reclameaanvragen, aanvragen feestverlichting en spandoeken

15.5 Populairiteit van de gemeentelijke website

percentage van de bevolking van 18 en ouder	2000	2002	2005	2006
is bekend met de site	38	50	52	
haalt gemeentelijke informatie het liefst van de website	4	26	52	
vindt de site voldoende informatief	60	84	72	
is tevreden over de gemeentelijke website	57	90	73	
gemiddeld rapportcijfer van de burger voor het e-loket				7,15

Bron: Bureau O&S (Omnibusonderzoek), DIA (Dienstverleningsmonitor)

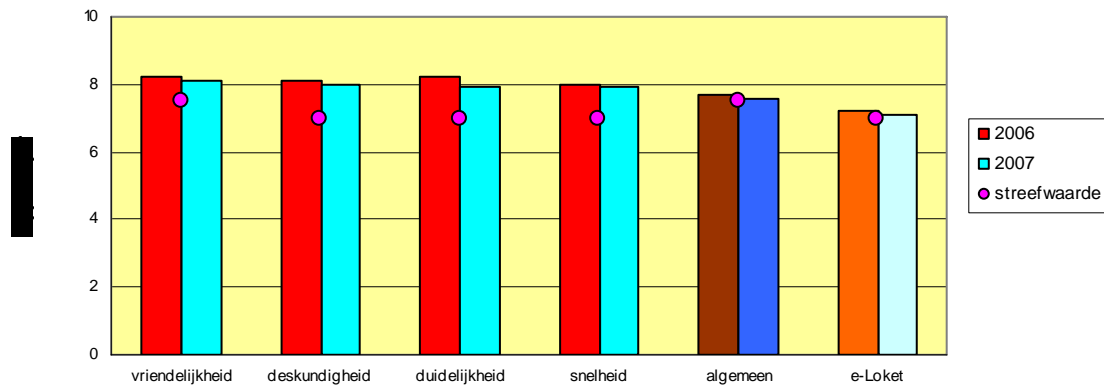
15.6 Klachten en afhandelingstermijn van klachten van de bevolking die bij de gemeente binnenkomen

soort klacht	2002	2004	2005	2006	2007
correcte afhandeling	225	96	177	181	190
informatieverstrekking	78	83	31	30	34
bejegening in engere zin	95	141	87	72	81
beleid	.	.	329	200	168
overig	466	502	67	59	45
totaal aantal	864	822	691	542	518
afhandelingstermijn					
binnen een week	18%	8%	9%	8%	7%
1 tot 6 weken	64%	75%	64%	64%	73%
6 weken en langer	18%	16%	27%	28%	20%
totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Bestuursdienst

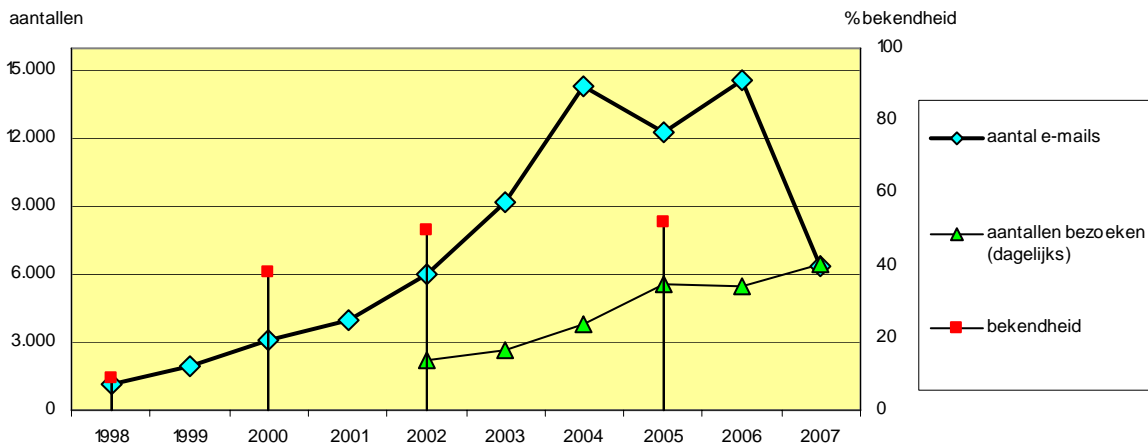
15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

15.4.a Klanttevredenheid over de fysieke loketten en het e-Loket, 2006 en 2007

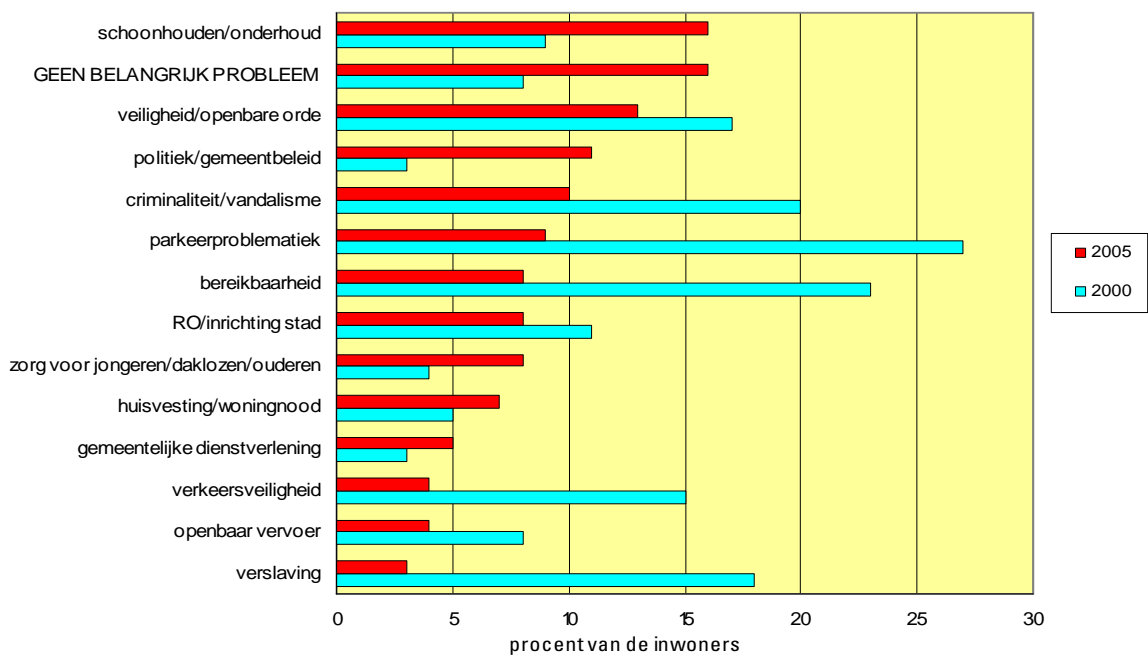
Bron: DIA (Dienstverleningsmonitor)

15.5.a Bekendheid onder de bevolking van de gemeentelijke website, bezoek van de site en email-contact via het centrale e-mailadres

Bronnen: DIA, Bureau O&S (Omnibusonderzoek)

15.6.a Belangrijkste problemen die het gemeentebestuur volgens de inwoners aan moet pakken

Bron: Bureau O&S (Omnibusonderzoek)

15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

15.7.1 Uitslag Gemeenteraadsverkiezingen (GR) en Tweede Kamerverkiezingen (TK) in procenten

	1998		2002		2003	2006	
	GR	TK	GR	TK	TK	GR	TK
PvdA	29,2	35,3	22,4	23,8	38,9	27,1	29,1
VVD	14,7	16,5	14,0	13,5	13,8	12,1	11,9
CDA	9,6	9,2	11,4	15,3	13,1	7,9	13,4
Groen Links	12,8	12,9	14,6	13,8	10,1	11,7	10,0
D66	9,7	13,1	6,8	7,6	6,1	5,6	3,3
Chr. Unie	5,8	4,8	6,5	4,2	3,7	6,6	5,4
SP	10,6	5,8	11,6	10,1	10,3	17,3	21,5
Student en Stad	3,8		5,0			2,8	
Stadspartij			6,6			6,4	
Partij voor de Dieren					0,5		2,0
Geert Wilders/PvdV							2,5
Lijst Pim Fortuyn				10,1	2,7		0,1
overige partijen	3,2	2,2	1,0	1,6	0,6	2,0	0,8

Bron: DIA

15.7.2 Opkomstpercentages verkiezingen Gemeenteraad

	1990	1994	1998	2002	2006
gemeente Groningen	59,6	64,1	59,9	57,7	57,1
Nederland	62,3	65,3	58,3	57,7	58,2

Bron: DIA, CBS

15.7.3 Opkomstpercentages verkiezingen Tweede Kamer

	1994	1998	2002	2003	2006
gemeente Groningen	78,3	73,0	79,5	81,4	80,6
Nederland	78,8	73,3	78,9	79,9	80,4

Bron: DIA, CBS

15.7.4 Opkomstpercentages verkiezingen Provinciale Staten

	1991	1995	1999	2003	2007
gemeente Groningen	51,9	49,1	47,8	53,0	47,4
provincie Groningen	56,9	55,2	51,6	55,4	51,0
Nederland	52,3	50,2	45,0	47,6	46,3

Bron: DIA, CBS

15.7.5 Opkomstpercentages verkiezingen Europees Parlement

	1984	1989	1994	1999	2004
gemeente Groningen	52,3	50,0	37,8	32,9	45,1
Nederland	50,9	47,5	35,6	29,9	39,1
Europa	61,0	58,5	56,8	49,8	44,2

Bron: DIA, CBS

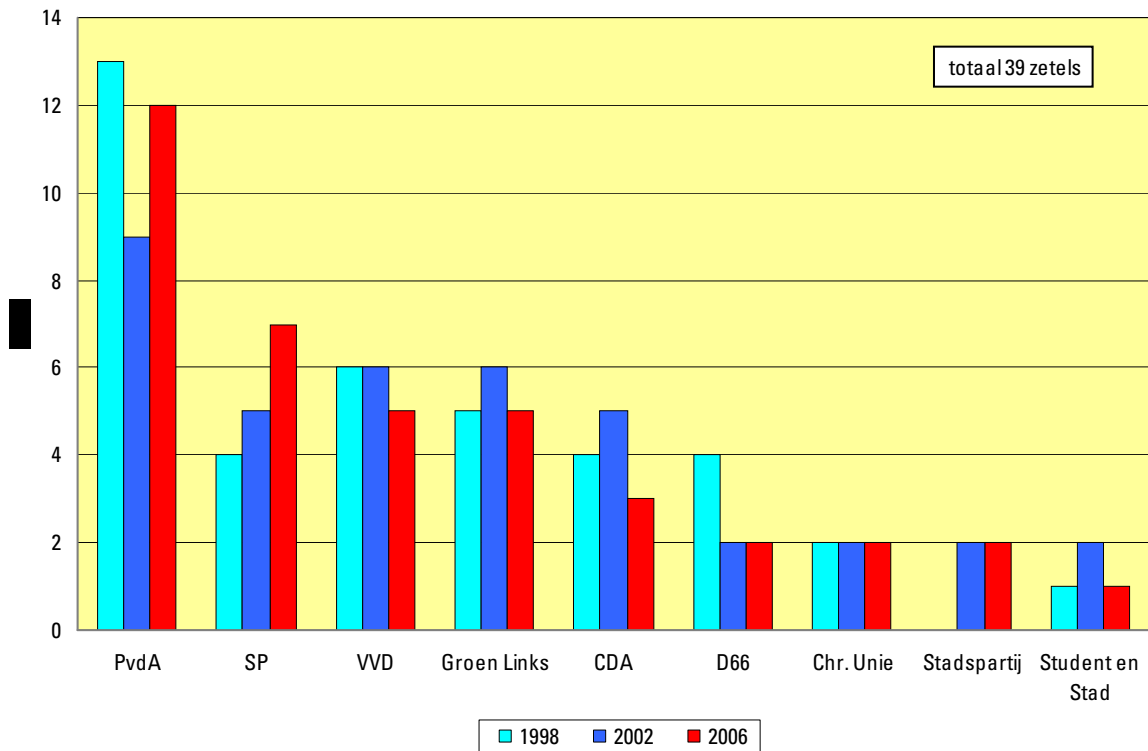
15.7.6 Opkomstpercentages referenda

	Noorderplantsoen, 1994	Noordzijde Grote Markt, 2001	Europese grondwet, 2005	Oostwand Grote Markt, 2005
gemeente Groningen	31,0	56,5	64,9	38,6
Nederland			62,8	

Bron: DIA, Elsevier

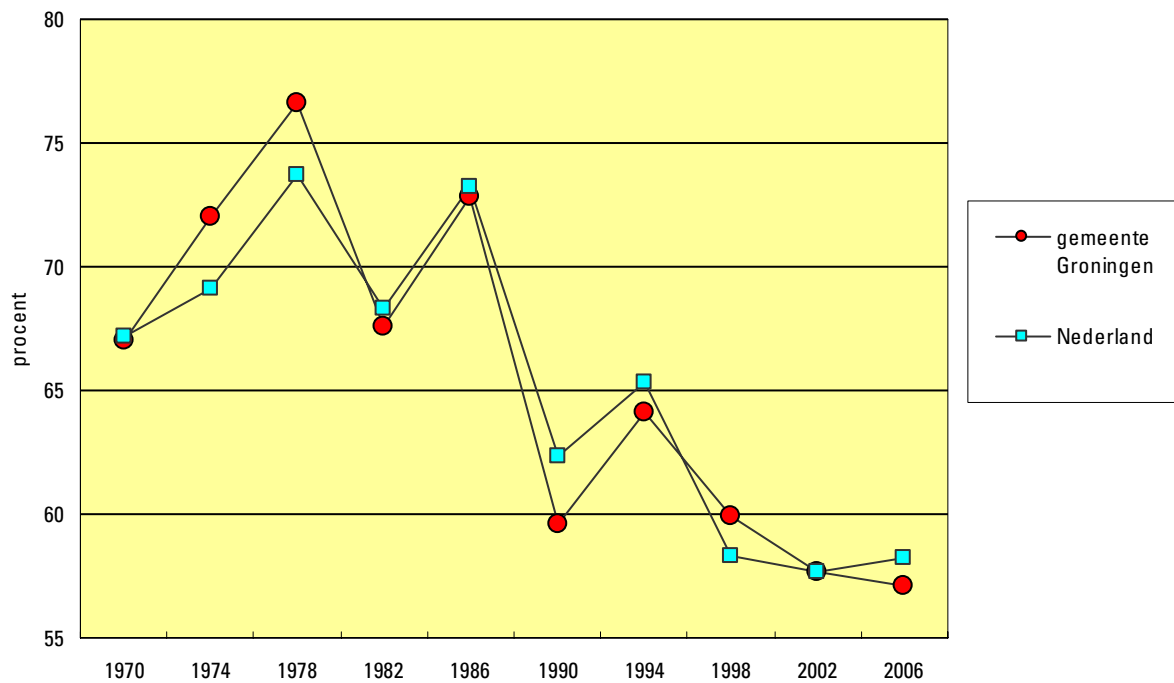
15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

15.7.a Zetelverdeling gemeenteraad Groningen, 1998, 2002 en 2006

Bron: DIA

15.7.b Opkomst gemeenteraadsverkiezingen sinds 1970, Groningen en Nederland

Bron: DIA, CBS

15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

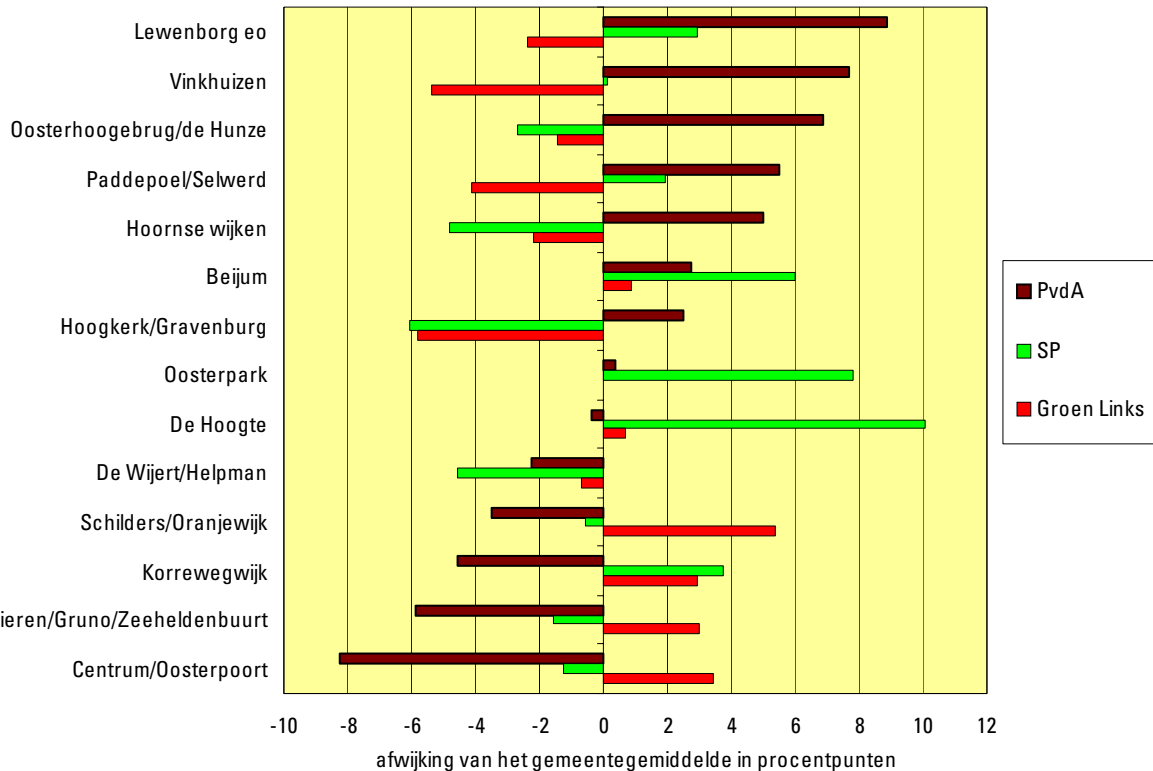
15.7.7 Uitslagen gemeenteraadsverkiezingen per gebied, 2006

gebied ¹⁾	PvdA	SP	VVD	Groen Links	CDA	Chr. Unie	Stads- partij	D66	Student & Stad
Centrum/Oosterpoort	18,9	16,1	17,8	15,1	5,0	2,7	6,1	9,5	6,0
Oosterpark	27,5	25,1	8,8	11,7	4,0	3,5	8,3	5,3	3,1
Korrewegwijk	22,5	21,0	10,1	14,7	6,2	5,1	5,6	7,4	4,5
De Hoogte	26,7	27,4	6,7	12,4	4,6	5,3	7,0	4,3	2,0
Schilders/Oranjewijk	23,6	16,7	12,9	17,1	6,1	4,0	4,1	8,2	4,8
De Wijert/Helpman	24,8	12,7	18,1	11,0	12,4	5,9	5,6	6,0	1,3
Rivieren/Gruno/Zeeheldenbuurt	21,2	15,7	13,2	14,7	7,8	7,2	5,2	8,0	4,8
Hoornse wijken	32,1	12,5	15,8	9,5	11,3	6,7	5,0	3,9	1,0
Oosterhoogbrug/de Hunze	34,0	14,6	10,9	10,2	7,9	6,4	8,0	3,8	0,8
Lewenborg eo	36,0	20,2	8,8	9,3	5,8	5,2	9,0	2,2	0,6
Beijum	29,9	23,3	5,1	12,6	5,3	8,1	9,0	2,8	1,1
Paddepoel/Selwerd	32,6	19,3	7,5	7,6	11,4	8,6	4,8	3,5	2,2
Vinkhuizen	34,8	17,4	6,9	6,3	9,0	12,6	6,7	2,4	1,3
Hoogkerk/Gravenburg	29,6	11,2	12,3	5,9	11,0	15,9	8,0	3,2	0,5
totaal	27,1	17,3	12,1	11,7	7,9	6,6	6,4	5,6	2,8

Bron: DIA

1) De gebiedsindeling wijkt af van de GSB-wijkindeling, dit komt omdat de begrenzing van de stembedistricten niet 100% gelijk is aan de buurtgrenzen waardoor de districten niet in alle gevallen kunnen worden toegedeeld aan een GSB wijk

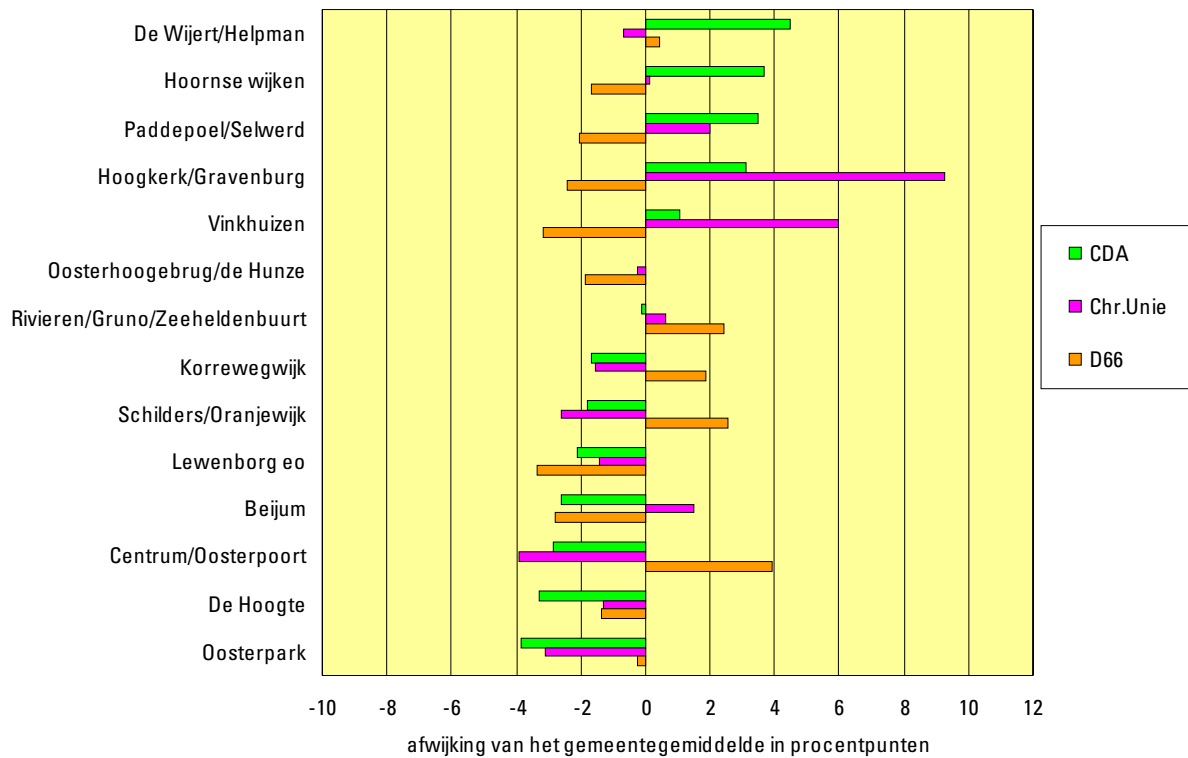
15.7.c Het stemgedrag voor PvdA, SP en Groen Links, gemeenteraadsverkiezingen 2006

Bron: DIA

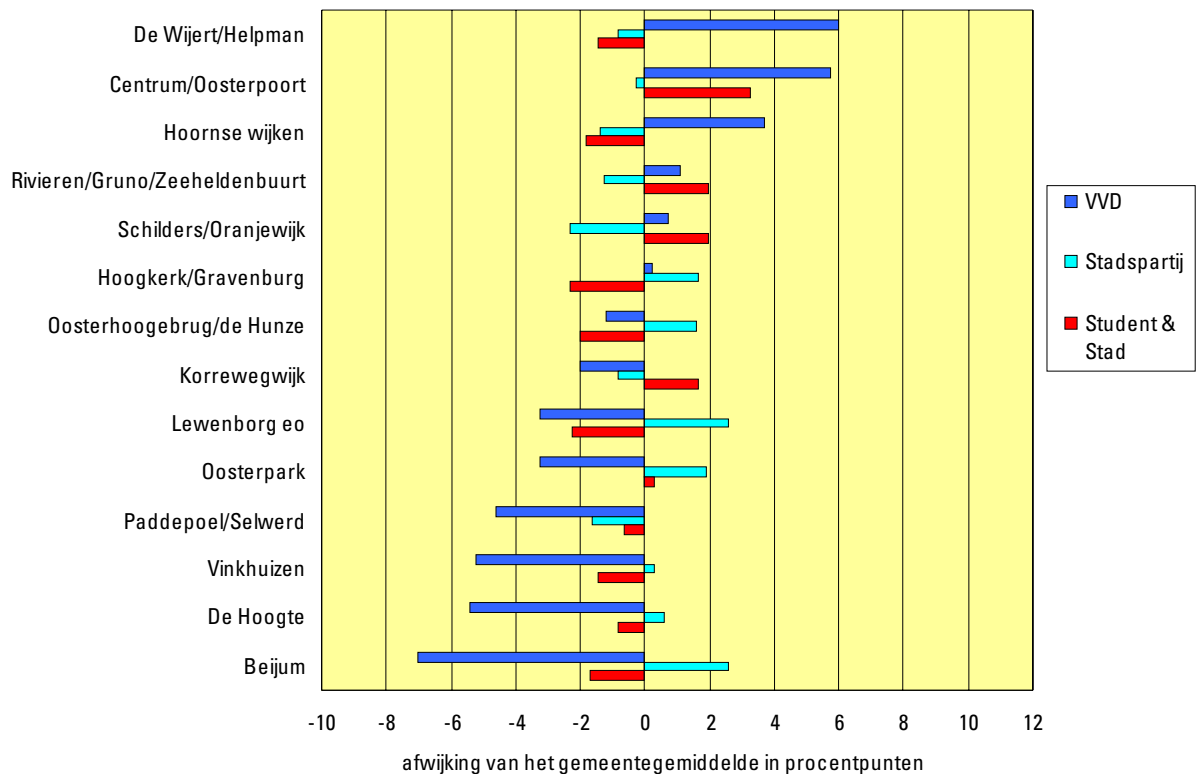
15 CONCERN, BESTUUR EN BURGERCONTACTEN

15.7.d Het stemgedrag voor CDA, Christen Unie en D66, gemeenteraadsverkiezingen 2006

Bron: DIA

15.7.e Het stemgedrag voor VVD, Stadspartij en Student en Stad, gemeenteraadsverkiezingen 2006

Bron: DIA

LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN

BRONNENLIJST

KAARTBIJLAGE

'Het boek' Eén van de stadsmarkeringen van Groningen. Het bestaat uit twee verticale pagina's en een derde 'dode' gebroken bladzijde liggend als een brug over het water. Ontworpen door de Japanse econoom Akira Asada.

<i>AFKORTING</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
AAW	7	Algemene Arbeidsongeschiktheidswet
ABCG	8	Schoolbegeleidingsdienst voor basis- en voortgezet onderwijs
AOC	8	Agrarisch Opleidingen Centra
AVO	8	Algemeen Voortgezet Onderwijs, dit zijn de scholen voor MAVO, HAVO, VWO
BBL	8	Beroeps Begeleidende Leerweg
BBO	8	Beroeps Begeleidend Onderwijs
BD/BSO	15	Bestuursdienst, gemeente Groningen
BOL	8	Beroeps Opleidende Leerweg
BORG	12	Beheer Openbare Ruimte Groningen
CBS	Div.	Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA	15	Christen Democratisch Appel
COA	2	Centraal orgaan opvang asielzoekers
CWI	6	Centrum voor Werk en Inkomen
D66	15	Democraten 66
DIA	Div.	Dienst Informatie en Administratie, gemeente Groningen
DSW	15	Dienst Sociale Werkvoorziening, gemeente Groningen
ERBO	5	Enquête Regionale Bedrijfs Ontwikkeling
Fvw	1	Financiële Verhoudings Wet
GBA	2	Gemeentelijke Basis Administratie
GFT	12	Groente-, fruit- en tuinafval
GGD	4 en 13	Gemeentelijke Gezondheids Dienst
GMD	4	Gemeenschappelijke Medische Dienst
GSB	Div.	Grote Steden Beleid
HAVO	8	Hoger Algemeen Voortgezet Onderwijs
HBO	8	Hoger beroepsonderwijs
HHG	8	Hanze Hogeschool Groningen
HKS	13	Herkennings Dienst Systeem
HVD	15	Hulpverleningsdienst, gemeente Groningen
ICT	5	Informatie- en Communicatietechnologie
IOAW	7	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werklozen
Km	1	Kilometer
KvK	5	Kamer van Koophandel
KWh	12	Kilo Watt hour (uur)
LBO	8	Lager beroepsonderwijs
Lisa	5	Landelijk Informatie Systeem Arbeidsplaatsen en vestigingen
MAVO	8	Middelbaar Algemeen Voortgezet Onderwijs
MBO	8	Middelbaar beroepsonderwijs
MD	15	Milieudienst, gemeente Groningen
NCM	10	Stichting Nationaal Contact Monumenten
NCPN	15	Nieuwe Communistische Partij Nederland
NS	11	Nederlandse Spoorwegen
NVB	10	Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten
NVS	11	Normgeving Voorzieningenniveau Streekvervoer
NWW	6	Niet werkende werkzoekenden
O.Z.B.	7	Onroerend zaakbelasting
OCSW	15	Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn
P+ R	11	Park+Ride
PvdA	15	Partij van de Arbeid
RIO	7	Regionaal Inkomens Onderzoek
RMC	8	Regionaal Meld en Coördinatiepunt
RO/EZ	15	Dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken, gemeente Groningen
ROA	3	Regeling opvang asielzoekers
ROC	8	Regionaal Opleidingscentrum

AFKORTINGEN

<i>AFKORTING</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
RuG	8	Rijksuniversiteit Groningen
RvB	11	Research voor Beleid
SCI	7	Service Centre Informatievoorziening bedrijfsverenigingen
SOZAWE	Div.	Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten, gemeente Groningen
SP	15	Socialistische Partij
SWP	11	Stichting Werk Projecten
UB	10	Universiteitsbibliotheek der Rijksuniversiteit Groningen
UMCG	4	Universitair Medisch Centrum Groningen
UWV	7	Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen
VBO	8	Vorbereidend beroepsonderwijs
VES	11	Verkeers Evaluatie Systeem
VMBO	8	Vorbereidend Middelbaar Beroeps Onderwijs
VNG	Div.	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNN	9	Verslavingszorg Noord Nederland
VVD	15	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VVZ	4	Verpleging en Verzorging
VWO	8	Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WAJONG	7	Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	7	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAZ	7	Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen
WIA	7	Wet werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen
WMO	9	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WO	8	Wetenschappelijk onderwijs
WOZ	3	Wet Onroerende Zaken
WW	6	Werkloosheidswet
WWB	7	Wet Werk en Bijstand

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
20 procenten groepen (inkomens)	7	Inkomensverdeling gebaseerd op het besteedbaar inkomen. De grenzen van de inkomensklassen zijn afgeleid van de quintielverdeling (1/5) van Nederland als geheel.
24 uursopvang (dak en thuislozen)	9	Een vorm van opvang waarbij dak en thuislozen 24 uur per dag worden opgevangen
A1 (Ambulancevervoer)	13	Direct uitrijden met zwaailicht en sirene. De ambulance dient binnen een kwartier ter plaatse te zijn.
A2 (Ambulancevervoer)	13	Z.s.m. ter plaatse (zonder sirene en zwaailicht). Uiterlijk binnen een half uur na melding bij de CPA
Aanleunwoning	3	Servicewoning die als onderdeel van een complex gelegenheid biedt tot het gebruik maken van gemeenschappelijke voorzieningen
Actief woningzoekenden	3	Woningzoekenden die minstens 1 maal per jaar op een woning gereageerd hebben
Administratieve leegstand	3	Een woonruimte staat leeg als er, geautomatiseerd, geen persoon op dat adres in het GBA-bestand gevonden wordt
Afvalbrengrstation	12	Afvalbedrijf waar de inwoners van de gemeenten Groningen, Bedum, Ten Boer en Haren hun afval kunnen brengen
Afvalstoffenheffing		De afvalstoffenheffing, een gemeentelijke heffing, wordt geheven op grond van artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer. De opbrengst van de afvalstoffenheffing wordt onder meer gebruikt voor het ophalen van huisvuil en grofvuil.
Agglomeratiecordon	11	Het voor verkeerstellingen gebruikte gebied voor het in- en uitgaande verkeer in de agglomeratie Groningen. Het gebied omvat de gemeenten Groningen en Haren
Algemene rijksuitkering	15	Uitkering uit het gemeentefonds, aan alle gemeenten op basis van algemene verdeelmaatstaven, die ten goede komt aan de algemene middelen.
Alleenstaanden	2	Niet gehuwd of een partnerschapsrelatie aangegaan volgens de burgerlijke stand
Alleenwonenden	2	Een persoon die alleen woont in een zelfstandige of niet zelfstandige woonruimte
Allochtoon (algemeen)	2,3,9	Persoon waarvoor geldt dat hij/zij zelf buiten Nederland is geboren, of waarvan ten minste één ouder buiten Nederland is geboren. Uitzondering is een in het buitenland geboren persoon uit twee in Nederland geboren ouders, deze heeft als herkomstland Nederland (CBS definitie)
Allochtoon (NWW'ers)	6	Allochtonen worden ingedeeld naar nationaliteit op basis van hun paspoort. Als bij nationaliteit 'Nederlands' de geboorteplaats buiten Nederland is kan men kiezen: of als Nederlander in de bestanden of het geboorteland
Ambtshalve onbekend	2	Bij vertrek en vestiging: niet bekend waarheen of waarvandaan.
Arbeidsmarkttrayon	6	Het arbeidsmarkttrayon Groningen omvat de gemeenten Groningen en Haren
Alpha hulpverlening	9	Huishoudelijke hulpverlening waarbij de cliënt betaalt

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Arbeidsongeschikth.klasse <80%	7	Uitkeringsgerechtigden voor wie de mate van arbeidsongeschiktheid minder dan 80% bedraagt, maar meer dan het wettelijk voorgeschreven minimum (15% voor de WAO en 25% voor de AAW)
Arbeidsongeschiktheidsklasse	7	Arbeidsongeschiktheidsklasse 80-100%: uitkeringsgerechtigden voor wie de mate van arbeidsongeschiktheid tussen 80% en 100% is gesteld; zij hebben een volledige uitkering
Arbeidsplaats	5	Een plaats waar betaalde arbeid bij een vestiging wordt verricht. Onderscheid wordt gemaakt in vaste arbeidsplaatsen en Uitzendkrachten
Arbeidsvolume	5	De hoeveelheid arbeid die is ingezet in het productieproces; wordt uitgedrukt in arbeidsjaren
Asielzoeker	2	Een vreemdeling die om uiteenlopende redenen zijn land heeft verlaten om in een ander land asiel aan te vragen. De immigratie- en Naturalisatiedienst onderzoekt of de asielzoeker voor bescherming in Nederland in aanmerking komt, bijvoorbeeld omdat hij vluchteling is, in zijn eigen land het risico loopt om onmenselijk behandeld te worden of niet terug kan vanwege de algehele onveilige situatie in zijn land.
Basisonderwijs	8	Onderwijs bestemd voor kinderen vanaf 4 jaar én verplicht vanaf 5 jaar, exclusief het speciaal onderwijs
Bebouwing	1	Totale oppervlakte van de bebouwing
Bedbezetting	4	Het percentage van de tijd dat een (ziekenhuis)bed bezet wordt
Beroepsbevolking	6	Alle personen van 15-64 jaar die ten minste twaalf uur per week werken of actief dergelijk werk zoeken (CBS, Enquête beroepsbevolking), zie ook potentiële beroepsbevolking.
Beroepsonderwijs	8	Onderwijs gericht op het uitoefenen van een bepaald beroep, wat gevolgd kan worden op lager, middelbaar en hoger niveau
Besteedbaar inkomen	7	Bruto inkomen uit arbeid, onderneming, vermogen en ontvangen overdrachten verminderd met premies sociale zekerheid, loon-, inkomsten- en vermogensbelasting en andere betaalde overdrachten (o.a. premies ziektekosten en alimentatie voor ex-partner)
Bezetting (van woningen)	3	Aantal personen dat op een zelfstandige woning bij het GBA staat ingeschreven
Bijzonder onderwijs	8	Onderwijs niet van de overheid uitgaande of daartoe behorend
Binnenstad	div.	Het gebied binnen de diepenring, de Binnenstad omvat de CBS buurten 00 (Stadscentrum), 01 (Buinnenstad-zuid) en 03(Binnenstad-west)
Binnenstadsbezoekers	5	Het totaal aantal personen dat naar de binnenstad komt om te winkelen en voor andere bezoekersdoelen (werken, wonen, recreatie, horeca, studie)

<i>BEGRIJF</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Binnencordon	11	Het voor verkeerstellingen gebruikte gebied om het in- en uitgaande verkeer in het gebied van binnenstad en omgeving te tellen. Het gebied wordt begrensd door het van Starckenborghkanaal, het Damsterdiep, de Europaweg, de Zuidelijke ringweg, de Westelijke ringweg en de spoorlijn Groningen-Sauwerd
Binnenverhuizing	2	Onder binnenverhuizingen worden de verhuizingen verstaan waarbij de plaats van vertrek en de plaats van vestiging in hetzelfde gebied liggen. Bij de binnenverhuizingen per wijk gaat het dus om verhuizingen waarbij beide adressen binnen dezelfde wijk gelegen zijn. Bij het totaal aantal binnenverhuizingen in de stad gaat het om verhuizingen waarbij beide adressen in dezelfde gemeente gelegen zijn. Het totaal aantal binnenverhuizingen in een gemeente is derhalve niet de som van de binnenverhuizingen per wijk.
Bodemgebruik	1	Een onderverdeling van het grondgebied van de gemeente naar soort gebruik
BORG	12	In het Beheer Openbare Ruimte Groningen wordt de objectieve kwaliteit van de leefomgeving vastgesteld. De mate waarin de stad schoon en heel is wordt door Stadsbeheer in kaart gebracht. Voor verschillende onderdelen van het beheer en onderhoud is de kwaliteit afgezet tegen de doelstelling.
Branche	5	Bedrijfstak
Bruto ziekteverzuim	15	Zie ziekteverzuim
Buitengebied	1	Oppervlakten land in buitengebied
Burgerlijke staat	2	Met ingang van 1 januari 1999 wordt onder burgerlijke staat verstaan de categorieën: gehuwd, gescheiden, weduwe/weduwenaar, geregistreerd partnerschap, gescheiden geregistreerd partner en achtergebleven geregistreerd partner.
Buurtcohesie	14	Sociale samenhang in een buurt, een samengestelde indicator gebruikt bij het leefbaarheidsonderzoek: De buurtbewoners kennen elkaar, voelen zich thuis, er is saamhorigheid en buurtbewoners gaan op een prettige manier met elkaar om.
Categorie 1 scholen	8	Scholen voor speciaal onderwijs (vergelijk: expertise centra)
CBS-Methode	2	Zie allochtoon
Centrum	div.	De CBS buurten 00 Stadscentrum, 01 Binnenstad-zuid, 03 Binnenstad-west, 04 Binnenstad-noord en 02 Binnenstad-oost
CITO scores	8	Citoscores zijn de scores van leerlingen op de Eindtoets Basisonderwijs, die ook wel de Cito-toets wordt genoemd. De toets bestaat uit 240 opgaven die gelijk verdeeld zijn over de onderdelen Taal, Rekenen, Informatieverwerking en Wereldoriëntatie, waarbij het laatste onderdeel facultatief is.
Collectie (bibliotheken)	10	De totale omvang aan boeken, gebonden tijdschriften, audiovisuele materialen, bladmuziek e.d. in eigendom van de instelling

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Concern	15	De negen diensten van de gemeentelijke organisatie van de gemeente Groningen samen
Corporatief (woningen)	3	Woningen in eigendom van een corporatie (woningbouwvereniging)
Creatieve sector	5	Werkgelegenheid en vestigingen in de kunsten, media en entertainment en de creatieve zakelijke dienstverlening
Dagelijkse goederen	5	De levensmiddelen en persoonlijke verzorgingsproducten die aan worden geschapt in de detailhandel. Het gaat om de aankopen bij supermarkten, overige voedings- en genotmiddelen, drogisterijen en parfums en cosmetica (SBI codes 5211,522xx, 52321 en 5233)
Dagopvang	9	Vorm van opvang voor thuis en daklozen waarbij alleen overdag opvang wordt geboden
Dagverpleging	4	Een aantal uren durende vorm van verpleging in een instelling, in het algemeen voorzienbaar, en noodzakelijk in verband met het op dezelfde dag plaatsvinden van onderzoek of behandeling
Deeltijd	5	Arbeidsplaatsen voor minder dan 15 uur per week
Denominatie	8	Onderwijsrichting onderverdeeld in openbaar, (soort) kerkgenootschap en overig
Doelgroepen (landen)	9	In Groningen hanteert men in het minderhedenbeleid doelgroepen te weten: traditionele doelgroepen (personen uit Turkije, Marokko, Tunesië, Algerije, Egypte, Libië, Aruba, Ned. Antillen, Suriname, Latijns Amerika (ex) Joegoslavië, en vluchtelingenlanden (personen uit Afghanistan, Irak, Iran, Vietnam, Ethiopië en Somalië)
Echtscheiding	2	Ontbinding van het huwelijk door rechterlijk vonnis op de bij de wet omschreven gronden
Economische Vitaliteit (Bureau Louter)	5	Vergelijking van de economische vitaliteit aan de hand van indicatoren die voor alle gemeenten in Nederland op uniforme wijze zijn berekend. Er zijn drie groepen indicatoren; economische groeiprestaties, economische specialisaties en vestigingsklimaat.
Eenoudergezin	2	Een gezin dat wordt gevormd door één ouder met één of meer kinderen, ongeacht de leeftijd van de kinderen
Eenpersoonshuishouden	2	Een persoon, die alleen op een adres woont, in een zelfstandige woonruimte (= alleenwonende)
Eerste generatie	2	Inwoners die in het buitenland geboren zijn
Eerste ring	11	De buurten direct om het centrum waar buurtparkeren is ingevoerd
Effectieve vloerproductiviteit	5	Omzet per vierkante meter verkoopvloeroppervlak
Eigenaar/bewoner	3	De eigenaar staat bij het GBA zelf ingeschreven in de woning, bij leegstand betreft het de laatst bekende bewoonde situatie
Eigendom	3	Geeft het soort eigenaar van een (woon)object aan
Energie en Milieu	5	Kansrijk cluster: omvat de SBI codes D23, D37, E40, G5112, G 5157 en O90

<i>BEGRIJ</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Expertise centra (Categorie 2/3 scholen)	8	Basis- en voortgezet onderwijs gegeven aan ZMLK-, LZ-, Mytyl-, slechthorende, ZMOK- en PI-leerlingen.
Exportquote	5	Export in verhouding tot de omzet
Extramuraal	4	Buiten de muren van de betrokken instelling
Fase-indeling CWI	6	Fase-indeling 1 tot en met 4 met betrekking tot de kansen van werklozen op de arbeidsmarkt: Fase 1: direct bemiddelbaar; Fase 2: hebben een kort traject nodig om zichzelf te kunnen redden op de arbeidsmarkt; Fase 3: hebben een lang traject (langer dan een jaar) nodig om zich te kunnen redden op de arbeidsmarkt; Fase 4: hebben, ook op de langere termijn, geen kansen op de arbeidsmarkt
Financiële-verhoudingswet(Fvw)	1	De oppervlaktegegevens worden geleverd ten behoeve van de beheerders van het gemeentefonds. De ruimtelijke gegevens dienen als grondslag voor het bepalen van de uitkeringen aan de gemeenten.
Food/non Food	5	Food: De voedings- en genotmiddelen die worden aangeschaft in de detailhandel. Het gaat om de aankopen bij supermarkten en overige voedings- en genotmiddelen (SBI codes 5211,522xx) Non-Food is alle overige producten aan te schaffen bij de detailhandel.
Gastouderopvang	9	Kinderopvang in een gezinssituatie voor kinderen tussen de 6 weken en 12 jaar. De opvang is tot stand gekomen door bemiddeling van en begeleid door een gastouderbureau, waarbij particulieren kinderopvang kunnen aanbieden of vragen en die betrekking heeft op het gelijktijdig opvangen van ten hoogste vier kinderen (dit is inclusief eigen kinderen)
Gaststudenten	8	Gaststudenten blijven in de regel van 2 maanden tot een jaar. Bekend is het aantal gaststudenten dat gedurende een seizoen studeert
GBA (Gemeentelijk Basis Administratie)	2	Bestand waarin de basisinformatie van de bevolking ingeschreven in de gemeente Groningen is vastgelegd
Geboortecijfer	2	Het aantal levendgeborenen per jaar per 1000 van de gemiddelde bevolking
Gemiddelde bed bezetting	4	Het percentage van de tijd dat een (ziekenhuis)bed bezet wordt
Gemiddelde verpleegduur	4	Aantal verpleegdagen in een periode, gedeeld door het aantal in die periode opgenomen patiënten
Gemiddelde woningbezetting	3	Het aantal inwoners gedeeld door het aantal woningen
Geregistreerd partnerschap	2	De registratie (ingevoerd per 1 januari 1998) is mogelijk voor paren van gelijk en van verschillend geslacht. In de meeste opzichten is het geregistreerd partnerschap vergelijkbaar met het huwelijk. Een duidelijk onderscheid betreft evenwel de relatie tussen de partners en de eventuele kinderen. Als een vrouw die geregistreerd partner is, een kind krijgt, is zij weliswaar automatisch de moeder van het kind, maar haar mannelijke geregistreerde partner is alleen dan de juridische vader als hij, met toestemming van de moeder, het kind erkent

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Geregistreeerde werkloosheid (definitie CBS, oud) Zie ook: werkloze beroepsbevolking	(6)	Alle mensen van 16 - 64 jaar zonder werk (of met werk van minder dan 12 uur per week), die: - bij een arbeidsbureau staan ingeschreven en - direct beschikbaar zijn voor een baan van minstens 12 uur per week, ongeacht of men hiernaar op zoek is. De cijfers hebben een onnauwkeurigheidsmarge omdat ze gebaseerd zijn op steekproefonderzoek.
Geriatrisch	4	De geestelijke vermogens betreffende
Gestandaardiseerd inkomen	7	Om de inkomens van huishoudens van verschillende omvang en samenstelling vergelijkbaar te maken, wordt het inkomen van het huishouden met behulp van een equivalentiefactor gestandaardiseerd
Gezinsverband (Vestiging/vertrek)	2	In gezinsverband: personen die niet als alleenstaande zich vestigen of vertrekken
Goederen en diensten	15	Betreft de vergoedingen voor het beschikbaar stellen van personeel aan derden, de ontvangen huren en pachten, de verkoopopbrengsten van gronden, andere onroerende zaken en buiten gebruik gestelde duurzame goederen, alsmede de opbrengsten wegens verkoop van goederen en diensten.
Grijze druk	2	het aantal bejaarden (65 jaar en ouder) op de werkzame bevolking (20 t/m 64 jaar)
Groei van de woningvoorraad	3	Het verschil in aantal woningen op de respectievelijke teldata wordt gevormd enerzijds door nieuw- en herbouw van woningen, anderzijds door vermindering van het aantal woningen door vernietiging en buitengebruikstelling
Groene druk	2	Het aantal jongeren (0 t/m 19 jaar) op de werkzame bevolking (20 t/m 64 jaar)
Groningse Kredietbank	7	Bij de GKB (onderdeel van de dienst SOZawe) kunnen mensen met financiële problemen zich melden voor informatie, hulp en/of schuldsanering.
GSB	div.	Grote Stedenbeleid. In 1995 sloten het kabinet en negentien steden het convenant Grote Stedenbeleid af, waarin een duurzame verbetering van de positie van de steden in sociaal, economisch en cultureel opzicht wordt nagestreefd. Later zijn hier nog 11 steden bijgekomen. GSB III betreft het GSB beleid voor de convenantperiode 2005-2009
Halve-dagopvang	9	Opvang van kinderen die, ter bestrijding van een achterstand, meer uren opvang nodig hebben dan bij een peuterspeelzaal mogelijk is
Hectare	1	10.000 m ²
Herkomst	2	Het geboorteland van de persoon en/of zijn vader en/of moeder (VNG-methode) zie ook allochtoon
HKS	13	Herkenningssysteem, een landelijk dekkend registratiesysteem dat door de politie wordt gebruikt, het bevat processen-verbaal van aangiften tegen bekende en onbekende daders.

<i>BEGRIJ</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Hoofdbewoner	3	De hoofdbewoner van een woning wordt op de volgende wijze bepaald: - bij gehuwden, al of niet met alleenstaande(n), wordt de gehuwde man als hoofdbewoner geteld; - bij een eenoudergezin, al of niet met alleenstaande(n), wordt de ouder als hoofdbewoner geteld; - bij meerdere alleenstaanden wordt de langstwonende als hoofdbewoner geteld
Huishouden (CBS)	2	Een (particulier) huishouden bestaat uit één of meer personen die samen in een woonruimte wonen en zelf in hun dagelijkse behoefte voorzien
Huishoudens / Huishoudensamenstelling	2	Er wordt een verdeling gemaakt in de volgende soorten huishoudens: Eenoudergezinnen (met kinderen tot 23 jaar); Meerpersoonhuishoudens met kinderen tot 23 jaar; Meerpersoonhuishoudens zonder kinderen; Eenpersoonshuishoudens. Onder deze definitie worden huishoudens met inwonende kinderen van 23 jaar of ouder gerekend tot de categorie meerpersoonshuishoudens
Huwelijk	2	Echtverbintenis voltrokken door de ambtenaar van de burgerlijke stand
ICT	5	Informatie- en communicatietechnologie. Dat zijn de SBI codes G52494, I6420, K72101, K72102, K722, K723, K725, K726, K7413 en K74831
Indexcijfer	5	Cijfer dat de verhouding van een waarde tot een van te voren als grondslag aangenomen grootte aanwijst
Inkomen	7	Zie besteedbaar inkomen
Inkomensverdeling	7	Verdeling van de bevolking in 10 of 20 procentsgroepen volgens de landelijke verdeling van inkomensgroepen
Inlenende vestiging	5	Een vestiging die uitzendkrachten en/of personen op detacheringbasis via een uitzendbureau in dienst heeft
Inleunwoning	3	Servicewoning gelegen binnen een complex die gelegenheid biedt tot het gebruik maken van gemeenschappelijke voorzieningen
Institutionele belegger	3	Financiële instelling die als uitvloeisel van haar hoofdfunctie met een zekere regelmaat de beschikking krijgt over gelden waarvoor een langlopende belegging moet worden gezocht. Het gaat om pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen en beleggingsinstellingen
Intramuraal	4	Behandeling binnen de muren van een inrichting
Kansrijke Clusters	5	Dit zijn de informatie- en communicatietechnologie (ICT), de biomedische sector (life science), het toerisme en de sector energie en milieu
Kind	2	Een met de wettige vader en/of moeder samenwonende ongehuwde man of vrouw zonder eigen kinderen
Kinderdagverblijf	9	Volgens de gemeentelijke 'Verordening Kinderopvang (1992)' is een kinderdagverblijf een ruimtelijke voorziening voor kinderopvang voor meer dan vier aaneengesloten uren, uitsluitend voor kinderen vanaf nul jaar tot het moment waarop zij basisonderwijs kunnen volgen

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Klinisch	4	Behandeling in een ziekenhuis waarbij men een of meer nachten verpleegd wordt
Koopkracht	7	Het gestandaardiseerd huishoudens inkomen gerelateerd aan het landelijk gemiddelde
Kooporiëntatie	5	Gerichtheid van de bevolking van een bepaald woongebied voor aankopen op een bepaald winkelgebied
Leefbaarheidsmonitor	Div.	Onderzoek naar een aantal sociaal economische kenmerken dat één maal per twee jaar door dienst SOZAWE door middel van enquêtes onder de bevolking wordt uitgevoerd
Leeftijd	2	Het verschil tussen de teldatum en de geboortedatum (dag, maand, jaar)
Leeftijdscategorie/Leeftijdsgroep/ Leeftijdsverdeling	2	Samenstelling van twee of meer leeftijden
Leegstandspercentage	3	Aantal woningen waar geen persoon op dat adres in het GBA bestand gevonden wordt, gedeeld door het totaal aantal woningen
Letsel	13	Onderverdeling van de geleden schade als gevolg van een verkeersongeval, te weten dodelijke afloop en gewond
Lichamelijke beperkingen	4	Personen die, al dan niet tijdelijk, in meer of mindere mate lichamelijk beperkt zijn (gezondheidsenquête)
Life Sciences	5	Biotechnologie en medische sector. Dat zijn de SBI codes DG244, DL3310, G5146, K73103, K73104, N85152/3
M ³	3	Kubieke meter (= 1000 liter)
Mantelzorg	9	Mantelzorg is vrijwillige zorg die men geeft aan een bekende als deze voor langere tijd hulpbehoevend is. In het kader van de WMO komt mantelzorg nadrukkelijk vóór het toekennen van professionele zorg.
Marktsector	3	De particuliere sector
Meldingsfrequentie	15	Het gemiddeld aantal ziekmeldingen per medewerker per jaar
Meldpunt overlast	13	Een gemeentelijke instelling bij de politie gestationeerd meldpunt waar burgers structurele overlastsituaties kunnen melden.
Migratiesaldo	2	Het verschil tussen vestiging in en vertrek uit de gemeente
Minderheden (Allochtonen)	2	Personen die niet in Nederland geboren zijn of van wie de vader en/of de moeder niet in Nederland geboren is (VNG definitie)
Misdrijf	13	Strafbaar feit van ernstige aard
Nachtopvang	9	Opvang voor dak- en thuislozen waarbij 's nachts onderdak wordt verleend
Naschoolse opvang	9	De naschoolse opvang, ook wel 'buitenschoolse opvang' genoemd, is kinderopvang voor kinderen die de basisschool bezoeken (dus voor kinderen van vier tot twaalf jaar). De opvang vindt plaats op werkdagen buiten de schooluren, ook in de schoolvakanties
Nationale component	5	Groei in Nederland, een indicatie voor conjuncturele invloeden

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Nationaliteit	2	De hoedanigheid van tot een bepaalde natie te behoren of van een bepaalde natie deel uit te maken. Tussen 1 januari 1992 en 1 oktober 1997 konden niet-Nederlanders bij naturalisatie tot Nederlander kiezen voor het behoud van de oorspronkelijke nationaliteit, wat het aantal naturalisaties verhoogde. Sinds 1 oktober 1997 mogen personen, op een enkele uitzondering na, slechts één nationaliteit hebben.
Natuurlijke aanwas	4	Het saldo van geboorte en sterfte
Nederlandse norm gezond bewegen	5	De Nederlandse norm gezond bewegen betekent voor jongeren minimaal 1 uur per dag matig intensief bewegen. Voor volwassenen is dat een half uur per dag gedurende minimaal 5 dagen per week
Netto ziekteverzuim	15	Zie ziekteverzuim
Niet dagelijkse goederen	5	Al de goederen die worden aangeschaft in de detailhandel en die niet tot de dagelijkse goederen behoren. Hiertoe behoren de volgende SBI-codes: Alle G52.. behalve G526 en G527 en de SBI-codes die zijn genoemd bij dagelijkse goederen
Niet werkende werkzoekende (NWW-er)	6	Niet werkende werkzoekenden: Personen die als werkzoekend staan ingeschreven bij het arbeidsbureau en die niet via een arbeidsovereenkomst werken voor 12 uur of meer per week
Niet-Nederlander	2	Een persoon die niet de Nederlandse nationaliteit heeft
Niet-westerse minderheden	6	Personen die niet in Europa, de VS, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, Oceanië of Japan geboren zijn of van wie de vader en/of de moeder niet in en van die landen geboren is.
Niet-zelfstandige woonruimte	3	Woonruimte met een of meer gemeenschappelijke voorzieningen (bijvoorbeeld voordeur, douche, toilet, keuken)
Nieuwkomers	9	Alle vreemdelingen die een verblijfsstatus hebben, die zich voor het eerst in Nederland vestigen, en waarbij de gemeente een achterstand in de Nederlandse maatschappij en/of arbeidsmarkt verwacht
Non-Food	5	Zie Food
Noorderslag/Eurosonic	10	Jaarlijks gehouden muziekfestival
Noorderzon	10	Jaarlijks gehouden openluchttheaterfestival
Noord mediterraan	2	Spanje, Portugal, Italië, Griekenland, Cyprus en Malta
Omgevingsadressendichtheid	3	De omgevingsadressendichtheid vormt de basis voor de indeling van gemeenten naar stedelijkheid. Voor ieder adres binnen een gemeente is het aantal adressen vastgesteld van een gebied met een straal van 1 km rondom dat adres. De omgevingsadressendichtheid van een gemeente is de gemiddelde waarde hiervan voor alle adressen binnen die gemeente.

<i>BEGRIJ</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Onbekend (bevolkingsgroep)	2	Dit betreft personen met een buitenlandse nationaliteit die in Nederland geboren zijn en waarvan ook beide ouders in Nederland geboren zijn. Er zijn twee groepen: Een groep waarvan beide ouders uit afstamming een buitenlandse nationaliteit hebben, het kind krijgt dan de nationaliteit van een van beide ouders.. En een groep die een buitenlandse nationaliteit hebben aangenomen.
Openbaar onderwijs	8	Onderwijs van de overheid uitgaande of daartoe behorend
Opleidingsniveau	2	De hoogst genoten opleiding van de betreffende persoon: lager = basisonderwijs, MAVO of V(M)BO, middelbaar = HAVO, VWO of MBO, hoger = HBO of WO
Opvangtehuizen	9	Bieden van tijdelijk onderdak aan personen die niet de beschikking hebben over eigen woonruimte of deze hebben verlaten en het bieden van onderdak aan kinderen tot de leeftijd van 18 jaar die (nog) geen eigen familie hebben of hun familie verlaten hebben of om pragmatische redenen (bijvoorbeeld schipperskinderen)
Overdrachten	15	Onder anderen de Algemene uitkering en de specifieke uitkeringen van het rijk (onderwijs, bijstand) worden hier verantwoord
Overige huishoudens met kinderen	2	Een huishouden dat bestaat uit drie of meer volwassenen met één of meer kinderen
Overige huishoudens zonder kinderen	2	Een huishouden dat bestaat uit drie of meer volwassenen
Overig westers	2	Verenigde Staten, Canada, Australië en Oceanië, Nieuw Zeeland en Japan
Park + Ride terreinen (P+R)	11	Park + Ride terreinen zijn parkeerterreinen die meestal bij een trein- of metrostation liggen. Er staan duidelijke wegwijzers naar toe. Men kan er overstappen op een ander vervoersmiddel
Parkeer capaciteit	11	Hoeveelheid beschikbare plaatsen voor het betaald parkeren in een bepaald gebied
Passagiersbeweging	11	Aantal passagiers dat vertrekt of aankomt op een vliegveld
Pendel	5	Woon-werkverkeer: het aantal personen dat werkt binnen de gemeente Groningen en woont buiten de gemeente
Pendelratio	11	De inkomende pendel gedeeld door de uitgaande pendel. De pendelratio laat zien of een stad vooral eer 'werkstad' of een 'woonstad' is.
Personenauto's particulieren	11	'Motorvoertuigen ingericht voor het vervoer van ten hoogste 8 passagiers (exclusief bestuurder) Bij het bepalen van het aantal personenauto's per geografische eenheid wordt uitgegaan van de woon- of vestigingsplaats die is opgegeven bij de tenaamstelling van het kenteken maar exclusief de personenauto's van 'lease- en verhuurbedrijven. Vertekening van het aantal personenauto's 'door grote leasemaatschappijen in gemeenten is daardoor opgeheven

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Peuterspeelzalen	9	Een ruimtelijke voorziening voor opvang van peuters (kinderen van 2-4 jaar) in de eerste plaats gericht op de ontwikkeling van het kind.
Poliklinisch	4	Dagbehandeling in een ziekenhuis
Potentiële beroepsbevolking	6	De bevolking in de leeftijdsgroep van 15 tot en met 64 jaar, zie ook beroepsbevolking
Potentiële lokale klanten	5	Het aantal klanten dat een woonkern van een gemeente aantrekt uit alle woonkernen binnen een straal van 20 kilometer rondom die woonkern, met inbegrip van die woonkern zelf
Potentiële regionale klanten	5	Het aantal klanten dat een woonkern van een gemeente aantrekt uit alle woonkernen binnen een straal van 20 kilometer rondom die woonkern, met inbegrip van die woonkern zelf
Probleemdrinker	4	Personen die dagelijks meer dan 4 glazen of minstens één maal per week 6 of meer glazen alcoholhoudende drank nuttigen
Procentpunten	div.	Stijging of daling in absolute procenten
Psychische klachten	4	Mensen die de volgende klachten hebben: nervositeit, somberheid, eenzaamheid, niet kalm voelen, neerslachtig voelen, niet gelukkig zijn. (gezondheidsenquête)
Psychogeriatrisch	4	Geestelijk/Medische verzorging van bejaarden
Rangnummer	5,7	Plaats die een gemeente inneemt op de landelijke lijst van gemeenten met betrekking tot een bepaald onderwerp
Regio 2	div.	Regio van 2 Drentse gemeenten te weten Tynaarlo en Noordenveld (Samen met Assen vormen zij het Drentse deel van het regiovisiegebied)
Regio 8	div.	Regio van 8 Groningse gemeenten te weten Bedum, Winsum, Zuidhorn, Leek, Haren, Hoogezand-Sappemeer, Slochteren en Ten Boer (zij vormen het Groningse deel van het regiovisiegebied)
Regiovisiegebied	div.	Samenwerkingsverband regio Groningen-Assen 2030, het gebied bestaand uit de gemeenten Groningen, Assen, de regio 2 en de regio 8
Regiopolitie	13	Regiopolitie Groningen, het werkgebied omvat de gemeenten Groningen en Haren, in de tabellen staan alleen cijfers voor de gemeente Groningen
Ringweg	11	Ringweg van de gemeente Groningen
RMC	8	Regionaal Meld en Coördinatiepunt voor voortijdig schoolverlaters
Samenwonend met kinderen	2	Een huishouden dat bestaat uit twee volwassenen en één of meer kinderen
Samenwonend zonder kinderen	2	Een huishouden dat bestaat uit twee volwassenen

<i>BEGRIJP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
SBI-'93	5	Standaard Bedrijfsindeling 1993 (CBS) Er is een onderverdeling naar sectoren (vier hoofdgroepen), secties (een verdere opsplitsing naar 16 groepen) en afdelingen, een onderverdeling van de sectoren
Sectie	5	Zie SBI-'93
Sector	5	Zie SBI-'93
Semimuraal	4	Buiten de instelling in een beschermde woon/werkomgeving
Slaagkans	3	Bij het vinden van een huurwoning: percentage ingeschrevenen van een woning voorzien gedeeld door het totaal ingeschrevenen
Sociaal culturele voorzieningen	1	Hiertoe worden gerekend onderwijs (excl. basisonderwijs, dat wordt gerekend tot woongebied), internaten, conferentieoorden, ziekenhuizen, verpleeghuizen, verzorgingstehuizen, kerken, kloosters, musea, culturele centra, wijkgebouwen, verenigingsgebouwen, jeugdsociëteiten en sociale werkplaatsen.
Sociaal economische index	5	De sociaaleconomische index bestaat uit het aantal personen in de bijstand, het werkloosheidspercentage, het aantal arbeidsongeschikten, het percentage huishoudens met een inkomen lager dan 105% van het sociaal minimum, het aantal personen met een lage opleiding, de netto participatiegraad van vrouwen, de werkgelegenheid (het aantal banen in de gemeente als percentage van de beroepsbevolking) en het percentage banen in groeisectoren (financiële en zakelijke dienstverlening).
Sociale huursector	3	Zelfstandige woningen met een huurprijs beneden een centraal vastgesteld bedrag in beheer van een corporatie
Soft drugs	4	Cannabis producten
Somatisch	4	Lichamelijk
Specifieke rijksuitkering	15	Doeluitkering: uitkering van het rijk waarvan de bestedingsrichting vooraf is aangegeven of bestemd is voor bepaalde beleidsdoelen, taken of activiteiten.
Speciaal onderwijs	8	Onderwijs bestemd voor kinderen voor wie vaststaat dat zij overwegend op een orthopedagogische en ortho-didactische benadering aangewezen zijn; tevens valt het voortgezet speciaal onderwijs hieronder
Splitsing	3	Opdeling van een woonruimte in meerdere woonruimtes
Stadspas	7	Een door de gemeente Groningen uitgegeven algemene kortingspas die voor iedere inwoner van de stad beschikbaar is. Het vormt een belangrijk instrument om de maatschappelijke participatie van inwoners met een laag inkomen te bevorderen. De pas heeft een uitgebreid kortingspakket in de profit- en non-profit sector en kan worden aangeschaft tegen inkomens afhankelijke tarieven.
Stadswater	12	Water binnen de bebouwde kom dat geen deel uitmaakt van het boezemwatersysteem

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Startkwalificatie	8	Een startkwalificatie wordt behaald met het succesvol afronden van het HAVO of het VWO, of met het behalen van een diploma van een opleiding op niveau 2 van de kwalificatiestructuur van de WEB, de basisberoepsopleiding.
Stedelijke (regionale) component	5	Een indicatie voor kwaliteit van het ondernemersschap als vergeleken wordt met de nationale groei.
Sterftecijfer	2	Aantal sterfgevallen per 1000 inwoners per jaar
Stichting Huis	9	Overkoepelende organisatie voor daklozen opvang, onder de stichting huis vallen het A-huis, het Eemshuis, het Ommelanderhuis het Heemskerckhuis, het Damsterdiephuis en het Lauwershuis.
Structuurcomponent	5	Een indicatie voor een (on)gunstige sectorstructuur als vergeleken wordt met de sectorstructuur op nationaal niveau.
Student en Stad	15	Student en Stad, politieke partij in de gemeente Groningen
Studentenhuishouden	7	Een huishouden met alleen uitwonende studenten
Studentenstad	7	Gemeente waar meer dan 3.000 studenten wonen in een studentenhuishouden
Thuiszorg	9	Huishoudelijke en of medisch/verpleegkundige zorg thuis
Toeristische sector	5	Kansrijk cluster, omvat de SBI codes H551, H5522, I633, O92 (gedeeltelijk) en L7511 (sport)
Ton	11/12	1000 kg
Traditionele doelgroepen	2	Zie doelgroep(landen)
Transactiebedrag	3	Bedrag waarvoor een woning is verkocht
Transferium	11	Een transferium is een comfortabel overstappunt voor de automobilist die: Logisch is gelegen in de route tussen herkomst en bestemming; Weinig tijdverlies oplevert bij het overstappen; Voorzien is van hoogwaardig openbaar vervoer tussen transferium en bestemming
Tweede generatie	2	Inwoners die in Nederland geboren zijn maar waarvan één of beide ouders in het buitenland geboren zijn
Tweede ring	11	Gemeente exclusief centrum en eerste ring. Het gebied in de gemeente Groningen dat ligt tussen de ringweg en de gemeentegrens
Uitzendkracht	5	Een werknemer die geplaatst is bij een uitzendbureau
Vacaturegraad	5	Aantal vacatures per 100 werkzame personen
Verloedering	15	Kengetal voor de perceptie van het voorkomen van verloedering op basis van de vier variabelen: het voorkomen van hondenpoep, rommel, vernieling en bekladding
Verpleegdag	4	Een in rekening te brengen kalenderdag, welke deel uitmaakt van de periode vanaf opname tot en met ontslag in een erkende instelling. De dag van opname en van ontslag worden beide aangemerkt als verpleegdag, mits de opname heeft plaatsgevonden voor 20.00 uur

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Verpleeghuis	4	Een voorziening waar mensen, ouderen en jongeren, terecht kunnen voor revalidatie of voor opname vanwege somatische problematiek waarvoor 24-uurs zorg nodig is of vanwege psychogeriatrische problematiek die gepaard gaat met ernstige gedragsproblemen en/of zware specialistische zorgvragen. De capaciteit wordt uitgedrukt in het aantal bedden.
Verkoopvloeroppervlak bruto/netto	5	Bruto is inclusief kantoorruimte e.d., netto is alleen de verkoopruimte
Vertrek	2	Vertrek van een adres binnen de gemeente naar een bestemming buiten de gemeente
Verzorgingshuis	9	Een voorziening waar ouderen terecht kunnen die de regie over hun leven verliezen, maar die nog niet in een verpleeghuis behoeven te worden opgenomen
Vestiging	2	Vestiging op een adres binnen de gemeente van buiten de gemeente
Vestiging (bedrijfs)	5	Een locatie van een onderneming, instelling of zelfstandige beroepsbeoefenaar, dat wil zeggen elke fabriek, werkplaats, kantoor, winkel of andere bedrijfsruimte, dan wel elk complex daarvan, waarin of van waaruit een economische activiteit, andere (niet economische) activiteit, of zelfstandig (vrij) beroep wordt uitgeoefend
Vestigingenregister	5	Register met daarin gegevens over alle vestigingen binnen de gemeente Groningen. Het register wordt bijgehouden door de DIA, Bureau Statistiek van de gemeente Groningen
Vliegbeweging	11	Een landing of een start van een vliegtuig op een vliegveld. Deze bestaan uit: lijndiensten, charters, les-/oefenvluchten
Vloerproductiviteit	5	Omzet per vierkante meter verkoopvloeroppervlak
Vluchtelingenlanden	2	Iran, Irak, Afghanistan, Vietnam, Ethiopië en Somalië, zie ook doelgroep(landen)
Voltijd	5	Arbeidsplaatsen voor 15 uur of meer per week
Voltijd onderwijs	8	Onderwijs waarbij het aantal lessen per week tenminste 19 bedraagt (of het aantal klokuren: 16)
Volumemutaties (ERBO)	5	Volume groei is de totale ontwikkeling min de prijsstijging (inflatie)
Voeggehandicapten	7	Degenen die arbeidsongeschikt zijn geworden voor de dag dat zij 17 jaar zijn geworden óf voor de dag waarop zij 30 jaar zijn geworden gedurende een periode waarin hun voor werkzaamheden beschikbare tijd geheel in beslag werd genomen door het volgen van onderwijs of een beroepsopleiding
Voortijdig schoolverlaters	8	Schoolverlaters die de leerplichtig (t/m 17 jaar) zijn of 18 t/m 22 jarigen die niet in het bezit zijn van een startkwalificatie. Studenten van een HBO of WO instelling zijn buiten beschouwing gelaten.
Vruchtbaarheidscijfer	2	Aantal levendgeborenen gedeeld door het gemiddeld aantal vrouwen van 15-49 jaar in een bepaald kalenderjaar
Wachtenden (zorg)	9	Betreft personen die voor één of meer zorgproducten staan ingeschreven

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Werkloze beroepsbevolking	6	Personen die niet of minder dan 12 uur per week werken en: - werk hebben aanvaard waardoor ze tenminste 12 uur per week gaan werken, maar nog niet in deze werkkring begonnen zijn of - die verklaren tenminste 12 uur per week te willen werken, daarvoor beschikbaar zijn en activiteiten hebben ontplooiën om werk voor ten minste 12 uur per week te vinden
Werklozen	6	Zie werkloze beroepsbevolking en Niet Werkende Werkzoekenden
Westers	2,3,9	Allochtonen uit Europa, Indonesië, voormalig Ned. Indië, de Verenigde staten, Australië, Oceanië en Japan
WIA	7	De WIA (Wet Inkomen naar Arbeidsvermogen) is op 1 januari 2006 van kracht geworden ter vervanging van de WAO De wet omvat twee onderdelen: de regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten, de WGA en de regeling Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten, de IVA
WMO voorzieningen	9	Cliënten die gebruik maken van een vervoersvoorziening/ woningaanpassing of verhuiskostenvergoeding in het kader van de WMO en cliënten met een gehandicaptenparkeerkaart
Woning geschikt voor bejaarden	3	Een woning die voldoet aan de volgende eisen: oppervlakte kleiner dan 70m ² , maximaal drie kamers, de slaapvertrekken gelijkvloers en de woning is gelegen op de begane grond of met een lift bereikbaar
Woningzoekende	3	Woningzoekende ingeschreven bij het woonservicecentrum
Wooneenheid	3	Onzelfstandige woonruimte met een of meer gemeenschappelijke voorzieningen (bijvoorbeeld voordeur, douche, toilet, keuken)
Woongebied	1	Tot het woongebied worden gerekend terreinen, die voornamelijk voor het wonen bestemd zijn, incl. primaire voorzieningen als winkels, scholen voor kleuter- en basisonderwijs en bijkantoren van o.a. banken, alsmede groenstroken, straten, parkeerplaatsen, grachten smaller dan 6 meter, erven, tuinen, trapveldjes en speelplaatsen.
Woonkernen	1	Totale oppervlakte van woonkernen
Woonlasten	7	Betreft OZB, riool- en afvalstoffenheffing in euro's per jaar voor meerpersoonshuishoudens
Woonruimtevoorraad	3	Het totaal voor bewoning geschikte woonruimte
Woonservicecentrum	3	In 1995 ontstaan door fusie van het Informatie Centrum Huisvesting, afdeling huursubsidie, stichting centrale verwerking huursubsidie en het niet commercieel kamerbemiddelingsbureau. Per 1 januari 2004 opgeheven.
WOZ waarde	3	De economische waarde van panden
Zelfstandige woonruimte	2/3	Woonruimte zonder gemeenschappelijke voorzieningen
Ziekenhuiscapaciteit	4	Capaciteit van ziekenhuizen uitgedrukt in de feitelijke beddenscapaciteit. De feitelijke capaciteit ligt meestal iets lager dan de toegestane capaciteit.

BEGRIPPENLIJST

<i>BEGRIP</i>	<i>HS</i>	<i>OMSCHRIJVING</i>
Ziekenhuisgewonde	13	Een ziekenhuisgewonde is iemand die bij een verkeersongeval gewond is geraakt en naar het ziekenhuis is vervoerd.
Ziekteverzuim	15	Het aantal uren dat gemist wordt door ziekte ten opzichte van het totaal aantal te werken uren. Het bruto ziekteverzuim geeft het totaal aantal uren weer en het netto ziekteverzuim exclusief partieel verzuim en zwangerschap. Partieel verzuim is verzuim t.g.v. gedeeltelijke werkhervatting

BRON

ABCG	Schoolbegeleidingsdienst voor basis- en voortgezet onderwijs
ABF	
ABF(Woningmarktmonitor)	ABF research
AOC	Agrarisch Opleidingen Centrum
Arriva	
Atlas voor gemeenten	
Bestuursdienst	Bestuursdienst, gemeente Groningen (BSD)
Bureau Louter	
Bureau O&S	Bureau Onderzoek en Statistiek gemeente Groningen
Bureau O&S (L&V)	SOZAWE, Leefbaarheids- en veiligheidsonderzoek
Bureau O&S (Omnibusonderzoek)	
Bureau O&S (Vestigingenregister)	Bureau Onderzoek en Statistiek van de gemeente Groningen
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken
CAB	Centrum voor Arbeid en Beleid
CAK	Centraal Administratie Kantoor bijzondere zorgkosten
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CBS(EBB)	CBS, Enquête beroepsbevolking
CBS(RIO)	CBS, Regionaal Inkomens Onderzoek
CCS	Centrale Commissie voor de Statistiek
Centraal Orgaan Peuterspeelzalen	
CFI	Centrale Financiële Instellingen
COA	Centraal orgaan opvang asielzoekers
Coelo	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
Connexxion	
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DIA	Dienst Informatie en Administratie, gemeente Groningen
DIA (Dienstverleningsmonitor)	
DSW	Dienst Sociale Werkvoorziening, gemeente Groningen
DTZ Zadelhoff	
Dynamis	Uit de kantorenmonitor
Ecorys	
ELANN	Eerstelijns Advies Noord Nederland
Elsevier	tijdschrift Elsevier
ERBO	Enquête Regionale Bedrijfs Ontwikkeling
Essent	
Expérian	
Filmhuizen	Vera, RKZ-bios, USVA
GCB	Groningen Congres Bureau
Gemeente Groningen	gemeente Groningen, algemeen
Gemeenten	Diverse gemeenten
GGD	Gemeentelijke Gezondheids Dienst
GMD	Gemeenschappelijke Medische Dienst
Goudappel Coffeng	
Groningen Airport Eelde	
Groningen Congres Bureau	
Havenkantoor	gemeentelijk havenkantoor
HHG	Hanze Hogeschool Groningen
HKS	Herkenningsdienst Systeem
Humanitas	Humanitas Opvang Asielzoekers en Statushouders
HVD	Hulpverleningsdienst, gemeente Groningen, Geneeskundige Dienst
IBIS-HRO	
Jachthavens	Watersportcentrum Oosterhaven, Groninger Motorboten Club

BRON

Kunstencentrum	
KvK	Kamer van Koophandel
LISA	Landelijk Informatie Systeem Arbeidsplaatsen en vestigingen
Makelaars	MEEUS en Dynamisch ABC
Marketing Groningen	voorheen VVV
Martini Ziekenhuis	
Meldpunt Overlast	
Milieudienst	Milieudienst, gemeente Groningen (MD)
NCM	Nationaal Contact Monumenten
Noorderslag	Muziekfestival, jaarlijks in januari gehouden
Noorderzon	
Noordnet	Noordnet spoorwegen
NS	Nederlandse Spoorwegen
NVB	Nederlandse Vereniging van Bioscoopexploitanten
OCSW	Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn
Onderwijsinstellingen	
Openbare Bibliotheek	
OV Bureau	
Politieregister HKS	
Provincie Groningen	
Regiopolitie	Regiopolitie Groningen-Haren
Rijkswaterstaat	
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
RMC	Regionaal Meld en Coördinatiepunt
RO/EZ	Dienst Ruimtelijke Ordening en Economische Zaken, gemeente Groningen
ROC's	Regionaal Opleidingscentra (Noorderpoortcollege, Alfa College en Menso Alting College)
RUG	Rijksuniversiteit Groningen
RvB	Research voor Beleid
Skyscrapercity.info	
SOZAWE	Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheidsprojecten, gemeente Groningen
Sportverenigingen	de Topsportverenigingen
Stadsbeheer	Stadsbeheer, RO/EZ
Stationsstalling	Stationsstalling Kuis
Stedelijke Muziekschool	
Stichting huis	Stichting voor opvang thuis- en daklozen
Stichting Stiel	Stichting Stiel
Stichting TVO	Stichting toevluchtsoord in geval van huiselijk geweld
SWP	Stichting Werk Projecten
Theaters en podia	Grand, USVA, Universiteitstheater, Prinsentheater, Machinefabriek, de Citadel, Vera, Simplon
Thuiszorg Groningen	
UMCG	Universitair Medisch Centrum Groningen
Universiteitsbibliotheek	Universiteitsbibliotheek der Rijksuniversiteit Groningen
UWV	Uitvoering Werknemersverzekeringen
Vastgoedrapport Groningen-Assen	van de stichting Vastgoedrapport Groningen-Assen, vanaf 2005
VES	Verkeers Evaluatie Systeem
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VNN (kengetallen gemeenten)	Verslavingszorg Noord Nederland
VRM	Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
Waterbedrijf Groningen	

KAARTBIJLAGE

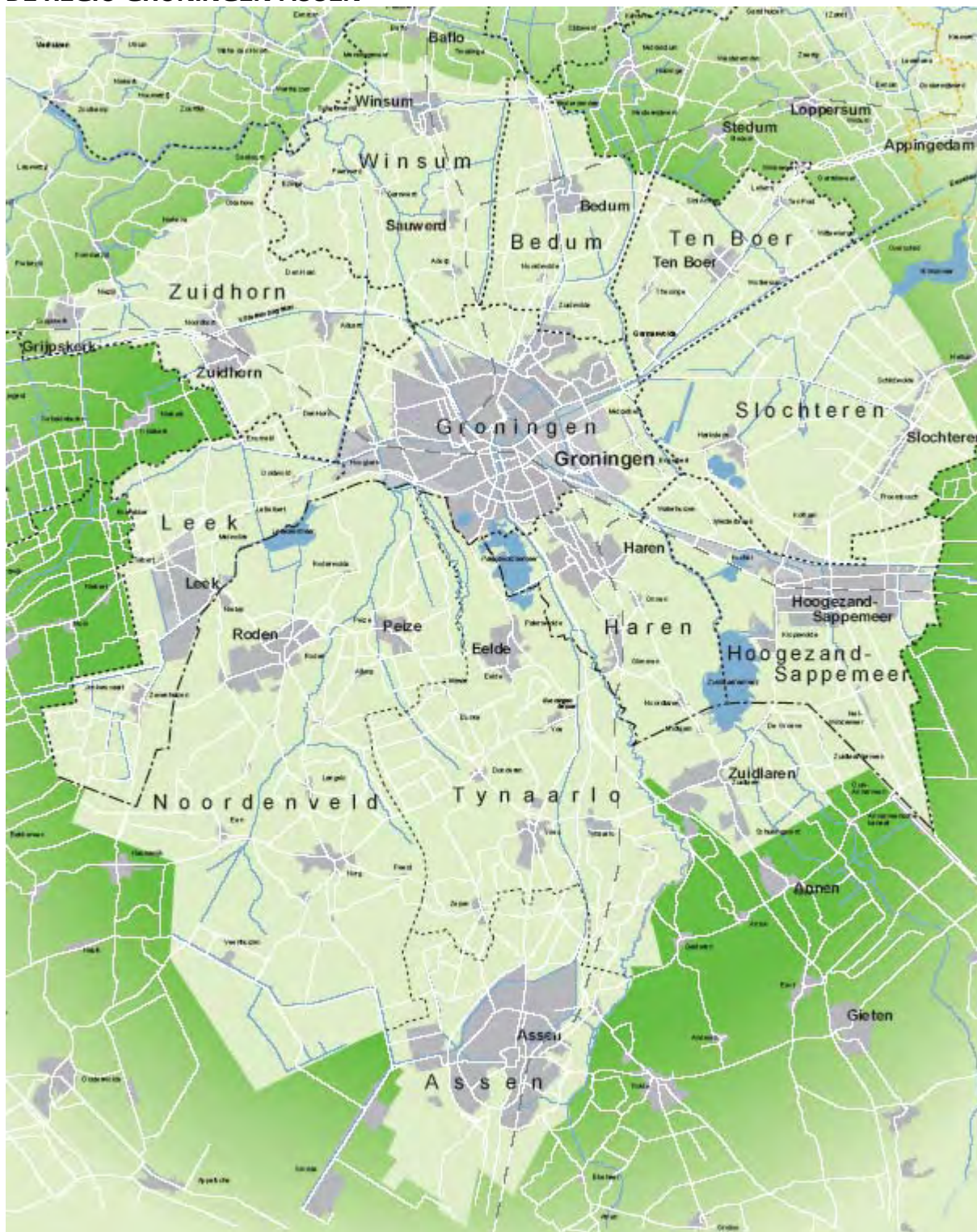
Gebiedsindeling regio Groningen-Assen

Gebiedsindeling gemeente Groningen: indeling van het Grote Steden Beleid (GSB)

Gebiedsindeling gemeente Grfoningen, CBS buurtindeling

Kaart van de gemeente Groningen

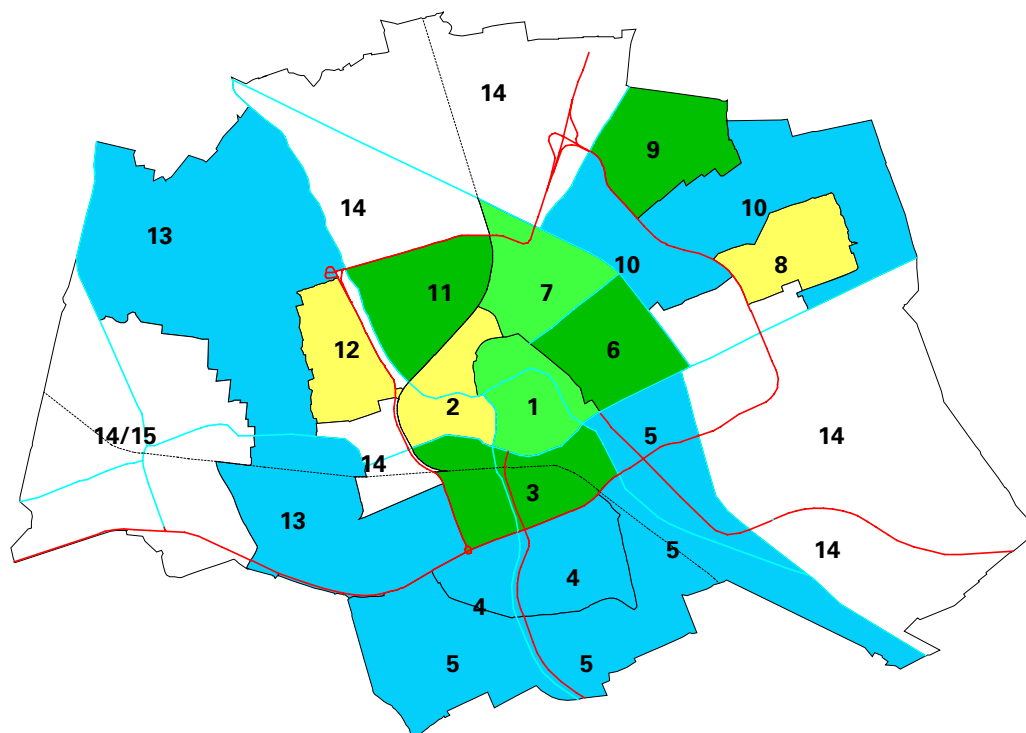
DE REGIO GRONINGEN-ASSEN

Bron: Regio Groningen-Assen

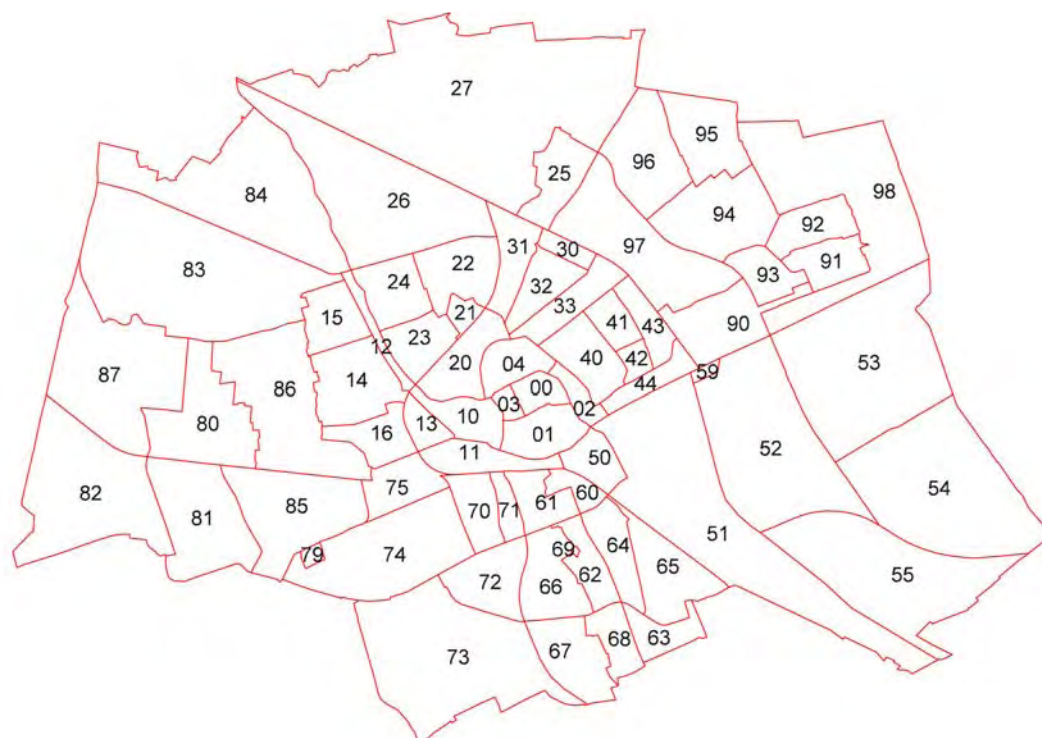
De gemeenten Zuidhorn, Winsum en Slochteren maken gedeeltelijk deel uit van de regio. De gegevens in de tabellen betreffen wel de hele gemeente

WIJKINDELING GEMEENTE GRONINGEN GROTE STEDEN BELEID (GSB)

- 1 Centrum (postcodegebieden 9711 en 9712)
- 2 Oranje/Schilderswijk
- 3 Oud zuid
- 4 Nieuw zuid corporatief
- 5 Nieuw zuid particulier
- 6 Oosterpark
- 7 Korreweg, de Hoogte
- 8 Lewenborg
- 9 Beijum
- 10 Nieuw oost
- 11 Paddepoel
- 12 Vinkhuizen
- 13 Nieuw west
- 14 Hoogkerk / de Dorpen
- 15 Hoogkerk

CBS BUURTINDELING GEMEENTE GRONINGEN

00 Stadscentrum	40 Gorechtbuurt	70 Laanhuizen
01 Binnenstad-zuid	41 Oosterparkbuurt	71 Grunobuurt
02 Binnenstad-oost	42 Bloemenbuurt	72 Corpus den Hoorn-noord
03 Binnenstad-west	43 Florabuurt	73 Corpus den Hoorn-zuid
04 Binnenstad-noord	44 Damsterbuurt	74 Stadspark
		75 Peizerweg
10 Schildersbuurt	50 Oosterpoortbuurt	79 Woonwagenkamp 'De Kring'
11 Zeeheldenbuurt	51 Industriebuurt	
12 Friesestraatweg	52 Euvelgunne	80 Hoogkerk-dorp
13 Kostverloren	53 Middelbert	81 Hoogkerk-zuid
14 Vinkhuizen-zuid	54 Engelbert	82 Vierverlaten
15 Vinkhuizen-noord	55 Roodehaan	83 Leegkerk
16 Hoendiep	59 Woonschepenhaven	84 Dorkwerd
		85 Bangeweer
20 Oranjebuurt	60 Herewegbuurt	86 De Held
21 Concordiabuurt	61 Rivierenbuurt	87 Zuidwending
22 Selwerd	62 Helpman-west	
23 Paddepoel-zuid	63 Villabuurt-oost	90 Oosterhoogebrug
24 Paddepoel-noord	64 Helpman-oost	91 Lewenborg-zuid
25 Noorderhoogebrug	65 Coendersborg	92 Lewenborg-noord
26 Universiteitscomplex	66 De Wijert-noord	93 Lewenborg-west
27 Koningslaagte	67 De Wijert-zuid	94 Bovenstreek
	68 Villabuurt-west	95 Beijum-oost
30 West-Indischebuurt	69 Woonwagenkamp	96 Beijum-west
31 De Hoogte	'Helpman'	97 Ulgersmabuurt
32 Oost-Indischebuurt		98 Ruischerbrug
33 Korrewegbuurt		

GEMEENTE GRONINGEN

